

WÓJT GMINY
TRZEBIESZÓW

**STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW
ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
GMINY TRZEBIESZÓW**

CZĘŚĆ OPISOWA

Plac Szkolny Dwór 28
21 - 500 Biała Podlaska
tel. [0-83] 342-00-36, fax 342-00-38
e-mail: biuro@archdom.eu

Biała Podlaska, 2022 r.

Załącznik Nr 1 do Uchwały Nr
Rady Gminy Trzebieszów
z dnia

Zgodnie z art. 9 ust. 2 ustawy z dn. 27 marca 2003 r. o planowaniu
i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2020 r., poz. 293 z późn. zm.)
organem sporządzającym „Studium” jest Wójt Gminy.

Wójt Gminy Trzebieszów
Mirosław Szekalis

Studium zostało opracowane przez:

Biuro Projektowe „ARCH-DOM” Sp. J.
Plac Szkolny Dwór 28
21-500 Biała Podlaska
tel. 83 342 00 36, fax. 83 342 00 38

w składzie:

generalny projektant:

- mgr inż. arch. Henryk Dołęgowski – upr. urb. 812/89

zespół generalnego projektanta:

- mgr inż. Adam Łućko

Spis treści

Część I. Uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego	9
1. Wprowadzenie	9
1.1. Wstęp	9
1.2. Struktura dokumentu	10
2. Stan ładu przestrzennego gminy Trzebieszów i wymogi jego ochrony	11
2.1. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Trzebieszów	11
2.2. Miejskowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Trzebieszów	12
3. Uwarunkowania i wytyczne wynikające z gminnych dokumentów strategicznych i programowych	12
3.1. Strategia Rozwoju Lokalnego Gminy Trzebieszów na lata 2016-2023	12
3.2. Pozostałe dokumenty strategiczne.	14
4. Uwarunkowania i wytyczne z planu zagospodarowania przestrzennego województwa	14
5. Położenie gminy	15
5.1. Budowa geologiczna i rzeźba terenu	16
5.2. Złoża surowców	17
5.3. Wody powierzchniowe i podziemne	17
5.4. Warunki klimatyczne	18
5.5. Gleby	19
5.6. Szata roślinna	19
5.7. Fauna	19
5.8. System przyrodniczy gminy	20
5.9. Walory przyrodniczo-krajobrazowe	20
5.10. Stan ochrony prawnej zasobów przyrodniczych	20
5.11. Zagrożenia środowiska przyrodniczego	21
5.12. Kolizje przestrzenne	22
5.13. Wnioski wynikające ze stanu środowiska przyrodniczego	23
5.14. Możliwości i ograniczenia rozwoju głównych funkcji gminy	23
6. Uwarunkowania kulturowe	24
6.1. Rys historyczny	24
6.2. Obiekty wpisane do rejestru zabytków	26
6.3. Obiekty wpisane do ewidencji zabytków	26
6.3.1. Wojewódzka Ewidencja Zabytków	26
6.3.2. Gminna Ewidencja Zabytków	27
6.4. Stanowiska archeologiczne	29

6.5.	Cmentarze	37
6.6.	Analiza krajobrazowo-widokowa	37
7.	Demograficzno-społeczne uwarunkowania rozwoju	38
7.1.	Liczba ludności i jej rozmieszczenie przestrzenne.....	38
7.2.	Procesy demograficzne	40
7.2.1.	Ruch naturalny ludności	40
7.2.2.	Migracje.....	41
7.3.	Struktura ludności wg płci	42
7.4.	Struktura ludności wg wieku	42
7.5.	Wnioski wynikające z zasobów ludzkich i prognoza demograficzna do 2040 roku	45
7.6.	Rynek pracy	46
7.7.	Mieszkalnictwo	47
7.8.	Usługi publiczne.....	49
7.8.1.	Ochrona zdrowia i pomoc społeczna.....	49
7.8.2.	Oświata i wychowanie przedszkolne.....	50
7.8.3.	Działalność kulturalna	51
7.9.	Podsumowanie	51
8.	Struktura gospodarcza gminy.....	51
8.1.	Rolnictwo wg Powszechnego Spisu Rolnego 2010.....	51
8.2.	Przedsiębiorczość pozarolnicza	54
8.3.	Leśnictwo.....	56
8.4.	Turystyka	57
9.	Powiązania infrastrukturalne gminy Trzebieszów.....	57
9.1.	Powiązania komunikacyjne	57
9.2.	Sieć drogowa	58
9.3.	Sieć kolejowa	58
9.4.	Powiązania w zakresie infrastruktury technicznej	58
10.	Infrastruktura techniczna w gminie Trzebieszów.....	58
10.1.	Sieć drogowa	58
10.1.1.	Drogi wojewódzkie	59
10.1.2.	Drogi powiatowe	60
10.1.3.	Drogi gminne	60
10.2.	Sieć kolejowa	63
10.3.	Komunikacja publiczna	64
10.4.	Szlaki rowerowe i turystyczne	64
10.5.	Infrastruktura komunalna	64

10.5.1.	Sieć wodociągowa	64
10.5.2.	Sieć kanalizacyjna	65
10.6.	Gospodarka odpadami	65
10.7.	Energetyka	66
10.7.1.	Sieć elektroenergetyczna	66
10.7.2.	Sieć gazowa	67
10.7.3.	Sieci ciepłownicze	67
10.7.4.	Sieć przesyłowa - ropociąg Płock - Brody	67
10.8.	Telekomunikacja	67
11.	Uwarunkowania rozwoju przestrzennego	67
11.1.	Przyrodnicze ograniczenia rozwoju osadnictwa	67
11.2.	Prawne ograniczenia rozwoju osadnictwa	68
12.	Zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia	69
13.	Potrzeby i możliwości rozwoju gminy	69
13.1.	Analizy ekonomiczne, środowiskowe i społeczne	69
13.1.1.	Analiza ekonomiczna	69
13.1.2.	Analiza środowiskowa	71
13.1.3.	Analiza społeczna	71
13.2.	Prognoza demograficzna	73
13.3.	Wykaz powierzchni użytkowych istniejącej zabudowy	75
13.4.	Maksymalne w skali gminy zapotrzebowanie na nową zabudowę	75
13.4.1.	Zapotrzebowanie na nową zabudowę mieszkaniową	75
13.4.2.	Zapotrzebowanie na nową zabudowę usługową i produkcyjno-magazynową	77
13.5.	Chłonność obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej w granicach jednostki osadniczej	79
13.6.	Chłonność terenów objętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego	80
13.7.	Porównanie maksymalnego w skali gminy zapotrzebowania na nową zabudowę	80
13.8.	Możliwości finansowania przez gminę wykonania sieci komunikacyjnej i infrastruktury technicznej, a także infrastruktury społecznej, służących realizacji zadań własnych gminy	81
13.9.	Potrzeby inwestycyjne gminy wynikające z konieczności realizacji zadań własnych związanych z nową zabudową	83
Część II.	Kierunki zagospodarowania przestrzennego	84
1.	Funkcje gminy i cele rozwoju przestrzennego	84
2.	Kierunki rozwoju struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy	85
3.	Zasady ochrony środowiska i jego zasobów	85
3.1.	Główne kierunki ochrony środowiska i jego zasobów	85

3.2.	Ochrona głównych elementów i zasobów środowiska	86
3.2.1.	Ochrona powietrza, ochrona przed hałasem	86
3.2.2.	Ochrona wód powierzchniowych i podziemnych.....	86
3.2.3.	Ochrona gleb i powierzchni ziemi	87
3.2.4.	Ochrona dolin rzecznych	87
3.2.5.	Ochrona lasów	87
3.2.6.	Ochrona stanowisk rzadkich i chronionych gatunków roślin	87
3.2.7.	Ochrona złóż surowców mineralnych	88
3.2.8.	Ochrona krajobrazu	88
3.2.9.	Ochrona przyrody.....	89
3.3.	Ochrona i kształtowanie środowiska przyrodniczego	89
3.3.1.	Obszary i obiekty objęte ochroną prawną – istniejące	89
3.3.2.	Obszary i obiekty proponowane do objęcia ochroną prawną	91
3.3.3.	Ochrona planistyczna obszarów.....	91
3.4.	Obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi i osuwania się mas ziemnych.....	93
4.	Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, oraz dóbr kultury współczesnej	93
4.1.	Obiekty wpisane do rejestru zabytków	93
4.2.	Obiekty objęte ewidencją zabytków	94
4.3.	Stanowiska archeologiczne	95
4.4.	Strefy ochrony wartości kulturowych i krajobrazowych	95
4.4.1.	Strefa „A” – strefa ścisłej ochrony konserwatorskiej	95
4.4.2.	Strefa „B” – strefa pośredniej ochrony konserwatorskiej.....	96
4.4.3.	Strefa „K” – strefa ochrony widokowej	97
4.5.	Kształtowanie harmonijnego krajobrazu kulturowego	97
5.	Kierunki rozwoju struktury gospodarczej.....	98
5.1.	Kierunki i zasady kształtowania rolniczej przestrzeni produkcyjnej.....	98
5.1.1.	Obszary R – Tereny rolnicze – grunty orne.....	98
5.1.2.	Obszary RZ – obszary trwałych użytków zielonych.	99
5.1.3.	Obszary RP – obszary ferm hodowlanych.	99
5.2.	Kierunki rozwoju przedsiębiorczości pozarolniczej	100
5.3.	Kierunki i zasady kształtowania leśnej przestrzeni produkcyjnej oraz gospodarki łowieckiej.....	100
5.3.1.	Gospodarka leśna	100
6.	Kierunki rozwoju turystyki.....	102
7.	Kierunki rozwoju obszarów osadniczych.....	103
7.1.	Zasady wyznaczania obszarów proponowanych do zabudowy	103

7.2.	Kierunki rozwoju obszarów zabudowanych i proponowanych do zabudowy	104
7.2.1.	Tereny o funkcji niemieszkalnej	104
7.2.2.	Tereny o funkcji mieszkaniowej	110
8.	Kierunki rozwoju infrastruktury komunikacyjnej	112
8.1.	Kierunki rozwoju systemów komunikacji	112
8.2.	Kierunki rozwoju i zasady kształtowania komunikacji drogowej	113
8.2.1.	Drogi wojewódzkie	115
8.2.2.	Drogi powiatowe	115
8.2.3.	Drogi gminne	116
8.3.	Kierunki rozwoju komunikacji kolejowej.....	116
8.4.	Komunikacja zbiorowa	117
9.	Kierunki rozwoju infrastruktury technicznej	117
9.1.	Kierunki rozwoju gospodarki wodno-ściekowej.....	118
9.1.1.	Zaopatrzenie w wodę	118
9.1.2.	Odprowadzanie ścieków.....	118
9.2.	Kierunki rozwoju gospodarki odpadami stałymi	119
9.3.	Kierunki rozwoju infrastruktury gazowej	120
9.4.	Zaopatrzenie w ciepło	120
9.5.	Kierunki rozwoju infrastruktury elektroenergetycznej i energetyki	120
9.5.1.	Infrastruktura elektroenergetyczna	120
9.5.2.	Kierunki rozwoju energetyki związanej z odnawialnymi źródłami energii OZE	121
9.6.	Kierunki rozwoju infrastruktury telekomunikacyjnej	122
10.	Polityka przestrzenna gminy	123
10.1.	Cele i zasady polityki przestrzennej.....	123
10.2.	Zasady realizacji polityki przestrzennej	124
10.3.	Obszary rozmieszczenia inwestycji celu publicznego o znaczeniu lokalnym i ponadlokalnym	124
10.4.	Obszary, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.....	125
10.5.	Obszary, dla których gmina zamierza sporządzić miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego	125
10.6.	Tereny wyłączone spod zabudowy.....	126
10.7.	Obiekty lub obszary, dla których wyznacza się w złożu filar ochronny	126
10.8.	Obszary pomników zagłady i ich stref ochronnych oraz obowiązujące na nich ograniczenia prowadzenia działalności gospodarczej.....	127
10.9.	Obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji lub rekultywacji.....	127
10.10.	Obszary zdegradowane	127

10.11.	Granice terenów zamkniętych i ich stref ochronnych.....	127
11.	Wytyczne do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego	127
12.	Interpretacja zapisów studium.....	127
Część III.	Synteza ustaleń i uzasadnienie przyjętych w studium rozwiązań	129
1.	Uzasadnienie przyjętych rozwiązań	129
1.1.	Podstawy formalno-prawne, zakres syntezy studium.....	129
1.2.	Zakres objęty studium	129
2.	Synteza ustaleń studium	130
2.1.	Podstawowe uwarunkowania rozwoju	130
2.2.	Rozwój funkcjonalno-przestrzenny gminy	131
2.3.	Kierunki działań i rozwoju przestrzennego.....	132
2.3.1.	Środowisko przyrodnicze.....	132
2.3.2.	Dziedzictwo kulturowe	133
2.3.3.	Struktura gospodarcza.....	133
2.3.4.	Turystyka	134
2.3.5.	Struktura osadnicza	134
2.3.6.	Infrastruktura komunikacyjna	135
2.3.7.	Infrastruktura techniczna	136
	Bibliografia.....	137
1.	Materiały źródłowe	137
2.	Spis tabel i rysunków	137
2.1.	Spis tabel	137
2.2.	Spis rysunków	139

Część I. Uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego

1. Wprowadzenie

1.1. Wstęp

Podstawę sporządzenia Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Trzebieszów stanowi uchwała nr XIX/129/2020 Rady Gminy Trzebieszów z dnia 2 kwietnia 2020 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Trzebieszów. Ww. uchwała określiła granice opracowania studium dla całego obszaru gminy w jej granicach administracyjnych i uchyliła jednocześnie uchwałę Rady Gminy Trzebieszów Nr XII/80/12 z dnia 29 marca 2012 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Trzebieszów.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Trzebieszów zostało sporządzone w oparciu o przepisy ustawy z 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2022 r., poz. 503) oraz rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 28 kwietnia 2004 r. w sprawie zakresu projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (Dz. U. z 2004 r., Nr 118, poz. 1233). Konieczne było ponadto zachowanie zgodności z dokumentami w zakresie planowania przestrzennego sporządzanymi na szczeblu regionalnym i krajowym, tj. z planem zagospodarowania przestrzennego województwa oraz z Koncepcją Przestrzennego Zagospodarowania Kraju (KPZK). Wprowadzenie powyższych zmian, w szczególności przeprowadzenie analizy potrzeb i możliwości rozwoju gminy skutkuje opracowaniem nowego dokumentu, który swoimi ustaleniami nawiązuje do dotychczasowej polityki przestrzennej gminy.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy jest obok strategii rozwoju najważniejszym dokumentem planistycznym gminy. Studium sporządza się w celu określenia polityki przestrzennej gminy, w tym lokalnych zasad zagospodarowania przestrzennego. Studium, mimo iż nie stanowi podstawy do wydawania decyzji administracyjnych i nie jest aktem prawa miejscowego, jego ustalenia są wiążące dla sporządzanych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Dzięki studium wizja zawarta w dokumencie przekłada się na prawo lokalne i kształtuje rozwój gminy. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Trzebieszów realizuje jedno z podstawowych zadań samorządowych, jakim jest kształtowanie ładu przestrzennego, stanowiącego podstawę dla rozwoju Trzebieszowa. Rozwój ten jest procesem ciągłym i dynamicznym. Działania planistyczne podejmowane przez Samorząd winny więc stanowić odpowiedź na bieżące zapotrzebowanie wynikające z lokalnych uwarunkowań, a także być oparte o zapisy Studium.

Niniejsze Studium stanowi dokument planistyczny, określający wizję i ramy rozwoju gminy, uwzględniający kontekst ponadlokalny. W swojej części dotyczącej uwarunkowań dokument ten stanowi zasób wiedzy i materiał informacyjny na temat różnych aspektów funkcjonowania gminy, tj.: jego dotychczasowego zagospodarowania, zasobu mieszkaniowego, infrastrukturalnego, sytuacji gospodarczej, stanu infrastruktury technicznej i transportowej, demografii, walorów kulturowo-krajobrazowych i przyrodniczych. Informacje te, zgromadzone na etapie sporządzania projektu studium i zawarte w części I „Uwarunkowania”, służą późniejszym pracom planistycznym i uwzględniają stan na 2020 rok.

Studium winno koordynować przyszłe prace planistyczne i zapewniać spójność planów miejscowych, określać zasady kształtowania zabudowy i zagospodarowania terenu, obrazować aspiracje gminy Trzebieszów, być narzędziem promocji, kształtowania pozytywnego wizerunku gminy jako miejsca przyjaznego mieszkańcom, przedsiębiorcom, turystom.

Tematyka Studium, ze względu na swoją skalę i złożoność zagadnień, wymagała współpracy z władzami lokalnymi oraz mieszkańcami, znających specyfikę miejsca. Efektem tych prac jest dokument oparty na kompromisie pomiędzy szansami i aspiracjami z jednej strony, a z drugiej, ograniczeniami i możliwościami, jakie są dane poprzez położenie w Polsce i Europie, warunki geograficzne, demograficzne, historię i szereg innych czynników. Jak najwyższa jakość dokumentu i precyzyjność jego zapisów stanowiły przedmiot najwyższej troski władz gminy.

1.2. Struktura dokumentu

Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 28 kwietnia 2004 r. w sprawie zakresu projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy określa wymagany zakres dokumentu studium. Dokument Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Trzebieszów stanowi załącznik do uchwały Rady Gminy Trzebieszów. Składa się z części tekstowej oraz z części graficznej, zawierającej 2 mapy w skali 1:10 000 – po 1 do części uwarunkowania i części kierunki.

Część tekstowa obejmuje uwarunkowania, kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy Trzebieszów oraz syntezę ustaleń i uzasadnienie przyjętych w studium rozwiązań.

Uwarunkowania przygotowano z wykorzystaniem danych dostępnych w Banku Danych Lokalnych GUS, materiałów i informacji udostępnionych przez Urząd Gminy w Trzebieszowie oraz innych źródeł. Analiza uzyskanych danych i informacji polegała nie tylko na waloryzacji uwarunkowań stanu istniejącego, ale także ocenie dynamiki zmian w przeszłości oraz prognozie zmian w przyszłości. Zastosowana metodyka oceny uwarunkowań umożliwiła wskazanie obszarów perspektywicznych rozwoju gminy oraz obszarów wymagających interwencji władz gminy w celu uniknięcia wykluczenia tych terenów.

Część kierunki jest zbiorem zasad, wskazań i wytycznych określających politykę przestrzenną gminy Trzebieszów. Obejmuje ona w szczególności zagadnienia takie jak:

- Funkcje gminy i cele rozwoju przestrzennego,
- Kierunki rozwoju struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy,
- Zasady ochrony środowiska i jego zasobów – obejmujące główne kierunki ochrony środowiska i jego zasobów, zasady ochrony głównych elementów i zasobów środowiska, zasady ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego, określenie obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi i osuwania się mas ziemnych wraz z proponowanymi sposobami zagospodarowania tych terenów,
- Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków kultury współczesnej, w których określono obiekty wpisane do rejestru zabytków, obiekty objęte ewidencją zabytków, stanowiska archeologiczne, strefy ochrony wartości kulturowych i krajobrazowych oraz zasady kształtowania harmonijnego krajobrazu kulturowego,
- Kierunki rozwoju demograficzno-społecznego, w tym kierunki rozwoju struktury gospodarczej, kształtowania rolniczej przestrzeni produkcyjnej, rozwoju przedsiębiorczości pozarolniczej, kształtowania leśnej przestrzeni produkcyjnej oraz gospodarki łowieckiej, rozwoju turystyki, rozwoju obszarów osadniczych, a także zasady wyznaczania obszarów proponowanych do zabudowy wraz z kierunkami ich rozwoju,
- Kierunki rozwoju infrastruktury komunikacyjnej,
- Kierunki rozwoju infrastruktury technicznej,
- Polityka przestrzenna gminy, która obejmuje cele i zasady polityki przestrzennej gminy, zasady jej realizacji, określenie obszarów rozmieszczenia inwestycji celu publicznego o znaczeniu lokalnym i ponadlokalnym, obszarów dla których obowiązkowe jest sporządzenie

miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, obszarów dla których gmina zamierza taki plan sporządzić, terenów wyłączonych spod zabudowy, określenie obiektów lub obszarów, dla których wyznacza się w złożu filar ochronny, a także obszary pomników zagłady wraz ze strefami ochronnymi, obszary zdegradowane wymagające przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji, granice terenów zamkniętych wraz ze strefami ochronnymi,

- Wytyczne do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,
- Interpretacja zapisów studium.

W sporządzanym Studium obszar gminy Trzebieszów podzielono na 3 główne jednostki strukturalne oparte o sieć osadniczą i uwarunkowania przyrodnicze. Stanowią one wyodrębnione zespoły urbanistyczno-przyrodnicze o wspólnych atrybutach przestrzennych. Celem wprowadzenia takiego podziału jest ułatwienie zapisu kierunków Studium, jak również usprawnienie realizacji polityki przestrzennej gminy Trzebieszów. Ustalenia dla jednostek obejmują główne kierunki zmian w strukturze przestrzennej, standardy przestrzenne, wskaźniki zabudowy, zasady realizacji funkcji dopuszczalnych, ochrony środowiska kulturowego i przyrodniczego, kształtowania infrastruktury technicznej i układu komunikacyjnego oraz dopuszczalne zmiany parametrów w planach miejscowych.

2. Stan ładu przestrzennego gminy Trzebieszów i wymogi jego ochrony

2.1. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Trzebieszów

Gmina Trzebieszów posiada Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy przyjęte Uchwałą XIV/88/08 Rady Gminy Trzebieszów z dnia 23 kwietnia 2008 r. Określa ono cele rozwoju i funkcje gminy, które w obowiązującym dokumencie uznaje się za aktualne i adaptuje z założeniem ich weryfikacji, a także ewentualnego uzupełnienia.

Funkcje gminy wskazane w obowiązującym studium:

- a) Funkcja podstawowa:
 - rolnictwo – w oparciu o optymalne wykorzystanie walorów rolniczej przestrzeni produkcyjnej,
 - turystyka i agroturystyka – przy ścisłej ochronie walorów przyrodniczych,
- b) Funkcja uzupełniająca:
 - usługowa – zaspokajanie podstawowych potrzeb ludności,
 - leśnictwo.
- b) Funkcja dodatkowa:
 - działalność gospodarcza.

Priorytety rozwojowe gminy to tworzenie nowych miejsc pracy:

- w rolnictwie,
- w sektorze produkcyjnym,
- w usługach,
- w turystyce (w tym agroturystyce),

poprzez:

- wdrożenie metod produkcji rolniczej przy respektowaniu zasad ochrony środowiska oraz krajobrazu wiejskiego,

- rozwój i dywersyfikacja działalności gospodarczej zapewniającej dodatkowe zatrudnienie i alternatywne źródła dochodu,
- tworzenie grup producenckich,
- utworzenie szkolnictwa zawodowego, na bazie istniejących szkół ponadgimnazjalnych,
- rozwój budownictwa mieszkaniowego, letniskowego i agroturystyki.

Cele Strategiczne rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy Trzebieszów:

- Stymulowanie rozwoju gospodarczego zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju,
- Tworzenie technicznych warunków dla rozwoju społeczno-gospodarczego i poprawy stanu środowiska,
- Kształtowanie polityki społecznej zgodnie z oczekiwaniami i potrzebami mieszkańców,
- Poprawa jakości środowiska przyrodniczego i kulturowego.

Obowiązujące studium proponuje wykształcenie dwustopniowej hierarchii sieci osadniczej gminy:

- lokalny ośrodek gminny: Trzebieszów,
- ośrodek wspomagający ośrodek gminny: Celiny, Zembry, Szaniawy-Matysy,
- wsie podstawowe: pozostałe.

2.2. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Trzebieszów

Na terenie gminy Trzebieszów nie obowiązują miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.

3. Uwarunkowania i wytyczne wynikające z gminnych dokumentów strategicznych i programowych

3.1. Strategia Rozwoju Lokalnego Gminy Trzebieszów na lata 2016-2023

Analiza uwarunkowań gminy pozwoliła określić w strategii misję, wizję rozwoju oraz celów strategicznych, sprecyzowanych poprzez cele operacyjne. Misją gminy Trzebieszów jest „osiągnięcie zrównoważonego rozwoju całej gminy, zapewniającego jakościową poprawę warunków życia mieszkańców gminy, przy zachowaniu równowagi pomiędzy aktywnością gospodarczą, a ochroną środowiska zarówno przyrodniczego jak i kulturowego”. Gmina Trzebieszów, dążąc do osiągnięcia określonej w strategii wizji, będzie opierać swoją politykę o:

- wykorzystanie zasobów wewnętrznych i środków zewnętrznych (głównie Unii Europejskiej) dla rozbudowy infrastruktury technicznej, w celu wyrównania poziomu we wszystkich sołectwach;
- dążenie do poprawy stanu infrastruktury społecznej i poprawy jakości życia mieszkańców;
- stworzenie optymalnych warunków dla rozwoju przedsiębiorczości w sferze usług, turystyki, rekreacji oraz sektorze rolnym;
- ochrona istniejących zasobów przyrodniczych i kulturowo-historycznych.

Strategia wyznaczyła 3 cele strategiczne, a następnie dla każdego celu strategicznego określiła cele operacyjne. Określono jednocześnie metody monitoringu realizacji celów operacyjnych poprzez wyznaczenie wskaźników produktu i wskaźników rezultatu. Wymienione wyżej cele i wskaźniki przedstawiono w poniższej tabeli.

Cele strategiczne	Cele operacyjne	Wskaźniki produktu	Wskaźniki rezultatu
1. Rozbudowa infrastruktury technicznej.	1) Budowa oczyszczalni ścieków. 2) Budowa i modernizacja dróg	<ul style="list-style-type: none"> • Długość wybudowanych/zmodernizowanych chodników/ 	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba osób podłączonych do wybudowanej sieci kanalizacji

	<p>lokalnych wraz z otoczeniem towarzyszącym.</p> <p>3) Modernizacja, budowa sieci kanalizacji sanitarnej i oczyszczalni przydomowych.</p> <p>4) Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej.</p> <p>5) Remont budynków użyteczności publicznej.</p> <p>6) Budowa małej infrastruktury turystycznej.</p> <p>7) Budowa ścieżek rowerowych.</p> <p>8) Modernizacja oświetlenia ulicznego.</p> <p>9) Niwelowanie barier architektonicznych.</p> <p>10) Budowa instalacji wykorzystujących energię odnawialną.</p>	<p>ścieżek rowerowych w ciągu roku.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Liczba gospodarstw podłączonych do sieci kanalizacyjnej. • Długość wybudowanych/zmodernizowanych dróg. • Ilość wymienionych lamp ulicznych. • Ilość budynków poddanych termomodernizacji. • Ilość wyremontowanych budynków użyteczności publicznej. • Moc wybudowanej instalacji wykorzystującej energię odnawialną. • Ilość wybudowanych i zmodernizowanych boisk. 	<p>sanitarnej.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ilość ścieków odprowadzonych i oczyszczonych. • Ilość zaoszczędzonej energii na oświetleniu ulicznym. • Ilość energii zaoszczędzona w budynkach poddanych termomodernizacji. • Wzrost ilości osób korzystających z wyremontowanych budynków użyteczności publicznej. • Wzrost ilości osób korzystającej z boisk sportowych. • Skrócenie czasu przejazdu samochodów osobowych.
2. Zrównoważony rozwój gospodarczy.	<p>1) Wspieranie nowoczesnego rolnictwa.</p> <p>2) Tworzenie korzystnych warunków dla firm usługowych ze szczególnym uwzględnieniem firm transportowych.</p> <p>3) Tworzenie korzystnych warunków inwestycyjnych dla firm produkcyjnych.</p> <p>4) Rozwój usług turystycznych i okołoturystycznych.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba nowoczesnych gospodarstw rolniczych. • Liczba firm usługowych, w tym transportowych prowadząca działalność na terenie gminy. • Liczba firm produkcyjnych zarejestrowanych na terenie gminy. • Liczba przeprowadzonych działań marketingowych. • Liczba nowych miejsc noclegowych. • Liczba nowych ofert turystycznych. 	<ul style="list-style-type: none"> • Spadek bezrobocia. • Wzrost liczby turystów korzystających z nowej oferty turystycznej. • Wzrost podatku dochodowego od osób prawnych.
3. Wzmacnianie więzi społecznych i aktywności	<p>1) Współpraca z organizacjami pozarządowymi i</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba stowarzyszeń działających na terenie gminy. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ilość osób uczestniczących w inicjatywach

mieszkańców	<p>grupami nieformalnymi, stymulowanie ich powstawania i rozwoju.</p> <p>2) Prowadzenie działań na rzecz zachowania lokalnego dziedzictwa kulturowego, przyrodniczego i historycznego.</p> <p>3) Wspieranie inicjatyw służących integracji społecznej i budowaniu kapitału społecznego.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba wniosków składanych w ramach inicjatywy lokalnej. • Liczba inicjatyw oddolnych na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego, przyrodniczego i historycznego. • Liczba inicjatyw oddolnych na rzecz integracji społecznej. 	oddolnych.
-------------	---	---	------------

3.2. Pozostałe dokumenty strategiczne.

Gmina nie posiada innych dokumentów strategicznych.

4. Uwarunkowania i wytyczne z planu zagospodarowania przestrzennego województwa

W trakcie prac nad Studium uwzględniono wnioski zgłoszone przez Zarząd Województwa Lubelskiego wynikające z Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego (przyjętego Uchwałą nr XI/162/2015 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 30 października 2015 r. i ogłoszonego w Dzienniku Urzędowym Województwa Lubelskiego dnia 29 grudnia 2015 r., poz. 5441). W jako wiodące kierunki rozwoju przestrzennego gminy Trzebieszów wskazuje się:

- stworzenie warunków dla integracji funkcjonalnej z miastem – włączenie obszarów wiejskich otaczających miasto w procesy rozwojowe,
- zwiększenie mobilności zawodowej i przestrzennej,
- stworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości pozarolniczej,
- dywersyfikacja sektorowa gospodarki rolnej,
- gospodarkę hodowlaną,
- rozwój bazy przetwórstwa rolno-spożywczego,
- rozwój usług obsługi rolnictwa,
- produkcję biomasy do celów energetycznych.

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa lubelskiego wskazuje zadania inwestycyjne o znaczeniu wojewódzkim, do których należą:

- rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 806 Łuków – Międzyrzec Podlaski – zadanie inwestycyjne umieszczone w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 r. (przewidziane do realizacji po 2030 roku – wg załącznika pn. „Zadania inwestycyjne planowane do realizacji w perspektywie do roku 2030” do Uchwały Nr XCII/1942/2019 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 19 listopada 2019 r. zmieniającej uchwałę w sprawie przyjęcia do realizacji „Planu rozwoju sieci dróg wojewódzkich Województwa Lubelskiego na lata 2012-2020”).

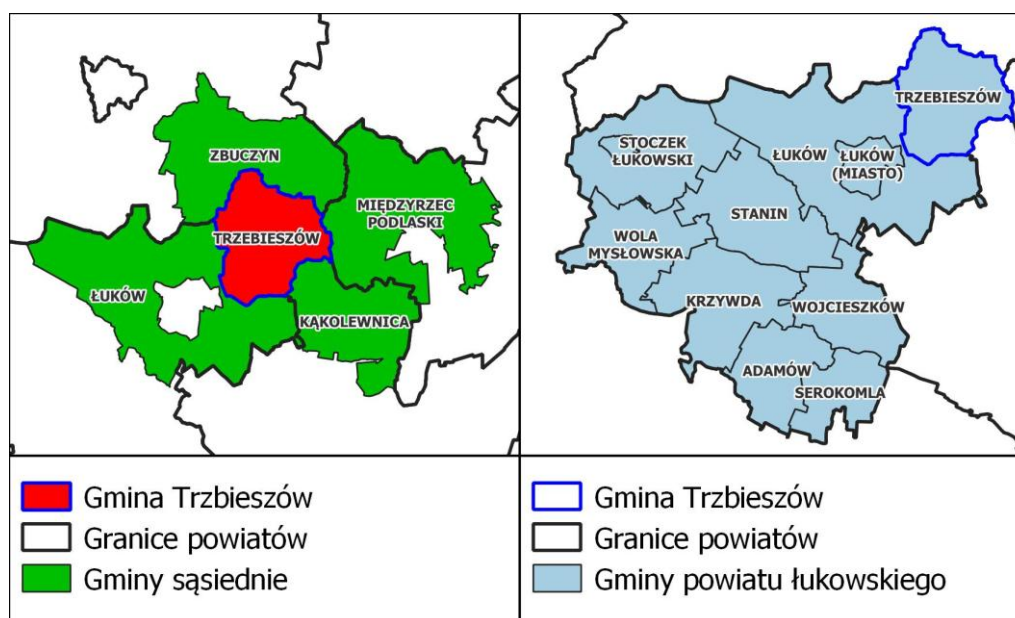
oraz zadania inwestycyjne o znaczeniu ponadlokalnym:

- modernizację linii kolejowej nr 2/E20, C-E20 Warszawa – Terespol – gr. Państwa; etap III – pozostałe roboty – zadanie inwestycyjne wpisujące się w cele i kierunki interwencji Strategii Rozwoju Transportu do 2030 r., umieszczone w Krajowym Programie Kolejowym do 2030 roku, przedsięwzięcie uwzględnione w Kontrakcie Terytorialnym dla Województwa Lubelskiego,
- zwiększenie dostępności magistrali E20 i C-E20 poprzez poprawę stanu technicznego przyległych linii kolejowych – zadanie inwestycyjne wpisujące się w cele i kierunki interwencji Strategii Rozwoju Transportu do 2030 r., przedsięwzięcie uwzględnione w Krajowym Programie Kolejowym do 2030 r.,
- melioracje użytków rolnych „Szaniawy” gm. Trzebieszów pow. Łukowski – Etap I melioracje użytków rolnych na pow. 500 ha – zadanie inwestycyjne umieszczone w Planie przeciwdziałania skutkom suszy.

5. Położenie gminy

Gmina Trzebieszów w latach 1975-1998 należała do województwa siedleckiego. Od 1 stycznia 1999 r., w wyniku reformy podziału terytorialnego Polski, teren gminy leży w województwie lubelskim, w powiecie łukowskim. Obszar będący przedmiotem opracowania graniczy z gminami: od wschodu – Międzyrzec Podlaski, od zachodu – Łuków, od południa – Kąkolewnica oraz od północy z gminą – Zbuczyn, należącą do województwa mazowieckiego (powiat siedlecki). Powierzchnia gminy wynosi 140,5 km² i liczy 7288 mieszkańców (stan na dzień 31 grudnia 2021 r. wg GUS).

Gmina Trzebieszów położona jest w północnej części województwa lubelskiego i jest gminą wiejską o charakterze rolniczym. Układ osadniczy gminy tworzą 24 sołectwa (25 obrębów ewidencyjnych) z siedzibą Urzędu Gminy w miejscowości Trzebieszów Drugim. Gmina znajduje się w odległości ok. 104 km od Warszawy (stolicy Polski), 86 km od Lublina (centralnego ośrodka administracyjno-usługowego województwa lubelskiego) i 12 km od Łukowa (stolicy powiatu łukowskiego).

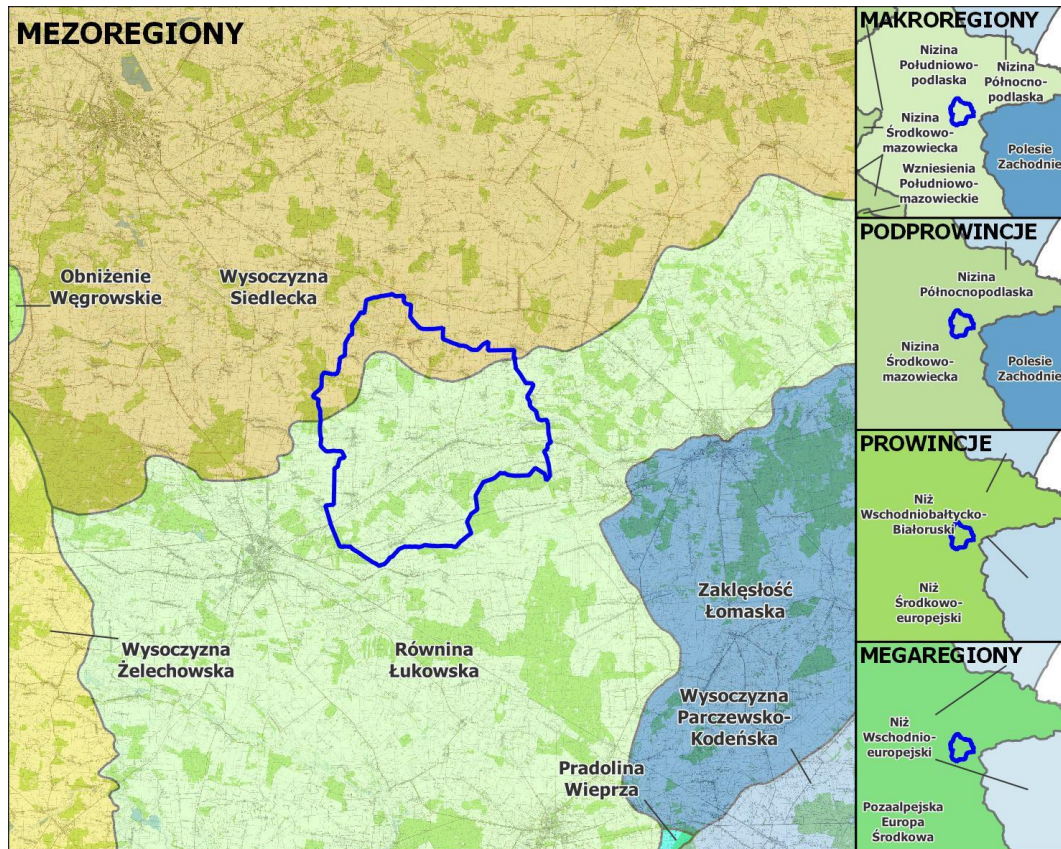

Rysunek 1. Położenie gminy Trzebieszów na tle gmin sąsiednich i powiatu łukowskiego [Główny Urząd Geodezji i Kartografii 2022, opracowanie własne]

Gmina Trzebieszów, wg Solona (2018) położona jest na pograniczu Równiny Łukowskiej i Wysoczyzny Siedleckiej. Dokładne położenie regionu przedstawia poniższe wyszczególnienie:

- Megaregion: Pozaalpejska Europa Środkowa,

- Prowincja: Niż Środkowoeuropejski,
- Podprowincja: Nizina Środkomazowiecka,
- Makroregion: Nizina Południowopodlaska,
- Mezoregion: Równina Łukowska, Wysoczyzna Siedlecka.

Rysunek 2. Położenie gminy Trzebieszów na tle regionów fizycznogeograficznych Polski [Solon 2018]

5.1. Budowa geologiczna i rzeźba terenu

Obszar gminy Trzebieszów leży w całości w obrębie platformy wschodnioeuropejskiej, w strefie wyniesienia zrębowego podlasko-lubelskiego. Strop podłoża krystalicznego występuje na głębokości ok. 900-1000 m p.p.t. Tektonika zrębu podlasko-lubelskiego jest bardzo skomplikowana, przez istniejące w jego obrębie uskoki. Pokrywa osadowa nie jest kompletnie rozwinięta (brak osadów dewonu). Bezpośrednio pod utworami czwartorzędowymi występują osady miocenu (głównie piaski i mułki).

Zdecydowaną część powierzchni terenu pokrywają gliny zwałowe oraz piaski i żwiry wodnolodowcowe stadiu zlodowacenia środkowopolskiego. W dolinie rzeki Krzyna Północna odsłaniają się utwory młodsze - piaski i mułki jeziorno-rzeczne. Budowa geologiczna strefy przypowierzchniowej nie jest zróżnicowana, tworząc miejscami duże połacie jednolitych geologicznie terenów (południowa część gminy – gliny zwałowe).

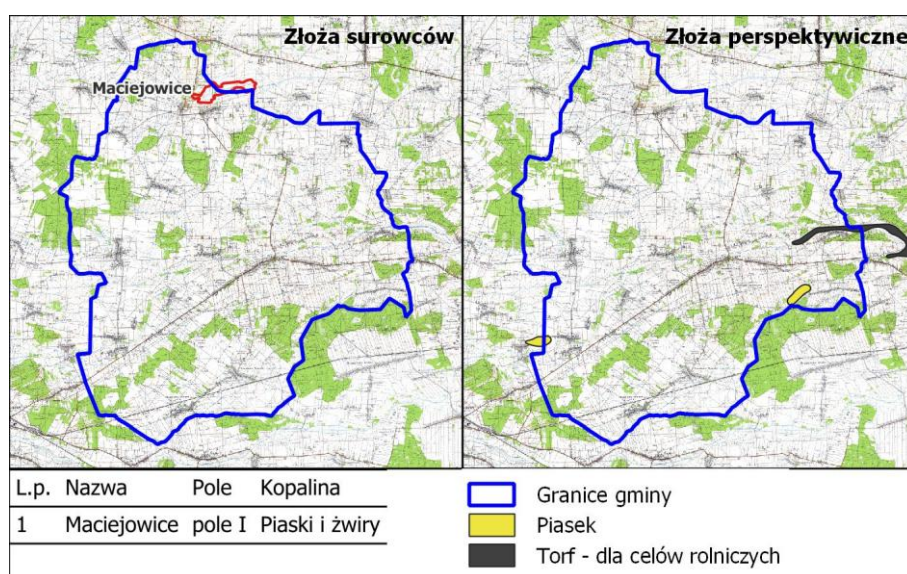
Współczesna rzeźba terenu gminy jest wynikiem działalności czynników rzeźbotwórczych z okresu zlodowacenia środkowopolskiego oraz procesów denudacyjnych z okresu zlodowacenia północnopolskiego. Rzeźba terenu jest słabo zróżnicowana o wysokościach względnych nieprzekraczających 20 m. Rzeźbę terenu urozmaicają doliny rzeczne Krzyny Północnej i mniejszych rzek oraz fragment wzniesień wysoczyzny Siedleckiej.

Wysokości bezwzględne na terenie gminy Trzebieszów wahają się w granicach od 147 m n.p.m. do 168 m n.p.m. Najniższy punkt zanotowano w dolinie Krzny Północnej w pobliżu miejscowości Leszczanka. Najwyższy punkt 167,2 m n.p.m. zanotowano w zachodniej części gminy na granicy obrębów Gołowierzchy i Wólka Konopna. Pod względem typu krajobrazu na terenie gminy Trzebieszów dominuje krajobraz kulturowy. Są to tereny niemal całkowicie objęte gospodarką człowieka, wykorzystywane głównie pod uprawy.

5.2. Złoże surowców

Na obszarze gminy Trzebieszów udokumentowane jedno złoże surowców naturalnych znajdujących się w północnej części gminy – Złoże „Maciejowice” – piaski i żwiry o powierzchni ok. 44,6 ha.

Gmina nie posiada dużych możliwości w zakresie eksploatacji innych surowców naturalnych. Największe obszary perspektywiczne dotyczą złóż torfów do celów rolniczych, zlokalizowanych we wschodniej części gminy. Pozostałe złoże perspektywiczne dotyczą możliwości wydobywania piasków i zlokalizowane są we wschodniej (Dębówierzchy) i zachodniej (Dębowica, Nurzyna) części gminy.

Rysunek 3. Udokumentowane złoża kopalin oraz obszary perspektywiczne w gminie Trzebieszów [Centralna Baza Danych Geologicznych 2022]

5.3. Wody powierzchniowe i podziemne

Zgodnie z podziałem hydrograficznym Polski, teren gminy położony jest w całości w regionie wodnym Wisły Środkowej, w zlewni Bugu.

Sieć wód powierzchniowych gminy jest bardzo uboga. Tworzą ją: Krzna Północna, małe ciekі naturalne oraz rowy melioracyjne. Krznę Północną cechuje się nizinny charakter zlewni o zmiennym ukształtowaniu terenu i rolniczym zagospodarowaniu. Rzeki mają uregulowane koryto na całych odcinkach w granicach gminy.

Nadzwyczajnymi zagrożeniami wynikającymi z charakteru sieci hydrologicznej gminy są przede wszystkim stany powodziowe, które wiązać się mogą w największym stopniu z rzeką Krzną Północną. Na podstawie map zagrożenia powodziowego o prawdopodobieństwie wystąpienia powodzi co najmniej 1% (raz na 100 lat), na rysunku studium wyznaczono granice obszarów szczególnego zagrożenia powodzią.

Tabela 1. Rzeki zlokalizowane na obszarze gminy Trzebieszów [opracowanie własne 2020]

Lp.	Nazwa ciek (ciek, rzeka, potok)	Długość (km) na terenie gminy	Ujście
1.	Kanał Maciejowski	5,290	Krzymoszyca
2.	Krzna Północna	27,520	Krzna Południowa

Wg regionalizacji hydrogeologicznej Polski Kleczkowskiego (1978) gmina Trzebieszów leży na granicy dwóch jednostek regionalnych – podlaskiej i niecki mazowieckiej. Pod względem podziału na jednolite części wód podziemnych znajduje się zaś na granicy obszarów o nr 55 i 67, na utworach pochodzących z trzeciorzędu i czwartorzędu, które stanowią jednocześnie użytkowe piętro wodonośne. Czwartorzędowy poziom wody występuje w piskach rzecznych i wodnolodowcowych, w dolinach rzecznych i obniżeniach oraz niższy poziom o zwierciadle napiętym związany z piaskami gliniastymi.

Użytkowe piętra wodonośne na obszarze gminy mają głównie średni stopień izolacji od powierzchni. Jedynie w północno-wschodniej części gminy występują obszary o dobrej izolacji wód podziemnych. Poziomy te charakteryzują się głównie zwierciadłem swobodnym.

Na terenie gminy zlokalizowane są dwie studnie, pełniące funkcję jedynego ujęcia wód w gminie. Obydwie znajdują się na terenie stacji uzdatniania wody „Dębowica”, o łącznej wydajności ok. 183 m³/h i depresji na poziomie ok. 5,5 m.

Gmina Trzebieszów w przeważającej części położona jest w obszarze nieudokumentowanego Głównego Zbiornika Wód Podziemnych Nr 215 Subniecka Warszawska. Wschodnie obrzeża gminy położone są na obszarze występowania Głównego Zbiornika Wód Podziemnych Nr 224 (Subzbiornik Podlasie), dla którego przewiduje się ustanowienie obszaru ochronnego. Wody zbiornika obejmują swoim zasięgiem wschodnią część obszaru objętego opracowaniem, zajmując powierzchnię 9,40 km², co odpowiada niespełna 7% powierzchni gminy.

5.4. Warunki klimatyczne

Zgodnie z podziałem województwa lubelskiego Zinkiewiczów (1973) gmina Trzebieszów należy do Bialsko-Łukowskiej dziedziny klimatycznej.

Poniższą charakterystykę klimatu oraz diagnozę stanu środowiska gminy Trzebieszów oparto głównie o dane w Programie Ochrony środowiska dla gminy Trzebieszów na lata 2004-2014 wykonany przez Lubelską Fundację Ochrony Środowiska naturalnego.

Na teren gminy docierają wpływy ostrego klimatu kontynentalnego, co wyraża się dużą rozpiętością skrajnych temperatur rocznych (od +30 do -30°C) i niezbyt wysoką sumą opadów. Średnia roczna temperatura powietrza wynosi około 7-8° C. Suma rocznych opadów około 550-560 mm. Podstawowe dane klimatyczne dla gminy Trzebieszów podano poniżej:

- średnia roczna temperatura – +7,1°C;
- okres wegetacji roślin – 205-210 dni;
- początek okresu wegetacyjnego – 5-7 kwietnia;
- koniec okresu wegetacyjnego – koniec października;
- początek prac polowych – pierwsza dekada kwietnia;
- średni czas trwania zimy – 108-110 dni;
- średnia liczba dni w roku z temperaturą ujemną – 50-55;
- średni czas zalegania pokrywy śnieżnej – 55-60 dni.

5.5. Gleby

Skalą macierzystą gleb są utwory lodowcowe i wodnolodowcowe głównie piaski oraz utwory współczesne (mady, torfy, mursze). Pod względem typologicznym gleby gminy Trzebieszów są mało zróżnicowane występują tu gleby bielcowe i pseudobielcowe wytworzone z piasków gliniastych (głównie w środkowej i zachodniej części gminy), gleby płowe w kompleksie z brunatnymi i odgórnie oklejonymi (głównie w południowo-zachodniej i południowej części gminy) oraz gleby hydrogeniczne wytworzone z torfów niskich (w dolinie rzek i cieków).

Gleby te rozmieszczone są w sposób mozaikowy na terenie całej gminy. Centralna część gminy pokrywają gleby murszowo-mineralne w sąsiedztwie doliny Krzny Północnej występują lokalnie czarne ziemie zdegradowane i mady.

Wśród gruntów rolnych gminy występują gleby 4, 5 i 6 kompleksu przydatności rolniczej – kompleksu żyniego bardzo dobrego, żyniego dobrego oraz żyniego słabego. Trwałe użytki zielone w tej gminie występują w dolinie rzeki Krzny Południowej i zajmują ok. 23% powierzchni gminy Trzebieszów.

5.6. Szata roślinna

Gmina wykazuje niski wskaźnik zalesienia. Występują w małych kompleksach na terenie całej gminy w sposób rozproszony. W północnej i wschodniej części gminy przeważają fitocenozy pól uprawnych. Występuje tu zespół wyki czteronasiennej *Vivietum tetraspermae*. W uprawach okopowych przeważa zespół chwastnicy jednostronnej *Echinochloo-Setarietum*.

Zbiorowiska łąkowe i pastwiskowe występują głównie w centralnej części gminy w dolinie rzeki Krzny oraz w postaci wąskich pasów wzdłuż większych rowów melioracyjnych. Są to głównie wilgotne łąki zaliczane do rzędu *Molinietalia*. Niewielkie tylko powierzchnie wśród pól uprawnych zajmują łąki świeże (rząd *Arrhenatheretalia*).

Z gatunków objętych ochroną całkowitą na terenie gminy występują takie gatunki jak: wawrzynek wilczełyko, kruszczyk błotny, szerokolistny, litera jajowata, widłak torfowy, widłak jałowcowaty, widłak goździsty, lilia złotogłów, orlik pospolity. Z gatunków objętych ochroną częściową na terenie gminy Trzebieszów występują takie gatunki jak: kopytnik pospolity, kruszyna pospolita, kalina koralowa, konwalia majowa.

Spośród typów siedliskowych w lasach gminy Trzebieszów największy udział stanowi bór świeży oraz bór mieszany świeży. W lasach gminy udział powierzchniowy lasów z sosną jako gatunkiem dominującym jest wysoki, pozostałe to drzewostany olszowe, grabowe, dębowe i brzozowe.

5.7. Fauna

Ze względu na charakter typowo rolniczy gminy faunę cechują gatunki związane z krajobrazem rolniczym, ale także terenami wodnymi. Z płazów na terenie gminy (głównie jej południowej i północno-wschodniej części) występują takie gatunki jak: traszka zwyczajna, kumak nizinny, ropucha szara, rzekotka drzewna.

Z gadów na terenie gminy występuje jedynie jaszczurka zwinka. Najliczniej reprezentowaną grupą fauny jest gromada ptaków. Do gatunków ptaków występujących na tym terenie należą: czajka, krzyżówka, cyranka, perkoz dwuczuby, perkoz rdzawoszyi, perkozem, łabędź niemy, czernica, błotniak stawowy, błotniak łąkowy. Znaczącym terenem lęgowym dla ptaków są łąki położone wzdłuż cieków wodnych. Gniazduje tam derkacz oraz świergotek łąkowy, świerszczak. Z gatunków leśnych występują takie gatunki jak: dzięcioł średni, turkawka. Rozległe pola są zasiedlane przez przepiórkę, srokosza. Przeważającą większość ssaków stanowią zwierzęta drobne, obejmujące przedstawicieli rzędów owadożerne i gryzonie. Są to na ogół zwierzęta szeroko rozpowszechnione w całej Polsce.

Występuje tu kuna leśna, wiewiórka, jeż wschodni, sarna, dzik, zając szarak, ryjówka aksamitna, nornik zwyczajny. W rzece Krzna występują następujące gatunki ryb: ciernik, okoń, słonecznika, szczupak, ukleja.

5.8. System przyrodniczy gminy

Uwarunkowania przyrodnicze gminy Trzebieszów sprawiają, że system przyrodniczy gminy tworzą głównie niewielkie, wyizolowane siedliska cenne przyrodniczo. W granicach opracowania nie są zlokalizowane większe kompleksy leśne, a powiązania między obecnymi obszarami na terenie gminy nie występują lub mają luźny charakter. Najbardziej zaznaczone obszary łącznikowe na terenie gminy związane są z dolinami cieków wodnych (Krzna Północna, częściowo Krzna Południowa, mniejsze ciek wodne, rowy melioracyjne) i związanymi z nimi terenami użytków zielonych, a także zespołem mniejszych kompleksów leśnych w południowej części gminy.

W systemie przyrodniczym gminy pod względem hierarchii wartości przyrodniczych można wyróżnić obszary o randze:

- krajowej – rezerwat przyrody „Kania”, lasy Nadleśnictwa Łuków oraz dolina Krzny Północnej,
- lokalnej – kompleksy lasów prywatnych, doliny pozostałych cieków wodnych.

Na terenie gminy nie występują obszary o randze międzynarodowej.

Zaledwie niewielki fragment obszaru gminy Trzebieszów leży w granicach korytarzy ekologicznych opracowanych przez Zakład Badania Ssaków PAN w Białowieży (obecnie Instytut Biologii Ssaków) pod kierownictwem prof. dr. hab. Włodzimierza Jędrzejewskiego. Są to obszary o wysokich walorach przyrodniczych, sprzyjających integracji działań w kierunku ochrony bioróżnorodności gatunkowej, jednakże nie odgrywają istotnej roli w tworzeniu powiązań przyrodniczych na obszarze gminy.

5.9. Walory przyrodniczo-krajobrazowe

O walorach krajobrazowych decydują czynniki naturalne w postaci rzeźby terenu, elementy pokrycia naturalnego (las i różne formy zieleni) oraz czynniki antropogeniczne, mające swój wyraz w historycznym i współczesnym zagospodarowaniu terenu.

Na obszarze gminy występują trzy główne typy krajobrazów przyrodniczych: wodny, dolinny i rolniczy. Krajobrazy leśne, mimo lesistości na poziomie 13,6% również stanowią cenny element krajobrazu gminy. Centralną część gminy przecina dolina Krzny Północnej, która tworzy główną oś powiązań ekologicznych. Pod względem ciągłości przyrodniczej znacznie korzystniejsza pozostaje centralna i południowa część gminy. Na pozostałych obszarach tereny leśne tworzą wyspy o utrudnionych powiązaniach ekologicznych, powodując częściową izolację niewielkich siedlisk.

Pod względem przyrodniczym najcenniejsza jest południowa część gminy wraz z rezerwatem przyrody Kania. Obszar ten zlokalizowany jest częściowo w granicach Radzyńskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu.

Pozostała część gminy charakteryzuje się krajobrazem kulturowym z zabudową zagrodową, polami uprawnymi oraz trwałymi użytkami zielonymi.

5.10. Stan ochrony prawnej zasobów przyrodniczych

Rezerwat Przyrody „Kania”

Rezerwat został utworzony Zarządzeniem Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 11 grudnia 1995 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (M.P. z 1996 r. Nr 5, poz. 45). Zlokalizowany jest ok. 4 km na południe od Trzebieszowa i zajmuje powierzchnię 28,86 ha.

Jest to rezerwat o leśnym charakterze, utworzony celem zachowania ze względów naukowych i dydaktycznych dobrze zachowanych zbiorowisk lasów liściastych, w tym rzadkiego zbiorowiska dębniaka turzycowego. W granicach rezerwatu występuje także zbiorowisko leśne – las lipowo-grabowy pojawiający się w dwóch podzespołach: typowym i czyścowym. Obszarowo przeważają grądy typowe. Drzewostan budują ponad stuletnie dęby, grab, lipa, zaś w warstwie podszytu dominują leszczyna i czarerncha. Znaczący jest też udział chronionego wawrzynka wilczełyko.

Drzewostan tworzy dąb szypułkowy w wieku około 160 lat z udziałem brzozy, olszy, osiki i sosny w wieku 20–35 lat. W warstwie podszytu rosną m.in. leszczyna, czarerncha czy grab. W runie naliczono około 60 gatunków roślin. Z roślin chronionych na terenie rezerwatu występują: przylaszczka pospolita, konwalia majowa, wawrzynek wilczełyko, listera jajowata, kopytnik pospolity, kruszyna pospolita.

W zbiorowiskach rezerwatu występują też narecznica błotna, sit rozpięzchły, śmiełek darniowy, trzcinnik lancetowaty oraz gatunki z grupy towarzyszących: tojeść rozesłana, możylinek trójnerwowy, jaskier rozłogowy, gajowiec żółty, gwiazdnica wielkokwiatowa, perłówka zwisła, zawilec gajowy, przytulia Schultesa, jaskier kaszubski, rutewka żółta, fiołek prawdziwy, turzyca leśna oraz kopytnik.

W sumie stwierdzono występowanie 172 gatunków roślin naczyniowych, wśród nich chronione całkowicie wawrzynek wilczełyko, bluszcz pospolity, kruszczyk szerokolistny i listera jajowata oraz chronione częściowo kopytnik, kruszyna, kalina i konwalia.

Radzyński Obszar Chronionego Krajobrazu

Radzyński Obszar Chronionego Krajobrazu zajmuje niewielki fragment Równiny Łukowskiej przez który przepływają Krzna Północna i Krzna Południowa.

W granicach tego obszaru występują płaty dwóch zbiorowisk leśnych, których stan zachowania pozwala je zaliczyć do rzadkich w skali regionu. Są to grąd typowy i dębniak turzycowy. Charakterystyczną cechą obszaru jest występowanie jodły, natomiast brak jest naturalnych stanowisk buka i modrzewia. Grąd typowy tworzy wiekowy drzewostan dębowo-grabowy, z domieszką innych gatunków liściastych oraz chronionym wawrzynkiem wilczełyko. Dębniak turzycowy zaś to bardzo rzadkie zbiorowisko, przypominające olsowe, ale tworzone przez dąb. Występuje w miejscach, gdzie płaskie obniżenia terenu wypełnia stagnująca woda. Drzewostanom dębowym towarzyszy domieszka brzozy omszonej i brodawkowatej, świerka, rzadziej olszy, osiki i graba. Ma ono słabo zaznaczoną strukturę kępkowo-dolinkową, częstymi gatunkami w runie są turzyce.

Powierzchnia Radzińskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu wynosi 3 700 ha, z czego 1081 ha na terenie gminy Trzebieszów.

5.11. Zagrożenia środowiska przyrodniczego

Zagrożenia poszczególnych elementów środowiska można podzielić na czynniki naturalne oraz związane z działalnością człowieka.

Zagrożenia naturalne związane są z wpływem czynników środowiskowych i klimatycznych na kształt poszczególnych komponentów przyrodniczych. Procesy przekształcające środowisko zachodzą często w sposób ciągły, na przestrzeni wielu lat, a ich efekty mogą wydawać się początkowo niewielkie. Jednak po pewnym czasie mogą doprowadzić do powstania poważnych zmian w środowisku.

Do nadzwyczajnych zagrożeń środowiska zalicza się stany powodziowe. W roku 2013 na stronie portalu Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej opublikowano mapy zagrożenia powodziowego, a następnie zostały one zaktualizowane w 2020 roku. Na tych mapach największe zagrożenie na

obszarze gminy wiąże się w największym stopniu z rzeką Krzną Południową, płynącą poza granicami gminy. Przy południowej granicy gminy wyznaczono obszar szczególnego zagrożenia powodzią, związany z ww. Krzną Południową.

W granicach terenów objętych zmianą Studium nie występują osuwiska oraz obszary narażone na ryzyko osuwania się mas ziemnych.

Zagrożenia antropogeniczne związane są zaś ściśle z działalnością człowieka. Najistotniejszymi źródłami zagrożeń dla środowiska przyrodniczego gminy Trzebieszów są:

- nieuporządkowana gospodarka wodno-ściekowa ściekowa,
- powierzchniowa eksploatacja surowców naturalnych,
- intensywny rozwój osadnictwa.

Niemal wszyscy mieszkańcy na terenie gminy, wg stanu na 2020 rok, posiadają dostęp do sieci wodociągowej (91,9% mieszkańców), natomiast do zbiorcza sieć kanalizacyjna jest dostępna dla zaledwie 16,6% osób zamieszkujących gminę [GUS, 2022]. Niewystarczająco rozwinięta sieć kanalizacyjna stwarza istotne zagrożenia zanieczyszczenia zarówno dla wód powierzchniowych jak i podziemnych.

Powierzchniowa eksploatacja surowców mineralnych, związanych głównie z kruszywami skalnymi ma istotny wpływ na rzeźbę terenu oraz zakłócenie stosunków wodnych. Na obszarze gminy Trzebieszów wydobywanie surowców nie jest istotnym zagrożeniem ze względu na brak obszarów i terenów górniczych na terenie gminy.

Istniejące osadnictwo jak i jego rozwój wiąże się z emisją zanieczyszczeń powietrza z indywidualnych źródeł grzewczych, trwałym przekształcaniem i uszczuplaniem terenów otwartych (w tym dolin rzecznych) ograniczającym drożność i ciągłość systemu przyrodniczego gminy.

Na znaczne zanieczyszczenie wód i gleb, obok braku właściwie rozwiniętej gospodarki wodno-ściekowej, wpływa niewłaściwe stosowanie nawozów sztucznych i środków ochrony roślin oraz powstawanie nielegalnych wysypisk śmieci w lasach. Mimo, iż w gminie nie stwierdzono występowania dzikich wysypisk śmieci nie można wykluczyć ryzyka powstania takich w przyszłości.

Melioracja niemal wszystkich dolin rzecznych na obszarze gminy spowodowała okresowe przesuszanie gruntów, co może powodować znaczne niebezpieczeństwo dla tych obszarów. Największe negatywne skutki melioracji dotyczą przede wszystkim obszarów w południowej części gminy, tj. Radzyńskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu oraz Rezerwatu Przyrody „Kania”, gdzie melioracje przeprowadzono w celu prowadzenia intensywnej gospodarki łąkarskiej. Zaniechanie wypasu i koszenia powoduje jednak wtórne zabagnienie obszaru oraz opanowanie obszaru przez wysokie turzycy i trzcinowiska.

Na stan powietrza na terenie gminy wpływa w zdecydowanej mierze emisja zanieczyszczeń energetycznych z indywidualnych źródeł grzewczych, z głównych emitatorów zanieczyszczeń zlokalizowanych na terenie gminy oraz w mniejszym stopniu wzrastający ruch samochodowy na głównych ciągach komunikacyjnych.

5.12. Kolizje przestrzenne

Dotychczasowe działania inwestycyjne na terenie gminy nie wytworzyły znaczących kolizji przestrzennych mających wpływ na funkcjonowanie środowiska. Nie mniej jednak, wśród zidentyfikowanych kolizji możemy wymienić presję urbanizacyjną na tereny otwarte w gminie tj. zabudowę lokalizowaną na przebiegu korytarzy ekologicznych wzdłuż doliny rzeki Krzna Północna.

Drugą grupą kolizji przestrzennych jest przebieg tras komunikacyjnych drogowych i kolejowych przecinający obszary cenne przyrodniczo podlegające ochronie prawnej oraz planistycznej, w tym wspomniane wyżej korytarze ekologiczne. Znaczenie tychże kolizji rośnie z uwagi na wzrastające natężenie ruchu komunikacyjnego.

5.13. Wnioski wynikające ze stanu środowiska przyrodniczego

Gmina Trzebieszów charakteryzuje się umiarkowanym poziomem stanu zachowania naturalnego środowiska przyrodniczego, na który w największym stopniu wpłynęło uregulowanie koryt najważniejszych cieków wodnych na obszarze gminy (Krzna Północna). Istotnym czynnikiem jest również ograniczenie drożności korytarzy ekologicznych przez główne ciągi komunikacyjne gminy (drogi wojewódzkie nr 806, linia kolejowa nr 2).

Stwarza on jednak podstawę przyjaznych dla mieszkańców warunków zamieszkania. Wyodrębniony system przyrodniczy gminy poddawany presji urbanistycznej, wymaga podejmowania działań służących utrzymywaniu i przywracaniu naturalnych warunków poszczególnych komponentów środowiska.

5.14. Możliwości i ograniczenia rozwoju głównych funkcji gminy

Podstawowy układ systemu przyrodniczego gminy Trzebieszów kształtuje dolina Krzyny Północnej oraz lasy Nadleśnictwa Łuków. Uzupełnieniem tych elementów pozostają doliny mniejszych cieków wodnych, kompleksy lasów prywatnych oraz zadrzewienia i zakrzewienia śródpolne. Powiązania przyrodnicze, ze względu na przebieg ciągów komunikacyjnych, utrzymują kierunek równoleżnikowy. Ich ciągłość jest zagrożona, co może zakłócić równowagę ekologiczną.

Pozostałe tereny zagospodarowane przez człowieka tworzą ośrodki osadnicze powiązane układami drogowymi oraz rozległe tereny rolnicze. Ten schemat zagospodarowania przestrzennego gminy wykazuje determinuje kulturowy charakter krajobrazu gminy i zaleca się jego zachowanie.

Warunki fizjograficzne są w większości korzystne dla rozwoju osadnictwa. Przy kształtowaniu struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy należy zwrócić uwagę na zachowanie zalewowej części dolin rzecznych, obszarów występowania wysokich poziomów wód gruntowych oraz gleb chronionych, lasów i terenów udokumentowanych złóż surowców mineralnych. Wskazane jest, aby rozwój osadnictwa w gminie odbywał się poprzez zwiększenie intensywności zabudowy na terenach już zainwestowanych, na terenach o mniej istotnych funkcjach przyrodniczych i ekologicznych oraz na terenach występowania gleb o niskiej wartości produkcyjnej.

System przyrodniczy gminy nie jest korzystny dla scalania jednostek osadniczych, które może skutkować przerwaniem korytarzy ekologicznych i pogarszaniem warunków aerosanitarnych, jednakże wskazane jest koncentracja rozproszonych zabudowy w zwarte jednostki osadnicze.

Gmina charakteryzuje się zróżnicowanymi warunkami fizjograficznymi dla rozwoju rolnictwa. Najkorzystniejsze warunki występują w północnej, centralnej i zachodniej części gminy, gdzie gleby wykazują największą przydatność rolniczą. Funkcja rolnicza musi być podporządkowana uwarunkowaniom przyrodniczym. Dla zachowania ciągłości systemu przyrodniczego wskazane jest urozmaicanie przestrzeni użytków rolnych skupiskami zieleni krzewiastej lub drzewiastej. Wskazane jest także powrót do użytkowania trwałych użytków zielonych w celu wzbogacenia bioróżnorodności. Zaniechanie działalności na trwałych użytkach zielonych powoduje zarastanie tych terenów.

Duża atrakcyjność przyrodnicza gminy, jak również położenie w bliskiej odległości miasta Łukowa wskazuje na predyspozycje rozwoju rekreacji, głównie o charakterze wypoczynku popołudniowego i weekendowego. Wskazane byłoby wzbogacenie i rozwinięcie bazy rekreacyjnej, również o urządzenia

niezbędne dla uprawiania różnorodnych form aktywnego odpoczynku. Preferowaną formą aktywizacji gospodarczej terenu gminy może być agroturystyka, która może rozwijać się we wszystkich miejscowościach.

Formy użytkowania terenów powinny być pochodną struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy. Ocenę przydatności środowiska dla różnych rodzajów użytkowania i zagospodarowania rozpatrzono w odniesieniu do poszczególnych komponentów środowiska:

- 1) Pod względem budowy geologicznej, uwarunkowania nie stwarzają istotnych ograniczeń w sposobie zagospodarowania terenu na większości obszaru gminy. Wyjątek stanowią tereny położone na glebach pochodzenia organicznego – czwartorzędowe torfy i namuły torfiaste występujące w dolinach cieków wodnych. Na obszarze gminy udokumentowano złoża kopalin, które podlegają ochronie przed zainwestowaniem.
- 2) Pod względem warunków hydrograficznych, uwarunkowania są korzystne dla rozwoju osadnictwa. Gmina charakteryzuje się małym udziałem terenów o niekorzystnych dla osadnictwa warunkach gruntowo-wodnych i klimatyczno-zdrowotnych (stagnacja chłodnego i wilgotnego powietrza, częste mgły). Tereny położone w dolinach rzek i obniżeń, gdzie głębokość wód gruntowych sięga do 4 m pod poziomem terenu pokrywają się w większości z terenami, na których budownictwo nie jest wskazane z powodów uwarunkowań geologicznych.
- 3) Pod względem zasobów glebowych – na obszarze gminy dominują gleby średniej i słabej jakości (IV-V klasa bonitacyjna). Gleby wysokiej jakości stanowią zaledwie niewielki odsetek gruntów rolnych występujących w gminie. Gleby kompleksu żytniego dobrego i bardzo dobrego występują głównie w zachodniej, centralnej i północnej części gminy, co pokrywa się z bonitacją gleb. Wskazuje się pozostawić je w dotychczasowym rolniczym użytkowaniu. Ograniczenie dla swobodnego rozwoju przestrzennego stanowią także obszary występowania gleb organicznych.
- 4) Pod względem zasobów przyrodniczych, zachowania wymagają tereny objęte prawnymi formami ochrony przyrody, tj. Rezerwat Przyrody „Kania” i Radzyński Obszar Chronionego Krajobrazu. Do zachowania wskazuje się także doliny cieków wodnych na obszarze gminy. Mniejszą rolę odgrywają lasy, zarośla śródpolne i łąkowe ze względu na małe kompleksy zadrzewień z utrudnionymi powiązaniami między nimi. Obszary prawnej ochrony determinują sposób użytkowania terenów zgodnie z przepisami prawa natomiast w celu zachowania różnorodności przyrodniczej istnieje potrzeba ograniczenia rozwoju osadnictwa na pozostałych terenach cennych przyrodniczo.

6. Uwarunkowania kulturowe

6.1. Rys historyczny

Pierwsze wzmianki o miejscowości Trzebieszów pochodzą z roku 1418. z dokumentów biskupa i byłego kanclerza królowej Jadwigi, późniejszego prymasa Polski, Wojciecha Jastrzębca. Z tego dokumentu wynika, że w 1418 roku parafia Trzebieszów jeszcze nie istniała, a Trzebieszów wraz z okolicznymi wsiami należał do parafii w Łukowie.

Drugi dokument dotyczący Parafii Trzebieszów został wydany przez polskiego króla Władysława Jagiełło w Sandomierzu dnia 14 marca 1430 roku. Z dokumentu z 1430 roku pochodzi wzmianka o istnieniu już wtedy kościoła, którego fundatorem według miejscowej tradycji był sam Władysław Jagiełło. Jest to też prawdopodobnie data erygowania parafii w Trzebieszowie, ponieważ z zapisu wynika, iż istnieje tutaj parafia, na której to parafii plebanem jest ksiądz Jan.

Parafie w XV w. obejmowały rozległy teren, ponieważ gęstość zaludnienia w tych czasach była niewielka. Najbliżej Trzebieszowa położone wówczas parafie były w Łukowie i Zbuczynie (w Zbuczynie parafię erygował w 1418 roku wspomniany wyżej biskup krakowski Wojciech Jastrzębiec). Parafia w Zembrach powstała dopiero w latach trzydziestych XX w. po wybudowaniu tam drewnianego kościoła. W roku 1724 pobudowano w Trzebieszowie nowy, drewniany kościół, który przetrwał do połowy XIX w. i spłonął od pioruna w 1855 roku. Na jego miejscu pobudowany został w 1863 roku murowany kościół pod wezwaniem Św. Rycerzy, wzniesiony częściowo ze składek parafialnych, a w części ze środków własnych księdza Radzikowskiego.

W czasach jagiellońskich Trzebieszów był jedną z ważniejszych miejscowości leżących przy trakcie wiodącym z Krakowa do Wilna. Wówczas przez osadę biegł trakt królewski z Krakowa do Wilna, z którego monarchowie polscy, a zwłaszcza z dynastii Jagiellonów często korzystali. We wsi zlokalizowana była też stacja królewska, tzn. obowiązek goszczenia panującego z dworem, a także jego urzędników i wysłanników.

Nazwy wielu miejscowości wchodzących w skład gminy Trzebieszów często wywodzą się od nazwisk tutejszej szlachty. W gminie zamieszkiwali i zamieszkują nadal potomkowie Szaniawskich, rodu, do którego należały niegdyś Szaniawy. W miejscowości Celiny przewaga nazwisk to Celińscy. W Karwowie sytuacja wygląda podobnie dominuje nazwisko Karwowski. Dla odróżnienia poszczególnych rodzin we wsi nadawano im przydomki. Wywodziły się one od ojca rodziny.

Sama nazwa „Trzebieszów” pochodzi od słowa „trzebież”, które z kolei wywodzi się ze zwrotu trzebić (to znaczy ścinać drzewa, wycinać las).

W latach 1863-1864 mieszkańcy Trzebieszowa i okolic wzięli liczny udział w Powstaniu Styczniowym. Wobec losów uczestników powstania rangę symbolu ma fakt wydania wybudowanemu w 1863 r. Kościołowi w Trzebieszowie wezwania Dziesięciu Tysięcy Rycerzy Męczenników.

W czasie II wojny światowej pod koniec 1944 r. w miejscowości znajdowało się Dowództwo 5 Dywizji Piechoty.

Na przełomie roku 1944-1945 aresztowano 30 mężczyzn w kościele w Trzebieszowie i rozstrzelano ich w Uroczysku Baran w Kąkolewnicy.

Według rejestru poborowego dla powiatu łukowskiego w 1531 roku wieś Trzebieszów miała 6 łanów, 2 młyny, 2 łany plebana, 1 łan dziedziczny wójtowski. W 1552 roku wieś królewska Trzebieszów miała 44 osad (zagród), młyn o 4 kołach. W części szlacheckiej pleban miał 12 osad. Był też 1 łan wójtowski. „Siedzieli też we wsi obelnicy i młynarze”.

W 1827 roku w Trzebieszowie było 74 domów, liczył 450 mieszkańców. Z dawnej królewskiej wydzielono w roku 1838 majorat dla generała majora Ottona v. Burmeister. W skład majoratu wszedł folwark Trzebieszów z obszarem 1366 mórg, 703 morgi lasu, „sołtystwo” 104 morgi, młyn wodny, wiatrak i folwark proboszczowski 226 mórg. Wieś Trzebieszów miała w tym czasie 1489 mórg. Pozostałą resztę królewskiej stanowiły folwark i wieś Obelniki (folwark 224 mórg, wieś Obelniki 80 mórg) i 712 mórg lasów.

W latach siedemdziesiątych XIX stulecia Trzebieszów jest siedzibą gminy liczącej 1994 mieszkańców oraz 6177 mórg obszaru. Wśród stałej ludności mieszkającej na terenie gminy było 10 osób wyznania prawosławnego, 13 protestantów, 93 żydów. W skład gminy wchodziły Obelniki, Rogale, Szaniawy, Szaniawy-Matysy i Trzebieszów. Trzebieszów posiadał w tym czasie kościół murowany, szkołę początkową, sąd gminny okr. III oraz urząd gminny. Liczył 99 domów i 961 mieszkańców.

Od roku 1999, po reformie administracyjnej, gmina Trzebieszów przynależy do powiatu łukowskiego i województwa lubelskiego.

6.2. Obiekty wpisane do rejestru zabytków

Na terenie gminy Trzebieszów występują obiekty zabytkowe objęte ścisłą ochroną konserwatorską poprzez wpis do rejestru zabytków. Należą do nich:

- Wiatrak „koźlak” z otoczeniem (A/1175) w Jakuszach,
- Dwór i pozostałości parku krajobrazowego (A/1166) w Rogalach,
- Zespół kościelny (A/660) w Trzebieszowie, w skład którego wchodzi: kościół parafialny pw. Dziesięciu Tysięcy Męczenników, z wyposażeniem w zabytki ruchome, dzwonnica, ogrodzenie cmentarza kościelnego, drzewostan na cmentarzu kościelnym,
- Budynek szkoły powszechnej (A/1647) w Szaniawach-Matysach,
- Cmentarz wojenny z I wojny światowej wraz z kamiennym ogrodzeniem (A/1688) w Szaniawach-Matysach,
- Drewniany Kościół pw. NMP Królowej Polski oraz drewniana dzwonnica (A/1674) w Zembrach.

6.3. Obiekty wpisane do ewidencji zabytków

Na obszarze gminy znajdują się także obiekty niewpisane do rejestru zabytków, lecz ze względu na znacząco wartość historyczną i kulturową ujęte zostały w ewidencji zabytków. W poniższej tabeli przedstawiono wykaz zabytków nieruchomych wpisanych do ewidencji.

6.3.1. Wojewódzka Ewidencja Zabytków

Na terenie gminy Trzebieszów występują następujące obiekty ujęte w ewidencji dóbr kultury woj. lubelskiego stanowiące przedmiot zainteresowania konserwatorskiego.

Tabela 2. Wykaz obiektów zabytkowych ujętych w Ewidencji Zabytków województwa Lubelskiego [Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków Delegatura w Białej Podlaskiej 2021]

Miejscowość	Położenie	Obiekt	Czas powstania
Celiny	Dz. geod. Nr 473	Kaplica Matki Boskiej Częstochowskiej	1905 r.
Dębowierzchy	Dz. geod. Nr 277	Kapliczka przydrożna	2 ćw. XX w.
Jakusze	Dz. geod. Nr 1, na placu szkolnym	Kapliczka przydrożna	1 poł. XX w.
Karwów	Dz. geod. Nr 108, obok posesji nr 14	Kaplica	Pocz. XX w.
Karwów	Dz. geod. Nr 94/2, przy drodze do Łukowa	Kapliczka przydrożna	1945 r.
Leszczanka	Na posesji nr 76, dz. geod. Nr 517	Kapliczka przydrożna	1 poł. XX w.
Mikłusy	Mikłusy 26, Dz. 110/2	Kaplica	XIX
Nurzyna	Dz. geod. Nr 357, obok posesji nr 19	Kapliczka przydrożna	Pocz. XX w.
Rogale-Popławy	Rogale-Popławy	Spichlerz w zespole dworskim	XX
Szaniawy Matysy	Przy skrzyżowaniu dróg Szaniawy Poniaty – Nurzyna	Cmentarz wojenny z I wojny św.	1918 r.
Szaniawy Poniaty	Szaniawy Poniaty 1	Dworzec kolejowy	Ok. 1920 r.
Szaniawy Poniaty	W pasie drogowym, na granicy dz. nr 322/2 i	Kapliczka przydrożna	1902 r.

	875		
Świercze	Dz. geod. Nr 171	Kapliczka przydrożna	I. 30-te XX w.
Trzebieszów		Cmentarz parafialny	1 poł. XIX w.
Trzebieszów	Przy kościele parafialnym	Cmentarz przykościelny	1863 r.
Trzebieszów	Trzebieszów II 42	Organistówka w zespole kościelnym	XIX, XX
Wierzejki	Dz. geod. Nr 299	Kapliczka przydrożna	1888 r.
Zaolszynie	Dz. geod. Nr 1004	Kapliczka przydrożna	2 ćw. XX w.
Zaolszynie	Na posesji nr 33, dz. nr 109/1	Kapliczka przydrożna	1929 r.
Zaolszynie	Zaolszynie	Młyn	XX
Zembry	Ok. 2 km od centrum wsi, na wsch. od kościoła	Cmentarz rzymskokatolicki parafii Zembry	1936
Zembry	Przy posesji nr 39, na granicy działek nr 202/2 i 347	Kapliczka przydrożna	1897 r.

6.3.2. Gminna Ewidencja Zabytków

Tabela 3. Wykaz obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków w 2022 roku [Gminna Ewidencja Zabytków gminy Trzebieszów 2020]

Lp.	miejsowość	adres	nazwa	czas powstania
1.	Celiny	dz.473 (droga)	KAPLICA MATKI BOSKIEJ CZĘSTOCHOWSKIEJ	1905 r.
2.	Celiny	dz.473, przy kapliczce MB Częstochowskiej	KRZYŻ	1913 r.
3.	Dębowica	dz.51	KAPLICA	I. 50-te XX w.
4.	Dębowica	na posesji nr 47	DOM	1949 r.
5.	Dębowierzchy	dz.277	KAPLICZKA	2 ćw. XX w.
6.	Dębowierzchy	przy drodze polnej, dz.283	KRZYŻ	pocz. XX w.
7.	Gołowierzchy	przy drodze do Celin, dz.509	MIEJSCE PAMIĘCI NARODOWEJ	1863-1963-1996
8.	Jakusze	dz.214/1	KRZYŻ	1906 r. /przeb.1984/
9.	Jakusze	Jakusze 52 dz.356	WIATRAK	1914
10.	Jakusze	Jakusze 15	DOM	1 ćw. XX w.
11.	Jakusze	dz.1, przy szkole	KAPLICZKA	1 poł. XX w.
12.	Jakusze	Jakusze 30	DOM	pocz. XX w.
13.	Karwów	obok domu nr 14	KAPLICA	pocz. XX w.
14.	Karwów	przy drodze, dz. 94/2	KAPLICZKA	1945 r.
15.	Kurów	Kurów 40	DOM	k. XIX w.
16.	Kurów	dz. 513	MIEJSCE PAMIĘCI NARODOWEJ	XIX-XX w.
17.	Leszczanka	Leszczanka 57	DOM	XIX/XX
18.	Leszczanka	Leszczanka 68	DOM	XIX/XX
19.	Leszczanka	dz. 579	TRZY KRZYŻE	1 poł. XX w.
20.	Leszczanka	na posesji nr 76	KAPLICZKA	1 poł. XX w.
21.	Leszczanka	Leszczanka 51	DOM	ok. 1880 r.

Lp.	miejsowość	adres	nazwa	czas powstania
22.	Mikłusy	dz.110/2	KAPLICZKA	1899
23.	Nurzyna	na posesji nr 14	KAPLICZKA	2 ćw. XX w.
24.	Nurzyna	na posesji nr 47	KRZYŻ	1948 r.
25.	Nurzyna	na granicy dz. 270/5 i 344	KRZYŻ	I. 40-te XX w.
26.	Nurzyna	obok posesji 19, dz.357	KAPLICA	pocz. XX w.
27.	Popławy Rogale	Rogale Popławy	ZAŁOŻENIE DWORSKO-OGRODOWE	2 poł. XIX w.
28.	Popławy Rogale	Popławy Rogale	DWÓR W ZAŁOŻENIU DWORSKO-OGRODOWYM	2 poł. XIX w.
29.	Popławy Rogale	Popławy Rogale	PARK W ZAŁOŻENIU DWORSKO-OGRODOWYM	2 poł. XIX w.
30.	Popławy Rogale	Popławy Rogale	SPICHLERZ W ZAŁOŻENIU DWORSKO-OGRODOWYM	1 ćw. XX w.
31.	Szaniawy Matysy	Szaniawy Matysy 4	SZKOŁA	1924 r.
32.	Szaniawy Matysy	dz.1232	CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ	1918 r.
33.	Szaniawy Poniaty	dz. 939	DWORZEC KOLEJOWY	Okres międzywojenny
34.	Szaniawy Poniaty	przy drodze do Trzebieszowa, dz. nr 322/2 i 875	KAPLICZKA	1902 r.
35.	Szaniawy Poniaty	dz.939	BUDYNEK GOSPODARCZY W ZESPOLE DWORCA KOLEJOWEGO	2 ćw. XX w.
36.	Szaniawy Poniaty	na posesji nr 52	KRZYŻ	ok. 1940 r.
37.	Świercze	dz. 171	KAPLICA	I. 30-te XX w.
38.	Trzebieszów Drugi	Trzebieszów Drugi 39	DZWONNICA W ZESPOLE KOŚCIOŁA PW. DZIESIĘCIU TYSIĘCY RYCERZY MĘCZENNIKÓW	1863 r.
39.	Trzebieszów Drugi	dz.376	KAPLICA CMENTARNA	2 poł. XVIII w.
40.	Trzebieszów Drugi	dz.376	CMENTARZ RZYMSKOKATOLICKI	1 poł. XIX w.
41.	Trzebieszów Drugi	Trzebieszów Drugi 39	KOŚCIÓŁ PARAFIALNY PW. DZIESIĘCIU TYSIĘCY RYCERZY MĘCZENNIKÓW	1863 r.
42.	Trzebieszów Drugi	Trzebieszów Drugi 39	OGRODZENIE W ZESPOLE KOŚCIOŁA PW. DZIESIĘCIU TYSIĘCY RYCERZY MĘCZENNIKÓW	1863, 1 ćw. XX w.
43.	Trzebieszów Drugi	Trzebieszów Drugi 39	ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO PW. DZIESIĘCIU TYSIĘCY RYCERZY MĘCZENNIKÓW	1863 r.
44.	Trzebieszów Drugi	Trzebieszów Drugi 39	KAPLICZKA Z FIGURĄ ŚW. JANA NEPOMUCENA	2 poł. XIX w.

Lp.	miejsowość	adres	nazwa	czas powstania
45.	Trzebieszów Drugi	Trzebieszów Drugi 42	ORGANISTÓWKA W ZESPOLE KOŚCIOŁA PW. DZIESIĘCIU TYSIĘCY RYCERZY MĘCZENNIKÓW	XIX/XX w.
46.	Trzebieszów Pierwszy	przy głównej drodze, na posesji nr 8	KRZYŻ	okres międzywojenny
47.	Trzebieszów Trzeci	Trzebieszów Trzeci 27	DOM	1 ćw. XX w.
48.	Wierzejki	dz. 299	KRZYŻ DREWNIANY Z WYRYTĄ DATĄ 1551	nieznany, pr. XIX w.
49.	Wierzejki	dz. 299	KAPLICZKA	1888
50.	Wólka Konopna	przy drodze, na gr. dz. nr 73/2 i dz. nr 449	KRZYŻ	1927 r.
51.	Wylany	przy drodze z Wylan do Trzebieszowa Czwartego, dz. 257/2	KRZYŻ	1 ćw. XX w.
52.	Wylany	na posesji nr 31	KRZYŻ	1920 r.
53.	Zaolszynie	dz. 1004	MŁYN MOTOROWY	1900 r.
54.	Zaolszynie	dz. 1004	KAPLICZKA	2 ćw. XX w.
55.	Zaolszynie	na posesji nr 33 dz.109/1	KAPLICZKA	1929 r.
56.	Zembry	dz.453/1	KOŚCIÓŁ PARAFIALNY PW. NMP KRÓLOWEJ POLSKI w zespole kościoła	1936 r.
57.	Zembry	dz.453/1	DZWONNICA w zespole kościoła parafialnego pw. NMP Królowej Polski	1936 r.
58.	Zembry	np. posesji nr 19, dz. nr 347	MIEJSCE PAMIĘCI NARODOWEJ	1942 r. – 2 poł. XX w.
59.	Zembry	na posesji nr 39	KAPLICZKA	1897 r.
60.	Trzebieszów Drugi	dz.919	CMENTARZ PRZYKOŚCIELNY W ZESPOLE KOSCIOŁA PW. DZIESIĘCIU TYSIĘCY RYCERZY MĘCZENNIKÓW	XIX w.
61.	Trzebieszów Drugi	na terenie cmentarza przykościelnego	FIGURA: MATKA BOSKA NIEPOKALANEGO POCZĘCIA	1903 r.

6.4. Stanowiska archeologiczne

Na obszarze gminy Trzebieszów zarejestrowano niżej wymienione stanowiska archeologiczne.

Tabela 4. Wykaz stanowisk archeologicznych w gminie Trzebieszów – stan na dzień 17.04.2019 [Dane UG w Trzebieszowie 2019]

Obręb	Nr stan.	Obiekt	Okres pochodzenia
Celiny	st. 1	ślady osadnictwa	Wczesne średniowiecze (VII-XII w.)
		ślady osadnictwa	Okres nowożytny (XVIII w.)
Celiny	st. 2	ślady osadnictwa	Wczesne średniowiecze (VIII-XII w.)

		osada	Okres nowożytny (XVII-XVIII w.)
Celiny	st. 3	osada	Okres nowożytny (XVIII w.)
Celiny	st. 4	osada	Okres nowożytny (XVIII w.)
Celiny	st. 5	ślady osadnictwa	Epoka brązu
		osada	Późne średniowiecze (XIV-XV w.), okres nowożytny (XVII-XVIII w.)
Celiny	st. 6	ślady osadnictwa	Starożytność
Celiny	st. 7	ślady osadnictwa	Epoka brązu
Celiny	st. 8	ślady osadnictwa	Starożytność, późne średniowiecze, okres nowożytny
Celiny	st. 9	ślady osadnictwa	Okres lateński
		osada	Późne średniowiecze
Celiny	st. 10	ślady osadnictwa	Starożytność, późne średniowiecze
Dębowica	st. 1	osada	Starożytność
Dębowica	st. 2	ślady osadnictwa	Okres nowożytny (XVII-XVIII w.)
Dębowica	st. 3	ślady osadnictwa	Późne średniowiecze
		ślady osadnictwa	Okres nowożytny (XVII w.)
Dębowica	st. 4	osada	Późne średniowiecze
		osada	Okres nowożytny (XVII-XVIII w.)
Dębowica	st. 5	ślady osadnictwa	Neolit (kultura amfor kulistych)
		osada	Okres nowożytny (XVII-XVIII w.)
Dębowierzchy	st. 1	osada	Starożytność
		osada	Wczesna epoka brązu (kultura mierzanowicka)
		osada	Wczesna epoka brązu (kultura łużycka)
		ślady osadnictwa	Wczesne średniowiecze (XI-XII w.)
		osada	Okres nowożytny (XVII-XVIII w.)
Dębowierzchy	st. 2	osada	Okres nowożytny (XVII-XVIII w.)
Dębowierzchy	st. 3	osada	Okres nowożytny
Gołowierzchy	st. 1	ślady osadnictwa	Starożytność
		osada	Okres nowożytny (XVII-XVIII w.)
Gołowierzchy	st. 2	ślady osadnictwa	Epoka brązu
		osada	Okres nowożytny (XVII-XVIII w.)
Gołowierzchy	st. 3	ślady osadnictwa	Starożytność
Gołowierzchy	st. 4	ślady osadnictwa	Starożytność, okres nowożytny (XVII-XVIII w.)
Gołowierzchy	st. 5	osada	Okres nowożytny (XVII-XVIII w.)
Gołowierzchy	st. 6	osada	Starożytność, okres nowożytny (XVII-XVIII w.)
Gołowierzchy	st. 7	osada	Okres nowożytny (XVII-XVIII w.)
Gołowierzchy	st. 8	ślady osadnictwa	Starożytność, późne średniowiecze (XIV-XV w.), okres nowożytny (XVII-XVIII w.)
Gołowierzchy	st. 9	osada	Wczesna epoka żelaza (kultura łużycka)
Jakusze	st. 1	ślady osadnictwa	Młodszy okres przedrzymski – okres rzymski
Jakusze	st. 2	ślady osadnictwa	Wczesna epoka żelaza (kultura łużycka)
		osada (?)	Starożytność
		osada (?)	Późne średniowiecze (XIV-XV w.)
		osada	XVI-XVII w. (kultura polska)
Jakusze	st. 3	ślady osadnictwa	Epoka kamienia
Jakusze	st. 4	ślady osadnictwa	Epoka kamienia – epoka brązu

		osada	Późne średniowiecze (XIV-XV w.)
		osada	XVI-XVIII w., kultura polska
Jakusze	st. 5	śląd osadnictwa	Wczesne średniowiecze (XII-XIII w.)
		ślady osadnictwa	XVI-XVII w., kultura polska
Jakusze	st. 6	śląd osadnictwa	Epoka żelaza
Jakusze	st. 7	ślady osadnictwa	Epoka brązu – epoka żelaza
Jakusze	st. 8	obozowisko	Epoka kamienia – epoka brązu
		ślady osadnictwa	Neolit
		osada	Epoka brązu (kultura łużycka)
		osada	Starożytność
		osada	Wczesne średniowiecze (X-XI w.)
Jakusze	st. 9	ślady osadnictwa	Epoka brązu – epoka żelaza
		osada	Starożytność
		osada	XII w.
		osada	XVI-XVII w.
Jakusze	st. 10	ślady osadnictwa	Epoka brązu – epoka żelaza
		śląd osadnictwa	Starożytność
Jakusze	st. 11	śląd osadnictwa	Epoka brązu
		ślady osadnictwa	Późne średniowiecze
Jakusze	st. 12	śląd osadnictwa	Neolit (kultura amfor kulistych)
		śląd osadnictwa	Starożytność
Jakusze	st. 13	ślady osadnictwa	Wczesne średniowiecze
Jakusze	st. 14	obozowisko	Epoka kamienia – epoka brązu
		śląd osadnictwa	Neolit (?)
		ślady osadnictwa	Wczesna epoka żelaza (kultura łużycka)
		osada	Starożytność
		osada	Młodszy okres przedrzymski kultura przeworska (?)
		osada	Wczesne średniowiecze (X-XII w.)
		osada	XVII-XVIII w. (kultura polska)
Jakusze	st. 15	śląd osadnictwa	Epoka kamienia
Jakusze	st. 16	śląd osadnictwa	Epoka brązu
Jakusze	st. 17	śląd osadnictwa	Mezolit (kultura janisławicka)
Karwów	st. 1	osada	Okres nowożytny (XVII w.)
Karwów	st. 2	ślady osadnictwa	Starożytność
		ślady osadnictwa	Okres nowożytny (XVIII w.)
Karwów	st. 3	ślady osadnictwa	Epoka brązu (kultura mierzanowicka)
		ślady osadnictwa	Wczesne średniowiecze (XI-XII w.)
		ślady osadnictwa	Okres nowożytny (XVII w.)
Karwów	st. 4	ślady osadnictwa	Wczesne średniowiecze (XI-XII w.)
		ślady osadnictwa	Okres nowożytny (XVIII w.)
Karwów	st. 5	osada	Późne średniowiecze
		ślady osadnictwa	Okres nowożytny (XVIII w.)
Karwów	st. 6	osada	Wczesne średniowiecze (XII-XIII w.)
		osada	Średniowiecze (XIV-XV w.)
		osada	Okres nowożytny (XVI-XVIII w.)
Karwów	st. 7	osada	Wczesne średniowiecze (po X w.)
		ślady osadnictwa	Późne średniowiecze
		ślady osadnictwa	Okres nowożytny (XVIII w.)
Karwów	st. 8	ślady osadnictwa	Neolit – epoka brązu
		ślady osadnictwa	Okres nowożytny (XVII w.)

Karwów	st. 9	ślady osadnictwa	Starożytność
		ślady osadnictwa	Okres nowożytny (XVII w.)
Karwów	st. 10	ślady osadnictwa	Starożytność
Karwów	st. 11	ślady osadnictwa	Starożytność
Karwów	st. 12	ślady osadnictwa	Okres nowożytny (XVIII w.)
Karwów	st. 13	ślady osadnictwa	Wczesne średniowiecze (XII-XIII w.)
		ślady osadnictwa	Okres nowożytny (XVII w.)
Karwów	st. 14	ślady osadnictwa	Późne średniowiecze
		osada	Okres nowożytny (XVIII w.)
Karwów	st. 15	ślady osadnictwa	Późne średniowiecze
		osada	Okres nowożytny (XVIII w.)
Karwów	st. 16	ślady osadnictwa	Epoka brązu
Karwów	st. 17	ślady osadnictwa	Okres nowożytny (XVII w.)
Kurów	st. 1	śląd osadnictwa	Starożytność
Kurów	st. 2	śląd osadnictwa	Epoka kamienia – epoka brązu
		ślady osadnictwa	Wczesne średniowiecze
Kurów	st. 3	ślady osadnictwa	Epoka brązu
Kurów	st. 4	śląd osadnictwa	Epoka kamienia
Leszczanka	st. 1	osada	Wczesne średniowiecze
		osada	Okres nowożytny (XVII-XVIII w.)
Leszczanka	st. 2	ślady osadnictwa	Epoka kamienia – epoka żelaza
Leszczanka	st. 3	ślady osadnictwa	Epoka brązu (kultura łużycka)
Leszczanka	st. 4	ślady osadnictwa	Starożytność
Leszczanka	st. 5	obozowisko	Starożytność
		ślady osadnictwa	Okres nowożytny
Leszczanka	st. 6	osada	Okres nowożytny (XVIII w.)
Leszczanka	st. 7	obozowisko	Starożytność
		ślady osadnictwa	Późne średniowiecze (XV w.)
		osada	Okres nowożytny (XVII w.)
Leszczanka	st. 8	ślady osadnictwa	Starożytność
		ślady osadnictwa	Okres nowożytny
Leszczanka	st. 9	ślady osadnictwa	Starożytność
		osada	Późne średniowiecze
		osada	Okres nowożytny (XVII-XVIII w.)
Leszczanka	st. 10	śląd osadnictwa	Starożytność
		osada	Okres nowożytny (XVII-XVIII w.)
Leszczanka	st. 11	śląd osadnictwa	Starożytność
		ślady osadnictwa	Wczesne średniowiecze (XI-XII w.)
		osada	Okres nowożytny (XVII-XVIII w.)
Leszczanka	st. 12	ślady osadnictwa	Epoka kamienia – epoka brązu
		ślady osadnictwa	Epoka brązu
		ślady osadnictwa	XVI-XVIII w. (kultura polska)
Leszczanka	st. 13	ślady osadnictwa	Późne średniowiecze (XIV-XV w.)
		osada (?)	XVII-XVIII w. (kultura polska)
Leszczanka	st. 14	ślady osadnictwa	Epoka kamienia – epoka brązu
		osada	XVI-XVII w. (kultura polska)
		śląd osadnictwa	
Mikłusy	st. 1	śląd osadnictwa	Okres nowożytny
Nurzyna	st. 1	osada	Okres nowożytny (XVII-XVIII w.)
Nurzyna	st. 2	ślady osadnictwa	Starożytność
Nurzyna	st. 3	ślady osadnictwa	Wczesne średniowiecze (po X w.)

		osada	Późne średniowiecze
		osada	Okres nowożytny (XVII-XVIII w.)
Nurzyna	st. 4	ślady osadnictwa	Starożytność
		ślady osadnictwa	Okres nowożytny (XVIII w.)
Nurzyna	st. 5	ślady osadnictwa	Starożytność (XIII w.)
		ślady osadnictwa	Późne średniowiecze
Nurzyna	st. 6	ślady osadnictwa	Średniowiecze (XIII w.)
Nurzyna	st. 7	ślady osadnictwa	Średniowiecze (XIV w.)
		osada	Okres nowożytny (XVIII w.)
Nurzyna	st. 8	ślady osadnictwa	Epoka brązu (kultura łużycka)
		ślady osadnictwa	Wczesne średniowiecze (VIII-XII w.)
		osada	Okres nowożytny (XVII-XVIII w.)
Nurzyna	st. 9	osada	Okres nowożytny (XVII-XVIII w.)
Nurzyna	st. 10	osada	Epoka brązu (kultura łużycka)
		ślady osadnictwa	Wczesne średniowiecze
		osada	Okres nowożytny (XVIII w.)
Popławy	st. 1	ślady osadnictwa	Młodszy okres przedrzymski
		ślady osadnictwa	
Popławy	st. 2	ślady osadnictwa	Epoka kamienia
Popławy	st. 3	ślady osadnictwa	Starożytność
		ślady osadnictwa	Wczesne średniowiecze (X-XII w.)
Popławy	st. 4	ślady osadnictwa	Starożytność
		osada (?)	XVII-XVIII w. (kultura polska)
Popławy	st. 5	osada	Wczesna epoka brązu kultura trzciniecka
Popławy	st. 6	ślady osadnictwa	Starożytność, późne średniowiecze (XIV-XV w.)
		osada	Okres nowożytny (XVII-XVIII w.)
Popławy	st. 7	ślady osadnictwa	Wczesna epoka brązu kultura trzciniecka
		osada	Okres nowożytny (XVII-XVIII w.)
Rogale-Popławy	st. 1	osada	Okres nowożytny (XVIII w.)
Rogale-Popławy	st. 2	ślady osadnictwa	Starożytność
Rogale-Popławy	st. 3	ślady osadnictwa	Starożytność
		osada	Okres nowożytny (XVIII w.)
Rogale-Popławy	st. 4	ślady osadnictwa	Starożytność
Rogale-Popławy	st. 5	ślady osadnictwa	Epoka brązu (kultura łużycka)
		ślady osadnictwa	Okres nowożytny (XVII w.)
Rogale-Popławy	st. 6	ślady osadnictwa	Średniowiecze (XIV w.)
Rogale-Popławy	st. 7	ślady osadnictwa	Starożytność
		osada	Okres wpływów rzymskich (kultura Przeworska)
		ślady osadnictwa	Wczesne średniowiecze (do X w.)
		ślady osadnictwa	Późne średniowiecze (XV w.)
		osada	Okres nowożytny (XVII-XVIII w.)
Rogale-Popławy	st. 8	ślady osadnictwa	Starożytność
		osada	Okres lateński
		osada	Wczesne średniowiecze (VIII-X w.)
		osada	Wczesne średniowiecze (XI-XII w.)
		ślady osadnictwa	Późne średniowiecze (do XV w.)
		osada	Okres nowożytny (XVII-XVIII w.)
Rogale-Popławy	st. 9	ślady osadnictwa	Starożytność
		osada	Okres nowożytny

Rogale-Popławy	st. 10	osada	Starożytność
		ślady osadnictwa	Późne średniowiecze
		ślady osadnictwa	Okres nowożytny
Rogale-Popławy	st. 11	osada	Okres nowożytny (XVII-XVIII w.)
Rogale-Popławy	st. 12	ślady osadnictwa	Późne średniowiecze (XV w.)
		osada	Okres nowożytny
Rogale-Popławy	st. 13	osada	Okres nowożytny
Strzakły	st. 4	ślady osadnictwa	Epoka kamienia - epoka żelaza
Szaniawy-Matysy	st. 1	ślady osadnictwa	Wczesne średniowiecze (XI-XII w.)
Szaniawy-Matysy	st. 2	ślady osadnictwa	Wczesne średniowiecze (XI w.)
Szaniawy-Matysy	st. 3	ślady osadnictwa	Epoka kamienia – epoka brązu
Szaniawy-Matysy	st. 4	ślady osadnictwa	Epoka kamienia – epoka żelaza
		ślady osadnictwa	Wczesna epoka brązu (kultura trzciniecka)
		ślady osadnictwa	Starożytność – nie aktualne
Szaniawy-Matysy	st. 5	ślady osadnictwa	Wczesna epoka brązu
Szaniawy-Matysy	st. 6	ślady osadnictwa	Średniowiecze (XIV-XV w.)
Szaniawy-Poniaty	st. 1	osada	Okres nowożytny
Szaniawy-Poniaty	st. 2	osada	Okres nowożytny (XVII-XVIII w.)
Szaniawy-Poniaty	st. 3	osada	Okres nowożytny (XVII-XVIII w.)
Szaniawy-Poniaty	st. 4	osada	Okres nowożytny
Szaniawy-Poniaty	st. 5	ślad osadnictwa	Późne średniowiecze (XV w.)
		osada	Okres nowożytny
Szaniawy-Poniaty	st. 6	ślad osadnictwa	Starożytność
		osada	Późne średniowiecze (XV w.)
		osada	Okres nowożytny (XVII w.)
Szaniawy-Poniaty	st. 7	ślad osadnictwa	Starożytność
Szaniawy-Poniaty	st. 8	osada	Okres nowożytny
Świercze	st. 1	osada	Okres nowożytny (XVII-XVIII w.)
Świercze	st. 2	ślady osadnictwa	Średniowiecze (XIV-XV w.)
		ślady osadnictwa	Okres nowożytny (XVII-XVIII w.)
Świercze	st. 3	osada	Okres nowożytny (XVII-XVIII w.)
Świercze	st. 4	osada	Okres nowożytny (XVIII w.)
Świercze	st. 5	osada	Epoka brązu (kultura mierzanowicka)
		ślady osadnictwa	Wczesne średniowiecze (VII-VIII w.)
		ślady osadnictwa	Wczesne średniowiecze (XI-XII w.)
Świercze	st. 6	ślady osadnictwa	Wczesne średniowiecze (XII-XIII w.)
		osada	Okres nowożytny (XVII-XVIII w.)
Świercze	st. 7	ślad osadnictwa	Starożytność
Świercze	st. 8	ślady osadnictwa	Starożytność
		osada	Późne średniowiecze
Świercze	st. 9	ślad osadnictwa	Starożytność
		ślad osadnictwa	Średniowiecze (XIV w.)
		osada	Okres nowożytny (XVII-XVIII w.)
Trzebieszów Kolonja, Czwały	st. 1	ślad osadnictwa	Epoka kamienia
		ślad osadnictwa	Epoka brązu – epoka żelaza
Trzebieszów Kolonja, Czwały	st. 2	cmentarzysko	Okres rzymski (kultura przeworska)
		ślad osadnictwa	Starożytność
Trzebieszów Kolonja, Czwały	st. 3	ślad osadnictwa	Epoka brązu
Trzebieszów Kolonja, Czwały	st. 4	ślad osadnictwa	Epoka kamienia – epoka brązu

Trzebieszów	st. 1	ślady osadnictwa	Starożytność – wczesne średniowiecze
		śląd osadnictwa	Okres nowożytny
Trzebieszów	st. 2	osada	Epoka brązu – wczesna epoka żelaza
Trzebieszów	st. 3	śląd osadnictwa	Starożytność
Trzebieszów	st. 4	ślady osadnictwa	Wczesna epoka brązu
		śląd osadnictwa	Epoka brązu (kultura łużycka)
Trzebieszów	st. 5	śląd osadnictwa	Epoka brązu
		śląd osadnictwa	Późne średniowiecze (XV w.)
Trzebieszów	st. 6	ślady osadnictwa	Okres nowożytny (XVII-XVIII w.)
Trzebieszów	st. 7	osada	Okres nowożytny (XVI-XVIII w.)
Trzebieszów	st. 8	śląd osadnictwa	Wczesne średniowiecze (do X w.)
		osada	Okres nowożytny (XVII-XVIII w.)
Trzebieszów	st. 9	obozowisko	Starożytność
		osada	Okres nowożytny (XVI-XVIII w.)
Trzebieszów	st. 10	osada	Późne średniowiecze (XV w.)
		osada	Okres nowożytny (XVIII w.)
Trzebieszów	st. 11	osada	Okres nowożytny (XVIII w.)
Trzebieszów	st. 12	osada	Starożytność
		śląd osadnictwa	Wczesne średniowiecze
		śląd osadnictwa	Okres nowożytny
Trzebieszów	st. 13	śląd osadnictwa	Starożytność
		śląd osadnictwa	Wczesne średniowiecze (XI-XII w.)
Trzebieszów	st. 14	osada	Okres nowożytny (XVIII-XIX w.)
Trzebieszów Pierwszy	st. 1	osada	Okres nowożytny (XVIII-XIX w.)
Trzebieszów Pierwszy	st. 2	śląd osadnictwa	Późne średniowiecze
		osada	Okres nowożytny (XVIII w.)
Trzebieszów Pierwszy	st. 3	śląd osadnictwa	Starożytność
		śląd osadnictwa	Okres nowożytny
Trzebieszów Pierwszy	st. 4	osada	Okres nowożytny (XVI-XVIII w.)
Trzebieszów Pierwszy	st. 5	śląd osadnictwa	Starożytność
		śląd osadnictwa	Okres nowożytny
Trzebieszów Pierwszy	st. 6	śląd osadnictwa	Wczesna epoka brązu
		osada	Młodszy okres rzymski (kultura wielbarska)
		śląd osadnictwa	Wczesne średniowiecze (XI-XII w.)
		śląd osadnictwa	Wczesne średniowiecze (XI-XII w.)
		ślady osadnictwa	Okres nowożytny
Trzebieszów Drugi	st. 1	ślady osadnictwa	Starożytność
		osada	Wczesne średniowiecze (IX-XI w.)
		osada	Okres nowożytny (XVII-XVIII w.)
Trzebieszów Drugi	st. 2	ślady osadnictwa	Wczesne średniowiecze (XI-XII w.)
		osada	Okres nowożytny (XVII-XVIII w.)
Trzebieszów Drugi	st. 3	śląd osadnictwa	Wczesne średniowiecze (do X w.)
		osada	Późne średniowiecze
		osada	Okres nowożytny (XVII-XVIII w.)
Trzebieszów Drugi	st. 4	śląd osadnictwa	Starożytność
		osada	Okres nowożytny (XVII-XVIII w.)
Trzebieszów Drugi	st. 5	osada	Okres nowożytny (XVII-XVIII w.)
Trzebieszów Drugi	st. 6	ślady osadnictwa	Średniowiecze (XIV-XV w.)

		osada	Okres nowożytny
Trzebieszów Drugi	st. 7	śląd osadnictwa	Wczesne średniowiecze (do X w.)
		ślady osadnictwa	Późne średniowiecze
		osada	Okres nowożytny (XVII-XVIII w.)
Trzebieszów Drugi	st.8	śląd osadnictwa	Wczesne średniowiecze (do X w.)
Trzebieszów Drugi	st.9	osada	Późne średniowiecze (XV w.)
Trzebieszów Drugi	st. 10	ślady osadnictwa	Starożytność
Trzebieszów Kolonia	st. 1	ślady osadnictwa	Starożytność
		śląd osadnictwa	Późny okres rzymski
		ślady osadnictwa	Wczesne średniowiecze (XI-XII w.)
Trzebieszów Kolonia	st. 2	osada	Wczesna epoka brązu (kultura mierzanowicka)
Trzebieszów Kolonia	st. 3	śląd osadnictwa	Starożytność
		ślady osadnictwa	Epoka brązu (kultura łużycka)
Trzebieszów Kolonia	st. 4	śląd osadnictwa	Późne średniowiecze
		osada	Okres nowożytny
Trzebieszów Kolonia	st. 5	śląd osadnictwa	Starożytność
Wierzejki	st. 1	śląd osadnictwa	Starożytność
		osada (?)	Późne średniowiecze (XV w.)
		śląd osadnictwa	XVI-XVII w. (kultura polska)
Wierzejki	st. 2	ślady osadnictwa	Epoka kamienia – epoka brązu
		ślady osadnictwa	Późne średniowiecze (XV w.)
		ślady osadnictwa	XVI-XVII w. (kultura polska)
Wierzejki	st. 3	ślady osadnictwa	Epoka brązu
		ślady osadnictwa	Starożytność
		śląd osadnictwa	Wczesne średniowiecze
Wierzejki	st. 4	ślady osadnictwa	Starożytność
		ślady osadnictwa	Wczesne średniowiecze (XI-XII w.)
		ślady osadnictwa	XVII-XVIII w. (kultura polska)
		śląd osadnictwa	
Wierzejki	st. 5	śląd osadnictwa	Epoka brązu
		śląd osadnictwa	Wczesne średniowiecze (XII w.)
Wierzejki	st. 6	śląd osadnictwa	Epoka brązu
		śląd osadnictwa	Późne średniowiecze (XIV-XV w.)
		osada (?)	XVI-XVIII w. (kultura polska)
Wierzejki	st. 7	ślady osadnictwa	Wczesne średniowiecze (XII-XIII w.)
Wierzejki	st. 8	obozowisko	Epoka kamienia – epoka brązu
		ślady osadnictwa	Epoka brązu (kultura łużycka)
		osada (?)	Starożytność
		osada (?)	Wczesne średniowiecze (XI-XII w.)
		osada	XVII-XVIII w. (kultura polska)
Wierzejki	st. 9	ślady osadnictwa	Wczesne średniowiecze
		ślady osadnictwa	XVII-XVIII w. (kultura polska)
Wierzejki	st. 10	śląd osadnictwa	Okres rzymski (?)
Wólka Konopna	st. 1	śląd osadnictwa	Starożytność
Wólka Konopna	st. 2	osada	Starożytność
		śląd osadnictwa	Okres nowożytny (XVI-XVIII w.)
Wylany	st. 1	śląd osadnictwa	Epoka kamienia – epoka brązu
Wylany	st. 2	śląd osadnictwa	Późne średniowiecze (XIV-XV w.)
Wylany	st. 3	śląd osadnictwa	Epoka brązu

Kolonia Zaolszynie	st. 1	ślady osadnictwa	Późne średniowiecze – nieaktualne
Zakieszcze	st. 1	ślady osadnictwa	Starożytność
Zembry	st. 1	ślady osadnictwa	Epoka kamienia – wczesna epoka brązu
Zembry	st. 2	osada	Wczesne średniowiecze

^{*)} W nawiasie podano nazwę miejscowości wpisaną w karcie.

6.5. Cmentarze

Wg „Wykazu zabytkowych cmentarzy w Polsce” opracowanego przez Ośrodek Ochrony Zabytkowego Krajobrazu, Narodowej Instytucji Kultury oraz informacji z Urzędu Gminy w Trzebieszowie – na obszarze gminy Trzebieszów, w następujących miejscowościach znajdują się cmentarze:

- Celiny – położony przy drodze wiejskiej, na działkach nr 374/2, 376/1 i 376/7, na obrzeżu wsi od strony południowej, administrator: Kościół Katolicki, cmentarz parafialny, najstarszy istniejący nagrobek: 1955 r.;
- Szaniawy-Matysy – położony za wsią przy skrzyżowaniu dróg: Szaniawy Powiaty-Nurzyna, na działce nr 653/2, administrator: Urząd Gminy, rodzaj cmentarza: wojenny z I wojny światowej (nieczynny);
- Trzebieszów Drugi – położony przy kościele, na działce nr 376, administrator: Kościół Katolicki, rodzaj cmentarza: katolicki, data założenia: 1418 r., (nieczynny), zabytki architektury: kaplica, brama, mur;
- Zembry – położony: na wzgórku przy drodze polnej na wschód od kościoła, 2km od centrum wsi, na działce nr 405, administrator: Kościół Katolicki, rodzaj cmentarza: przykościelny katolicki.

6.6. Analiza krajobrazowo-widokowa

Walory krajobrazowe gminy kształtują następujące komponenty:

- różnorodna szata roślinna, stanowiąca naturalne pokrycie terenu,
- układy przestrzenne jednostek osadniczych oraz zespoły zabytkowe,
- osie kompozycyjne, dominanty przestrzenne, wnętrza krajobrazowe, przedpola ekspozycji,
- obiekty dysharmonijne w krajobrazie.

Krajobraz kulturowy zdefiniowano jako ukształtowany przez człowieka krajobraz, wymagający stałych zabiegów w celu jego trwałego utrzymania. Najważniejszymi elementami kształtującymi krajobraz kulturowy na obszarze gminy są zwarta lub rozproszona zabudowa wiejska oraz użytki rolne (pola uprawne, łąki, pastwiska).

Większość z miejscowości w gminie charakteryzują się krajobrazem o czytelnym historycznym układzie kompozycji, ale zaniedbanie stanu zachowania zabudowy tradycyjnej. Miejscowości położone w strefie oddziaływania miasta (Dębowica, Nurzyna) cechuje krajobraz współczesny o nieczytelnym lub słabo czytelnym układzie kompozycji i zdegradowanej zabudowie tradycyjnej. Zachodzą tu procesy suburbanizacji powodujące zanik wiejskiego charakteru zabudowy na rzecz zabudowy podmiejskiej, czasami rezydencjonalnej.

W postrzeganiu krajobrazu kulturowego gminy wyjątkową rolę pełnią wyróżniki o cechach niepowtarzalnych. Do nich należą głównie dominanty takie jak: kościoły wraz z otoczeniem (Trzebieszów, Zembry). Oprócz nich charakterystyczne dla otoczenia są subdominanty i akcenty – kaplice, kapliczki i krzyże przydrożne.

Równie dostrzegalne, lecz dysharmonizujące przestrzeń obiekty to głównie linie energetyczne (głównie wysokiego napięcia), maszty telekomunikacyjne, wielkopowierzchniowe fermy hodowlane oraz istniejąca linia kolejowa.

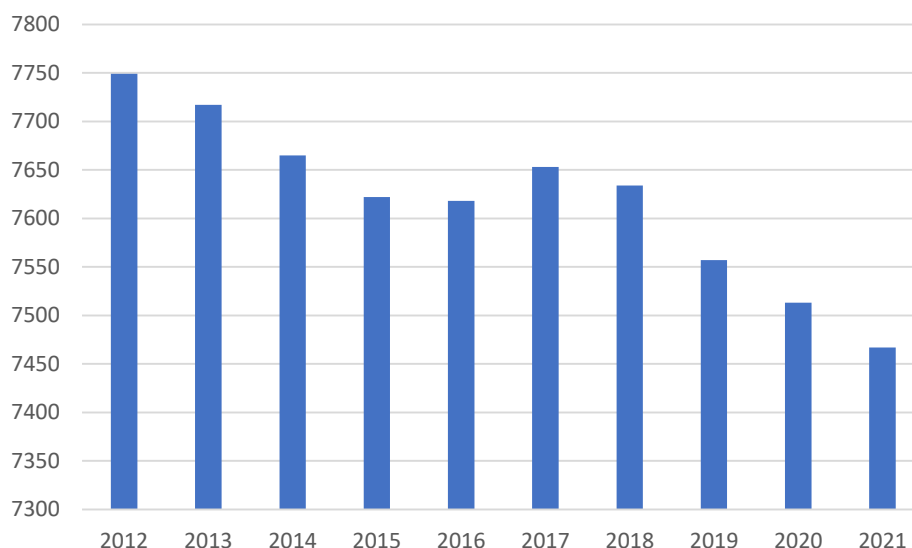
7. Demograficzno-społeczne uwarunkowania rozwoju

7.1. Liczba ludności i jej rozmieszczenie przestrzenne

Na podstawie danych statystycznych opublikowanych przez Urząd Gminy w Trzebieiszowie, w 2021 roku gminę zamieszkiwały 7 467 osób. Do oceny zmian liczby ludności wykorzystane zostały dane z lat 2012-2021 uzyskane z Urzędu Gminy. W 2012 roku ludność gminy liczyła 7 749 osób i na przestrzeni analizowanego okresu następował systematyczny spadek liczby ludności. Nieznaczne zatrzymanie, a nawet odwrócenie trendu wystąpiło jedynie w latach 2015-2017, lecz od 2018 roku liczba ludności ponownie spadła. W latach 2012-2021 liczba mieszkańców gminy spadła o 282 osoby co stanowi 3,6% stanu wyjściowego z 2012 roku.

Tabela 5. Liczba ludności w gminie Trzebieiszów w latach 2012-2021 [UG Trzebieiszów 2022]

Lata	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Liczba ludności	7749	7717	7665	7622	7618	7653	7634	7557	7513	7467

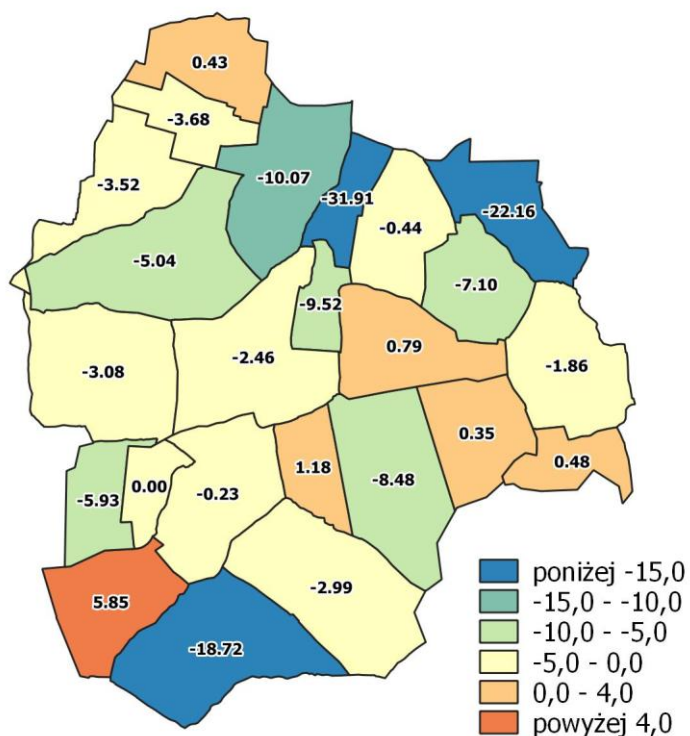
Rysunek 4. Zmiany liczby ludności w latach 2012-2019 [UG Trzebieiszów 2022, opracowanie własne]

Spadek liczby ludności na obszarze gminy nie był równomierny. Biorąc pod uwagę współczynniki zmian liczby ludności w okresie ostatnich 10 lat (os./100 mieszk./rok) najszybciej wyludniającymi obrębami były Płudy, Jakusze i Szaniawy-Matysy, czyli obręby ewidencyjne położone w północnej i południowej części gminy (średni spadek poniżej 15 os./100 mieszk./rok). Dodatkowo saldo liczby ludności w okresie 2012-2021 odnotowano w obrębach Dębowica, Trzebieiszów Pierwszy, Trzebieiszów, Kolonia, Dębowierzchy, Zaolszynie i Trzebieiszów. Liczba osób nie zmieniła się w miejscowości Nurzyna.

Tabela 6. Liczba ludności i gęstość zaludnienia w gminie Trzebieiszów w podziale na obręby ewidencyjne [UG Trzebieiszów 2022, opracowanie własne]

Obręb	Ludność	Powierzchnia obrębu (km ²)	Gęstość zaludnienia (os./km ²)
Celiny	649	9,09	71,40
Dębowica	547	5,75	95,13

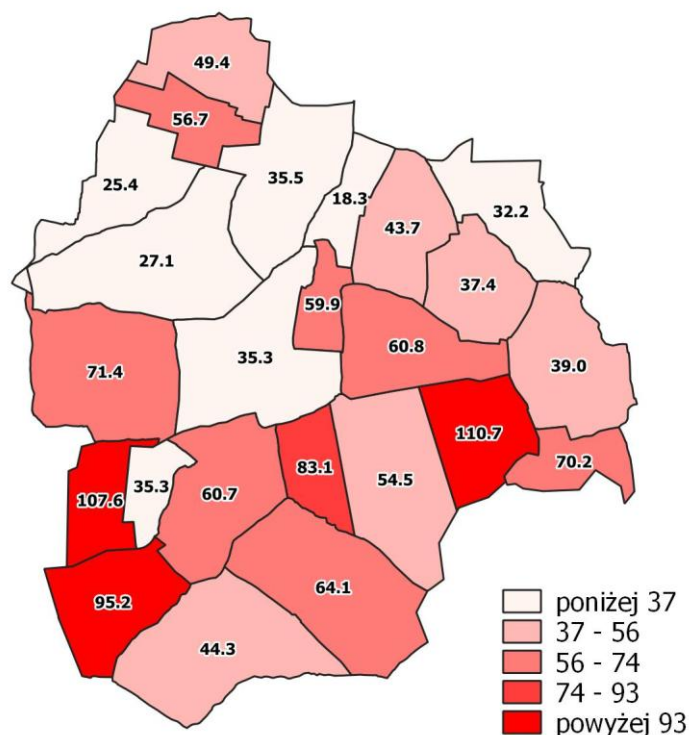
Dębowierzchy	209	2,98	70,13
Gołowierzchy	278	10,27	27,07
Jakusze	167	5,18	32,24
Karwów	434	7,16	60,61
Kurów	183	4,90	37,35
Leszczanka	269	6,90	38,99
Mikłusy	190	3,35	56,72
Nurzyna	371	3,45	107,54
Płudy	47	2,56	18,36
Popławy-Rogale	325	9,21	35,29
Szaniawy Matysy	422	9,53	44,28
Szaniawy Poniaty	636	9,93	64,05
Świercze	76	2,15	35,35
Trzebieszów	571	5,16	110,66
Trzebieszów Drugi	460	8,45	54,44
Trzebieszów Kolonia	378	6,22	60,77
Trzebieszów Pierwszy	255	3,07	83,06
Wierzejki	229	5,24	43,70
Wólka Konopna	142	5,59	25,40
Wylany	126	2,11	59,72
Zaolszynie	235	4,76	49,37
Zembry	268	7,54	35,54

Rysunek 5. Współczynnik zmian liczby ludności w gminie Trzebieszów w latach 2012-2021 (os./100 mieszk./rok)
– przestrzenne rozmieszczenie [UG Trzebieszów 2022, opracowanie własne]

Rozkład przestrzenny liczby mieszkańców w obszarze gminy jest wyraźnie zróżnicowany. Sołectwa o największej liczbie ludności położone są w południowej, centralnej i wschodniej części gminy. Najślabiej zaludnione tereny gminy położone są w jej centralnej i północno-zachodniej części.

Gmina Trzebieszów należy do obszarów o relatywnie niskim wskaźniku gęstości zaludnienia. Średnia wartość dla gminy wynosi 53,15 osoby/km² i jest ona niższa zarówno od średniej gęstości zaludnienia dla powiatu łukowskiego (75,69 osób/km²) i województwa lubelskiego (82,65 os./km²).

Rysunek 6. Gęstość zaludnienia w obrębach ewidencyjnych w gminie Trzebieszów w roku 2021 – przestrzenne rozmieszczenie [UG Trzebieszów 2022, opracowanie własne]

Najgęściej zaludnione sołectwa zlokalizowane są w centralnej części gminy, natomiast najrzadziej zaludniona jest centralna i północno-zachodnia część gminy. Różnice w gęstości zaludnienia wynikają głównie z siły powiązań komunikacyjnych z drogą wojewódzką nr 806. Najgęściej zaludnione obszary położone są wzdłuż tej drogi, w bliskim sąsiedztwie lub na obszarach o dobrym dostępie do tej drogi.

7.2. Procesy demograficzne

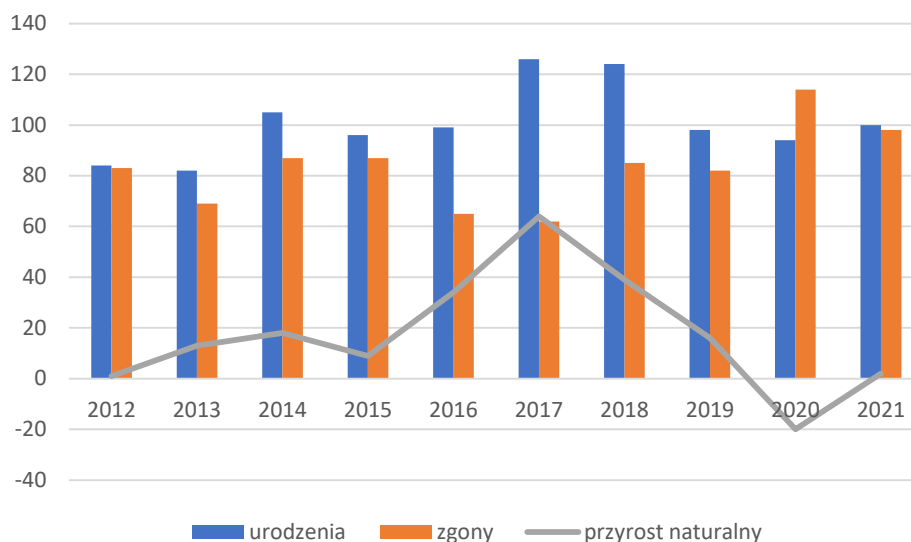
7.2.1. Ruch naturalny ludności

Według stanu z roku 2021 roku na terenie gminy Trzebieszów zarejestrowano 100 urodzeń oraz 98 zgonów. W latach 2012-2021 zarówno w przypadku liczby urodzeń jak i zgonów występuje nieznaczny trend wzrostowy mimo dość znacznym wahaniom w krótszych okresach. W ostatnich latach odnotowano jednak spadek liczby urodzeń oraz wzrost liczby zgonów, przez co przyrost naturalny znacząco zbliżył się do wartości zerowych.

Wyhamowanie w ostatnich latach dodatniego przyrostu naturalnego może być spowodowane pandemią COVID-19. Z uwagi jednak na korzystne trendy w dłuższej perspektywie czasowej i dane z 2021 roku można wyciągnąć wnioski, iż pandemia spowodowała jedynie chwilowe zaburzenie ruchu naturalnego ludności w gminie, a nie jest przyczyną niekorzystnych zmian.

Tabela 7. Ruch naturalny ludności w gminie Trzebieszów w latach 2012-2021 [UG Trzebieszów 2022]

rok	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
urodzenia	84	82	105	96	99	126	124	98	94	100
zgony	83	69	87	87	65	62	85	82	114	98
przyrost naturalny	1	13	18	9	34	64	39	16	-20	2
ludność ogółem	7749	7717	7665	7622	7618	7653	7634	7557	7513	7467
wsp. przyrostu naturalnego	0,13	1,68	2,35	1,18	4,44	8,36	5,11	2,12	-2,66	0,27

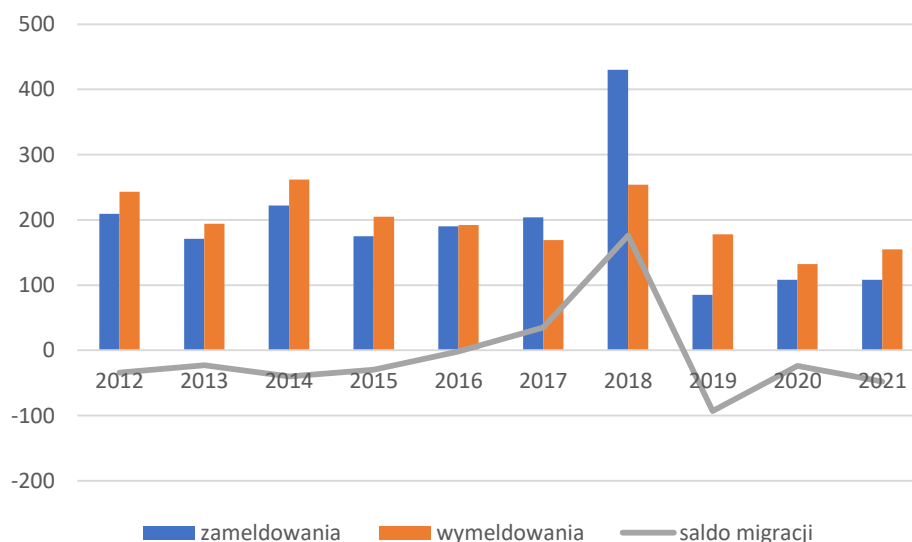
Rysunek 7. Urodzenia i zgony w gminie Trzebieszów w latach 2012-2021 [UG Trzebieszów 2022, opracowanie własne]

7.2.2. Migracje

Według danych z lat 2012-2021 roku na terenie gminy Trzebieszów w roku 2021 zameldowano 108 osób i odnotowano 155 wymeldowań. Saldo migracji na rok 2021 było ujemne i wynosiło -48. Biorąc pod uwagę cały okres 2012-2021 średni spadek liczby zameldowań i wymeldowani nie był znaczący. Dane z lat 2016-2018 wskazują na odwrócenie trendu migracyjnego, lecz po 2019 roku saldo migracji wróciło do ujemnych wartości. Ponadto należy rozważyć poprawność danych z 2018 roku, ze względu na nienaturalnie duży skok zameldowań. Dobre powiązania komunikacyjne z dużymi miastami (Siedlce, Warszawa, Biała Podlaska) powodują utrzymanie niekorzystnych trendów migracyjnych w gminie, lecz dane nie wskazują na pogłębianie się ujemnego salda migracji. Powodem może być proces dezurbanizacji łukowa, który hamuje odpływ ludności, jednak jest niewystarczający do odwrócenia trendu.

Tabela 8. Migracje w gminie Trzebieszów w latach 2012-2021 [UG Trzebieszów 2022, opracowanie własne]

rok	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
zameldowania	209	171	222	175	190	204	430	85	108	108
wymeldowania	243	194	262	205	192	169	254	178	132	155
saldo migracji	-34	-23	-40	-30	-2	35	176	-93	-24	-48
liczba ludności	7749	7717	7665	7622	7618	7653	7634	7557	7513	7467
wsp. salda migracji	-4,39	-2,98	-5,22	-3,94	-0,26	4,57	23,05	-12,31	-3,19	-6,43

Rysunek 8. Zameldowania i wymeldowania w gminie Trzebieszów w latach 2012-2021 [UG Trzebieszów 2022]

7.3. Struktura ludności wg płci

W strukturze mieszkańców gminy zauważyć można nieznaczną przewagę liczby kobiet nad liczbą mężczyzn. W 2018 roku współczynnik feminizacji kształtował się na poziomie 103 kobiet na 100 mężczyzn. Proporcje te nie są jednak stałe i na przestrzeni lat 2012-2018 zaobserwować można systematyczny wzrost dysproporcji i wzrost udziału liczby kobiet w ogólnej liczbie ludności.

Tabela 9. Ludność gminy Trzebieszów w latach 2012-2021 wg płci [UG Trzebieszów 2022, opracowanie własne]

Rok	ogółem	kobiety		mężczyźni		Wsp. feminizacji kobiet/100 mężczyzn
		ilość	%	ilość	%	
2012	7 749	3 819	49,28	3 930	50,72	97,2
2013	7 717	3 792	49,14	3 925	50,86	96,6
2014	7 665	3 746	48,87	3 919	51,13	95,6
2015	7 622	3 726	48,88	3 896	51,12	95,6
2016	7 618	3 737	49,05	3 881	50,95	96,3
2017	7 653	3 760	49,13	3 893	50,87	96,6
2018	7 634	3 746	49,07	3 888	50,93	96,3
2019	7 557	3 696	48,91	3 861	51,0	95,7
2020	7 513	3 680	48,98	3 833	51,02	96,0
2021	7 467	3 659	49,00	3 808	51,00	96,1
powiat łukowski 2021 *)	105 515	53 070	50,30	52 445	49,70	101,2
województwo lubelskie 2021 *)	2 076 382	1 070 284	51,55	1 006 098	48,45	106,4

*) Źródło: Bank Danych Lokalnych 2022

7.4. Struktura ludności wg wieku

W latach 2012-2021 udział ludności w wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej) kształtował się na średnim poziomie 21%. W latach tych obserwuje się dość duży spadek udziału tej grupy wiekowej

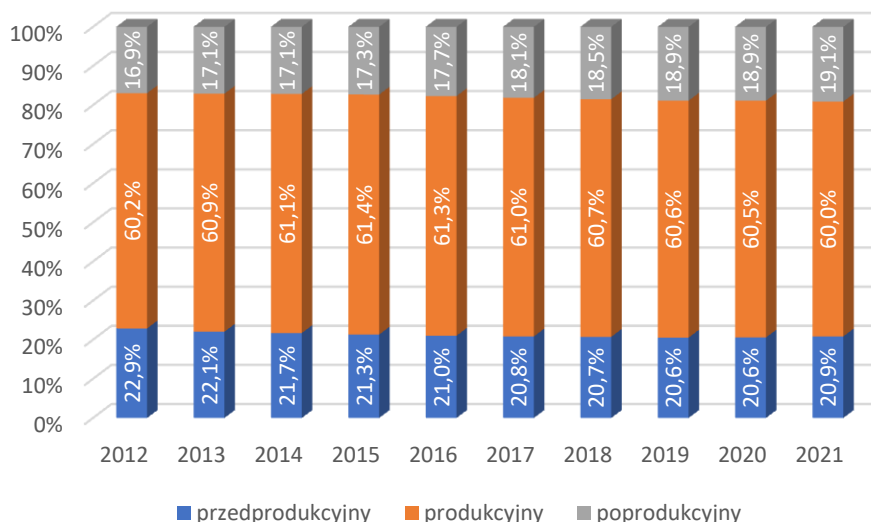
w ogólnej liczbie ludności. W 2012 roku udział ludności w wieku przedprodukcyjnym wynosił 22,9%, natomiast w roku 2021 już tylko 20,9%.

Odwrótne tendencje obserwuje się w przypadku ludności w wieku poprodukcyjnym. Udział mieszkańców tej grupy wiekowej kształtował się w badanym okresie na średnim poziomie ok. 18%. Od roku 2012, kiedy wynosił 16,9%, następował systematyczny wzrost aż do wartości 19,1% w roku 2021.

W przypadku ludności w wieku produkcyjnym, udział ludności na przestrzeni lat 2012-2018 ulegał zmianom tendencji. Do roku 2015 ulegał zwiększaniu z 60,2% do 61,4%, natomiast po roku 2015 spadał, by osiągnąć wartość 60,0% w roku 2021. Zmiany udziały poszczególnych grup wiekowych w latach 2012-2021 przedstawiono w poniższej tabeli i na poniższym wykresie.

Tabela 10. Ludność gminy Trzebieszów wg ekonomicznych grup wieku w latach 2012-2021 [Bank Danych Lokalnych 2022]

płeć	gr. wiekowa	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
kobiety	przedprod.	839	803	777	773	762	750	747	720	724	734
	prod.	2039	2055	2037	2037	2039	2039	2012	1990	1974	1947
	poprod.	831	831	826	835	844	856	871	879	881	882
mężczyźni	przedprod.	890	858	847	818	802	801	791	791	782	786
	prod.	2504	2528	2535	2539	2518	2503	2493	2464	2458	2429
	poprod.	449	456	456	455	472	493	502	508	501	510
ogółem	przedprod.	1729	1661	1624	1591	1564	1551	1538	1511	1506	1520
	prod.	4543	4583	4572	4576	4557	4542	4505	4454	4432	4376
	poprod.	1280	1287	1282	1290	1316	1349	1373	1387	1382	1392

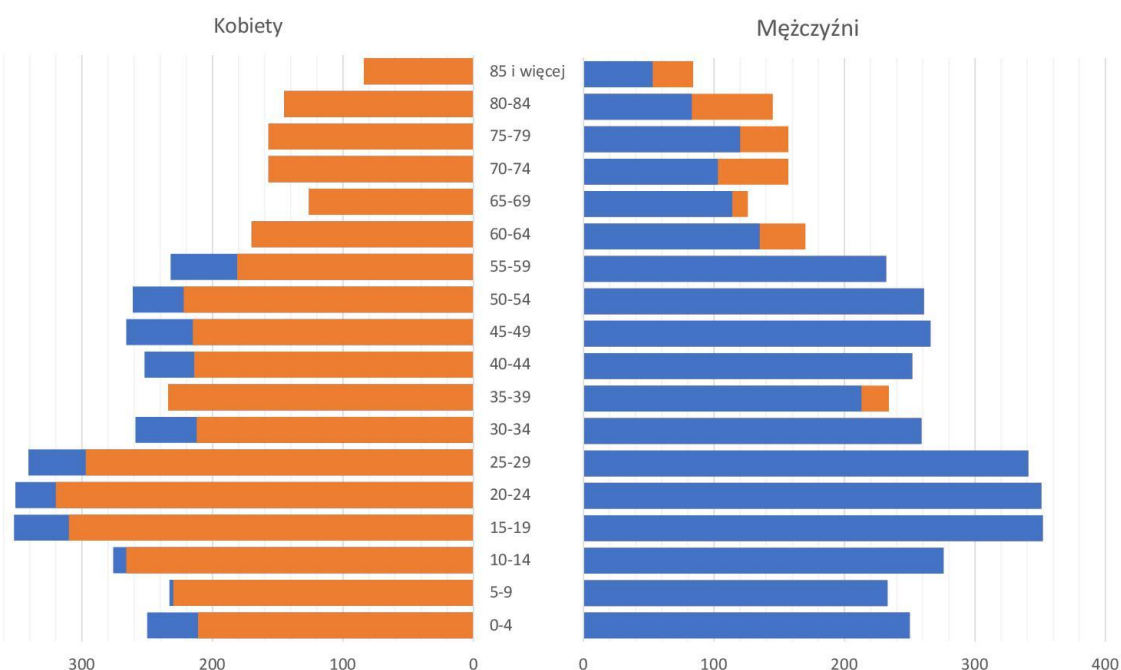

Rysunek 9. Procentowy udział ludności wg grup wieku w gminie Trzebieszów w latach 2012-2021 [Bank Danych Lokalnych 2022, opracowanie własne]

Wśród mieszkańców gminy Trzebieszów, w grupie ludności w wieku produkcyjnym większość stanowią mężczyźni, natomiast wśród osób w wieku poprodukcyjnym wyraźnie dominują kobiety.

Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym kształtuje się na zbliżonym poziomie, z nieznaczną przewagą mężczyzn.

Biorąc pod uwagę poniższą piramidę płci i wieku w 2020 roku można zaobserwować gminie proces starzenia się społeczeństwa. Widać to w szczególności w różnicy liczby osób z grup wiekowych 15-19 i młodszych w stosunku do starszych roczników. Sytuacja ta może w przyszłości spowodować w najlepszym wypadku utrzymanie się niekorzystnych trendów w ruchu naturalnym ludności, a biorąc pod uwagę rosnącą liczbę osób w wieku poprodukcyjnym – ujemny przyrost naturalny.

Rysunek 10. Piramida płci i wieku gminy Trzebieszów w roku 2020 [Bank Danych Lokalnych 2021, opracowanie własne]

Wskaźnikiem oceniającym udział poszczególnych grup wiekowych w ogólnej liczbie ludności jest wskaźnik obciążenia demograficznego określany jako stosunek liczby ludności w wieku nieprodukcyjnym do liczby ludności w wieku produkcyjnym. W gminie Trzebieszów wskaźnik ten jest mocno skorelowany z liczbą osób w wieku produkcyjnym.

Obserwowane w gminie zmiany udziały liczby ludności w wieku produkcyjnym spowodowały w latach 2012-2021 podobne zmiany wskaźnika obciążenia ekonomicznego. W początkowej fazie badanego okresu na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadał 66 osób w wieku nieprodukcyjnym, a w roku 2021 wskaźnik wzrósł do poziomu 66,5.

Tabela 11. Wskaźnik obciążenia demograficznego w gminie Trzebieszów w latach 2012-2021 [Bank Danych Lokalnych 2022]

rok	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
wskaźnik obciążenia demograficznego	66,2	64,3	63,6	63,0	63,2	63,8	64,6	65,1	65,2	66,5

7.5. Wnioski wynikające z zasobów ludzkich i prognoza demograficzna do 2040 roku

Analiza poszczególnych zjawisk demograficznych na przestrzeni lat 2012-2021 wskazuje na pogarszającą się sytuację demograficzną gminy.

Najważniejszymi czynnikami wpływającymi na rozwój demograficzny gminy są:

- dodatni przyrost naturalny,
- ujemne saldo migracji,
- zmniejszający się udział ludności w wieku produkcyjnym,
- rosnący w ostatnich latach wskaźnik obciążenia demograficznego.

Powyższe wskaźniki będą determinowały zmniejszanie się liczby ludności w gminie. Zgodnie z danymi Urzędu Gminy w Trzebieszowie na podstawie których sporządzono prognozę demograficzną w 2040 roku liczba ludności wyniesie 6 631 osób. Szczegółowe obliczenia zmian demograficznych przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 12. Dane demograficzne w latach 2012-2021 i prognoza demograficzna gminy Trzebieszów do roku 2040 [UG Trzebieszów 2022, opracowanie własne]

rok	liczba ludności	urodzenia	zgony	przyrost naturalny	zameldowania	wymeldowania	saldo migracji
2012	7 749	84	83	1	209	243	-34
2013	7 717	82	69	13	171	194	-23
2014	7 665	105	87	18	222	262	-40
2015	7 622	96	87	9	175	205	-30
2016	7 618	99	65	34	190	192	-2
2017	7 653	126	62	64	204	169	35
2018	7 634	124	85	39	430	254	-254
2019	7 557	98	82	16	85	178	-93
2020	7 513	94	114	-20	108	132	-24
2021	7 467	100	98	2	108	155	-47
2022	7 426	111	97	14	94	149	-55
2023	7 384	113	100	13	86	142	-56
2024	7 340	115	102	13	79	135	-56
2025	7 296	116	105	12	72	128	-56
2026	7 250	118	107	11	66	122	-56
2027	7 205	120	110	10	60	116	-56
2028	7 159	122	112	10	55	111	-56

2029	7 113	124	115	9	50	105	-55
2030	7 067	126	117	8	46	100	-54
2031	7 021	128	120	8	42	96	-53
2032	6 976	129	122	7	39	91	-52
2033	6 931	131	125	6	35	87	-51
2034	6 886	133	127	6	32	83	-50
2035	6 842	135	130	5	30	79	-49
2036	6 799	137	132	4	27	75	-48
2037	6 756	139	135	4	25	71	-47
2038	6 714	140	137	3	23	68	-45
2039	6 672	142	140	2	21	65	-44
2040	6 631	144	142	2	19	62	-43

7.6. Rynek pracy

Zgodnie z danymi statystycznymi, publikowanymi przez GUS w Banku Danych Lokalnych, na koniec 2020 roku liczba zatrudnionych w gminie wynosiła 1471 osób, z czego 606 osób stanowiły kobiety. Należy jednak zaznaczyć, iż GUS publikując dane nie uwzględnił w nich zakładów osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą oraz podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących nie przekraczających 9 osób.

Pozostałe dane o aktywności zawodowej ludności publikowane są przez GUS jedynie na szczeblu wojewódzkim i krajowym. W związku z tym dla oszacowania aktywności zawodowej gminy Trzebieszów przyjęto, iż współczynnik aktywności zawodowej dla obszarów wiejskich województwa lubelskiego i współczynnik aktywności zawodowej gminy Trzebieszów to ta sama wartość. Należy jednak w tym miejscu zaznaczyć, iż powyższe informacje służą jedynie w celach szacunkowych i mogą się różnić od faktycznej liczby osób aktywnych zawodowo w gminie Trzebieszów.

Nawiązując do powyższego, współczynnik aktywności zawodowej ludności w 2020 roku wyniósł 46,95% co oznacza, że niespełna połowa osób w wieku produkcyjnym jest aktywna zawodowo. Jest to jednocześnie najwyższa wartość w badanym okresie. Najniższy wskaźnik aktywności zawodowej ludności odnotowano w 2013 roku i wyniósł 41,11%.

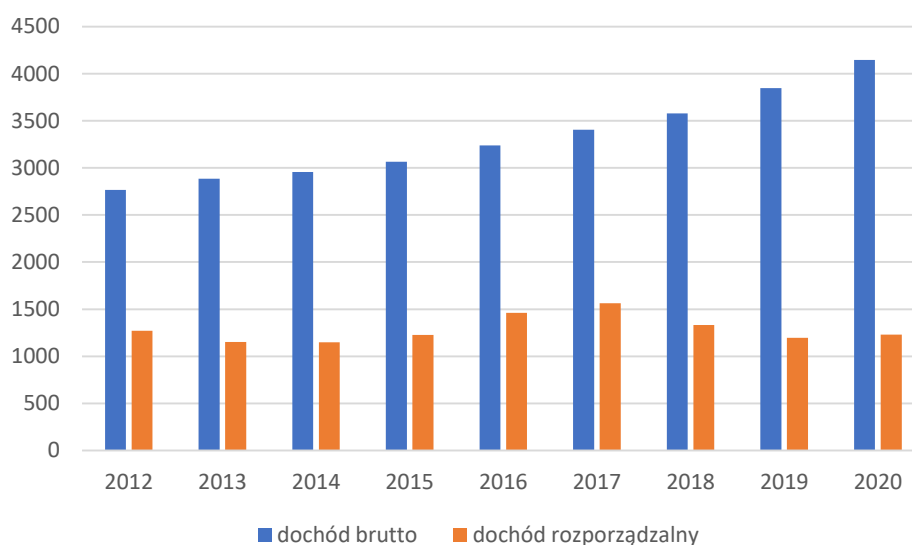
Szacuje się, że ogólna liczba osób aktywnych zawodowo w gminie w roku 2020 kształtowała się na poziomie około 2081, z czego 1961 to osoby pracujące.

Podobnie jak w przypadku aktywności zawodowej ludności, dla gminy Trzebieszów nie sporządzono danych o strukturze zatrudnienia, które są dostępne od poziomu powiatu. Do oszacowania struktury zatrudnienia również wykorzystano dane sporządzone na poziomie jednostek terytorialnych wyższego szczebla, w tym przypadku powiatu. Założono jednocześnie, iż struktura zatrudnienia dla powiatu i dla gminy jest ukształtowana w zbliżony sposób.

Negatywnym zjawiskiem związanym z rynkiem pracy na obszarze gminy jest bezrobocie. Według stanu z 2021 roku liczba bezrobotnych wyniosła 80 osób, z czego 46 (57,5%) stanowiły kobiety. Jak widać na poniższym wykresie, w latach 2012-2021 w gminie Trzebieszów bezrobocie charakteryzowało się wykładniczym spadkiem, z pojedynczym wzrostem w roku 2020. Biorąc pod uwagę cały analizowany okres spadło ono o ponad 70%.

W 2020 roku przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gminie Trzebieszów wynosiło 4 146,78 PLN, co odpowiada 75.1% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w Polsce. W badanym

okresie wynagrodzenie brutto wzrosło, natomiast dochód rozporządzalny rósł do roku 2017, by spadać w kolejnych latach. Może to świadczyć o wysokim obciążeniu podatkami mieszkańców gminy, a tym samym zniechęcić potencjalnych inwestorów.

Rysunek 11. Przeciętne wynagrodzenie brutto i dochód rozporządzalny na mieszkańca w gminie Trzebieszów w latach 2012-2020 [Bank Danych Lokalnych 2022, opracowanie własne]

Obecny rynek pracy i strukturę zatrudnienia należy ocenić jako niekorzystne dla rozwoju gospodarczego gminy mimo zmniejszającego się bezrobocia. Ponadto wzrost dochodów mieszkańców nie przekłada się na wzrost zamożności, o czym świadczy spadający w ostatnich latach dochód rozporządzalny (1230 zł w 2020 roku wobec 1561 zł w roku 2017).

Działania zmierzające do poprawy tej sytuacji powinny być ukierunkowane przede wszystkim na:

- koordynację kierunków kształcenia zawodowego,
- wypracowanie systemu podnoszenia kwalifikacji mieszkańców,
- zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej gminy dla kapitału zewnętrznego,
- stwarzanie rynków zbytu, które przyciągną potencjalnych właścicieli do zakładania drobnych przedsiębiorstw na terenie gminy.

7.7. Mieszkalnictwo

W 2020 r. zasoby mieszkaniowe na obszarze gminy obejmowały 2 179 mieszkań składających się z 9 085 izb o łącznej powierzchni 207 001 m². Zasoby te stanowiły 6,4% ogółu mieszkań w powiecie, 7,1% ich powierzchni użytkowej oraz 6,6% ogólnej liczby izb w mieszkaniach. Na 1000 ludności gminy Trzebieszów przypadało 294,7 mieszkań (w powiecie – 318,7). Przeciętna powierzchnia użytkowa jednego mieszkania wynosiła 95,0 m², a na jedno mieszkanie przypadało średnio 4,2 izb i 3,4 osoby.

W badanym okresie w gminie Trzebieszów liczba mieszkań wzrosła o 96 (o 4,6%), powierzchnia użytkowa – o 15 625 m² (o 8,0%), jak i liczba izb – o 581 (o 6,8%). W związku z tym wzrosła także przeciętna liczba izb w mieszkaniu, przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania oraz przeciętna powierzchnia przypadająca na 1 mieszkańca. Dynamika przyrostu mieszkań i powierzchni użytkowej w Trzebieszowie kształtowała się na podobnym poziomie jak w powiecie. Przyrost liczby mieszkań był m.in. efektem inwestycji w budownictwie, rozbudowy, jak i przebudowy budynków istniejących.

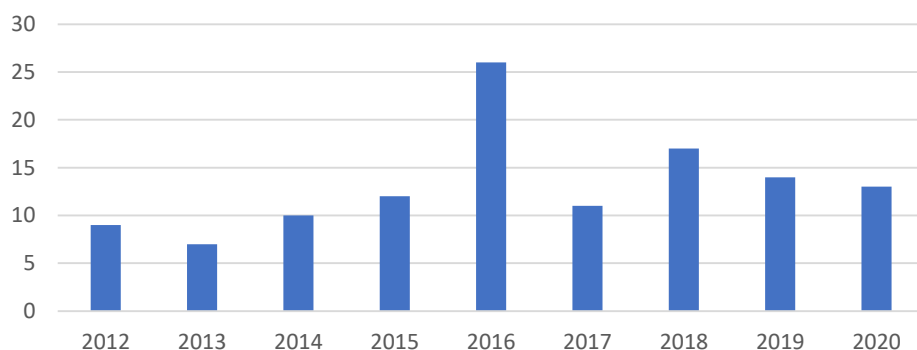
Tabela 13. Zasoby mieszkaniowe gminy Trzebieszów w latach 2012-2020 [Bank Danych Lokalnych 2022, opracowanie własne]

rok	mieszkania		przeciętna				
	ogółem	na 1000 ludności	liczba izb w mieszkaniu	liczba osób na		powierzchnia użytkowa w m ²	
				mieszkanie	izbę	mieszkania	na osobę
2012	2 083	275,8	4,08	3,6	0,9	92,0	25,4
2013	2 087	277,1	4,08	3,6	0,9	92,1	25,5
2014	2 096	280,3	4,09	3,6	0,9	92,4	25,9
2015	2 103	282,0	4,10	3,5	0,9	92,6	26,1
2016	2 127	286,0	4,12	3,5	0,8	93,4	26,7
2017	2 137	287,2	4,13	3,5	0,8	93,7	26,9
2018	2 154	290,5	4,15	3,4	0,8	94,2	27,4
2019	2 167	294,7	4,16	3,4	0,8	94,7	27,9
2020	2 179	297,7	4,17	3,4	0,8	95,0	28,3

W 2020 r. na obszarze gminy Trzebieszów do użytkowania oddano 13 nowych budynków mieszkalnych. Stanowiły one 4,3% nowopowstałych budynków mieszkalnych w powiecie. W latach 2012-2020 liczba budynków mieszkalnych oddanych do użytkowania wahała się od 7 w roku 2013 do 26 budynków w roku 2016. W ostatnich latach tendencja jest jednak wzrostowa, co przedstawiono na poniższym wykresie (rysunek 16). Biorąc pod uwagę zasoby mieszkaniowe w latach 2012-2020, w gminie przybyło w sumie 119 mieszkań o łącznej powierzchni użytkowej 18 460 m². Przestrzenny rozkład nowopowstałych w latach 2012-2020 mieszkań wskazuje, iż najwięcej mieszkań powstało w miejscowościach położonych najbliżej miasta powiatowego – Łukowa (Dębowica, Nurzyna). W roku 2020 na terenie gminy Trzebieszów wg danych Banku Danych Lokalnych wydano 20 pozwoleń na budowę na budynki mieszkalne. Ze względu dane publikowane od roku 2018 nie jest możliwe wskazanie trendów.

Tabela 14. Nowe budynki mieszkalne w gminie Trzebieszów w latach 2012-2020 [Bank Danych Lokalnych 2022, opracowanie własne]

rok	mieszkania		Powierzchnia użytkowa w m ²	
	ogółem	na 1000 ludności	ogółem	na 1 mieszkanie
2012	9	1,19	1 139	126,6
2013	7	0,93	1 022	146,0
2014	10	1,34	1 617	161,7
2015	12	1,61	1 783	148,6
2016	26	3,50	4 210	161,9
2017	11	1,48	1 663	151,2
2018	17	2,29	2 759	162,3
2019	14	1,90	2 415	172,5
2020	13	1,78	1 852	142,5

Rysunek 12. Nowe budynki mieszkalne w gminie Trzebieszów w latach 2012-2020 [Bank Danych Lokalnych 2022, opracowanie własne]

Mieszkańcy gminy Trzebieszów mają zapewniony dość dobry dostęp do instalacji wodociągowej i kanalizacyjnej, z wyjątkiem gazu sieciowego. Niemal wszystkim mieszkańcom został zapewniony dostęp do infrastruktury wodociągowej, z którego w roku 2020 korzystało 91,9% ogółu ludności. W przypadku sieci kanalizacyjnej odsetek ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej jest mniejszy i wynosi zaledwie 16% mieszkańców.

Sytuacja wygląda podobnie w przypadku wyposażenia mieszkań w podstawowe instalacje techniczno-sanitarne, tj. wodociąg, ustęp spłukiwany, łazienkę, gaz z sieci oraz centralne ogrzewanie. W badanym okresie 2012-2020 praktycznie nieznacznie wzrósł odsetek mieszkań wyposażonych w ww. instalacje z wyjątkiem gazu sieciowego, co przedstawia poniższa tabela. Można jednak zaobserwować, że przyrost liczby mieszkań wyposażonych w instalacje techniczno-sanitarne odpowiada przyrostowi nowych mieszkań ogółem.

Tabela 15. Instalacje techniczno-sanitarne w budynkach mieszkalnych gminy Trzebieszów w latach 2012-2021 [Bank Danych Lokalnych 2022, opracowanie własne]

Rok	mieszkania	wodociąg		ustęp		łazienka		centralne ogrzewanie	
		szt.	%	szt.	%	szt.	%	szt.	%
2012	2 083	1 795	86,17%	1 554	74,60%	1 456	69,90%	1 276	61,26%
2013	2 087	1 799	86,20%	1 558	74,65%	1 460	69,96%	1 280	61,33%
2014	2 096	1 808	86,26%	1 567	74,76%	1 469	70,09%	1 289	61,50%
2015	2 103	1 815	86,31%	1 574	74,85%	1 476	70,19%	1 296	61,63%
2016	2 127	1 839	86,46%	1 598	75,13%	1 500	70,52%	1 320	62,06%
2017	2 137	1 849	86,52%	1 608	75,25%	1 510	70,66%	1 330	62,24%
2018	2 154	1 866	86,63%	1 625	75,44%	1 527	70,89%	1 347	62,53%
2019	2 167	1 879	86,71%	1 638	75,59%	1 540	71,07%	1 360	62,76%
2020	2 179	1 891	86,78%	1 650	75,72%	1 552	71,23%	1 372	62,96%

7.8. Usługi publiczne

7.8.1. Ochrona zdrowia i pomoc społeczna

Dostęp mieszkańców gminy do usług medycznych należy ocenić jako dobry. Wynika to przede wszystkim z bliskiego sąsiedztwa miasta Łukowa, w którym zlokalizowane są liczne, publiczne jak i niepubliczne, zakłady opieki zdrowotnej zapewniające opiekę podstawową, specjalistyczną i szpitalną. Na terenie gminy działają trzy ośrodki zdrowia, w tym dwa niepubliczne – w Trzebieszowie

Drugim i Zembrach, a także jeden Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Łukowie z oddziałem zamiejscowym w miejscowości Trzebieszów Drugi. W 2020 roku w ww. placówkach zatrudnionych było 3 lekarzy. Liczba personelu medycznego w badanym okresie kształtowała się na ustabilizowanym poziomie. Wskaźnik kadr medycznych, tj. stosunek liczby lekarzy przypadająca na liczbę mieszkańców, w 2021 roku wyniósł 2489 osób/lekarza i jest wyższy zarówno od wskaźnika dla powiatu łukowskiego (233 osób/lekarza) jak i od wskaźnika dla województwa lubelskiego (151 osób/lekarza).

Na terenie gminy w 2020 roku funkcjonowała 1 punkt apteczny w Trzebieszowie, który zatrudniał 1 farmaceutę. Liczba ludności przypadająca na 1 punkt apteczny w 2020 roku wynosiła 7320 os./1 punkt i była niższa zarówno od wskaźnika dla powiatu łukowskiego (3663 os./1 aptekę) jak i dla województwa lubelskiego (2835 os./1 aptekę).

Niski poziom dochodów społeczeństwa sprawia, że wielu mieszkańców gminy korzysta z różnych form pomocy społecznej. W ostatnich latach notuje się jednak spadek liczby osób, które zmuszone zostały do korzystania z różnych form pomocy społecznej. W roku 2010 liczba osób korzystająca ze środowiskowej pomocy społecznej wyniosła 795, natomiast w 2020 roku 289, co oznacza blisko trzykrotny spadek. Liczba osób korzystająca ze środowiskowej pomocy społecznej w przeliczeniu na 1000 ludności wyniosła 39 i była wyższa niż w powiecie łukowskim (33 os./1000 ludności), lecz niższa niż w województwie (47 os./1000 ludności).

7.8.2. Oświata i wychowanie przedszkolne

W gminie Trzebieszów opieka przedszkolna realizowana jest w 7 oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych. W roku szkolnym 2021/2022 liczba dzieci w wieku od 3 do 6 lat wynosiła 377 dzieci, z czego niemal wszystkie (83,8%) objęte były wychowaniem przedszkolnym na terenie gminy (316 dzieci).

W roku szkolnym 2020/2021 na terenie gminy Trzebieszów funkcjonowało 6 szkół podstawowych, zlokalizowanych w miejscowościach: Celiny, Dębowica, Jakusze, Mikłusy, Szaniawy-Matysy i Trzebieszów, gdzie łączna liczba uczniów wyniosła 667 osób. Średnia liczba uczniów przypadająca na jedną placówkę wynosiła 111 osób (średnia dla powiatu łukowskiego wynosiła 142 uczniów na 1 szkołę, w województwie lubelskim – 168 uczniów).

Tabela 16. Wykaz szkół w gminie Trzebieszów – stan na 30 września 2021 r. [UG Trzebieszów 2022, opracowanie własne]

Nazwa szkoły	Liczba uczniów	Liczba uczniów w oddziałach przedszkolnych	Liczba oddziałów	Liczba nauczycieli w przeliczeniu na etaty
Szkoła Podstawowa w Celinach	87	39	8	14,45
Szkoła Podstawowa w Dębowicy	152	95	9	23,50
Szkoła Podstawowa w Jakuszach	61	9	8	10,30
Szkoła Podstawowa w Mikłusach	57	14	8	9,58
Szkoła Podstawowa w Szaniawach-Matysach	69	9	8	12,64
Szkoła Podstawowa w Trzebieszowie Drugim	241	150	11	33,63
Razem	667	316	85	104,10

7.8.3. Działalność kulturalna

Działalność w zakresie kultury prowadzi w gminie Trzebieszów:

- Gminny Ośrodek Kultury w Trzebieszowie,
- Gminna Biblioteka Publiczna w Trzebieszowie.

Działalność kulturalna realizowana jest przez Gminny Ośrodek Kultury w Trzebieszowie (do 31 grudnia 2020 r. Gminny Ośrodek Kultury i wypoczynku w Trzebieszowie), który został powołany Uchwałą Rady Gminy Nr XX/129/96 z dnia 16 czerwca 1996 roku. W skład GOKiW wchodzi: biblioteki, zespoły, sekcje i koła zainteresowań. Do głównych zadań Gminnego Ośrodka Kultury w Trzebieszowie należą m.in.:

- gromadzenie i opracowywanie materiałów bibliotecznych, w tym dotyczących własnego regionu;
- prowadzenie sekcji, zespołów i kół zainteresowań;
- organizowanie i prowadzenie działalności w zakresie edukacji artystycznej dzieci i młodzieży w obiektach Ośrodka i placówkach oświaty;
- koordynowanie działalności GOK z działalnością innych podmiotów, itd.

Działalność kulturalna w gminie prowadzona jest także poprzez Gminną Bibliotekę Publiczną w Trzebieszowie i jej zamiejscową Filię w Szaniawach. Liczba ludności na 1 placówkę biblioteczną w 2021 roku wynosiła 3734 osób. Na jednego czytelnika przypada 41,2 woluminów i jest wyższa od średniej dla powiatu łukowskiego (26,6) oraz dla województwa lubelskiego (22,5 woluminów). Księgozbiór bibliotek na 1000 ludności w gminie wyniósł 2765,7 natomiast liczba czytelników biblioteki stanowiła 67,1 czytelników/1000 ludności.

7.9. Podsumowanie

Istniejąca sieć osadnicza wymaga specjalnych działań uwzględniających długookresowe procesy przekształceń. Czynnikiem mogącym ułatwić rozwiązanie niektórych problemów gminy jest jej bliskie położenie w stosunku do Łukowa – powiatowego ośrodka usług ponadlokalnych i ewentualnego obszaru miejsc pracy dla mieszkańców gminy. Istniejące zasoby terenów o funkcji mieszkaniowej są znaczne i mogą zaspokoić potrzeby potencjalnych inwestorów. W odniesieniu do niezagospodarowanych terenów i obiektów będących we władaniu gminy proponuje się podjąć działania ukierunkowane na racjonalne ich wykorzystanie i zagospodarowanie. Szansą rozwoju gminy może stać się oferta terenowa przygotowana przez władze gminy, która przyciągnie przyszłych inwestorów. Oferta ta winna dotyczyć terenów wyposażonych w media i łatwo dostępna.

8. Struktura gospodarcza gminy

8.1. Rolnictwo wg Powszechnego Spisu Rolnego 2010

Informacje o rolnictwie w gminie Trzebieszów oparte są o Powszechny Spis Rolny z 2020 roku (PSR 2020). Gmina Trzebieszów ma zdecydowanie rolniczy charakter. Według danych, w roku 2020 na terenie gminy było 1223 gospodarstw rolnych z których 1221 należało do rolników indywidualnych. Zestawienie gospodarstw w gminie Trzebieszów ze względu na źródło dochodu przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 17. Dochody gospodarstw domowych w gminie Trzebieszów [Powszechny Spis Rolny 2020]

Gospodarstwa domowe:	Liczba gospodarstw
• z dochodem z działalności rolniczej	1221

• z dochodem z pozarolniczej działalności gospodarczej	172
• z dochodem z pracy najemnej	607
• z dochodem z emerytury i renty	252
• z dochodem z innych niezarobkowych źródeł poza emeryturą i rentą	261

Na terenie gminy Trzebieszów 1 221 gospodarstw rolnych prowadzi działalność rolniczą, co stanowi 99,8% ogółu gospodarstw (1 223). Łączna powierzchnia gospodarstw rolnych wynosi 12 658,25 ha, z czego użytki rolne zajmują 11 287,43 ha. Stanowi to 89% całkowitej powierzchni gospodarstw rolnych w gminie Trzebieszów w 2020 roku.

Średnia powierzchnia gospodarstwa wyniosła 10,35 ha, co jest wartością wyższą niż średnia w powiecie łukowskim (8,51 ha) i w województwie lubelskim (9,64 ha). Powierzchnia użytków rolnych w przeciętnym gospodarstwie rolnym wyniosła 9,23 ha, zaś użytki rolne utrzymane w dobrej kulturze zajmują powierzchnię 9,15 ha.

Tabela 18. Struktura obszarowa gospodarstw rolnych w gminie Trzebieszów [Powszechny Spis Rolny 2020]

Grupa obszarowa	Gospodarstwa		Powierzchnia	
	liczba	%	ha	%
do 1 ha	7	0,6%	b.d.	b.d.
1-5 ha	582	47,6%	1 615,86	14,3%
5-10 ha	309	25,3%	2 180,72	19,3%
10-15 ha	145	11,9%	b.d.	b.d.
pow. 15 ha	180	14,7%	5 717,01	50,6%
Razem	1223	100,0%	11 287,43	100,0%

W strukturze powierzchniowej gospodarstw rolnych gminy Trzebieszów w 2020 roku najwięcej (582) było gospodarstw o powierzchni od 1 do 5 ha, co stanowiło 47,6% wszystkich gospodarstw rolnych. Najmniejszą grupę stanowiły najmniejsze gospodarstwa (o powierzchni do 1 ha), których było zaledwie 7 (0,6% ogółu). Największe gospodarstwa (pow. 15 ha), zajmowały największą powierzchnię – 5 717,01 ha, co stanowiło ponad połowę powierzchni gospodarstw rolnych w gminie (50,6%).

O rolniczym charakterze gminy świadczy powierzchnia gospodarstw rolnych zajmowana przez użytki rolne (11 287,43 ha), z czego 99,16% było utrzymywanych w dobrej kulturze. Wśród gruntów uprawianych największe powierzchnie zajmowały tereny przeznaczone pod zasiewy (7 808,82 ha) i łąki trwałe (3 158,55 ha). Użytki zielone (łąki i pastwiska) zajmują łącznie ok. 28,8% powierzchni gruntów utrzymywanych w dobrej kulturze i ok. 28,6% użytków rolnych ogółem. Na taki stan rzeczy wpływ miało przede wszystkim usytuowanie gminy w dolinie rzeki Krzny Północnej, które są lub były wykorzystywane jako pastwiska i łąki.

Tabela 19. Użytkowanie gruntów w gospodarstwach rolnych w gminie Trzebieszów [Powszechny Spis Rolny 2020]

Rodzaj użytku	powierzchnia [ha]	%
Grunty gospodarstw rolnych		
Grunty ogółem	12 658,25	100,00%
Użytki rolne	11 287,43	89,17%
Lasy i grunty leśne	881,8	6,97%
Pozostałe grunty	489,02	3,86%

Użytki rolne		
Użytki ogółem	11 287,43	100,00%
Użytki rolne w dobrej kulturze	11 192,21	99,16%
Pozostałe użytki rolne	95,22	0,84%
Użytki rolne w dobrej kulturze		
Użytki rolne w dobrej kulturze	11 192,21	100,00%
Pod zasiewami	7 808,82	69,77%
Łąki trwałe	3 158,55	28,22%
Pastwiska trwałe	65,11	0,58%
Uprawy trwałe	96,19	0,86%
Ogrody przydomowe	b.d.	
Grunty ugorowane łącznie z nawozami zielonymi	58,05	0,52%

Ze względu na niskie klasy bonitacyjne gleb, dominującymi uprawami w 2020 roku były zboża, których udział w strukturze zasiewów wyniósł 68,44%, natomiast najrzadziej uprawianymi roślinami ogółem były warzywa gruntowe, których łączna powierzchnia zasiewów na terenie gminy wyniosła 18,16 ha. Brak danych o powierzchni zasiewów buraków cukrowych na terenie gminy. Strukturę zasiewów wyrażoną w powierzchni upraw przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 20. Struktura zasiewów w gminie Trzebieszów [Powszechny Spis Rolny 2020]

Rodzaj zasiewów	pow. [ha]	pow. Upraw na gosp. w ha
ogółem	7 808,82	6,38
zboża razem	5 344,66	4,37
zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi	4 334,35	3,54
ziemniaki	26,58	0,02
buraki cukrowe	b.d.	b.d.
rzepak i rzepik razem	197,2	0,16
warzywa gruntowe	18,16	0,01

Hodowla zwierząt na terenie gminy jest bardzo dobrze rozwinięta. Najbardziej rozwinięta w gminie Trzebieszów w roku 2020 była produkcja drobiu. Pogłowie drobiu w 2020 roku wynosiło 484 602 szt., co w przeliczeniu na gospodarstwo wyniosło 3 962,6 szt. Należy jednak wziąć pod uwagę, iż większość pogłowia drobiu była hodowana w wyspecjalizowanych wielkopowierzchniowych fermach hodowlanych. W przypadku trzody chlewnej, średnie pogłowie na gospodarstwo zajmujące się hodowlą wyniosło 343,4 szt.

Stosunkowo duży odsetek areałów zajmowanych przez użytki zielone sprawia, że dobrze rozwinięta jest hodowla bydła. Produkcja ogólna wyniosła 11 909 szt. zaś na przeciętne gospodarstwo w gminie zajmujące się hodowlą bydła przypadało 30,8 sztuk, co plasowało gminę na 4 miejscu w województwie lubelskim.

Tabela 21. Pogłowie zwierząt w gminie Trzebieszów [Powszechny Spis Rolny 2020]

gatunek	pogłowie [szt.]	pogłowie na gospodarstwo utrzymujące zwierzęta gospodarskie [szt.]

bydło ogółem	11 909	30,8
bydło – krowy	5 887	20,4
trzoda chlewna (świnie) ogółem	9 272	343,4
trzoda chlewna (świnie) - lochy	351	21,9
drób ogółem	484 602	3 296,6
drób kurzy	483 982	3 337,8

8.2. Przedsiębiorczość pozarolnicza

Do najistotniejszych przejawów aktywizacji społeczno-gospodarczej należy rozwój przedsiębiorczości. W 2021 roku w gminie Trzebieszów liczba przedsiębiorstw prowadzących działalność gospodarczą zarejestrowanych w systemie REGON wyniosła 544 (osoby fizyczne i osoby prawne). Wskaźnik przedsiębiorczości, liczony liczbą zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 1 000 mieszkańców, wyniósł 74,6 i był niższy zarówno od średniej dla powiatu łukowskiego (93,1 podmiotów/1000 Mk) jak i dla województwa lubelskiego (96,1 podmiotów/1000 Mk). Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą należą do najliczniejszej grupy podmiotów gospodarczych. Ich liczba w gminie wynosiła 441. Aktywność gospodarcza mieszkańców mierzona liczbą osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 1000 mieszkańców w gminie kształtuje się na poziomie 51 osób fizycznych/1000Mk, co jest mniejszą wartością niż średnia dla powiatu – 77/1000Mk.

Tabela 22. Podmioty gospodarki narodowej ogółem i osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą wg sekcji PKD 2007 w 2021 roku [Bank Danych Lokalnych 2022, opracowanie własne]

Sekcja	ogółem	os. fizyczne
A – Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	25	25
B – Górnictwo i wydobywanie	3	3
C – Przetwórstwo przemysłowe	34	31
D – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	-	-
E – dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	3	-
F – Budownictwo	79	78
G – Handel hurtowy i detaliczny	99	92
H – Transport i gospodarka magazynowa	127	113
I – Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami turystycznymi	6	5
J – Informacja i komunikacja	10	10
K – Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	13	12
L – Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	-	-
M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	22	21
N – Działalność w zakresie usług administracyjnych i działalność wspierająca	13	12
O – Administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	14	-
P – Edukacja	14	3
Q – Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	17	16
R – Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	13	2
S, T, U – Pozostała działalność usługowa i gospodarstwa zatrudniające pracowników	48	18
Razem:	544	441

Najliczniej reprezentowaną dziedziną działalności w gminie Trzebieszów jest sekcja H (transport i gospodarka magazynowa), w której działa 127 podmiotów. W sekcji A (rolnictwo) działa 25 podmiotów, w sekcji F (budownictwo) 79 jednostek, zaś w sekcji O (administracja publiczna i obrona narodowa) – 14 podmiotów. Najmniej jednostek działa w sekcji B (Górnictwo i wydobywanie) i E (dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją) – 3 jednostki. W sekcji D i L nie działa żadne przedsiębiorstwo znajdujące się na terenie gminy Trzebieszów.

Przedsiębiorczość pozarolnicza, tj. usługi rynkowe i przemysł, są to działy gospodarki cechujące się dużą dochodowością w porównaniu do sektora rolniczego. Ten dział gospodarki najbardziej decyduje o poziomie przedsiębiorczości i zamożności danego terenu. W gminie Trzebieszów przedsiębiorczość pozarolnicza stanowi 95% (519 jednostek gospodarczych) ogólnej liczby zarejestrowanych podmiotów. Podmioty te należą głównie do sektora małych przedsiębiorstw, zatrudniających do 10 pracowników. Jednym z największych zakładów działających na terenie gminy jest Zakład Mięsy „Wierzejki” zlokalizowany w Płudach.

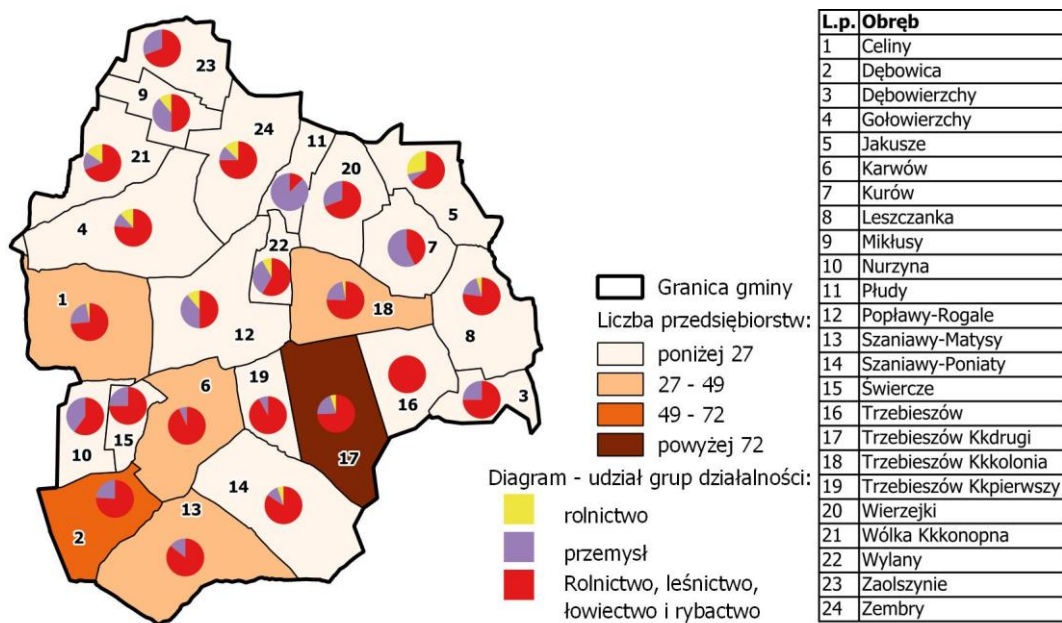
Dział przemysł i budownictwo, pomimo typowo rolniczego charakteru gminy jest dobrze rozwinięty. Udział sektora stanowi 22% (119 jednostek gospodarczych) ogółu przedsiębiorstw. Według Polskiej Klasyfikacji Działalności w gminie funkcjonowało 34 zakłady zaliczane do sekcji przemysłu.

Udział sektora usług stanowi zdecydowaną większość ogólnej liczby przedsiębiorstw należących do działu przedsiębiorczości pozarolniczej i w 2021 roku wyniósł 400 jednostek gospodarczych. Większość podmiotów w gminie należy do sektora usług rynkowych, tj. 81,3% (325 podmioty), z czego najliczniejsza grupa (56 podmiotów) należy do wspomnianej wyżej sekcji H (transport i gospodarka magazynowa).

Tabela 23. Liczba przedsiębiorstw w obrębach wg grup rodzajów działalności w gminie Trzebieszów w 2021 roku [Bank Danych Lokalnych 2022, opracowanie własne]

Obręb	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	Przemysł i budownictwo	Pozostała działalność	Ogółem
Celiny	1	8	25	34
Dębowica	0	12	38	50
Dębowierzchy	0	2	6	8
Gołowierzchy	2	2	13	17
Jakusze	4	1	9	14
Karwów	0	2	27	29
Kurów	0	4	3	7
Leszczanka	1	4	17	22
Mikłusy	2	7	9	18
Nurzyna	0	10	15	25
Płudy	0	7	1	8
Popławy-Rogale	2	7	9	18
Szaniawy-Matysy	0	4	24	28
Szaniawy-Poniaty	1	2	16	19
Świercze	0	1	3	4
Trzebieszów	0	0	12	12
Trzebieszów Drugi	5	19	70	94
Trzebieszów-Kolonia	1	8	28	37

Trzebieszów Pierwszy	0	2	23	25
Wierzejki	0	4	9	13
Wólka Konopna	2	2	9	13
Wylany	1	4	7	12
Zaolszynie	0	4	9	13
Zembry	3	3	18	24

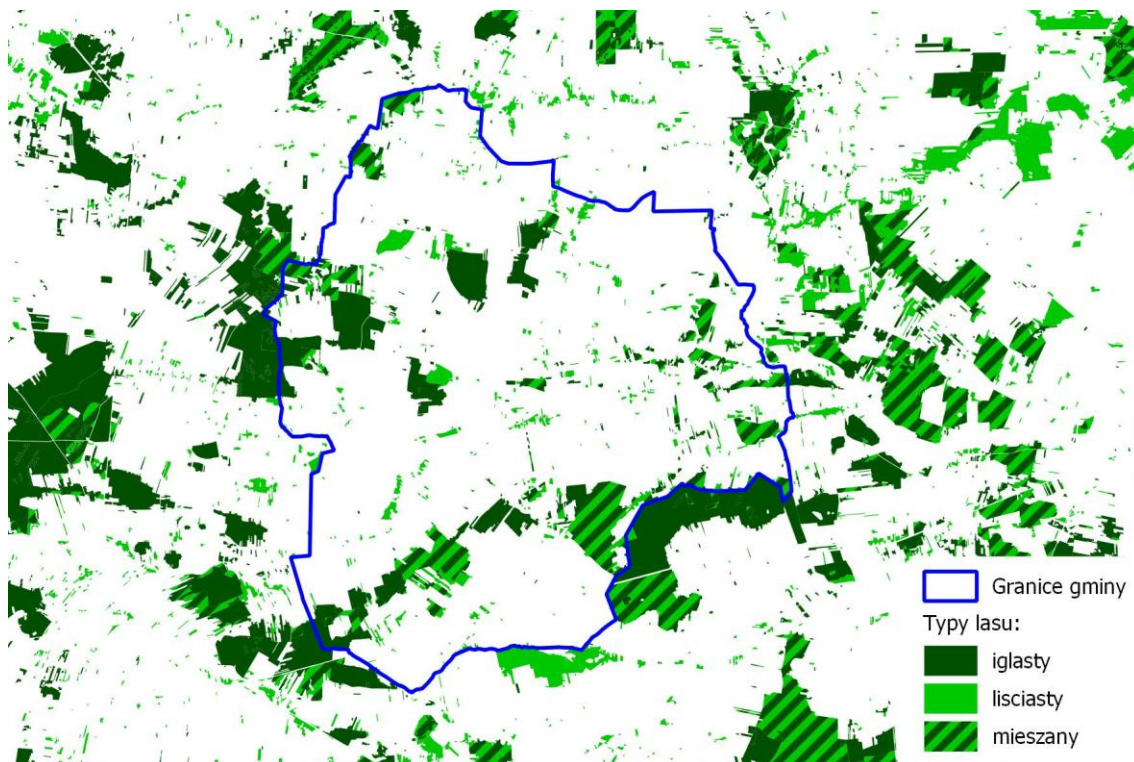
Rysunek 13. Liczba przedsiębiorstw w obrębach wg grup rodzajów działalności w gminie Trzebieszów w 2021 roku [Bank Danych Lokalnych 2022, opracowanie własne]

Przestrzenne rozmieszczenie podmiotów gospodarki w gminie skupia się głównie w siedzibie gminy, tj. w miejscowości Trzebieszów Drugi, która posiadała 94 jednostek gospodarczych, z czego 5 działających w sektorze rolniczym, 19 w przemyśle i budownictwie, a 70 w sektorze usług i pozostałej działalności. Najmniej przedsiębiorstw działa w sołectwie Świercze, gdzie wg danych GUS w 2021 roku funkcjonowały 4 przedsiębiorstwa – jedno w sektorze przemysłu i budownictwa, oraz 4 w sektorze usług i pozostałej działalności.

8.3. Leśnictwo

Teren gminy Trzebieszów w 2021 roku pokrywało 1 921,71 ha gruntów leśnych, z czego lasy zajmują 1 918,19 ha. Wskaźnik lesistości wyniósł 13,6% i był niższy zarówno od średniej dla powiatu łukowskiego (22,3%), województwa lubelskiego (23,4%) jak i kraju (29,6%). W porównaniu z rokiem 2012 powierzchnia gruntów leśnych zmalała o 109,79 ha. Największy udział w powierzchni lasów publicznych stanowią lasy prywatne, tj. 87,4% (1 680,00 ha). Grunty leśne należące do Skarbu Państwa zajmują powierzchnię 240,11 ha z czego w zarządzie Lasów Państwowych jest 231,02 ha (Nadleśnictwo Łuków i Nadleśnictwo Radzyń Podlaski). Lasy znajdujące się pod władaniem gminy Trzebieszów zajmują 1,6 ha.

Większe kompleksy leśne na terenie gminy występują głównie w południowej części (obwód Szaniawy-Poniaty i Szaniawy-Matysy), a także północno-zachodniej (Celiny). Stanowią głównie małe, rozproszone i niepowiązane ze sobą obszary leśne. W południowej części gminy lasy tworzą małe kompleksy, jednakże ich pasmowe położenie i bliskość umożliwia tworzenie powiązań między nimi.

Rysunek 14. Przestrzenne rozmieszczenie lasów w gminie Trzebieszów i jej sąsiedztwie w roku 2021 [GUGiK 2022, opracowanie własne]

Gospodarka leśna jest prowadzona przede wszystkim w lasach prywatnych. Wg danych GUS w 2021 roku z lasów prywatnych pozyskano 687 m³ grubizny. Nie uzyskano informacji o pozyskaniu drewna z terenów należących do lasów państwowych.

8.4. Turystyka

Infrastruktura turystyczna w gminie Trzebieszów jest słabo rozwinięta. Liczba podmiotów gospodarczych oferujących zagospodarowanie w roku 2021 wyniosła 4, natomiast liczba punktów gastronomicznych wynosiła 2 [Bank Danych Lokalnych 2022]. Rozwój turystyki jest jednak blokowany przez ubogą ofertę turystyczną i brak pozostałej infrastruktury (szlaki turystyczne, obszary chronione).

Mimo jej braku gmina ma potencjał turystyczny związany z kompleksami leśnym i terenami rolnymi. Tereny te mogą być atrakcyjne dla potrzeb turystyki kwalifikowanej, w tym agroturystyki. Poza walorami przyrodniczymi na terenie gminy znajduje się wiele cennych obiektów dziedzictwa kulturowego, w szczególności obiekty wpisane do rejestru zabytków, np. wiatrak „koźlak” w Jakuszach, zespół kościelny w Trzebieszowie, zabytkowy budynek szkoły powszechnej w Szaniawach-Matysach, drewniany kościół w Zembrach.

9. Powiązania infrastrukturalne gminy Trzebieszów

9.1. Powiązania komunikacyjne

Główne zewnętrzne powiązania komunikacyjne gminy Trzebieszów stanowią droga wojewódzka nr 806, linia kolejowa nr 2 oraz niektóre drogi powiatowe. Trzebieszów położony jest w sąsiedztwie powiatowego ośrodka rozwoju, którym jest miasto Łuków.

W ostatnim czasie zmodernizowano część drogi wojewódzkiej zlokalizowanej na obszarze gminy, co poprawiło możliwości komunikacyjne, jednak specyfika charakteru najbliższego węzła komunikacyjnego, jakim jest Łuków, ogranicza możliwości rozwoju zewnętrznych powiązań

komunikacyjnych gminy. Miasto jest ważnym węzłem komunikacji kolejowej, w szczególności pod kątem ruchu towarowego, lecz gmina Trzebieszów nie posiada infrastruktury, która umożliwiłaby udział w rozwoju tej gałęzi transportu.

9.2. Sieć drogowa

Ze względu na peryferyjną lokalizację, przez gminę Trzebieszów ani w jej sąsiedztwie nie przebiegają drogi o znaczeniu międzynarodowym oraz krajowym. Główny trzon komunikacyjny gminy, zgodnie z Planem Zagospodarowania Przestrzennego województwa lubelskiego stanowią drogi:

- O znaczeniu regionalnym:
 - Droga wojewódzka 806 (Łuków – Międzyrzec Podlaski),
- O znaczeniu ponadlokalnym:
 - Droga powiatowa 1312L (Trzebieszów – Celiny – Krynka – Kolonia Gręzówka – Łuków (ul. Zimna Woda, ul. Wiatraki, ul. Ławecka),
 - Droga powiatowa 1314L ((Zbuczyn Poduchowny) gr. woj. – Gołowierzchy – Nurzyna – Dębowica),
 - Droga powiatowa 1315L (Wólka Kamienna – Zembry – Wierzejki),
 - Droga powiatowa 1316L (dr. kraj. nr 2 – Maciejowice – Wierzejki – Trzebieszów),
 - Droga powiatowa 1318L (Trzebieszów – Strzyżew – Aleksandrów).

9.3. Sieć kolejowa

Jedyny odcinek linii kolejowej w gminie to odcinek Łuków – Biała Podlaska, który jest częścią dwutorowej, zelektryfikowanej linii kolejowej nr 2 o znaczeniu państwowym relacji Warszawa Zachodnia – Terespol. Teren wzdłuż linii kolejowej jest terenem zamkniętym określonym w Decyzji nr 14 Ministra Infrastruktury z dnia 18 września 2020 r. w sprawie ustalenia terenów zamkniętych, przez które przebiegają linie kolejowe (Dz. Urz. MI z 2020 r., poz. 38 z późn. zm.). Wyznaczono na nich tereny kolejowe oznaczone na rysunku studium symbolem **KK**.

9.4. Powiązania w zakresie infrastruktury technicznej

W południowej części gminy Trzebieszów zlokalizowana jest linia energetyczna 110 kV Łuków – Międzyrzec Podlaski, zaś sama gmina jest zaopatrywana w energię elektryczną ze stacji transformatorowej 110 kV „Łuków” zlokalizowanej w Łukowie, położonej w odległości 3,5 km od granic gminy.

Zarówno w zakresie sieci wodociągowej jak i kanalizacyjnej gmina nie jest powiązana z sąsiednimi gminami i zaopatruje wyłącznie swoich mieszkańców.

Gmina nie posiada zbiorczej sieci gazowej ani nie jest powiązana z sieciami zlokalizowanymi poza jej granicami administracyjnymi.

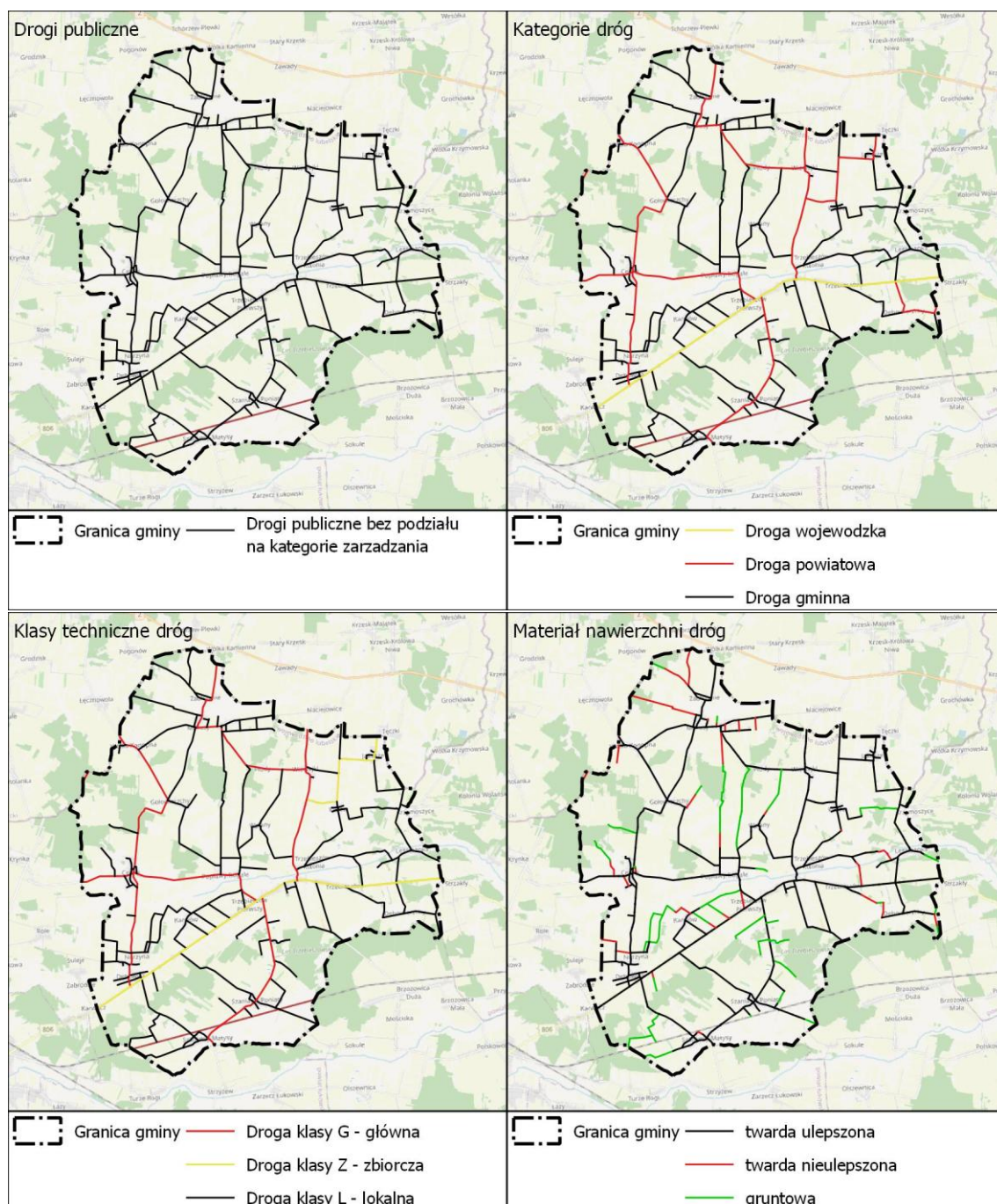
10. Infrastruktura techniczna w gminie Trzebieszów

10.1. Sieć drogowa

Ogólny układ komunikacyjny dróg publicznych w gminie nie wykazuje cech regularnego układu komunikacyjnego. Zróżnicowane jest zarówno zagęszczenie dróg, lokalne węzły komunikacyjne oraz układy sieci drogowej. Zagęszczenie poszczególnych kategorii dróg publicznych również jest zróżnicowane. Dostępność do dróg wojewódzkich jest względnie równomierna dla całej gminy.

Poszczególne klasy techniczne dróg są w gminie rozmieszczone względnie równomiernie. Charakterystyczny jest fakt, iż tylko dwa odcinki dróg zostały zaliczone do klasy dróg zbiorczych, z

czego jeden to droga wojewódzka nr 806. Większość dróg powiatowych w gminie Trzebieszów zaliczona jest do klasy technicznej G – główna, co jest rzadko spotykaną sytuacją.

Rysunek 15. Przestrzenne rozmieszczenie dróg publicznych w gminie ogółem i z wyszczególnione ze względu na kategorie, klasy techniczne i nawierzchnię w 2021 roku [UG Trzebieszów 2022, opracowanie własne]

10.1.1. Drogi wojewódzkie

Przez centralną część gminy Trzebieszów poprowadzony jest odcinek drogi wojewódzkiej nr 806 relacji Łuków – Międzyrzec Podlaski, o długości ok. 14 km. Droga ta jest głównym szlakiem komunikacyjnym w gminie, stanowiącym uzupełnienie sieci dróg krajowych województwa. Stan techniczny drogi wojewódzkiej na odcinku przebiegającym przez gminę Trzebieszów jest dobry, a ponadto planowana jest modernizacja. Droga wojewódzka nr 806, mimo iż jest głównym szlakiem

komunikacyjnym w gminie, została zakwalifikowana jedynie jako droga zbiorcza (Z), a wyższą klasę techniczną mają niektóre drogi powiatowe (np. 1314L).

Tabela 24. Wykaz dróg wojewódzkich w gminie Trzebieszów w 2021 roku [Zarząd Dróg Wojewódzkich w Lublinie 2022, opracowanie własne]

Nr drogi	Przebieg drogi	Przebieg na obszarze gminy (obręb)	Długość drogi ogółem [km]	Długość na obszarze gminy [km]	Klasa techniczna
806	Łuków – Międzyrzec Podlaski	Dębowica, Karwów, Trzebieszów Pierwszy, Trzebieszów Drugi, Trzebieszów, Leszczanka	61,620	11,700	Zbiorcza (Z)

10.1.2. Drogi powiatowe

Drogi powiatowe przebiegające przez gminę Trzebieszów stanowią uzupełnienie sieci dróg wojewódzkich oraz zapewniają powiązania gminy Trzebieszów z gminami leżącymi w sąsiedztwie. Stan techniczny dróg jest przeważnie dobry pod względem szerokości pasów drogowych, stanu technicznego oraz innych parametrów drogowych, jednakże w wielu przypadkach drogi nie spełniają podstawowych parametrów technicznych dla swojej klasy. W granicach gminy istnieje 7 odcinków dróg powiatowych o łącznej długości 46,26 km, głównie klasy G – głównej. Wskaźnik gęstości publicznych twardych dróg powiatowych w gminie kształtuje się na poziomie ok. 32 km/100 km², stanowiąc wielkość mniejszą niż wartość wskaźnika dla całego powiatu łukowskiego – 38,4 km/100 km². Wykaz dróg powiatowych w gminie Trzebieszów przedstawiono poniższej tabeli.

Tabela 25. Wykaz dróg powiatowych w gminie Trzebieszów w 2021 roku [Zarząd Dróg Wojewódzkich w Lublinie 2022, opracowanie własne]

Nr drogi powiatowej	Przebieg	Długość na obszarze gminy (km)	Klasa techniczna
1003L	Obelniki – Dębówierzchy	2,425	G
1312L	Trzebieszów – Celiny – Krynka	7,300	G
1314L	Gr. woj. Gołowierzchy – Nurzyna – Dębowica	11,288	G
1315L	Wólka Kamienna – Zembry – Wierzejki	7,619	G
1316L	Maciejowice – Wierzejki – Trzebieszów	5,870	G
1317L	Krzesk – Jakusze – Kurów	6,786	Z
1318L	Trzebieszów – Strzyżew – Aleksandrów	5,034	G

10.1.3. Drogi gminne

Drogi gminne stanowią uzupełniającą sieć dróg służących zwłaszcza zaspokojeniu wewnątrzgminnych potrzeb. Na terenie gminy znajduje się 50 tras dróg gminnych o łącznej długości ok. 124,02 km. Wskaźnik gęstości dróg gminnych twardych kształtuje się na poziomie rzędu ok. 87,9 km/100 km² co jest wartością niższą niż w powiecie łukowskim – 169,9 km/100km². Wszystkie drogi gminne w

gminie Trzebieszów mają klasę techniczną drogi lokalnej L. Wykaz dróg gminnych w gminie Trzebieszów przedstawia poniższa tabela.

Tabela 26. Wykaz dróg gminnych w gminie Trzebieszów w 2021 roku [UG Trzebieszów 2022, opracowanie własne]

Nr drogi	Przebieg	Długość [km]
101701L	Trzebieszów – Kol. Trzebieszów – przez las – Brzozowica Duża	3,31
101703L	Kol. Karwów – Szaniawy Poniaty – Brzozowica Duża	6,04
102300L	Dębowica – Szaniawy – Matysy	3,396
102301L	Suleje – Nurzyna	1,033
102302L	Mikłusy – gr. Woj. Zbuczyn – (Łęcznowola)	2,807
102303L	Zaolszynie – gr. Woj. Zbuczyn – (Pogonów)	2,503
102304L	Zembry – gr. Woj. Zbuczyn – (Maciejowice)	2,027
102305L	Jakusze – gr. Woj. Zbuczyn – (Tęczki)	2,045
102306L	Leszczanka – gr. Woj. Zbuczyn – (Tęczki)	2,518
102307L	DW 806 – Leszczanka	0,978
102308L	(Trzebieszów) – Leszczanka – (Strzakły)	5,346
102309L	Kurów – (Trzebieszów)	3,104
102310L	Kurów – (Leszczanka)	3,04
102311L	Popławy – Wylany – (Wierzejki)	4,572
102312L	(Trzebieszów) – Wylany	2,11
102313L	Popławy – Płudy	3,182
102314L	Gołowierzchy – Mikłusy	2,948
102315L	Wólka Konopna – Mikłusy	2,473
102316L	Karwów – Świercze – (Nurzyna)	5,806
102317L	Popławy – Gołowierzchy	3,945
102318L	Kol. Karwów – Karwów	1,42
102319L	Szaniawy Matysy – gr. Gminy Łuków (Turze Rogi)	3,085
102320L	Trzebieszów III – Dębowierzchy	2,974
102321L	Zaolszynie – gr. Woj. (Plewki)	1,394
102322L	Wierzejki – Jakusze (Szkoła)	1,262
102323L	Trzebieszów III – Trzebieszów IV	1,203
102324L	Szaniawy Matysy (zapłucie)	1,27
102325L	Zembry (do cmentarza)	1,835
102326L	Szaniawy (do cmentarza)	0,865
102327L	Jakusze-Krzymoszyce	0,25
102328L	Karwów – Popławy	2,12
102329L	Jakusze – Maciejowice	1,28
102330L	Kol. Nurzyna (Komarno)	1,287
102331L	Trzebieszów I – Popławy	0,71
102332L	Popławy – Zembry	5,558
102333L	Karwów (ul. Kozia)	1,014
102796L	droga w miejscowości Dębowica położona na działce o numerze ewidencyjnym 402	0,458
102797L	droga w miejscowości Dębowica położona na części działki o numerze ewidencyjnym 400	0,515

102798L	droga w miejscowości Dębowica położona na działce o numerze ewidencyjnym 404	0,281
102799L	droga w miejscowości Dębowica położona na działce o numerze ewidencyjnym 412	0,743
114300L	droga w miejscowości Nurzyna położona na działce o numerze ewidencyjnym 356	0,282
114301L	droga w miejscowości Nurzyna położona na części działki o numerze ewidencyjnym 359	0,132
114302L	droga w miejscowości Nurzyna położona na działce o numerze ewidencyjnym 353	0,55
114303L	droga w miejscowości Świercze położona na działkach o numerach ewidencyjnych: 174, cz. 173, cz. 170, 176	1,965
114304L	droga w miejscowości Nurzyna położona na części działki o numerze ewidencyjnym 348	0,225
114305L	droga w miejscowości Celiny położona na działkach o numerach ewidencyjnych 454, 449, 469, 451	2,426
114306L	droga w miejscowości Celiny położona na części działki o numerze ewidencyjnym 444	1,213
114307L	droga w miejscowości Celiny położona na działkach o numerach ewidencyjnych 2013, cz.2012, 438, 2011	1,146
114308L	droga w miejscowości Gołowierzchy położona na części działki o numerze ewidencyjnym 1137_	0,806
114309L	droga w miejscowości Wólka Konopna położona na działkach o numerach ewidencyjnych 439, cz.454	0,65
114310L	droga w miejscowości Mikłusy położona na działce o numerze ewidencyjnym 228	0,467
114311L	droga w miejscowości Mikłusy położona na części działek o numerach ewidencyjnych 238 i 230	0,446
114312L	droga w miejscowości Zaolszynie położona na działkach o numerach ewidencyjnych 1005/1 i 1005/2	0,672
114313L	droga w miejscowościach Mikłusy i Zembry położona na działkach o numerach ewidencyjnych cz.232 i 1285	0,372
114314L	droga w miejscowości Zembry położona na działce o numerze ewidencyjnym 1282	0,263
114315L	droga w miejscowości Zembry położona na działce o numerze ewidencyjnym 395	0,391
114316L	droga w miejscowości Zembry położona na działce o numerze ewidencyjnym 412	0,436
114317L	droga w miejscowości Wierzejki położona na części działki o numerze ewidencyjnym 508	0,15
114318L	droga w miejscowości Jakusze położona na działkach o numerach ewidencyjnych 205 i 214/1	0,458
114319L	droga w miejscowości Jakusze położona na działce o numerze ewidencyjnym 157	0,157
114320L	droga w miejscowości Jakusze położona na działce o numerze ewidencyjnym 214/3	0,413
114321L	droga w miejscowości Kurów położona na działce o numerze ewidencyjnym 144	0,216
114322L	droga w miejscowości Kurów położona na działce o numerze ewidencyjnym 173	0,21
114323L	droga w miejscowości Kurów położona na części działki o numerze ewidencyjnym 215	0,222

114324L	droga w miejscowości Leszczanka położona na działce o numerze ewidencyjnym 479	0,75
114325L	droga w miejscowości Dębowierzchy położona na części działki o numerze ewidencyjnym 267	0,587
114326L	droga w miejscowości Trzebieszów położona na działce o numerze ewidencyjnym 271	1,986
114327L	droga w miejscowości Trzebieszów Drugi położona na działkach o numerach ewidencyjnych cz. 222, 383 i 192	0,755
114328L	droga w miejscowości Trzebieszów Pierwszy położona na działce o numerze ewidencyjnym 472	1,223
114329L	droga w miejscowości Szaniawy-Poniaty położona na działkach o numerach ewidencyjnych 865 i cz. 860	1,471
114330L	droga w miejscowości Szaniawy-Poniaty położona na działkach o numerach ewidencyjnych 867/1 i 867/2	0,358
114331L	droga w miejscowości Szaniawy-Poniaty położona na działkach o numerach ewidencyjnych 842 i 843	0,442
114332L	droga w miejscowości Szaniawy-Poniaty położona na działce o numerze ewidencyjnym 868	0,42
114333L	droga w miejscowości Popławy-Rogale położona na działkach o numerach ewidencyjnych 910, cz. 909 (Popławy) i 90 (Rogale)	0,743
114334L	droga w miejscowości Szaniawy-Matysy położona na działkach o numerach ewidencyjnych cz. 449, cz. 383, cz. 416 i 349	2,468
114335L	droga w miejscowości Trzebieszów Pierwszy położona na działkach o numerach ewidencyjnych 410 i 434	0,899
114336L	droga w miejscowości Szaniawy-Poniaty położona na części działki o numerze ewidencyjnym 858	0,737
114337L	droga w miejscowości Trzebieszów Drugi położona na części działki o numerze ewidencyjnym 634	0,809
114338L	droga w miejscowości Trzebieszów Drugi położona na działce o numerze ewidencyjnym 413	0,229
114339L	droga w miejscowości Karwów położona na części działki o numerze ewidencyjnym 247	1,054
114340L	droga w miejscowości Celiny położona na działce o numerze ewidencyjnym 472	0,315
114341L	droga w miejscowości Popławy-Rogale położona na działce o numerze ewidencyjnym 97 (Rogale)	0,617
BN1	od Drogi Powiatowej o numerze ewidencyjnym 1314L do końca działki drogowej	0,555
BN2	od Drogi Wojewódzkiej o numerze ewidencyjnym 806 do Drogi Powiatowej o numerze ewidencyjnym 1314L	0,627

10.2. Sieć kolejowa

Przez teren gminy przebiega dwutorowa, zelektryfikowana linia kolejowa nr 2 o znaczeniu państwowym relacji Warszawa Zachodnia – Terespol, odcinek Łuków – Biała Podlaska. Brak danych o ruchu pociągów na przedmiotowej linii. Zarządcą linii kolejowej przebiegającej przez gminę Trzebieszów jest PKP Polskie Linie Kolejowe S.A.

Na terenie gminy znajdują się dwa przystanki kolejowe w miejscowościach Szaniawy-Matysy (przystanek Matysy) i Szaniawy-Poniaty (przystanek Szaniawy). W obrębach Szaniawy-Matysy

i Szaniawy-Poniaty zlokalizowano łącznie cztery przejazdy kolejowe o kategorii B (przejazd użytku publicznego z samoczynną sygnalizacją świetlną i z półrogatkami).

10.3. Komunikacja publiczna

Gmina posiada bezpośrednie połączenia autobusowe z najbliższymi miastami powiatowymi, tj. Łukowem i Międzyrzecem Podlaskim. Usługi w zakresie zbiorowego przewozu osób świadczone są zarówno przez przewoźników państwowych (PKS Łuków i Międzyrzec Podlaski) jak i przez przewoźników prywatnych.

Południowa część gminy ma zapewniony dostęp do transportu kolejowego. W miejscowościach Szaniawy-Matysy i Szaniawy-Poniaty są zlokalizowane przystanki kolejowe, na których zatrzymują się pociągi relacji Warszawa – Terespol. Zapewnia to bezpośrednie połączenie z węzłem przesiadkowym w Łukowie.

Obsługa gminy w zakresie komunikacji publicznej jest niewystarczająca i wymaga uzupełnienia, gdyż transport zbiorowy jest ściśle powiązany z dostępnością do dróg wojewódzkich i linii kolejowej. Miejscowości oddalone od tych tras mają utrudniony dostęp do komunikacji publicznej.

10.4. Szlaki rowerowe i turystyczne

W gminie Trzebieszów nie wyznaczono szlaków turystycznych., natomiast przez miejscowości Celiny, Gołowierzchy, Wólka Konopna, Mikłusy, Zembry, Płudy, Wierzejki, Trzebieszów, Szaniawy-Poniaty i Szaniawy-Matysy przebiega trasa rowerowa – Szlak Ziemi Łukowskiej (główna nitka).

10.5. Infrastruktura komunalna

10.5.1. Sieć wodociągowa

Gmina korzysta z ujęcia wody pitnej w Dębowicy, którego zasób pokrywa w całości potrzeby gminy. Woda poddawana jest napowietrzaniu i uzdatnianiu poprzez usuwanie żelaza, manganu i amoniaku. Jakość wody tłoczzonej do sieci jest systematycznie kontrolowana przez Sanepid.

Zaopatrzenie w wodę mieszkańców gminy Trzebieszów odbywa się przede wszystkim przez system wodociągu grupowego. W granicach opracowania funkcjonuje wodociąg grupowy, zasilany ze stacji wodociągowej pracującej na bazie ujęcia wody głębinowej Dębowica zlokalizowanej na granicy sołectw Karwów oraz Dębowica. Jest to ujęcie składające się z 3 studni głębinowych o łącznej wydajności 1 486 m³/d. Zasięg obsługi obejmuje wszystkie miejscowości w gminie. Ujęcie służące zbiorowemu zaopatrzeniu w wodę posiada wyznaczoną zgodnie z ustawą Prawo wodne strefę ochrony bezpośredniej ujęcia wody. Z uwagi na warunki hydrogeologiczne tego terenu, nie było konieczności wyznaczenia strefy ochrony pośredniej. Niemniej jednak wskazane jest zachowanie wzmożonego nadzoru sanitarnego wokół studni, gdzie nie powinny być lokalizowane inwestycje mogące pogorszyć jakość ujmowanych wód podziemnych.

Długość sieci wodociągowej na terenie gminy (na koniec 2021 r.) wynosiła 103 km. W odniesieniu do stopnia zwodociągowania gminy, wskaźnik w 2021 roku wyniósł 73,0 km/100 km².

Na obszarze gminy na koniec 2021 roku do sieci wodociągowej przyłączonych było 2200 budynków mieszkalnych, co stanowi 98% wszystkich budynków mieszkalnych w gminie. Pozostałe budynki zaopatrywane są poprzez systemy indywidualne.

Na koniec 2020 roku z wodociągu komunalnego korzystało blisko 91,9% mieszkańców, co jest wartością zbliżoną dla średniej powiatu łukowskiego (91,7%), plasując gminę na 6 miejscu w powiecie. Wg danych UG w Trzebieszowie, w roku 2021 zużycie wody w ciągu roku kształtowało się na poziomie 55,0 m³/mieszkańca.

10.5.2. Sieć kanalizacyjna

Oczyszczanie ścieków w gminie Trzebieszów odbywa się w dwóch oczyszczalniach ścieków – w Trzebieszowie oraz w Płudach.

Obydwie oczyszczalnie ścieków są oczyszczalniami biologicznymi o łącznej wydajności 540 m³/dobę. Ilość przetworzonych ścieków w 2020 roku wyniosła 342 m³/dobę, co wykorzystało 63,3% mocy przerobowych istniejących oczyszczalni w gminie. Odbiornikiem oczyszczonych ścieków jest rzeka Krzna Północna (w przypadku oczyszczalni w Płudach pośrednio przez rów melioracyjny).

Największy na terenie gminy Zakład Mięсны „Wierzejki”, wyposażony jest we własny układ kanalizacji z podczyszczalnią ścieków, skąd ścieki odbierane są przez gminną oczyszczalnię ścieków w Płudach.

Z oczyszczalni ścieków w 2020 roku korzystało 2750 osób. Udział osób korzystających z oczyszczalni ogólnej ludności gminy wyniósł 37,6% i był niższy niż dla powiatu łukowskiego (44,2%).

W 2020 roku długość sieci kanalizacyjnej wynosiła zaledwie 10,9 km, która obejmowała miejscowości Trzebieszów Pierwszy, Trzebieszów Drugi, Trzebieszów, Wierzejki i Płudy, a także Zakład Mięсны Wierzejki.

Wskaźnik gęstości sieci kanalizacyjnej w gminie jest niestety niezadowalający, kształtując się na poziomie 7,8 km/100km² (powiat łukowski 26,9 km/100km²). Na koniec 2020 roku do sieci kanalizacyjnej przyłączonych było 337 budynków mieszkalnych oraz zbiorowego zamieszkania, co stanowiło 15,5% wszystkich budynków w gminie.

Na obszarach nieskanalizowanych nieczystości płynne są odprowadzane do zbiorników bezodpływowych (tzw. szamb), które w większości są nieszczelne i stanowią zagrożenie dla środowiska. Zauważa się jednak zainteresowanie mieszkańców wykonaniem oczyszczalni przydomowych. Na terenie gminy znajduje się ich obecnie (stan na 2020 rok) 105 i ich liczba systematycznie rośnie.

10.6. Gospodarka odpadami

Ilość wytworzonych odpadów w gminie w roku 2021 wyniosła 939,31 t, z czego 580,62 t stanowiły odpady zebrane selektywnie. Wykaz odpadów zebranych selektywnie na obszarze gminy przedstawia poniższa tabela i wykres.

Tabela 27. Odpady zebrane selektywnie w gminie Trzebieszów w roku 2021 [Bank Danych Lokalnych 2022, opracowanie własne]

Rodzaj odpadów	Ogółem [t]	Z gospodarstw domowych [t]
papier i tektura	17,62	17,62
szkło	149,58	146,08
wielkogabarytowe	33,80	33,80
biodegradowalne	121,06	121,06
zmieszane odpady opakowaniowe	151,52	147,56
pozostałe	107,04	102,60
ogółem	580,62	568,72

Wytworzone w gminie odpady w większości zbierane były selektywnie (61,8%). 92,6% odpadów pochodziło z gospodarstw domowych. Ilość zebranych odpadów komunalnych w przeliczeniu na mieszkańca gminy wyniosła ok. 125,8 kg/mk, co stanowi w przybliżeniu 2/3 średniej dla powiatu łukowskiego (193,4 kg/mk).

Zgodnie z obowiązującymi przepisami, na terenie gminy prowadzona jest selektywna zbiórka odpadów organizowana przez Urząd Gminy. Mieszkańcy poddają śmieci wstępnej segregacji wg kilku kategorii (papier, tworzywa sztuczne, opakowania wielkomateriałowe, drobne odpady metalowe, szkło opakowaniowe, odpady ulegające biodegradacji, popiół i odpady zmieszane), które odbierane są bezpośrednio z ich nieruchomości i zagospodarowywane przez zewnętrzne przedsiębiorstwo wyłonione w przetargu.

Istotnym zagrożeniem są odpady azbestowe. Wyroby zawierające azbest na terenie gminy występują w postaci pokryć dachowych na budynkach mieszkalnych, inwentarskich, gospodarczych, garaży oraz innych obiektów. Wg szacunkowych danych publikowanych przez stronę bazaazbestowa.gov.pl, na obszarze gminy znajduje się 6 420 t azbestu, z czego usunięto zaledwie 1 299 t.

Obecnie stosowaną metodą unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest jest ich deponowanie na składowiskach odpadów. Najbliższymi ośrodkami zajmującymi się utylizacją i składowaniem odpadów zawierających azbest są składowiska w Chełmie i Kraśniku. W obszarze objętym opracowaniem nie stwierdzono występowania „dzikich” wysypisk odpadów zawierających azbest. Ponadto nie przewiduje się wzrostu ilości wyrobów zawierających azbest z uwagi na całkowity zakaz ich stosowania.

10.7. Energetyka

10.7.1. Sieć elektroenergetyczna

Na terenie gminy nie są zlokalizowane Główne Punkty Zasilające (GPZ) 110/15 kV. Gmina w podstawowym układzie zasilania zaopatrywana jest w energię elektryczną średnich napięć ze stacji GPZ zlokalizowanej poza granicami gminy, na terenie miasta Łuków.

Dostawa energii następuje z krajowego systemu energetycznego liniami średniego napięcia. Przez teren gminy przebiega także linia wysokiego napięcia 110 kV Łuków-Międzyrzec Podlaski.

Obszar objęty analizą znajduje się w zasięgu administracyjnym PGE Dystrybucja S.A. – teren Sp. z o.o. Gmina Trzebieszów zasilana jest w energię elektryczną za pomocą napowietrznych linii magistralnych średniego (SN) i niskiego napięcia (NN) oraz stacji transformatorowych. Mimo faktu, iż istniejąca w obszarze opracowania sieć niskiego napięcia zapewnia dostarczenie do odbiorców energii elektrycznej, to wymaga ona ciągłej modernizacji w celu zmniejszenia awaryjności, zwłaszcza na obszarach wiejskich.

W zakresie ochrony ludzi i środowiska przed oddziaływaniem pola elektroenergetycznego emitowanego przez linie energetyczne, zgodnie z ustaleniami Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego dla istniejących i projektowanych linii 110 kV wyznaczono pas technologiczny, dla którego obowiązują ograniczenia użytkowania i zagospodarowania o szerokości 40 m (po 20 m od osi linii).

Przesyłanie energii elektrycznej średnich napięć ze stacji 110/15 kV w Łukowie odbywa się systemem linii napowietrznych średniego napięcia 15 kV (SN), które zasilają pracujące na terenie gminy stacje transformatorowe 15/0,4kV.

Mimo dobrego stanu technicznego linii elektroenergetycznych średnich napięć, wymagają one remontów i modernizacji w celu utrzymania dostarczania energii elektrycznej na terenie gminy bez przerw w dostawie prądu.

Zasilanie poszczególnych miejscowości gminy w energię elektryczną następuje poprzez lokalne stacje transformatorowe i linie niskiego napięcia 0,4 kV (nN), które zasilają energią elektryczną odbiorców jednej lub kilku wsi o bezpośrednio sąsiadującej zabudowie.

Stan techniczny sieci energetycznej w poszczególnych wsiach gminy jest zróżnicowany, wobec czego również wskazana jest modernizacja i remonty linii elektroenergetycznych nN. Obecnie nie notuje się większych problemów z dostarczaniem energii elektrycznej do budynków i gospodarstw domowych. Przerwy w dostawach prądu związane są przede wszystkim z uszkodzeniami linii elektroenergetycznych przez warunki atmosferyczne (porywisty wiatr, intensywne opady śniegu). Każdy indywidualny odbiorca ma zapewnioną możliwość podłączenia do sieci.

10.7.2. Sieć gazowa

Na terenie gminy nie występuje sieć gazowa, natomiast mieszkańcy gminy mają możliwość korzystania z gazu w butlach gazowych. Źródłem do gazyfikacji może być istniejąca magistrala gazowa wysokiego ciśnienia DN 700 Puławy – Podlasie przebiegająca w odległości około 1 km od wschodniej granicy gminy.

10.7.3. Sieci ciepłownicze

Na obszarze gminy Trzebieszów nie występują i nie są projektowane zbiorcze sieci ciepłownicze.

Zaopatrzenie mieszkańców w energię ciepłą bazuje na indywidualnych źródła ciepła opalanych paliwem stałym lub gazem. W gospodarce cieplnej możliwe jest wykorzystanie lokalnych zasobów źródeł energii odnawialnej, np. energii słonecznej.

10.7.4. Sieć przesyłowa - ropociąg Płock - Brody

Na obszarze gminy Trzebieszów nie występują i nie są projektowane sieci przesyłowe.

10.8. Telekomunikacja

Łączność na terenie gminy oparta jest na centralach automatycznych. Głównym operatorem jest Orange Polska S.A. Ponadto na terenie gminy zlokalizowano 12 wież telekomunikacyjnych w obrębach Karwów, Szaniawy-Matysy, Szaniawy-Poniaty, Trzebieszów Drugi, Trzebieszów Kolonia, Trzebieszów Pierwszy, Wierzejki i Zembry.

Obszar gminy objęty jest zasięgiem wszystkich funkcjonujących w Polsce operatorów sieci komórkowych, w tym także sieci 5G. Brak dokładnych danych mówiących o liczbie osób korzystających z internetu uniemożliwia ocenę dostępności mieszkańców do internetu i sieci szerokopasmowych, mimo objęcia zasięgiem całej gminy.

11. Uwarunkowania rozwoju przestrzennego

Rozwój przestrzenny gminy Trzebieszów jest ściśle powiązany z uwarunkowaniami przyrodniczymi. Ze względu na wysokie walory środowiska, a w szczególności doliny rzeki Tyśmienicy, należy dążyć do gospodarowania przestrzenią w sposób nie pogarszający stanu elementów kształtujących jakość środowiska przyrodniczego. Działaniami takimi są działania mające na celu ograniczanie emisji zanieczyszczeń, podnoszenie bioróżnorodności przy pomocy różnych form ochrony prawnej lub planistycznej oraz ograniczanie zagospodarowania terenów otwartych oraz terenów o wysokich walorach krajobrazowych.

11.1. Przyrodnicze ograniczenia rozwoju osadnictwa

Warunki fizjograficzne rozwoju osadnictwa na terenie gminy należą do bardzo dobrych. Spowodowane jest to dużym udziałem terenów o korzystnych dla osadnictwa warunkach gruntowo-wodnych (dobra nośność gruntów).

Tereny o słabszych warunkach, a tym samym niewskazane do rozwoju osadnictwa, występują w dnach dolin rzek i obniżeniach terenu. Tereny te charakteryzują się występowaniem wody gruntowej na głębokości 1-2 m pod powierzchnią terenu, niekorzystnym klimatem (częste mgły, stagnacja

wilgotnego i chłodnego powietrza w zagłębieniach terenu) oraz występowaniem gleb chronionych tj. gleb pochodzenia organicznego.

Obszary te są natomiast bardzo cenne przyrodniczo, gdyż w ich granicach znajdują się bogate i zróżnicowane zbiorowiska roślinności łąkowej zamieszkiwane przez liczne gatunki fauny. Inną bardzo istotną ich funkcją jest retencjonowanie znacznych ilości wody. Wszystkie te uwarunkowania wykluczają lub w znaczącym stopniu utrudniają możliwość ich zabudowy.

Pozostałe obszary gminy charakteryzują się odpowiednimi dla rozwoju osadnictwa warunkami gruntowo-wodnymi (grunty nośne, woda gruntowa na głębokości większej niż 2,0 m p.p.t.) oraz korzystnymi warunkami klimatyczno-zdrowotnymi. Ograniczenie dla swobodnego rozwoju przestrzennego stanowią obszary występowania gleb chronionych, tj. gleb organicznych oraz gleb mineralnych wyższych klas bonitacyjnych (klas I-III), występujących głównie w centralnej i północnej części gminy.

11.2. Prawne ograniczenia rozwoju osadnictwa

Prawne bariery rozwoju osadnictwa wynikają z ograniczeń i zakazów zawartych w aktach prawnych. W gminie Trzebieszów częściowo są związane z przyrodniczymi ograniczeniami, do których należą przede wszystkim ograniczenia zabudowy terenów, na których występują gleby wysokiej jakości (gleby organiczne oraz gleby mineralne wyższych klas bonitacyjnych), tereny, na których występują prawne formy ochrony przyrody oraz obszary szczególnego zagrożenia powodzią, czyli tereny:

- na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi raz na 100 lat,
- na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi raz na 10 lat,
- między linią brzegu a wałem przeciwpowodziowym lub naturalnym wysokim brzegiem, w który wbudowano trasę wału przeciwpowodziowego,
- wysp i przymulisk.

Prawne ograniczenia związane są także z aktami planistycznymi wyższego szczebla, do których należą Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju, Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego oraz inne akty planistyczne wynikające z przepisów odrębnych. Zawarte są w nich strategiczne inwestycje celu publicznego, dla których należy wyznaczyć rezerwy terenu w celu ich realizacji.

Prawne ograniczenia związane zaś z istniejącą infrastrukturą techniczną wynikają z kolei z ograniczenia uciążliwości istniejących sieci i urządzeń technicznych. Dla tych terenów wyznacza się pas technologiczny, na którym zagospodarowanie terenu wymaga uzgodnień z organami zarządzającymi urządzeniami. Do takich obszarów należą pasy technologiczne linii elektroenergetycznych o szerokości:

- 40 m – od osi napowietrznej linii wysokiego napięcia 110 kV,
- 15 m – po 7,5 m od osi napowietrznej linii średniego napięcia 7,5 kV.

W przypadku infrastruktury drogowej ograniczenia wynikają z uciążliwości akustycznych i drgań, związanych z ruchem pojazdów po drogach publicznych. Dla dróg publicznych obowiązujące akty prawne zobowiązują do lokalizacji zabudowy w wyznaczonej minimalnej odległości od jezdni drogi publicznej, tzw. nieprzekraczalnej linii zabudowy. Dla dróg publicznych w gminie Trzebieszów minimalne nieprzekraczalne linie zabudowy wynoszą:

- 8 m dla dróg wojewódzkich i powiatowych.
- 6 m dla dróg gminnych.

Powyższe odległości mogą być zwiększone ze względu na lokalne uwarunkowania, np. w celu zachowania ładu przestrzennego, zachowania trójkątów widoczności na drogach publicznych, lokalnych poszerzeń pasa drogowego czy miejsca niebezpieczne.

Ograniczenia rozwoju osadnictwa wynikają także z lokalizacji linii kolejowej nr 2 w południowej części gminy. Wynikają one z odległości zabudowy od toru, a także ochrony akustycznej terenów zabudowy.

12. Zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia

Na obszarze objętym opracowaniem studium nie występują zakłady stwarzające zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzi, a w szczególności zagrożenie wystąpienia poważnych awarii.

Na obszarze objętym Studium zagrożenie bezpieczeństwa ludności i jej mienia mogą wpływać poniższe elementy:

- zagrożenie hałasem – emisja pochodząca z głównych ciągów komunikacyjnych (drogi wojewódzkie nr 806) oraz sąsiedztwa linii kolejowej (nr 2),
- promieniowanie elektromagnetyczne – głównymi źródłami promieniowania elektromagnetycznego niejonizującego, mogącymi stanowić zagrożenie bądź ograniczenie w zagospodarowaniu terenu są urządzenia elektroenergetyczne (przez teren opracowania przebiegają linie elektroenergetyczne wysokiego i średniego napięcia) oraz maszty telekomunikacyjne,
- zakłady stwarzające ryzyko poważnej awarii – brak,
- zagrożenie powodziowe – tereny w dolinie rzeki Krzny Południowej (Szaniawy-Poniaty),
- zagrożenie osuwaniem mas ziemnych – nie występują na obszarze Studium tereny predysponowane do osuwania się mas ziemnych.

13. Potrzeby i możliwości rozwoju gminy

13.1. Analizy ekonomiczne, środowiskowe i społeczne

13.1.1. Analiza ekonomiczna

Położenie w powiecie łukowskim nie powoduje istotnych ograniczeń w dostępności komunikacyjnej gminy Trzebieszów. Przez obszar gminy przebiega droga wojewódzka 806 relacji Międzyrzec Podlaski – Łuków. Gminę charakteryzuje także dobrze rozbudowana sieć dróg powiatowych. Bliskie sąsiedztwo Łukowa może stanowić atrakcyjne miejsce zamieszkania dla osób tam pracujących.

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa lubelskiego lokalizuje gminę w zasięgu strefy głównych powiązań komunikacyjnych drogi krajowej nr 2, stanowiącej fragment drogi międzynarodowej E-30. Ponadto przez teren gminy przebiega linia kolejowa nr 2, będąca częścią II Paneuropejskiego Korytarza Transportowego Zachód – Wschód łączącego Berlin z Moskwą. Powyższe powiązania komunikacyjne wpływają korzystnie na postrzeganie gminy Trzebieszów jako atrakcyjnej lokalizacji obszarów prowadzenia działalności gospodarczej.

Gmina Trzebieszów posiada dobrze rozwiniętą sieć dróg powiatowych i gminnych, a także sieć wodociągową, które podnoszą atrakcyjność inwestycyjną. Sieć kanalizacyjna z kolei obsługuje jedynie wybrane obrębry i wymaga rozbudowy i docelowo zapewnić dostęp dla wszystkich mieszkańców.

Do najistotniejszych czynników określających poziom rozwoju społeczno-gospodarczego jest liczba podmiotów gospodarczych. W 2021 roku liczba przedsiębiorstw prowadzących działalność gospodarczą zarejestrowanych w systemie REGON w oparciu o Polską Klasyfikację Działalności z 2007 roku wyniosła 544. Wskaźnik przedsiębiorczości, liczony liczbą zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 1 000 mieszkańców, wyniósł 74,6 i był niższy zarówno od średniej dla powiatu łukowskiego (93,1) oraz województwa lubelskiego (96,1). Osoby fizyczne prowadzące działalność

gospodarczą należą do najliczniejszej grupy podmiotów gospodarczych, których liczba w gminie wynosiła 441.

Najliczniej reprezentowaną dziedziną działalności w gminie Trzebieszów jest sekcja H (transport i gospodarka magazynowa), w której działało 117 podmiotów. W sekcji A (rolnictwo) działały 24 podmioty, w sekcji G (handel hurtowy i detaliczny) 96 przedsiębiorstwa, zaś w sekcji O (administracja publiczna i obrona narodowa) - 14 podmiotów. Nie odnotowano przedsiębiorstw w sekcji D (wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych) oraz sekcji U (organizacje i zespoły eksterytorialne). W sekcji przetwórstwo przemysłowe (sekcja C) działa 30 przedsiębiorstw.

Przedsiębiorczość pozarolnicza, tj. usługi rynkowe i przemysł, są to działy gospodarki cechujące się dużą dochodowością w porównaniu do sektora rolniczego. Ten dział gospodarki najbardziej decyduje o poziomie przedsiębiorczości i zamożności danego terenu. W gminie Trzebieszów przedsiębiorczość pozarolnicza stanowi 95% (519 jednostek gospodarczych) ogólnej liczby zarejestrowanych podmiotów. Podmioty te należą głównie do sektora małych przedsiębiorstw, zatrudniających do 10 pracowników. Jednym z największych zakładów działających na terenie gminy jest Zakład Mięsy „Wierzejki” zlokalizowany w Płudach.

Dział przemysł i budownictwo, pomimo typowo rolniczego charakteru gminy jest dobrze rozwinięty. Udział sektora stanowi 22% (119 jednostek gospodarczych) ogółu przedsiębiorstw. Według Polskiej Klasyfikacji Działalności w gminie funkcjonowało 34 zakłady zaliczane do sekcji przemysłu.

Produkcja rolna, ze względu na charakter gminy, stanowi główną gałąź gospodarki. Według danych, w roku 2020 na terenie gminy było 1223 gospodarstw rolnych z których 1221 należało do rolników indywidualnych. Średnia powierzchnia gospodarstwa wyniosła 10,35 ha, co jest wartością wyższą niż średnia w powiecie łukowskim (8,51 ha) i w województwie lubelskim (9,64 ha). W strukturze powierzchniowej gospodarstw rolnych gminy Trzebieszów w 2020 roku najwięcej (582) było gospodarstw o powierzchni od 1 do 5 ha, co stanowiło 47,6% wszystkich gospodarstw rolnych. Najmniejszą grupę stanowiły najmniejsze gospodarstwa (o powierzchni do 1 ha), których było zaledwie 7 (0,6% ogółu).

Do głównych barier rozwoju ekonomicznego gminy można zaliczyć przede wszystkim rozdrobnienie działek, które utrudniają znalezienie przez inwestorów odpowiednich terenów. Ponadto, mimo dobrze rozwiniętej infrastruktury drogowej, gmina jest oddalona od głównych korytarzy transportowych, co zmniejsza atrakcyjność inwestycyjną.

Ze względu na uwarunkowania, głównym kierunkiem rozwoju gminy powinno być mieszkalnictwo oraz rolnictwo. Dodatkowo z rolnictwem rozwinąć się może działalność turystyczna i agroturystyczna. Działalność rolnicza, zwłaszcza duże fermy hodowlane, charakteryzują się wysoką uciążliwością (emisja odorów, hałas), przez co tego typu inwestycje winne być lokalizowane poza granicami zwartych jednostek osadniczych. Obszary działalności związanej z przetwórstwem rolniczym winne zaś być lokalizowane w sposób maksymalizujący dostępność komunikacyjną tego typu zakładów. Pozwoli to na poszerzenie rynku zbytu produktów rolnych, zminimalizuje transportochłonność, co zwiększy przychody z rolnictwa. Zabudowa mieszkaniowa winna być z kolei lokalizowana jako uzupełnienie zabudowy w jednostkach osadniczych, co spowoduje ograniczenie procesu rozpraszania się zabudowy. Działalność gospodarcza związana z rolnictwem (przemysł rolniczy, usługi związane z obsługą produkcji rolnej) i usługi komercyjne powinny stanowić uzupełnienie podstawowych funkcji gminy.

13.1.2. Analiza środowiskowa

Czynniki środowiskowe ograniczające rozwój zabudowy to przede wszystkim obszary występowania naturalnych zagrożeń. Należą do nich obszary zagrożenia powodziowego o prawdopodobieństwie 10% (raz na 10 lat) i 1% (raz na 100 lat) oraz obszary występowania zjawiska osuwania się mas ziemnych. W południowej części gminy występują obszary szczególnego zagrożenia powodzią (fragment doliny rzeki Krzyny Południowej). Na obszarze gminy nie występują obszary zagrożone osuwaniem się mas ziemnych.

Uwarunkowania uniemożliwiające, bądź utrudniające lokalizowanie nowej zabudowy w granicach administracyjnych gminy Trzebieszów to przede wszystkim warunki geotechniczne podłoża budowlanego. Przeważająca część gminy posiada korzystne warunki geotechniczne. Na obszarze opracowania zlokalizowano łąki na glebach pochodzenia organicznego, na których niewskazane jest lokalizowanie zabudowy. Obszary te występują głównie w dolinach rzek.

Na obszarze gminy występują grunty klas I-III, które podlegają ochronie na podstawie Ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych. Ochrona ta polega przede wszystkim na ograniczaniu przeznaczenia tych gruntów na cele nierolnicze i nieleśne, o czym mówi Art. 3, ust. 1, pkt. 1 ww. ustawy. Największe obszary terenów rolnych klas I-III występują w centralnej i północnej części gminy. Liczne grunty klas I-III występują także w okolicach sołectw Szaniawy-Poniaty. Lokalizacja zabudowy na tych terenach wymaga zgody Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi na przeznaczenie gruntów na cele nierolnicze i nieleśne, z wyjątkiem terenów znajdujących się w obszarze zwartej zabudowy, w odległości nie większej niż 50 m od granicy najbliższej działki budowlanej oraz w odległości nie większej niż 50 m od drogi publicznej (art. 2a Ustawy z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych). Należy więc unikać lokalizacji budynków na gruntach rolnych najwyższych klas bonitacyjnych poza ww. wyjątkami.

Projekt studium proponuje także utworzenie Przyrodniczego Systemu Gminy. Elementami sieci powiązań tego systemu są obszary węzłowe, korytarze ekologiczne oraz ciągi ekologiczne. Został on utworzony w celu zachowania cennych przyrodniczo obszarów, a także ograniczenie rozpraszania zabudowy. Projektowanie nowej zabudowy winno uwzględniać ustalenia dla PSG.

Ograniczenia zabudowy na terenie gminy wynikają ponadto z obszarów i elementów przyrodniczych podlegających prawnej ochronie. Należą do nich rezerwat przyrody „Kania” oraz Radzyński Obszar Chronionego Krajobrazu. Ochronie prawnej podlegają także obiekty wpisane do rejestru i ewidencji zabytków. Ochrona wymienionych elementów ma na celu poprawę jakości krajobrazu przyrodniczo-kulturowego, a tym samym zwiększenie atrakcyjności gminy pod względem inwestycyjnym oraz turystycznym.

13.1.3. Analiza społeczna

Na podstawie danych statystycznych opublikowanych przez Urząd Gminy w Trzebieszowie, w 2021 roku gminę zamieszkiwały 7 467 osób. Do oceny zmian liczby ludności wykorzystane zostały dane z lat 2012-2021 uzyskane z Urzędu Gminy. W 2012 roku ludność gminy liczyła 7 749 osób i na przestrzeni analizowanego okresu następował systematyczny spadek liczby ludności. Nieznaczne zatrzymanie, a nawet odwrócenie trendu wystąpiło jedynie w latach 2015-2017, lecz od 2018 roku liczba ludności ponownie spadła. W latach 2012-2021 liczba mieszkańców gminy spadła o 282 osoby co stanowi 3,6% stanu wyjściowego z 2012 roku.

Z kolei wg danych GUS, w 2021 roku gminę Trzebieszów zamieszkiwało 7 288 osób, w tym 3 725 mężczyzn i 3 563 kobiet.

Gmina Trzebieszów należy do obszarów o relatywnie niskim wskaźniku gęstości zaludnienia. Średnia wartość dla gminy wynosi 53,15 osoby/km² i jest ona niższa zarówno od średniej gęstości zaludnienia dla powiatu łukowskiego (75,69 osób/km²) i województwa lubelskiego (82,65 os./km²).

W latach 2012-2021 zarówno w przypadku liczby urodzeń jak i zgonów występuje nieznaczny trend wzrostowy mimo dość znacznym wahaniami w krótszych okresach. W ostatnich latach odnotowano jednak spadek liczby urodzeń oraz wzrost liczby zgonów, przez co przyrost naturalny znacząco zbliżył się do wartości zerowych.

Saldo migracji na rok 2021 było ujemne i wynosiło -48. Biorąc pod uwagę cały okres 2012-2021 średni spadek liczby zameldowań i wymeldowani nie był znaczący. Dane z lat 2016-2018 wskazują na odwrócenie trendu migracyjnego, lecz po 2019 roku saldo migracji wróciło do ujemnych wartości. Ponadto należy rozważyć poprawność danych z 2018 roku, ze względu na nienaturalnie duży skok zameldowań. Dobre powiązania komunikacyjne z dużymi miastami (Siedlce, Warszawa, Biała Podlaska) powodują utrzymanie niekorzystnych trendów migracyjnych w gminie, lecz dane nie wskazują na pogłębianie się ujemnego salda migracji. Powodem może być proces dezurbanizacji łukowa, który hamuje odpływ ludności, jednak jest niewystarczający do odwrócenia trendu

Niekorzystnym zjawiskiem wpływającym na strukturę demograficzną jest tzw. starzenie się społeczeństwa, czyli spadek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym, przy jednoczesnym wzroście liczby osób w wieku poprodukcyjnym. Na obszarze gminy nie stanowi ono jednak decydującego o niekorzystnej strukturze demograficznej czynnika. Spadł odsetek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym (z 22,9% w 2012 roku do 20,9% w 2021 roku) oraz procent osób w wieku produkcyjnym (z 60,2% w 2012 r. do 60,0 w roku 2021, przy czym w roku 2015 osiągnął najwyższą wartość 61,4%).

Wzrósł z kolei procent osób w wieku poprodukcyjnym z 16,9 % w roku 2012 do 19,1 % w 2021 roku. Świadczy to o początku procesu starzenia się społeczeństwa. Powyższe tendencje mogą mieć wpływ na kształtowanie się sektora usług publicznych, m. in. poprzez zmniejszanie się liczby placówek oświatowych na rzecz usług zdrowia.

Wg danych UG w Trzebieszowie w 2021 roku funkcjonowało:

- 6 szkół podstawowych – 667 uczniów,
- 7 oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych – 316 dzieci.

Opieka przedszkolna w Trzebieszowie jest niewystarczająca. Co prawda istniejące placówki zapewniają opiekę niemal wszystkim dzieciom na terenie gminy (83,8% dzieci w wieku 3-6 lat), to występuje zapotrzebowanie na nowe przedszkola. Według danych w najbliższych latach zapotrzebowanie na miejsca w placówkach przedszkolnych będzie malało, co może także zmniejszyć występujące zapotrzebowanie.

Szkolnictwo podstawowe obsługuje przede wszystkim obszar gminy Trzebieszów. Biorąc pod uwagę sytuację demograficzną, nie jest konieczne na obecną chwilę wyznaczanie nowych terenów pod zabudowę oświatową na cele budowy i rozbudowy szkół podstawowych. Wg danych GUS, liczba osób w wieku 7-15 lat wyniosła 759 osoby. Ewentualne przeznaczanie nowych terenów winno być uzależnione od uwarunkowań demograficznych w gminie oraz polityki resortu edukacji.

Na obszarze gminy nie zlokalizowano szkół średnich, zawodowych i policealnych.

Na terenie gminy Trzebieszów usługi w zakresie opieki zdrowotnej sprawują 3 zakłady opieki zdrowotnej, w tym 2 niepubliczne ośrodki (w miejscowościach: Zembry i Trzebieszów Drugi) i jeden

Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Łukowie z oddziałem zamiejscowym w miejscowości Trzebieszów Drugi. W 2020 roku w ww. placówkach zatrudnionych było 3 lekarzy. Wskaźnik kadr medycznych, tj. stosunek liczby lekarzy przypadająca na liczbę mieszkańców, w 2021 roku wyniósł 2489 osób/lekarza i jest wyższy zarówno od wskaźnika dla powiatu łukowskiego (233 osób/lekarza) jak i od wskaźnika dla województwa lubelskiego (151 osób/lekarza). Placówki ze względu na brak specjalistycznego sprzętu, zapewniają jedynie podstawowe badania lekarskie i laboratoryjne. Potrzeby lecznictwa szpitalnego zapewniają Wojewódzki Szpital Specjalistyczny w Łukowie.

Na terenie gminy w 2020 roku funkcjonowała 1 punkt apteczny w Trzebieszowie, który zatrudniał 1 farmaceutę. Liczba ludności przypadająca na 1 punkt apteczny w 2020 roku wynosiła 7320 os./1 punkt i była niższa zarówno od wskaźnika dla powiatu łukowskiego (3663 os./1 aptekę) jak i dla województwa lubelskiego (2835 os./1 aptekę).

Gmina sprawuje również opiekę nad osobami potrzebującymi w ramach pomocy społecznej. Na obszarze gminy funkcjonuje Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Pomoc jest udzielana głównie w formie finansowej, ale także rzeczowej czy pomocy w trudnych sytuacjach życiowych.

Niski poziom dochodów społeczeństwa sprawia, że wielu mieszkańców gminy korzysta z różnych form pomocy społecznej. W ostatnich latach notuje się jednak spadek liczby osób, które zmuszone zostały do korzystania z różnych form pomocy społecznej. W roku 2010 liczba osób korzystająca ze środowiskowej pomocy społecznej wyniosła 795, natomiast w 2020 roku 289, co oznacza blisko trzykrotny spadek. Liczba osób korzystająca ze środowiskowej pomocy społecznej w przeliczeniu na 1000 ludności wyniosła 39 i była wyższa niż w powiecie łukowskim (33 os./1000 ludności), lecz niższa niż w województwie (47 os./1000 ludności). Biorąc pod uwagę powyższe dane, można zauważyć powolny proces wzbogacania się lokalnej społeczności.

Z uwagi na uwarunkowania historyczne, gmina Trzebieszów ma potencjał odgrywać rolę lokalnego ośrodka kulturalnego. Na analizowanym obszarze instytucją koordynującą działalność kulturową w gminie jest Gminny Ośrodek Kultury i Wypoczynku zlokalizowany w miejscowości Trzebieszów.

Infrastruktura sportowa zlokalizowana jest przede wszystkim przy istniejących placówkach szkolnych, w postaci boisk szkolnych i sal sportowych. W gminie funkcjonują kluby sportowe Lesovia Trzebieszów oraz ULKS Dębowica.

Gmina Trzebieszów odznacza się stabilną sytuacją na rynku pracy. Wg danych GUS z 2021 roku, liczba bezrobotnych wyniosła 80 osób, z czego 46 (57,5%) stanowiły kobiety, zaś w okresie od 2012 do 2021 roku spadło o ponad 70%. Niskie bezrobocie rejestrowane stanowi o korzystnie ukształtowanym rynku pracy w gminie, jednak nie uwzględnia bezrobocia ukrytego, które ze względu na rolniczy charakter gminy może być dużo większe. Sytuacja ta generuje niebezpieczeństwo niekorzystnych ruchów migracyjnych w gminie i wzrostu odpływu ludności. Konieczne jest więc podjęcie działań mających na celu utworzenie zakładów generujących nowe miejsca pracy dla lokalnej ludności.

13.2. Prognoza demograficzna

Dokonanie prognozy demograficznej na potrzeby bilansu terenów, jest konieczne do oszacowania zapotrzebowania i możliwości gminy, zwłaszcza w kontekście realizacji działań należących do zadań własnych gminy, przede wszystkim zaspokajania potrzeb lokalnej społeczności. Ocena aktualnej sytuacji demograficznej oraz prognoza przyszłych zmian stanowi podstawę do określenia zapotrzebowania na tereny mieszkalne, sieci infrastruktury technicznej, komunikacyjnej, czy lokalizacji terenów prowadzenia działalności gospodarczej.

Na potrzeby projektu Studium, prognoza zmian ludności obejmuje okres do roku 2040. Analizę demografii oparto na danych GUS dotyczących stanu ludności, ruchu naturalnego ludności oraz ruchów migracyjnych w gminie w poprzednich latach.

Tabela 28. Liczba ludności, przyrost naturalny i saldo migracji w latach 2012-2021 w gminie Trzebieszów oraz prognoza demograficzna do roku 2041 [Bank Danych Lokalnych 2022, opracowanie własne]

rok	liczba ludności	przyrost naturalny	saldo migracji
2012	7 552	-7	-31
2013	7 531	12	-37
2014	7 478	19	-57
2015	7 457	13	0
2016	7 437	19	-26
2017	7 442	52	-24
2018	7 416	24	-61
2019	7 352	16	-67
2020	7 320	82	-23
2021	7 288	-14	-35
2022	7 256	10	-42
2023	7 224	9	-42
2024	7 190	9	-42
2025	7 156	8	-43
2026	7 121	8	-43
2027	7 084	7	-43
2028	7 047	6	-44
2029	7 009	6	-44
2030	6 970	5	-44
2031	6 931	5	-44
2032	6 890	4	-45
2033	6 848	3	-45
2034	6 806	3	-45
2035	6 762	2	-46
2036	6 718	2	-46
2037	6 673	1	-46
2038	6 627	0	-47
2039	6 579	0	-47
2040	6 532	-1	-47
2041	6 483	-1	-48

Najistotniejszym czynnikiem kształtującym sytuację demograficzną w gminie są migracje, jednakże również przyrost naturalny wykazuje niekorzystne trendy. W badanej perspektywie 20 lat trendy w ruchu naturalnym i migracyjnym będą pogłębiać odpływ ludności z obszaru gminy i prognoza dla 2041 roku przewiduje liczbę ludności na poziomie 6 483 osób.

Wpływ na powyższą prognozę mogą być czynniki zewnętrzne, których wystąpienie jest bardzo trudne, bądź niemożliwe do przewidzenia. Do takich czynników należy wzrost atrakcyjności inwestycyjnej gminy poprzez powstanie na jej obszarze bądź bezpośrednim sąsiedztwie nowych tras

komunikacyjnych, poprawiających dostępność regionu. Poprawa istniejącej infrastruktury także może wpłynąć na napływ nowych inwestorów. Powyższe sytuacje, ze względu na jednoczesną poprawę rynku pracy, mogą poprawić saldo migracji w gminie, zaś w dłuższej perspektywie – przyrost naturalny. Także ze względu na prosocjalną politykę państwa w kierunku wspierania rodzin wielodzietnych, może nastąpić wzrost liczby urodzeń, a tym samym odwrócić tendencje warunkujące obecny przyrost naturalny, choć obecne dane statystyczne na to nie wskazują.

Obszary funkcjonalne o znaczeniu lokalnym wyznacza się jako tereny o istotnym znaczeniu dla polityki przestrzennej gminy. Samorząd lokalny nie wyznaczył w gminie Trzebieszów takich obszarów. Gmina nie jest również wskazana jako ośrodek lokalny w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego, jednakże w sąsiedztwie gminy zlokalizowany jest taki ośrodek – Łuków. Takie umiejscowienie gminy można wykorzystać jako ośrodek wspierający miasto Łuków, dzięki czemu możliwe jest ściągnięcie inwestorów, a tym samym stworzenie korzystnych warunków dla ludności napływającej do gminy.

13.3. Wykaz powierzchni użytkowych istniejącej zabudowy

Gminę Trzebieszów charakteryzuje typowy krajobraz wiejski z rozproszoną zabudową. Gmina podzielona jest na 24 obrębów, Wśród nich wyróżnia się tereny zabudowy mieszkaniowej (jednorodzinna i zagrodowa), zabudowy usługowej (usługi publiczne, sakralne, komercyjne), zabudowy produkcyjnej, składów i magazynów. Ze względu na charakter gminy, dominującą funkcją zabudowy jest zabudowa związana z produkcją rolniczą (zabudowa zagrodowa, fermy hodowlane). Wykształcone jednostki osadnicze w gminie są nieregularne, często o charakterze ulicówki bądź wielodrożnicy.

Na podstawie danych z Urzędu Gminy, określono powierzchnię użytkową budynków w granicach opracowania projektowanego Studium, uwzględniając podział na funkcje zabudowy. Zestawienie powierzchni użytkowych budynków w podziale na funkcje zabudowy przedstawia poniższa tabela

Tabela 29. Powierzchnia użytkowa budynków, w podziale na funkcje zabudowy w gminie Trzebieszów (stan na koniec 2021 r.) [UG Trzebieszów 2022, opracowanie własne]

Funkcja zabudowy	Powierzchnia użytkowa w m ²
Zabudowa mieszkaniowa:	200 188
• Jednorodzinna	199 595
• Wielorodzinna	593
Zabudowa produkcyjna i magazynowa	38 214
Zabudowa usługowa komercyjna	6 600
Usługi publiczne:	21 127
• usługi administracji	2 557
• usługi kultury	3 544
• usługi sakralne	2 355
• sport i rekreacja	407
• usługi oświaty	11 222
• usługi zdrowia	1 449

13.4. Maksymalne w skali gminy zapotrzebowanie na nową zabudowę

13.4.1. Zapotrzebowanie na nową zabudowę mieszkaniową

Do obliczenia zapotrzebowania na nową zabudowę w gminie Trzebieszów wykorzystano dane z tabeli nr 27. Określono też standardy jakie gmina powinna spełnić w roku, dla którego prognozuje się

zapotrzebowanie. Z uwagi, iż ok. 99% mieszkań zlokalizowanych jest w budynkach mieszkalnych jednorodzinnych oraz prognozowana liczba osób przypadająca na 1 mieszkanie w 2040 roku wyniesie ok. 3 osoby, standard mieszkaniowy dla gminy Trzebieszów określono na podstawie ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych (Dz. U. z 2019 r., poz. 2133 z późn. zm.). Zgodnie z art. 5 ww. ustawy przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania, poniżej której przysługuje tzw. dodatek mieszkaniowy wynosi 45 m². Gdy prognozowana powierzchnia użytkowa przypadająca na mieszkańca nie osiągnie tej wartości, przyjmie się wartość 45 m²/mieszkańca. W przypadku zaś, gdy gmina osiągnie przewidywany standard mieszkaniowy, zapotrzebowanie obliczone zostanie na podstawie prognozowanej wartości powierzchni użytkowej przypadającej na mieszkańca.

Ze względu na brak danych archiwalnych, dostępnych w Urzędzie Gminy Trzebieszów, do wyliczenia zapotrzebowania wykorzystano dane Banku Danych Lokalnych GUS. W roku 2020 liczba mieszkańców gminy Trzebieszów wyniosła 7 320 osób. Biorąc pod uwagę dane dotyczące powierzchni użytkowej budynków mieszkalny w gminie (207 001 m²), powierzchnia użytkowa przypadająca na 1 mieszkańca wyniosła 28,3 m²/os. Na przestrzeni ostatnich lat wartość ta się zmieniała, osiągając jednak stałe tempo wzrostu na średnim poziomie ok. 0,4-05 m²/os./rok. W przypadku utrzymania się trendów, w roku 2041 wartość powierzchni użytkowej przypadającej na 1 mieszkańca osiągnie wartość 38,6 m²/os./rok, co jest wartością niższą niż określona w przyjętym standardzie.

Tabela 30. Prognoza zapotrzebowania na nową zabudowę mieszkaniową w gminie Trzebieszów w latach 2021-2041 [Bank Danych Lokalnych 2022, opracowanie własne]

rok	liczba ludności	liczba mieszkań	przeciętna liczba osób przypadająca na 1 mieszkanie*)	powierzchnia użytkowa mieszkań	przeciętna pow. użytkowa mieszkania na 1 mieszkańca
2012	7 552	2 083	3,6	191 736	25,4
2013	7 531	2 087	3,6	192 198	25,5
2014	7 478	2 096	3,6	193 645	25,9
2015	7 457	2 103	3,5	194 671	26,1
2016	7 437	2 127	3,5	198 654	26,7
2017	7 442	2 137	3,5	200 188	26,9
2018	7 416	2 154	3,4	202 947	27,4
2019	7 352	2 167	3,4	205 210	27,9
2020	7 320	2 179	3,4	207 001	28,3
2021	7 288	2 190	3,3	208 824	28,7
2022	7 256	2 203	3,3	210 894	29,1
2023	7 224	2 216	3,3	212 965	29,5
2024	7 190	2 229	3,2	215 035	29,9
2025	7 156	2 242	3,2	217 105	30,3
2026	7 121	2 255	3,2	219 176	30,8
2027	7 084	2 268	3,1	221 246	31,2
2028	7 047	2 281	3,1	223 316	31,7
2029	7 009	2 294	3,1	225 386	32,2
2030	6 970	2 307	3,0	227 457	32,6
2031	6 931	2 319	3,0	229 527	33,1
2032	6 890	2 332	3,0	231 597	33,6
2033	6 848	2 345	2,9	233 668	34,1

2034	6 806	2 358	2,9	235 738	34,6
2035	6 762	2 371	2,9	237 808	35,2
2036	6 718	2 384	2,8	239 879	35,7
2037	6 673	2 397	2,8	241 949	36,3
2038	6 627	2 410	2,8	244 019	36,8
2039	6 579	2 423	2,7	246 089	37,4
2040	6 532	2 436	2,7	248 160	38,0
2041	6 483	2 448	2,6	250 230	38,6

*) Rozbieżność z rozdziałem 8.7. wynikająca ze źródła danych o liczbie ludności. W tej tabeli wykorzystano dane GUS.

Czynnikiem wpływającym na powyższą sytuację jest przede wszystkim bogacenie się społeczeństwa oraz zmianą trybu życia. Ponadto coraz częściej odchodzi się od modelu wielopokoleniowych gospodarstw domowych. Dane statystyczne wskazują dodatkowo na słabą korelację między uwarunkowaniami demograficznymi, a inwestycyjnymi w gminie. Mimo stałego spadku liczby ludności (co wykazano w prognozie demograficznej), liczba nowych budynków mieszkalnych oddanych do użytkowania, utrzymuje się na stałym poziomie przestrzeni ostatnich kilku lat. Powyższa sytuacja wynika również z priorytetów ludności napływającej do gminy. Bardzo często osoby przybywające do gminy pragną wybudować nowy budynek zamiast nabyć mieszkania na rynku wtórnym.

W perspektywie do roku 2041, z prognozowanej powierzchni użytkowej na 1 mieszkańca oraz liczby ludności w poszczególnych latach wynika zapotrzebowanie na powierzchnię użytkową zabudowy mieszkaniowej w ilości 291 735 m². Na podstawie ww. danych można więc stwierdzić, że zapotrzebowanie, bez korekty wynikającej z niepewności procesów rozwojowych, wynosi 40,93% istniejącej powierzchni użytkowej zabudowy. Zapotrzebowanie na nową zabudowę wyniesie więc 84 734 m².

Przyjmując na potrzeby bilansu terenów niepewność procesów rozwojowych na poziomie 30%, maksymalne zapotrzebowanie na zabudowę mieszkaniową wyniesie 110 154 m². Całkowita powierzchnia zabudowy wliczając maksymalne zapotrzebowanie, w 2041 roku wyniesie 317 155 m².

13.4.2. Zapotrzebowanie na nową zabudowę usługową i produkcyjno-magazynową

Maksymalne w skali gminy zapotrzebowanie na usługi edukacji oraz usługi zdrowia określono na podstawie wskaźników urbanistycznych [Dąbrowska-Milewska 2010], określonych w poniższej tabeli.

Tabela 31. Prognozowane zapotrzebowanie na miejsca w placówkach oświatowych i powierzchnię obiektów usług zdrowia w gminie Trzebieszów w roku 2040 [Dąbrowska-Milewska 2010, opracowanie własne]

Minimalna liczba miejsc dla dzieci i młodzieży, które będą zapewnione w ramach usług szkolnych i przedszkolnych		
rodzaj zabudowy	wytyczne	zapotrzebowanie
Przedszkola	1 miejsca na 2 500 m ² całkowitej powierzchni mieszkań	127 miejsc
Szkoły podstawowe	4 miejsca na 2 500 m ² całkowitej powierzchni mieszkań	508 miejsc
Minimalna powierzchnia obiektów usług zdrowia		
rodzaj zabudowy	wytyczne	zapotrzebowanie

Podstawowa opieka zdrowotna	5 m ² powierzchni użytkowej dla pomieszczeń POZ, powyżej 2500 m ² całkowitej powierzchni mieszkań na każde kolejne 2500 m ²	635 m ² powierzchni użytkowej
-----------------------------	--	--

Wykorzystując wskaźniki i standardy urbanistyczne dla infrastruktury społecznej w zakresie usług opiekuńczo-wychowawczych oraz edukacyjnych, zalecana chłonność dla poszczególnych placówek wynosi:

- 120 dzieci – przedszkola (zalecana powierzchnia działki 0,4 ha),
- 500-700 uczniów – szkoły podstawowe (zalecana powierzchnia działki 1,5-2,0 ha).

Przy uwzględnieniu analiz społecznych i prognoz demograficznych można stwierdzić, że ilość terenów przeznaczonych pod szkoły podstawowe jest wystarczająca, natomiast należy rozważyć lokalizację placówki wychowania przedszkolnego.

Usługi zdrowia w gminie zapewniają podstawową opiekę zdrowotną głównie dla mieszkańców gminy. Zapotrzebowanie na tego typu usługi jest uzależnione od sytuacji demograficznej (zjawisko starzenia się społeczeństwa). Po uwzględnieniu powyższych uwarunkowań można stwierdzić, że na obecną chwilę zapotrzebowanie na nową zabudowę związaną z usługami zdrowia, wyrażone w powierzchni użytkowej jest wystarczające i nie wymaga uzupełnienia przez przeznaczenie nowych terenów pod tego typu zabudowę. Jednak ze względu na postępujący proces starzenia się społeczeństwa gminy może zwiększyć się zapotrzebowanie na tego typu usługi.

Standardy projektowe nie określają maksymalnego zapotrzebowanie na nową zabudowę pozostałych usług publicznych, usług komercyjnych oraz produkcyjno-magazynową. Zapotrzebowanie na tego typu zabudowę jest silnie uzależnione od uwarunkowań lokalnych, koniunktury oraz systemu zachęt dla inwestorów. Na potrzeby bilansu terenów zapotrzebowanie określono więc proporcjonalnie do zapotrzebowania na powierzchnię użytkową zabudowy mieszkaniowej. Rozwój tych terenów wpływa nie tylko na zaspokojenie potrzeb konsumpcyjnych mieszkańców, ale też zapewnia miejsca pracy na obszarze gminy.

Z uwagi na powyższe, zapotrzebowanie na tereny usług komercyjnych wyniesie 6 277 m² powierzchni użytkowej, zaś na tereny produkcyjno-magazynowe 10 654 m².

Tabela 32. Zestawienie maksymalnego w skali gminy zapotrzebowania na powierzchnię użytkową zabudowy w 2040 roku, w podziale na funkcje zabudowy [opracowanie własne 2022]

funkcja budynku	powierzchnia [m ²]
mieszkaniowa	317 155
przemysłowa	60 542
usługi komercyjne	10 456
usługi publiczne:	33 471
• administracja	4 051
• kultura	5 615
• zdrowie	2 296
• sport i rekreacja	645
• sakralne	3 731
• oświata	17 779

Maksymalne w skali gminy zapotrzebowanie na nową zabudowę, wyrażoną w ilości powierzchni użytkowej, w podziale na funkcje zabudowy w perspektywie do roku 2041 jest wartością szacunkową opartą na analizach ekonomicznych, społecznych, środowiskowych oraz prognozie demograficznej opisanych w poprzednich rozdziałach. W przypadku istotnych zmian uwarunkowań społeczno-gospodarczych należy uaktualnić powyższe prognozy.

13.5. Chłonność obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej w granicach jednostki osadniczej

W granicach obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej w granicach jednostek osadniczych (w rozumieniu art. 2, pkt 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 2003 r. o urzędowych nazwach miejscowości i obiektów fizjograficznych), oszacowano chłonność terenów, czyli możliwość lokalizowania nowej zabudowy w wyznaczonych granicach jednostek osadniczych, wyrażoną w powierzchni użytkowej zabudowy. Do obliczeń wykorzystano wskaźniki określone w projekcie krajowych przepisów urbanistycznych oraz uwarunkowania lokalne (powierzchnia działek, intensywność zabudowy, minimalna powierzchnia działki).

Ze względu na wiejski charakter istniejącej zabudowy i jej znaczne rozproszenie, chłonność w granicach jednostek osadniczych jest wysoka, dzięki czemu istniejące zapotrzebowanie na nową zabudowę jest zaspokojone. Specyfika terenów działalności produkcyjnej i usług sprawia, że wyznaczenie chłonności terenów jest niecelowe, gdyż zróżnicowanie tego typu działalności uniemożliwia nawet przybliżone oszacowanie możliwości lokalizacji nowej zabudowy na już istniejących terenach. W przypadku zabudowy usług komercyjnych i produkcyjnej, na potrzeby bilansu terenów uwzględniono więc chłonność tylko terenów niezabudowanych oraz takich, których wielkość umożliwia wydzielenie działek o powierzchni min. 4000 m² każda. W przypadku usług publicznych przyjęto wartość 0. Wykaz chłonności terenów w podziale na funkcje zabudowy przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 33. Chłonność terenów (w granicach wykształconych jednostek osadniczych) w podziale na funkcje zabudowy w gminie Trzebieszów [opracowanie własne]

Funkcja zabudowy	Powierzchnia [m2]
mieszkaniowa	1 476 820
przemysłowa	24 576
usługi komercyjne	9 298
usługi publiczne:	0
• administracja	0
• kultura	0
• zdrowie	0
• sport i rekreacja	0
• sakralne	0
• oświata	0

Tabela 34. Powierzchnia użytkowa zabudowy z uwzględnieniem chłonności (w granicach wykształconych jednostek osadniczych) [opracowanie własne]

Funkcja zabudowy	Powierzchnia [m2]
mieszkaniowa	1 677 008
Przemysłowa	62 790
usługi komercyjne	15 898
usługi publiczne:	21 127

• administracja	2 557
• kultura	3 544
• zdrowie	1 449
• sport i rekreacja	407
• sakralne	2 355
• oświata	11 222

W celu porównania powierzchni użytkowej zabudowy w podziale na funkcje zabudowy do oceny zapotrzebowania dokonano zsumowania powierzchni użytkowej istniejących budynków oraz chłonności terenów w granicach jednostek osadniczych. Wynik analizy przedstawiono w powyższej tabeli.

13.6. Chłonność terenów objętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego

W granicach gminy Trzebieszów nie obowiązują miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.

13.7. Porównanie maksymalnego w skali gminy zapotrzebowania na nową zabudowę

W racjonalnym gospodarowaniu przestrzenią gminy należy dążyć do planowania i lokalizowania nowej zabudowy na obszarach o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej, co jest wspomniane w ustawie o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. W celu oceny możliwości zaspokojenia zapotrzebowania na nową zabudowę przez obszary o w pełni wykształconej strukturze osadniczej, porównuje się zapotrzebowanie z chłonnością tych terenów. Ustawodawca przewiduje również porównanie zapotrzebowania z chłonnością obszarów objętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. W przypadku, gdy te tereny nie są w stanie zaspokoić zapotrzebowania na nową zabudowę, w studium przewiduje się nowe obszary, które zaspokoją potrzeby mieszkańców pod kątem obszarów mieszkaniowych, usługowych lub produkcyjnych.

Tabela 35. Powierzchnia użytkowa, w tym z uwzględnieniem chłonności (w granicach wykształconych jednostek osadniczych i miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego) oraz maksymalne w skali gminy zapotrzebowanie na nową zabudowę w gminie Trzebieszów [opracowanie własne]

Funkcja zabudowy	Aktualna powierzchnia użytkowa [m ²]	Powierzchnia użytkowa [m ²] z uwzględnieniem chłonności (w granicach wykształconych jednostek osadniczych)	Powierzchnia użytkowa [m ²] z uwzględnieniem chłonności (w granicach MPZP)	Powierzchnia użytkowa – zapotrzebowanie w 2040 r. [m ²]
Zabudowa mieszkaniowa	200 188	1 677 008	nie dotyczy	317 155
Zabudowa produkcyjna i magazynowa	38 214	62 790	nie dotyczy	60 542
Zabudowa usługowa (komercyjne)	6 600	15 898	nie dotyczy	10 456

Maksymalne w skali gminy zapotrzebowanie na nową zabudowę wyrażoną w powierzchni użytkowej, w podziale na funkcje zabudowy w porównaniu z chłonnością terenów jednostek osadniczych w

gminie Trzebieszów pozwala stwierdzić, że na obszarze projektowanego Studium występuje duża nadwyżka terenów dla zabudowy mieszkaniowej. W przypadku zabudowy usługowej oraz produkcyjnej, i magazynowej stwierdzono nieznaczną nadwyżkę. W związku z powyższym przeznaczanie nowych terenów pod funkcje mieszkaniowe, usługowe oraz produkcyjne jest niewskazane.

Tabela 36. Porównanie maksymalnego w skali gminy zapotrzebowania na nową zabudowę oraz sumy powierzchni użytkowej zabudowy w gminie Trzebieszów [opracowanie własne]

Funkcja zabudowy	Porównanie maksymalnego w skali gminy zapotrzebowania na nową zabudowę oraz sumy powierzchni użytkowej zabudowy, w granicach jednostek osadniczych (m2)	Porównanie maksymalnego w skali gminy zapotrzebowania na nową zabudowę oraz sumy powierzchni użytkowej zabudowy, w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego (m2)
Zabudowa mieszkaniowa	+1 359 853	nie dotyczy
Zabudowa produkcyjna i magazynowa	+2 248	nie dotyczy
Zabudowa usługowa	+5 442	nie dotyczy

Biorąc pod uwagę niniejsze szacunki, w kierunkach rozwoju należy lokalizować nową zabudowę w granicach jednostek osadniczych o w pełni wykształconej strukturze funkcjonalno-przestrzennej. Nawet w przypadku usług, ze względu na chłonność terenów mieszkaniowych, można lokalizować usługi kosztem terenów przeznaczonych na zabudowę mieszkaniową.

13.8. Możliwości finansowania przez gminę wykonania sieci komunikacyjnej i infrastruktury technicznej, a także infrastruktury społecznej, służących realizacji zadań własnych gminy

Dochody gminy można podzielić na bieżące oraz majątkowe. Do Dochodów bieżących zalicza się podatki i opłaty (w tym podatki od nieruchomości), subwencja ogólna oraz dotacje i środki przeznaczone na cele bieżące). Do dochodów majątkowych zaliczane są dochody ze sprzedaży majątków, dochody z tytułu dotacji oraz środków przeznaczonych na inwestycje. Według wieloletniej prognozy finansowej gminy Trzebieszów dochody gminy będą rosnąć. Prognoza dochodów gminy do 2021 roku została przedstawiona w poniższej tabeli.

Tabela 37. Zestawienie dochodów gminy Trzebieszów na lata 2018-2020 z perspektywą do 2025 [UG Trzebieszów 2021, opracowanie własne]

Rok	Dochody ogółem	Podatki i opłaty	W tym podatek od nieruchomości	Udział podatku od nieruchomości w stosunku do podatków i opłat ogólnie (%)	Udział podatku od nieruchomości w stosunku do dochodów ogółem (%)
2018	37 700 937,99	8 869 997,57	1 036 655,43	11,69%	2,75%
2019	38 808 938,99	10 132 668,05	1 058 775,30	10,45%	2,73%
2020	41 374 955,15	12 429 873,36	1 221 327,67	9,83%	2,95%
2021	41 828 796,42	13 161 474,94	1 163 219,82	8,84%	2,78%

2022	43 182 252,61	13 408 349,19	1 330 000,00	9,92%	3,08%
2023	43 900 000,00	13 632 252,61	1 350 000,00	9,90%	3,08%
2024	44 600 000,00	14 260 000,00	1 350 000,00	9,47%	3,03%
2025	44 500 000,00	15 000 000,00	1 350 000,00	9,00%	3,03%

Wydatki bieżące gminy będą ulegały wzrostowi, mimo stałego zmniejszania wydatków na obsługę długu. Stwierdzono jednak widoczną korelację między wydatkami majątkowymi gminy, a dochodami ogółem.

Zgodnie z wykazem przedsięwzięć do WPF planuje się finansowanie następujących zadań:

- wydatki majątkowe:
 - budowa gminnego targowiska „Mój Rynek” w Trzebieszowie Drugim – Budowa gminnego targowiska;
 - równiarka drogowa Mista RD165H (forma zakupu – umowa leasingu operacyjnego) – działania związane z naprawą i budową dróg;
 - przebudowa drogi gminnej nr 101701L w miejscowości Trzebieszów Drugi;
 - przebudowa drogi gminnej nr 102307L, 102306L, 102308L w miejscowości Leszczanka;
 - przebudowa drogi gminnej Trzebieszów – Dębowierzchy – budowa nawierzchni;
 - przebudowa drogi gminnej nr 114327L w miejscowości Trzebieszów Drugi – droga do cmentarza;
 - budowa drogi gminnej w Trzebieszowie Drugim – droga przy GS.
- wydatki bieżące:
 - równiarka drogowa Mista RD165H (forma zakupu – umowa leasingu operacyjnego) – działania związane z naprawą i budową dróg.

Udział podatku od nieruchomości w stosunku do wartości podatków i opłat lokalnych nie jest wysoki i kształtuje się na poziomie ok. 9-12 %. Realizacja zabudowy w ramach wyznaczonych granic jednostek osadniczych przyczyni się do wzrostu dochodów z tytułu podatków i opłat lokalnych, przy tylko nieznacznym wzroście nakładów finansowych na utrzymanie sieci komunikacyjnej, infrastruktury technicznej oraz infrastruktury społecznej. W przypadku przemysłu i usług, należy się liczyć także z napływem podatków związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej.

Realizacja inwestycji z zakresu infrastruktury komunikacyjnej, technicznej oraz pozostałych zadań własnych gminy przebiegać będzie zgodnie z obowiązującymi przepisami, m. in. prawa budowlanego i prawa zamówień publicznych. Sposób realizacji tych inwestycji określą uchwalone przez Radę Gminy strategie, plany oraz programy rozwoju lokalnego. Nakłady finansowe pozwalające na realizację ww. zadań należą do zadań własnych gminy. Najistotniejszym potencjalnym obciążeniem budżetu gminy Trzebieszów będzie utwardzenie dróg gminnych znajdujących się na analizowanym obszarze, który może wynieść ok. 40 mln zł. Ze względu na brak możliwości udźwignięcia tak wysokich nakładów przez gminę (prognozowane przychody w 2021 r. na poziomie ok. 41,4 mln zł), realizacja ww. inwestycji powinna być rozłożona w czasie. Ponadto istnieje możliwość pozyskania środków zewnętrznych na inwestycje w infrastrukturę komunikacyjną ze środków strukturalnych Unii Europejskiej na rozwój regionalny, co zapobiegnie jednorazowym obciążeniom budżetu gminy, a także przyspieszy jej realizację.

Środki finansowe na realizację zadań własnych gminy będą pochodziły w całości lub części z budżetu gminy oraz ze źródeł zewnętrznych, takich jak fundusze unijne, kredyty i pożyczki oraz inne, w oparciu o obowiązujące przepisy i zawarte umowy. Finansowanie wspomnianych inwestycji jest

uzależnione od zdolności finansowej gminy i będzie określone w corocznych uchwałach budżetowych, a także zgodnie z przepisami o finansach publicznych.

Ze względu na brak pokrycia obszaru gminy miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, realizacja inwestycji związanych z infrastrukturą komunikacyjną, techniczną i społeczną winna być poprzedzona analizami zapotrzebowania na tego typu inwestycje, co pozwoli na ograniczenie obciążeń budżetowych oraz wzrostu zadłużenia gminy.

13.9. Potrzeby inwestycyjne gminy wynikające z konieczności realizacji zadań własnych związanych z nową zabudową

Potrzeby inwestycyjne mogą być związane z gospodarką lokalną, infrastrukturą komunikacyjną, techniczną, społeczną, ochroną środowiska i zarządzaniem kryzysowym, oraz usługami związanymi z edukacją, kulturą i sportem.

W przypadku realizacji nowej zabudowy, zgodnie z oszacowaną chłonnością położonych na obszarze gminy obszarów o w pełni wykształconej strukturze funkcjonalno-przestrzennej, w granicach jednostek osadniczych, nie przewiduje się konieczności realizacji zadań własnych. Tereny te są przeważnie uzbrojone w podstawowe media oraz mają bezpośredni dostęp do dróg publicznych. Realizacja zabudowy mieszkaniowej na tych obszarach może się przyczynić do wzrostu liczby mieszkańców, jednakże prognozy demograficzne wskazują na odpływ ludności gminy w przyjętej perspektywie 20 lat.

W przypadku realizacji zabudowy, która miałaby uzupełnić tereny w granicach jednostek osadniczych, nie można na tym etapie jednoznacznie określić potrzeb inwestycyjnych gminy. Można jednak założyć, że w przypadku zwiększenia ilości terenów zabudowy mieszkaniowej, zapotrzebowanie na usługi i przemysł wzrośnie proporcjonalnie. Tereny te do rozwoju wymagają dobrego skomunikowania i uzbrojenia terenu w infrastrukturę techniczną. O ile lokalizacja zabudowy usługowej może odbywać się w granicach jednostek osadniczych, realizacja zabudowy przemysłowej w tych granicach może wywołać konflikty przestrzenne. Wskazane jest więc wyznaczenie nowych terenów zabudowy przemysłowej, zaspokajającej zapotrzebowanie gminy, poza obszarami jednostek osadniczych o w pełni wyznaczonych strukturach funkcjonalno-przestrzennych. Z przeprowadzonych analiz wynika, iż zapotrzebowanie na tego typu zabudowę jest zaspokojone, wobec czego nie jest wskazane wyznaczanie nowych terenów pod zabudowę usługową i przemysłową.

W niniejszej analizie nie stwierdzono konieczności budowy nowych obiektów oświatowych i ochrony zdrowia. Zapotrzebowanie występuje jedynie w przypadku przedszkoli, jednakże może ono być zaspokojone przez niewykorzystane miejsca w placówkach szkolnych. Ewentualna konieczność zwiększenia ilości tego typu obiektów winna być poprzedzona analizami, które wykażą ewentualne zmiany struktury demograficznej ludności gminy. Obiekty te, ze względu na chłonność terenów w granicach jednostek osadniczych oraz potrzebę dobrej dostępności obiektów, winne być lokalizowane w granicach tych jednostek.

Część II. Kierunki zagospodarowania przestrzennego

1. Funkcje gminy i cele rozwoju przestrzennego

Wiodącymi funkcjami Gminy Trzebieszów winny pozostać funkcje wskazane w obowiązującym studium. Należą do nich:

a) Funkcja podstawowa:

- mieszkalnictwo – w oparciu o zapotrzebowanie na zabudowę mieszkaniową w gminie,
- rolnictwo – w oparciu o optymalne wykorzystanie walorów rolniczej przestrzeni produkcyjnej,
- turystyka i agroturystyka – przy ścisłej ochronie walorów przyrodniczych,

b) Funkcja uzupełniająca:

- usługowa – zaspokajanie podstawowych potrzeb ludności,

c) Funkcja dodatkowa:

- działalność produkcyjna związana z rolnictwem i przetwórstwem płodów rolnych.

Opracowane na potrzeby studium analizy wykazały, iż gmina Trzebieszów boryka się z wieloma problemami rozwojowymi, które są jednak typowe dla wielu gmin we wschodniej części kraju. Dotyczą one w głównej mierze takich aspektów jak niedostatecznie rozwinięta infrastruktura techniczna oraz społeczna, rozdrobnione i nisko dochodowe rolnictwo, słabo rozwinięta przedsiębiorczość pozarolnicza czy odpływ mieszkańców z obszaru gminy. Z drugiej strony, gmina dysponuje znaczącymi potencjałami rozwojowymi, które, jeśli zostaną właściwie wykorzystane mogą w znaczący sposób podnieść jej szeroko rozumianą atrakcyjność, w szczególności rozwoju wskazanych powyżej funkcji.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Trzebieszów jest dokumentem określającym przestrzenny wymiar polityki, zmierzającej do osiągnięcia określonych celów rozwoju gminy, którymi są:

1. Cele przyrodniczo-kulturowe:

- zachowanie i ochrona zasobów i walorów środowiska przyrodniczego i kulturowego, a w szczególności na obszarach objętych ochroną prawną i proponowanych do ochrony,
- kształtowanie struktury funkcjonalno-przestrzennej w nawiązaniu do systemów ekologicznych, poprzez ograniczenie przyrostu obszarów zurbanizowanych na terenach otwartych,
- prowadzenie racjonalnej gospodarki zasobami, zwłaszcza takimi jak: woda, lasy, przestrzeń,
- rozwijanie funkcji zgodnych z lokalnymi uwarunkowaniami środowiska przyrodniczego.

2. Cele ekonomiczne:

- zapewnienie mieszkańcom, w możliwie największym stopniu źródeł utrzymania, na miejscu, w obrębie gminy poprzez wspieranie działalności gospodarczej, rozwój funkcji wypoczynkowo-turystycznej oraz agroturystyki,
- przyspieszenie rozwoju gminy poprzez tworzenie infrastrukturalnych i ekonomicznych warunków do przyciągania kapitału z zewnątrz.

3. Cele społeczne:

- łagodzenie różnic pomiędzy poziomem warunków życia ludności w gminie głównie poprzez wyposażenie obszaru w infrastrukturę techniczną oraz zwiększenie ilości obiektów i urządzeń usługowych, a także dostosowywanie przestrzeni publicznych do potrzeb rekreacyjnych mieszkańców,
- poprawa sytuacji demograficznej gminy, poprzez zapewnienie odpowiedniego poziomu rozwoju infrastruktury społecznej,
- uruchomienie systemu pomocy społecznej dla rodzin najuboższych.

2. Kierunki rozwoju struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy

Rozwój gminy, tak jak do tej pory, będzie zdeterminowany następującymi czynnikami:

- wykształconego ośrodka gminnego, którym jest Trzebieszów,
- dominacją funkcji rolniczej wpływającą na rozwój gospodarczy gminy,
- położeniem w bliskim sąsiedztwie Łukowa, który jest ośrodkiem lokalnym rozwoju sieci osadniczej województwa.

Dalszy rozwój gospodarczy gminy winien opierać się wskazanych w poprzednim rozdziale funkcjach głównych. Jedną z tych funkcji jest rolnictwo, które wymaga jednak restrukturyzacji oraz związanym z tym inwestycji. Równoważnym kierunkiem rozwoju będzie zwiększenie udziału funkcji turystyczno-rekreacyjnej współgrającej z funkcją ochronną. Istotnym stymulatorem jej wzrostu jest bezpośrednio sąsiedztwo Łukowa, którego mieszkańcy, zgodnie z ogólnopolskimi trendami, mogą w coraz większym stopniu wykorzystywać okoliczne tereny do uprawiania aktywnego wypoczynku weekendowego.

Ważnym aspektem w kierunkach rozwoju struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy jest zachowanie walorów krajobrazowych, w szczególności zwartej zabudowy w zachodniej i północnej części gminy. Wskazane jest więc nadanie priorytetowi dla uzupełniania istniejącej zabudowy, zaś w następnej kolejności rozważanie jej rozwoju (kontynuacji). Nie jest wskazana lokalizacja nowej zabudowy na terenach otwartych, wobec czego sugeruje się unikanie, a nawet zakaz lokalizacji zabudowy niezwiązanej z funkcją rolniczą na tych terenach. Wyjątkiem są tereny, na których istnieje zapotrzebowanie na obsługę ruchu turystycznego.

Ze względu na potrzebę ochrony wartości przyrodniczych i krajobrazowych pojawiają się ograniczenia rozwoju wszelkich działalności uciążliwych dla środowiska, bądź agresywnie ingerujących w krajobraz.

Na obszarze objętym Studium zakazuje się lokalizacji zakładów stwarzających zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzi, a w szczególności zagrożenie wystąpienia poważnych awarii w granicach zwartej zabudowy wsi.

Obiekty o wysokości 50 m n.p.t i wyższej, przed wydaniem pozwolenia na budowę należy zgłaszać poprzez Centralne Wojskowe Centrum Rekrutacji Ośrodek Zamiejscowy w Lublinie do Szefostwa Służby Ruchu Lotniczego SZ RP.

3. Zasady ochrony środowiska i jego zasobów

3.1. Główne kierunki ochrony środowiska i jego zasobów

Za główne kierunki działań mających na celu utrzymanie równowagi przyrodniczej i racjonalną gospodarkę zasobami środowiska przyjmuje się:

- podejmowanie działań zapobiegającym negatywnemu wpływowi planowanych przedsięwzięć na środowisko przyrodnicze,
- łagodzenie skutków niewłaściwego korzystania ze środowiska,

- utrzymanie istniejącej ochrony prawnej obszarów i obiektów o wysokich wartościach przyrodniczych oraz objęcie ochroną obiektów lub obszarów nieobjętych dotychczas ochroną prawną, a wykazujących wysokie walory przyrodnicze i krajobrazowe,
- rozwój infrastruktury ochrony środowiska oraz stosowanie ekologicznych technologii i urządzeń infrastruktury technicznej,
- ochronę lasów oraz zwiększanie lesistości gminy poprzez zalesianie gruntów ornych o małej przydatności dla produkcji rolniczej (klasa bonitacyjna VI),
- ochronę przed zabudową terenów rolniczej przestrzeni produkcyjnej na gruntach rolnych wysokiej jakości, terenów naturalnych zadrzewień, obszarów podmokłych i obniżeń terenów z wysokim poziomem wód podziemnych,
- rozwój systemów melioracyjnych w gminie w celu odtworzenia właściwych stosunków wodnych, zwiększenia retencji wody w gminie, ochrony wód powierzchniowych i podziemnych oraz przeciwdziałania zagrożeniom powodziowym.

3.2. Ochrona głównych elementów i zasobów środowiska

3.2.1. Ochrona powietrza, ochrona przed hałasem

W ramach działań w zakresie ochrony powietrza należy dążyć do ograniczenia spalania w kotłowniach i paleniskach domowych paliw stałych emitujących do atmosfery szkodliwe gazy i pyły, zastępując je paliwami ekologicznymi oraz rozwijania sieci infrastruktury gazowej. Ponadto nowa zabudowa powinna być lokalizowana w sposób ułatwiający ruchy mas powietrza nad obszarami osadnictwa, a tym samym ułatwiający ich „przewietrzanie”.

Dla ochrony przed hałasem należy unikać lokalizacji nowej zabudowy mieszkaniowej w bezpośrednim sąsiedztwie istniejących lub projektowanych głównych tras komunikacji drogowej i kolejowej. Na terenie gminy obowiązuje ponadto zakaz lokalizacji elektrowni wiatrowych w rozumianych na podstawie przepisów o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych.

Ostateczne wykluczenie negatywnego oddziaływania hałasu na zdrowie mieszkańców nastąpi na podstawie przepisów dotyczących ocen oddziaływania na środowisko przedsięwzięć.

3.2.2. Ochrona wód powierzchniowych i podziemnych

Zasoby i jakość wód powierzchniowych i podziemnych należy chronić poprzez:

- wyposażenie obszarów zwartej zabudowy w sieci infrastruktury kanalizacyjnej z odprowadzeniem do oczyszczalni ścieków, a w przypadku braku możliwości realizacji w najbliższym czasie wyposażenie w przydomowe oczyszczalnie lub w zbiorniki bezodpływowe,
- zakaz odprowadzania nieoczyszczonych ścieków do wód powierzchniowych lub gruntu,
- ograniczenie do niezbędnego minimum stosowania chemicznych środków ochrony roślin na obszarach dolin i obniżeń terenu,
- zachowanie wzmożonego nadzoru sanitarnego wokół ujęć wód głębinowych,
- wprowadzenie ochrony naturalnej roślinności przywodnej wszystkich cieków wodnych w gminie i kształtowanie biologicznych buforów w postaci pasów ochronnych, w szczególności zbiorowisk łągowych,
- rozwój małej retencji na obszarze gminy,
- dla wód powierzchniowych stojących dopuszcza się działalność związaną z hodowlą ryb.

Na terenie gminy wyznacza się obszary wód powierzchniowych oznaczone symbolem **WS** – wody powierzchniowe stojące.

Ze względu na skalę mapy będącej załącznikiem graficznym do niniejszego studium oraz szerokość cieków wodnych gminy, na rysunku studium wody płynące przedstawiono w formie liniowej, bez oznaczenia.

3.2.3. Ochrona gleb i powierzchni ziemi

Polityka przestrzenna gminy w zakresie ochrony gleb i powierzchni ziemi zmierzać będzie do:

- ochrony gleb o najwyższych wartościach produkcyjnych (III-IV klasa bonitacyjna) oraz gleb organiczne związane z dolinami rzek i obniżeniami terenu przed przeznaczeniem ich na cele nierolnicze,
- wprowadzania trwałych użytków zielonych oraz nasadzeń drzew i krzewów dla ochrony gleb i powierzchni ziemi przed skutkami erozji i zwiększenia retencji wody,
- zalesiania terenów najmniej przydatnych dla rolnictwa lub przeznaczenia na uprawy energetyczne,
- ograniczenia zmian w istniejącym ukształtowaniu terenów,
- prowadzenia umiarkowanej polityki eksploatacji złóż surowców mineralnych, ograniczając nadmierne przekształcenia powierzchni terenu, rekultywowaniu wyrobisk poeksploatacyjnych oraz likwidowaniu nielegalnych składowisk odpadów w wyrobiskach poeksploatacyjnych.

3.2.4. Ochrona dolin rzecznych

Doliny rzeczne oraz obniżenia terenu, charakteryzujące się wysokimi walorami przyrodniczymi i niekorzystnymi dla lokalizacji osadnictwa warunkami fizjograficznymi obejmuje się ochroną przed zainwestowaniem poprzez:

- pozostawienie dolin jako terenów otwartych, tj. wyłączenie ich z zabudowy i nietworzenie przegród utrudniających spływ wody,
- utrzymanie dolin rzecznych jako trwałe użytki zielone,
- zachowanie istniejących zadrzewień, zakrzewień i zarośli, w szczególności roślinności łąkowej,
- zapewnienie przepustów w nasypach kolejowych i drogowych oraz utrzymanie ich drożności w celu umożliwienia bezpiecznej migracji fauny zwierząt,
- ograniczenie stosowania chemicznych środków ochrony roślin – w szczególności środków toksycznych dla ludzi o długim okresie karencji – na terenach przyległych do cieków wodnych w pasie 100 m od brzegów.

3.2.5. Ochrona lasów

Ochrona zasobów leśnych oraz zasady gospodarki leśnej, w powiązaniu z innymi elementami środowiska i z gospodarką narodową, będą się odbywać w oparciu o obowiązujące przepisy, a w szczególności aktualną ustawę o lasach.

Ponadto w oparciu o przepisy ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych, lasy występujące na terenie gminy podlegają ponadto ochronie przed zmianą przeznaczenia terenu na cele nieleśne. Wskazane jest więc zachowanie leśnego użytkowania obszarów leśnych.

Cenne siedliska przyrodnicze w lasach będą podlegać ochronie na podstawie przepisów o ochronie przyrody.

3.2.6. Ochrona stanowisk rzadkich i chronionych gatunków roślin

Stanowiska roślin rzadkich i chronionych są chronione na podstawie ustawy o ochronie przyrody.

3.2.7. Ochrona złóż surowców mineralnych

Złoża surowców mineralnych podlegają ochronie na podstawie przepisów Prawa ochrony środowiska oraz Prawa geologicznego i górniczego.

Ochrona polega na racjonalnym gospodarowaniu ich zasobami oraz kompleksowym wykorzystaniu kopalin, w tym kopalin towarzyszących. Eksploatacja kopalin powinna być prowadzona w sposób zapewniający ochronę zasobów złoża, powierzchni ziemi, wód powierzchniowych i podziemnych.

Na terenach poeksploatacyjnych nakazuje się sukcesywną rekultywację terenów w kierunku leśnym lub wodnym. Kierunek rekultywacji powinien być dobrany w taki sposób, aby harmonizował i wzbogacał charakter istniejącego krajobrazu.

Na terenie gminy udokumentowano jedno złożo surowców mineralnych, możliwe do wykorzystania gospodarczego, pod warunkiem niekolidowania z obszarami chronionymi.

Dla terenów przeznaczonych pod powierzchniową eksploatację surowców, w oparciu o projekty zagospodarowania złóż i decyzji koncesyjnych konieczne jest:

- przyjęcie warunków zachowania bezpieczeństwa powszechnego,
- spełnienie wymogów dotyczących ochrony środowiska,
- określenie uwarunkowań zagospodarowania terenów górniczych oraz ograniczenia w ich użytkowaniu,
- wyznaczenie pasów ochronnych dla terenów sąsiednich nieobjętych eksploatacją oraz opis warunków i zasad ochrony sąsiednich gruntów rolnych i leśnych,
- określenie zasad prowadzenia gospodarki odpadami poeksploatacyjnymi, realizacja rekultywacji terenu po wyeksploatowaniu kruszyw w oparciu o ustalony kierunek i opracowany projekt rekultywacji.

3.2.8. Ochrona krajobrazu

W ramach działań w zakresie ochrony krajobrazu należy zachowywać istniejące zadrzewienia i zakrzewienia śródpolne oraz otaczać wysoką zielenią obiekty dysharmonijne dla otoczenia.

W celu ograniczenia negatywnego wpływu planowanego zagospodarowania na otaczającą ją krajobraz, wskazane jest stosowanie poniższych zaleceń:

- projektowanie obiektów budowlanych przeznaczonych na cele mieszkaniowe i im towarzyszących w nawiązaniu do architektury istniejącej zabudowy,
- stosowanie stonowanej kolorystyki połaci dachowych,
- unikanie lokalizacji nowej zabudowy na terenach otwartych,
- unikanie lokalizowania budynków w sposób dysharmonizujący krajobraz,
- w przypadku braku możliwości uniknięcia lokalizacji obiektów budowlanych w sposób dysharmonizujący krajobraz, stosowanie rozwiązań mających na celu ich wkomponowanie w otoczenie.

Obiekty i urządzenia techniczne wchodzące w skład zabudowy terenów produkcyjnych należy możliwie harmonijnie wkomponowywać w krajobraz poprzez: unikanie lokalizacji w otwartych przestrzeniach, na wyniosłościach terenu, w sąsiedztwie obiektów o wyjątkowo cennych walorach kulturowych i przyrodniczych, a także obsadzenie terenu inwestycji wysoką zielenią może w znacznym stopniu zneutralizować negatywne odczucia wizualne.

3.2.9. Ochrona przyrody

W ramach ochrony przyrody wymaga się:

- utrzymania istniejącej ochrony prawnej obszarów i obiektów o wysokich wartościach przyrodniczych,
- objęcia ochroną prawną najcenniejszych obszarów i obiektów przyrodniczych,
- chronienia terenów leśnych przed zmianą przeznaczenia na cele nieleśne,
- zachowania roślinności łąkowej w dolinach rzecznych,
- zachowania stanowisk roślin rzadkich i chronionych,
- zachowania i ochrony przed melioracjami odwadniającymi obszary torfowiskowe, doliny rzeczne i obniżenia terenowe,
- wprowadzenia zalesień tworzących i wzmacniających powiązanie ekologiczne obszarów,
- zachowania drożności korytarzy ekologicznych i eliminowania barier utrudniających migrację fauny i flory.

W granicach obszarów objętych Studium dopuszcza się możliwość lokalizacji elektrowni fotowoltaicznych pod warunkiem wykazania braku znaczącego negatywnego wpływu na ochronę przyrody oraz na gatunki chronionych oraz zagrożonych roślin i zwierząt.

Granice nowych obszarów chronionych oraz ich ewentualnych stref ochronnych powinny zostać uszczegółowione na etapie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w oparciu o monitoringi i analizy wykonywane w związku z procedurami środowiskowymi, w tym: monitoring ornitologiczny, monitoring chiropterologiczny, analizy botaniczne, akustyczne, krajobrazowe i inne badania występowania i jakości siedlisk przyrodniczych.

3.3. Ochrona i kształtowanie środowiska przyrodniczego

3.3.1. Obszary i obiekty objęte ochroną prawną – istniejące

Obszarami i obiektami stanowiącymi formy ochrony przyrody na terenie gminy są:

- Rezerwat przyrody „Kania”,
- Radzyński obszar chronionego krajobrazu,

Dla obszaru rezerwatu przyrody „Kania” zabrania się:

- pozyskiwania, niszczenia lub uszkodzenia drzew i innych roślin, z wyjątkiem przypadków uzasadnionych potrzebami gospodarstwa rezerwatowego, ujętych w planie ochrony,
- zbioru wszystkich dziko rosnących roślin, a w szczególności owoców, nasion, grzybów, z wyjątkiem zbioru nasion na potrzeby hodowli lasu,
- polowania, chwytania, płoszenia i zabijania dziko żyjących zwierząt, zbierania poroży zwierzyny płowej, niszczenia nor i legowisk zwierzęcych, gniazd ptasich i wybierania jaj,
- wysypywania, zakopywania i wylewania odpadów lub innych nieczystości, innego zanieczyszczania wód i gleby oraz powietrza,
- wydobywania skał, minerałów i torfu,
- niszczenia gleby lub zmiany sposobu jej użytkowania,
- zakłócania ciszy,
- palenia ognisk,
- stosowania środków chemicznych w gospodarce leśnej,
- zmiany stosunków wodnych,

- umieszczania napisów, tablic, ogłoszeń reklamowych i innych znaków niezwiązanych z ochroną przyrody, z wyjątkiem znaków drogowych i innych znaków związanych z ochroną porządku i bezpieczeństwa,
- wstępu na teren rezerwatu przyrody poza miejscami wyznaczonymi przez Wojewodę, z wyjątkiem służb leśnych oraz służb ochrony przyrody.

Wymienione zakazy nie dotyczą działań związanych z:

- prowadzeniem badań naukowych,
- prowadzeniem akcji ratowniczych, bezpieczeństwem publicznym oraz ochroną przeciwpożarową,
- wykonywaniem zadań związanych z obronnością państwa,
- wykonywaniem zabiegów ochronnych, hodowlanych i pielęgnacyjnych, za zgodą Ministra ds. Ochrony Środowiska w przypadku potrzeby likwidacji nagłych zagrożeń przyrody, nieujętych w planie ochrony.

Na obszarze Radzyńskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu ustala się:

- zachowanie oraz poprawę stosunków wodnych poprzez ograniczanie nadmiernego odpływu wód, gospodarowanie zasobami wodnymi w sposób uwzględniający potrzeby ekosystemów wodnych i wodno-błotnych, zachowanie naturalnego charakteru rzek, cieków wodnych, zbiorników wodnych i starorzeczy, ochronę funkcji obszarów źródłiskowych o dużych zdolnościach retencyjnych, zachowanie lub przywracanie dobrego stanu ekologicznego wód,
- zachowanie lub odtwarzanie różnorodności biologicznej właściwej dla danego typu ekosystemu, głównie poprzez zachowanie lub przywracanie właściwego stanu siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk roślin, zwierząt lub grzybów,
- uwzględnianie potrzeb ochrony przyrody w gospodarce człowieka, w tym w gospodarce rolnej, leśnej, wodnej, rybackiej i turystyce,
- ochronę i kształtowanie zadrzewień, ze szczególnym uwzględnieniem zadrzewień nadwodnych i śródpolnych,
- ochronę specyficznych cech krajobrazu Równiny Łukowskiej, w tym naturalnych form rzeźby terenu (ozy, wydmy, moreny czołowe i ich partie krawędziowe),
- tworzenie i ochronę korytarzy ekologicznych, umożliwiających migrację gatunków,
- ochronę starych odmian roślin użytkowych oraz ras zwierząt hodowlanych,
- kształtowanie zagospodarowania przestrzennego w sposób umożliwiający zachowanie walorów przyrodniczych i krajobrazowych oraz wartości kulturowych, w szczególności przez: ochronę otwartej przestrzeni przed nadmierną zabudową, zachowanie ciągłości korytarzy ekologicznych, kształtowanie zalesień w sposób optymalny dla ochrony różnorodności biologicznej i walorów krajobrazowych, ochronę punktów, osi i przedpoli widokowych, usuwanie lub przesłanianie antropogenicznych elementów dysharmonijnych w krajobrazie,
- dążenie do rewitalizacji zespołów zabudowy, w tym układów zabytkowych, propagowanie tradycyjnych cech architektury,
- eliminowanie lub ograniczanie źródeł zagrożeń, w szczególności powietrza, wód i gleb, poprzez usuwanie zanieczyszczeń antropogenicznych, kształtowanie prawidłowej gospodarki wodnościekowej, promowanie sposobów gospodarowania gruntami, ograniczających erozję gleb.

Ponadto zakazuje się:

- zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor i legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk, złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką,
- realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów prawa ochrony środowiska (z wyjątkiem przedsięwzięć, dla których nie jest wymagane sporządzenie raportu oddziaływania na środowisko i przeprowadzenie procedury oceny oddziaływania na środowisko),
- likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają one z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej i zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych (z wyjątkiem prac wykonywanych na potrzeby ochrony przyrody),
- wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu (z wyjątkiem terenów, dla których udzielono koncesji na wydobywanie kopalin przed ustanowieniem Radzyńskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu),
- wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztormowym, przeciwpowodziowym lub przeciwsuwiskowym lub utrzymaniem, budową, odbudową, naprawą lub remontem urządzeń wodnych,
- dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody lub zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz racjonalna gospodarka wodna lub rybacka,
- likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodno-błotnych,
- lokalizowania obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od linii brzegów rzek, jezior i innych zbiorników wodnych, z wyjątkiem urządzeń wodnych oraz obiektów służących prowadzeniu racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej lub rybackiej (z wyjątkiem obiektów lokalizowanych w obszarach wyznaczonych w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego lub w ciągach istniejącej zabudowy).

3.3.2. Obszary i obiekty proponowane do objęcia ochroną prawną

Ze względu na objęcie ochroną zagrożonych siedlisk roślin i zwierząt, nie ma potrzeby podjęcia dodatkowych działań mających na celu objęcie ochroną prawną terenów cennych przyrodniczo oraz innych wybranych elementów środowiska.

3.3.3. Ochrona planistyczna obszarów

Przez teren gminy przebiega niewielki fragment korytarza ekologicznego o randze głównego i krajowego. Jest to krajowy korytarz ekologiczny – Lasy Łochowskie – Lasy Chotyłowskie.

Ponadto w gminie można wyszczególnić lokalny system przyrodniczy gminy tworzony przez tereny leśne, doliny rzek i cieków wodnych, obszary torfowiskowe i tereny podmokłe, niewyszczególnione w ustaleniach i na rysunku studium.

W związku z ochroną drożności powyższych ciągów ekologicznych zapewniających powiązania przyrodnicze ustala się:

- zakaz:
 - składowania odpadów komunalnych, przemysłowych i energetycznych, lokalizacji wylewisk gnojowicy i nieczystości oraz grzebowisk zwierząt,

- tworzenia nasypów ziemnych usytuowanych poprzecznie do osi korytarzy bez uwzględnienia budowy przejść i przepustów dla zwierząt, niezwiązanych z realizacją inwestycji celu publicznego,
- lokalizacji zabudowy kubaturowej w strefie korytarza dolinnego,
- eksploatacji surowców mineralnych,
- nakaz:
 - likwidacji obiektów destrukcyjnych dla środowiska przyrodniczego,
 - poszerzenia (lub wykonywania) przepustów przecinających korytarze w istniejących (lub projektowanych) nasypach drogowych i kolejowych,
 - budowy przejść i przepustów dla zwierząt dla nowych inwestycji liniowych przechodzących przez korytarze ekologiczne,
- zalecenia:
 - kształtowania i wzmacniania pasmowych struktury przyrodniczych (łąk, zadrzewień),
 - restytucji użytków zielonych kosztem gruntów ornych,
 - prowadzenia dróg po estakadach.

Ponadto na terenie gminy zlokalizowane są:

- 1) obszar głównego zbiornika wód podziemnych (GZWP) nr 407 „Niecka lubelska (Chełm-Zamość) – udokumentowany,
- 2) obszar głównego zbiornika wód podziemnych (GZWP) nr 215 „Subniecka warszawska” – nieudokumentowany.

W odniesieniu do Głównych Zbiorników Wód Podziemnych nr 224 „Subzbiornik Podlasie” oraz nr 215 „Subniecka warszawska” wskazuje się na przestrzeganie zakazów, nakazów i ograniczeń do czasu ustanowienia dla nich stref ochronnych (zaś po ich formalnym ustanowieniu – przestrzeganie zawartych dla nich rozstrzygnięć), tj.:

- zakazów:
 - lokalizowania inwestycji szkodliwych dla środowiska lub mogących pogorszyć ten stan ze względu na wytwarzanie ścieków, emitowanie pyłów i gazów,
 - lokalizacji wysypisk odpadów niebezpiecznych i innych niezabezpieczonych przed przenikaniem do podłoża substancji toksycznych lub innych,
 - prowadzenia rurociągów transportujących substancje chemiczne mogące zanieczyścić wody, z wyjątkiem inwestycji celu publicznego wskazanych w aktach planistycznych wyższego rzędu,
 - budowy baz paliw płynnych i obiektów ich przeładunku,
 - lokalizowania obiektów, które mogą obniżyć wartość terenów rekreacyjnych i obniżyć walory krajobrazowe środowiska podlegającego ochronie,
 - wprowadzania niedostatecznie oczyszczonych ścieków do gruntu lub wód powierzchniowych,
- nakazów:
 - likwidacji szamb, nieszczelnych zbiorników na gnojówkę i suchych ustępów,
 - likwidacji nielegalnych wysypisk śmieci i innych źródeł zanieczyszczeń powierzchni ziemi,
- ograniczeń:
 - stosowania środków ochrony roślin, nawozów sztucznych oraz nawożenia gnojowicą,
 - prowadzenia działalności gospodarczej zagrażającej czystości powierzchni ziemi, w obrębie obszarów prawnie chronionych i rekreacji.

3.4. Obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi i osuwania się mas ziemnych

Na terenie gminy Trzebieszów występuje potencjalne zagrożenie powodziowe związane przede wszystkim z rzeką Krzną Południową. Na podstawie studiów wskazujących tereny narażone na regularne zalewanie oraz zalewanie tzw. wodą stuletnią, na rysunku studium wyznaczono granice obszarów szczególnego zagrożenia powodzią, tj. dla których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi wynosi co najmniej 1%. Obszary te wykluczone są z działań inwestycyjnych. W przypadku pozostałych rzek na terenach, gdzie mogą potencjalnie występować obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi należy ograniczać wprowadzanie nowego zainwestowania.

Na obszarze gminy nie występują zagrożenia geologiczne związane z występowaniem obszarów narażonych na ryzyko osuwania się mas ziemnych.

Degradacja krajobrazu związana z poeksploatacyjnymi formami powstałymi w trakcie powierzchniowej eksploatacji surowców mineralnych, z uwagi na nieznaczną głębokość wyrobisk, nie powoduje powstania zagrożenia osuwania się mas ziemnych. Większość wyrobisk, z uwagi na płytko występujące wody gruntowe, zwykle wypełnia się wodą. Rekultywacja terenów poeksploatacyjnych powinna zmierzać w kierunku leśnym lub wodnym.

4. Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, oraz dóbr kultury współczesnej

Za główne działania mające na celu ochronę dziedzictwa kulturowego i zabytków, oraz dóbr kultury w gminie uznano:

- zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków i uwzględnieniu zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym,
- zabezpieczenie i utrzymanie zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie,
- niezwłoczne zabezpieczenie i poinformowanie odpowiednich organów o nowych, potencjalnie cennych znaleziskach,
- korzystanie z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości.

4.1. Obiekty wpisane do rejestru zabytków

Na terenach i przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków oraz w ich otoczeniu wszelkie zamierzenia inwestycyjne (w tym również podziały własnościowe, zmiana przeznaczenia lub sposobu korzystania) wymagają:

- uzyskania pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków,
- uzgodnienia z wojewódzkim konserwatorem zabytków programu zagospodarowania wraz z otoczeniem, z uwzględnieniem wyeksponowania jego wartości i uzyskania warunków i wytycznych konserwatorskich.

Uzyskania pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków wymagają:

- prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru, w tym prac polegających na usunięciu drzewa lub krzewu z nieruchomości lub jej części będącej wpisanym do rejestru parkiem, ogrodem lub inną formą zaprojektowanej zieleni,
- wykonywanie robót budowlanych w otoczeniu zabytku,
- prowadzenie badań konserwatorskich zabytku wpisanego do rejestru,
- prowadzenie badań architektonicznych zabytku wpisanego do rejestru,
- prowadzenie badań archeologicznych zabytku wpisanego do rejestru,

- przemieszczanie zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru,
- dokonywanie podziału zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru,
- zmiana przeznaczenia zabytku wpisanego do rejestru lub sposobu korzystania z tego zabytku,
- umieszczanie na zabytku wpisanym do rejestru urządzeń technicznych, tablic reklamowych oraz napisów,
- podejmowanie innych działań, które mogłyby prowadzić do naruszenia substancji lub zmiany wyglądu zabytku wpisanego do rejestru, z wyłączeniem działań polegających na usuwaniu drzew lub krzewów z terenu nieruchomości lub jej części niebędącej wpisanym do rejestru parkiem, ogrodem albo inną formą zaprojektowanej zieleni.

Obowiązuje:

- zachowanie historycznego układu przestrzennego oraz zagwarantowanie strefy widokowej na zabytek,
- zachowanie obiektów zabytkowych w stanie przestrzennie niezmienionym wraz z najbliższym otoczeniem oraz zagwarantowanie strefy widokowej na zabytek,
- zakaz sytuowania tymczasowej zabudowy i wprowadzania budynków niebędącymi uzupełnieniem historycznej zabudowy, obiektów dysharmonijnych, oraz nakaz usuwania elementów dysharmonizujących.

Odkrycie w trakcie prac budowlanych i ziemnych przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem, zobowiązuje inwestora do:

- wstrzymania wszelkich robót budowlanych mogących uszkodzić lub zniszczyć odkryty przedmiot,
- zabezpieczenia, przy użyciu dostępnych środków, przedmiotu i miejsca jego odkrycia,
- niezwłocznego zawiadomienia wojewódzkiego konserwatora zabytków, a jeśli nie jest to możliwe, wójta, zgodnie z obowiązującymi przepisami.

4.2. Obiekty objęte ewidencją zabytków

Dla obiektów i terenów znajdujących się w wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków ustala się następujące kierunki działania:

- obejmowanie zabytków wpisanych do ewidencji ochroną na mocy miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, w tym:
 - określenie zasad ochrony w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego,
 - zachowanie obszaru lub obiektu zabytkowego z możliwością zmiany sposobu użytkowania na podstawie zapisów planu miejscowego,
- użytkowanie gwarantujące zachowanie i utrzymanie zabytku,
- odpowiednie zagospodarowanie terenów otaczających zabytek w celu wyeksponowania go w krajobrazie,
- ochrona zieleni towarzyszącej obiektom zabytkowym,
- podnoszenie jakości funkcjonalnej i technicznej obiektów zabytkowych,
- usuwanie, w miarę możliwości, obiektów dysharmonizujących otoczenie zabytku,
- w przypadku koniecznej rozbiórki obiektu znajdującego się w ewidencji obowiązują zasady wynikające przepisów prawa budowlanego,
- zachowanie i utrzymanie kapliczek, figur, krzyży przydrożnych wraz z towarzyszącym drzewostanem i małą architekturą,
- utrzymanie funkcji cmentarzy oraz zachowanie historycznych nagrobków, alejek i drzewostanu.

Ochrona obiektów zabytkowych wpisanych do gminnej ewidencji zabytków winna być zapewniona także przez obowiązek zaopiniowania wszelkich prac budowlanych wykonywanych na tych obiektach z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

4.3. Stanowiska archeologiczne

W przypadku prowadzenia inwestycji budowlanych, w tym infrastruktury technicznej w obszarach ochrony obiektów archeologicznych należy poprzedzić je przeprowadzeniem badań archeologicznych, w rozumieniu przepisów o ochronie zabytków.

W zakresie robót budowlanych, ziemnych albo zmiany dotychczasowej funkcji na terenie, na którym znajdują się zabytki archeologiczne lub jeśli istnieje ryzyko ich zniszczenia bądź uszkodzenia, Wojewódzki Konserwator Zabytków określa rodzaj i zakres prac niezbędnych do wykonania badań archeologicznych.

Tereny zajmowane przez stanowiska archeologiczne powinny być więc uwzględniane podczas przeprowadzania prac powierzchniowych związanych z zagospodarowaniem i zabudową terenu, zgodnie z przepisami odrębnymi w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Odkrycie w trakcie prac ziemnych i budowlanych przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem archeologicznym, zobowiązuje inwestora do zabezpieczenia, przy użyciu dostępnych środków, przedmiotu i oznakowania miejsca jego znalezienia oraz niezwłocznego zawiadomienia o znalezieniu tego przedmiotu właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków, a jeśli nie jest to możliwe, Wójta Gminy Trzebieszów.

W trakcie sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego należy określić obszary stanowisk wyszczególnionych w studium oraz ich strefę ochronną w promieniu 20 m od granic stanowiska.

4.4. Strefy ochrony wartości kulturowych i krajobrazowych

Na podstawie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami w studium, w zależności od potrzeb, ustala się strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustalenia, ograniczenia, nakazy i zakazy, mające na celu ochronę znajdujących się w niej obiektów zabytkowych. W gminie Trzebieszów wyznaczono trzy rodzaje stref ochrony konserwatorskiej.

4.4.1. Strefa „A” – strefa ścisłej ochrony konserwatorskiej

Strefa obejmuje zabytki (obiekty i obszary) objęte wpisem do rejestru zabytków:

- Wiatrak „koźlak” z otoczeniem w Jakuszach,
- Dwór i pozostałości parku krajobrazowego w Rogalach,
- Zespół kościelny w Trzebieszowie, w skład którego wchodzi: kościół parafialny pw. Dziesięciu Tysięcy Męczenników, z wyposażeniem w zabytki ruchome, dzwonnica, ogrodzenie cmentarza kościelnego, drzewostan na cmentarzu kościelnym,
- Budynek szkoły powszechnej w Szaniawach-Matysach,
- Cmentarz wojenny z I wojny światowej wraz z kamiennym ogrodzeniem w Szaniawach-Matysach,
- Drewniany Kościół pw. NMP Królowej Polski oraz drewniana dzwonnica Zembrach.

Dla strefy „A” ustala się:

- nakaz zachowania historycznej formy budynków, budowli lub elementów małej architektury,
- nakaz usunięcia obiektów dysharmonizujących przestrzeń architektonicznie,

- dla cmentarza wojennego w Szaniawach Matysach nakaz zachowania historycznego układu oraz drzewostanu,
- kształtowanie nowych elementów układu przestrzennego z uwzględnieniem historycznej kompozycji miejsca w tym w zakresie skali bryły i detalu architektonicznego,
- restaurację obiektów zabytkowych oraz obiektów o dużej wartości kulturowej,
- nakaz zachowania zasadniczych elementów historycznego rozplanowania terenu, utrzymania istniejącej sieci dróg, alei, szpalerów roślinności wysokiej, pojedynczych drzew, osi widokowych i kompozycyjnych,
- nakaz ochrony poszczególnych obiektów zabytkowych,
- zakaz wznoszenia obiektów tymczasowych oraz obiektów kubaturowych niebędących uzupełnieniem historycznej zabudowy,
- wysokość budynków w strefie ścisłej ochrony konserwatorskiej – 1 kondygnacja,
- wszelkie działania inwestycyjne i prace projektowe w tej strefie muszą być konsultowane z wojewódzkim konserwatorem zabytków na etapie koncepcji i zatwierdzane na etapie realizacji.

4.4.2. Strefa „B” – strefa pośredniej ochrony konserwatorskiej

Strefa obejmuje zabytki (obiekty i obszary) objęte ochroną:

- Wiatrak „koźlak” z otoczeniem w Jakuszach,
- Dwór i pozostałości parku krajobrazowego w Rogalach,
- Cmentarz parafialny w Zembrach,
- Zespół kościelny w Trzebieszowie wraz z otoczeniem,
- Cmentarz parafialny w Trzebieszowie,
- Młyn w Zaolszynie wraz z otoczeniem,
- Budynek szkoły powszechnej w Szaniawach-Matysach z otoczeniem,
- Cmentarz wojenny w Szaniawach-Matysach,
- Dworzec kolejowy w Szaniawach-Poniatach,
- Pozostałe obiekty ujęte w Wojewódzkiej i Gminnej Ewidencji Zabytków.

Dla strefy „B” ustala się:

- nakaz zachowania historycznej formy budynków, budowli lub elementów małej architektury,
- dla cmentarzy w Zembrach i Trzebieszowie, oraz cmentarza wojennego w Szaniawach Matysach nakaz zachowania historycznego układu oraz drzewostanu,
- nakaz usunięcia obiektów dysharmonizujących przestrzeń architektonicznie,
- restaurację obiektów zabytkowych oraz obiektów o dużej wartości kulturowej,
- nakaz zachowania zasadniczych elementów historycznego rozplanowania terenu, utrzymania istniejącej sieci dróg, alei, szpalerów roślinności wysokiej, pojedynczych drzew, osi widokowych i kompozycyjnych,
- nakaz ochrony poszczególnych obiektów zabytkowych,
- dostosowanie nowej zabudowy do historycznej kompozycji przestrzennej oraz nawiązywać formami współczesnymi do lokalnej tradycji architektonicznej,
- nakaz ochrony poszczególnych obiektów zabytkowych,
- zakaz wznoszenia obiektów tymczasowych oraz obiektów kubaturowych niebędących uzupełnieniem historycznej zabudowy,
- zakaz wznoszenia wolnostojących masztów i wież, z wyjątkiem masztów pod flagę państwową,

- dopuszcza się lokalizację masztów na budynkach, których wysokość od podstawy nie przekracza 3 m,
- wysokość budynków mieszkalnych w strefie pośredniej ochrony konserwatorskiej – do 2 kondygnacji,
- geometria dachów w strefie pośredniej ochrony konserwatorskiej – dachy dwu- lub wielospadowe, symetryczne, o nachyleniu połaci od 25° do 45°,
- wszelkie działania inwestycyjne i prace projektowe w tej strefie, w tym usuwanie drzew, wymagają opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.

4.4.3. Strefa „K” – strefa ochrony widokowej

Strefa ochrony widokowej obejmuje otoczenie:

- dworu i pozostałości parku krajobrazowego w Rogalach,
- Zespołu kościelnego w Trzebieszowie,
- Drewnianego Kościoła pw. NMP Królowej Polski i drewnianej dzwonnicy Zembrach,
- Młyna w Zaolszynie.

W strefie tej postuluje się:

- nakaz ochrony poszczególnych obiektów zabytkowych,
- zachowanie istniejącego starego drzewostanu,
- utrzymanie istniejącego użytkowania,
- niewprowadzanie zwartych nasadzeń wysoką roślinnością,
- działania inwestycyjne i prace projektowe w tej strefie wymagają zachowania wartościowego krajobrazu,
- zakaz wznoszenia wolnostojących masztów i wież, z wyjątkiem masztów pod flagę państwową,
- dopuszcza się lokalizację masztów na budynkach, których wysokość od podstawy nie przekracza 3 m,
- wysokość budynków mieszkalnych w strefie ochrony widokowej – do 2 kondygnacji,
- geometria dachów w strefie ochrony widokowej – dachy dwu- lub wielospadowe, symetryczne, o nachyleniu połaci od 25° do 45°,
- inwestycje wymagają opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

4.5. Kształtowanie harmonijnego krajobrazu kulturowego

W celu kształtowania harmonijnego krajobrazu kulturowego zakłada się:

- kontynuowanie tradycyjnych form osadnictwa,
- utrzymanie regionalno-historycznej skali i struktury jednostek osadniczych,
- skupianie zabudowy na zasadzie dogęszczania istniejącej struktury jednostek osadniczych,
- otaczanie wysoką zielenią zabudowy wiejskiej i obiektów dysharmonijnych,
- preferowanie zabudowy nawiązującej do regionalnej tradycji formy i materiałów elewacyjnych,
- utrzymanie istniejących kapliczek i krzyży przydrożnych,
- wykorzystanie opuszczonych obiektów tradycyjnej zabudowy na cele usługowe (agroturystyka, świetlice wiejskie, gastronomia itp.).

5. Kierunki rozwoju struktury gospodarczej

5.1. Kierunki i zasady kształtowania rolniczej przestrzeni produkcyjnej

W celu określenia kierunków rozwoju rolnictwa wzięto pod uwagę wyniki analiz przeprowadzonych w części poświęconej uwarunkowaniom rozwoju.

W celu poprawy efektywności ekonomicznej rolnictwa, jego rozwój powinien odbywać się w drodze zmian poszczególnych jego elementów, w szczególności polegających na:

- przekształceniu struktury obszarowej gospodarstw, zmierzającemu w kierunku powiększenia średniej wielkości gospodarstwa. Koncentracja ziemi w gospodarstwach indywidualnych zmniejszy zatrudnienie w rolnictwie i obniży koszty produkcji,
- doborze kierunków produkcji rolnej, odpowiednich do warunków przyrodniczych i rynków zbytu,
- dywersyfikacja źródeł dochodu gospodarstw poprzez rozwój usług agroturystycznych.

Nierówności w poziomie rozwoju rolnictwa są wynikiem zróżnicowania naturalnych warunków gospodarowania w gminie. Najtrudniejsze dla uprawy są obszary w południowej części gminy, gdzie gleby są znacznie gorszej jakości niż w centralnej i północnej części. Zróżnicowanie w jakości gleb determinuje ochronę gleb przed zagospodarowaniem nierolniczym, szczególnie tych najlepszej jakości. Najśłabsze gleby wskazuje się jako potencjalne tereny do uprawy roślin energetycznych.

Zakłada się, że równoległe z intensyfikacją gospodarki rolnej następować będzie wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich polegający na tworzeniu sieci usług i małych zakładów przemysłu spożywczego w ramach terenów jednostek osadniczych o w pełni wykształconej strukturze funkcjonalno-przestrzennej lub istniejących siedlisk położonych poza tymi obszarami. Stworzy to nowe miejsca pracy, co wpłynie na poprawę warunków życia mieszkańców gminy, gdzie rolnictwo ma charakter bardziej ekstensywny.

W rolniczej przestrzeni produkcyjnej gminy Trzebieszów wyodrębnia się obszary o zróżnicowanych formach i intensywności produkcji, wynikających z naturalnych predyspozycji (np.: jakość gleb, struktura własnościowa gruntów). W kierunkach rozwoju struktury funkcjonalno-przestrzennej rolniczej przestrzeni produkcyjnej wyszczególniono trzy obszary zróżnicowane pod względem ustaleń:

- Tereny rolnicze – grunty orne – na rysunku studium w części Kierunki oznaczone symbolem R,
- Tereny rolnicze – użytki zielone – na rysunku studium w części Kierunki oznaczone symbolem RZ,
- Tereny rolnicze – ферmy hodowlane – na rysunku studium w części Kierunki oznaczone symbolem RP,

5.1.1. Obszary R – Tereny rolnicze – grunty orne

Zgodnie z przesłankami wyszczególnienia takiego obszaru, sposób gospodarowania na nim polega przede wszystkim na zachowaniu otwartości krajobrazu i zapewnieniu harmonijnego rozwoju rolnictwa w stanie najniższego skażenia środowiska.

Ze względu na rozproszony charakter zabudowy, nie zakazuje się całkowicie lokalizacji nowych siedlisk, natomiast postuluje się ograniczenie ich lokalizacji wyłącznie w ramach istniejącej zabudowy lub jej bezpośredniego sąsiedztwa.

Zasady zagospodarowania obszarów R:

- a) dopuszcza się możliwość realizacji zabudowy zagrodowej w granicach istniejących siedlisk rolniczych,
- b) dopuszcza się możliwość realizacji zabudowy zagrodowej na działkach bezpośrednio przylegających do istniejących siedlisk rolniczych, pod warunkiem, że będzie ona związana z produkcją rolną,
- c) wyklucza się możliwość realizacji nowych obiektów:
 - mieszkalnych o powierzchni zabudowy powyżej 150 m² i wysokości większej niż 9,0 m,
 - gospodarczych o powierzchni zabudowy powyżej 600 m² i wysokości większej niż 9 m,
 - budynków inwentarskich o powierzchni zabudowy powyżej 1000 m² i wysokości większej niż 8 m, mierzonej do kalenicy dachu, oraz w odległości mniejszej niż 250 m od budynków mieszkalnych,
- d) przy lokalizacji nowej zabudowy należy zachować wskaźniki:
 - maksymalna powierzchnia zabudowy – 40%,
 - maksymalny wskaźnik intensywności zabudowy – 50%,
 - min. udział powierzchni biologicznie czynnej – 50% działki budowlanej,
- e) zakazuje się lokalizacji nowej zabudowy w strefie „A” – strefa ścisłej ochrony konserwatorskiej,
- f) dopuszcza się możliwość realizacji infrastruktury technicznej, w tym związanej z realizacją i funkcjonowaniem inwestycji produkujących energię ze źródeł odnawialnych,
- g) zakazuje lokalizacji elektrowni wiatrowych.

5.1.2. Obszary RZ – obszary trwałych użytków zielonych.

Ochrona trwałych użytków przed zmianą zagospodarowania jest wskazana nie tylko ze względu na ochronę zasobów wód powierzchniowych przed zanieczyszczeniem, ale także fauny związanej z roślinnością niską zlokalizowaną na tych terenach. Ponadto zachowanie otwartości terenów trwałych użytków zielonych pozwala zachować niezaburzone przedpola ekspozycji, co spowoduje pozytywny wpływ na postrzeganie krajobrazu gminy.

Zasady zagospodarowania obszarów RZ:

- zakaz lokalizacji obiektów budowlanych, w tym obiektów tymczasowych, z wyjątkiem urządzeń turystycznych (np. miejsc wypoczynkowych, zadaszeń, punktów widokowych, itp.),
- należy unikać przekształcania obszarów trwałych użytków zielonych (łąk i pastwisk) na grunty orne,
- dopuszcza się wprowadzanie zadrzewień i zakrzewień o charakterze pasmowym, na obszarach łąk i pastwisk o najniższych klasach bonitacyjnych (V i VI klasa).

5.1.3. Obszary RP – obszary ferm hodowlanych.

W studium wyznacza się obszary, na których dopuszczona jest lokalizacja ferm hodowlanych, w tym ferm określonych w przepisach odrębnych jako mogące potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko. Na tych terenach zakazuje się lokalizacji ferm hodowlanych określonych w przepisach odrębnych jako mogące zawsze znacząco oddziaływać na środowisko, tj. ferm o maksymalnej obsadzie przekraczającej 105 DJP dla hodowli norek oraz 210 DJP dla pozostałych zwierząt.

Zasady zagospodarowania obszarów RP:

- a) zaleca się sytuowanie nowych obiektów inwentarskich w sposób minimalizujący wpływ na krajobraz poprzez stosowanie zieleni izolacyjnej lub innych sposobów ograniczających negatywny wpływ na postrzeganie krajobrazu,
- b) dopuszcza się możliwość realizacji zabudowy zagrodowej, z wyjątkiem obiektów mieszkalnych o powierzchni zabudowy powyżej 150 m² i wysokości większej niż 9 m,
- c) przy lokalizacji nowej zabudowy należy zachować wskaźniki:
 - maksymalny wskaźnik powierzchni zabudowy – 50%,
 - maksymalny wskaźnik intensywności zabudowy – 0,6,
 - min. powierzchnia biologicznie czynna – 30% działki budowlanej,
- d) dopuszcza się możliwość realizacji infrastruktury technicznej związanej z realizacją i funkcjonowaniem inwestycji produkujących energię ze źródeł odnawialnych.

5.2. Kierunki rozwoju przedsiębiorczości pozarolniczej

Aktualny poziom rozwoju przedsiębiorczości w gminie jest niski. Niemniej jednak istnieją realne podstawy rozwoju takich branż jak usługi na rzecz rolnictwa i leśnictwa oraz rzemiosło i mała przetwórczość. Możliwe jest wzbogacenie oferty podstawowych usług komercyjnych świadczonych mieszkańcom. Ponadto gmina będąc w bliskim sąsiedztwie miasta Łukowa stanowi niejako naturalną rezerwę terenową dla wszelkiego rodzaju inwestycji, które z różnych względów nie mogą być realizowane bezpośrednio w jego obszarze.

W zakresie rozwoju funkcji produkcyjno-usługowych przewiduje się zachowanie lokalizacji istniejących zakładów usługowo-produkcyjnych oraz wyznaczenie nowych terenów pod działalność przemysłowo-usługową i składową, w tym związaną z pozyskiwaniem energii ze źródeł odnawialnych.

Za dopuszczalne przyjmuje się lokalizowanie drobnych, nieuciążliwych zakładów produkcyjnych i działalności usługowych na terenach zabudowy mieszkaniowej. Warunkiem lokalizacji takich inwestycji jest zamknięcie ewentualnych uciążliwości w granicach działki budowlanej.

Rozwój funkcji usługowo-produkcyjnych powinien opierać się na wykorzystywaniu nowoczesnych technologii oraz dostępnych środków technicznych i technologicznych, chroniących środowisko przyrodnicze przed degradacją.

Na obszarze gminy zakazuje się lokalizacji zakładów stwarzających ryzyko poważnej awarii oraz inwestycji mogących zawsze znacząco oddziaływać na środowisko. Powyższe nie dotyczy inwestycji z zakresu łączności publicznej oraz inwestycji związanych z transportem drogowym lub kolejowym.

5.3. Kierunki i zasady kształtowania leśnej przestrzeni produkcyjnej oraz gospodarki łowieckiej

5.3.1. Gospodarka leśna

W gminie Trzebieszów wyznacza się tereny leśne oznaczone na rysunku studium symbolem **ZL**. Gospodarka leśna będzie opierała się na przestrzeganiu następujących zasad:

- utrzymaniu trwałości lasów i ciągłości wykorzystania ich wielostronnych funkcji tj. funkcji środowiskotwórczych, społecznych, ochronnych i gospodarczych,
- powiększaniu zasobów leśnych i wzmacnianiu ich korzystnego wpływu na warunki życia człowieka i funkcjonowania całości przyrody,
- powszechnej ochrony lasów.

Podstawowym warunkiem utrzymania trwałości lasów i wykorzystania ich wszechstronnej użyteczności jest prowadzenie gospodarki leśnej zgodnie z ustaleniami planów urządzania lasów lub programów zagospodarowania lasów oraz w oparciu o zasady dobrych praktyk gospodarki leśnej.

Jednym z podstawowych czynników decydujących o trwałości lasów jest ograniczenie procesów degradacji stosunków wodnych w lasach. W tym celu konieczne jest:

- zachowanie w stanie zbliżonym do naturalnego i odtworzenie śródleśnych zbiorników i cieków wodnych,
- zachowanie w dolinach rzek lasów łągowych, olsów i innych naturalnych formacji przyrodniczych jako ostoi rzadkich gatunków roślin i zwierząt oraz regulatorów wilgotności siedlisk i mikroklimatu,
- zachowanie w stanie nienaruszonym śródleśnych nieużytków, tj. bagien, torfowisk, leśnych łąk wraz z ich florą i fauną, w celu ochrony różnorodności przyrodniczej i dalszego traktowania ich jako użytki ekologiczne.

Realizacja zasady powiększania zasobów leśnych powinna następować w wyniku zalesiania gruntów porolnych i rekultywowanych wyrobisk pokopalnianych. Gmina charakteryzuje się niewielką lesistością, wobec czego zaleca się wprowadzenie nowych zalesień na grunty nieprzydatne rolniczo i nieużytki. W celu optymalnego wykorzystania powierzchni ziemi, uporządkowania przestrzeni rolniczej i leśnej (skrącanie granicy rolno-leśnej), jak też właściwego zgodnego z warunkami glebowo-przyrodniczymi zagospodarowania gruntów, zaleca się wykonanie szczegółowego opracowania pt. "Program zalesień".

Zgodnie z ustawą o lasach grunty przeznaczone do zalesienia określa miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego lub decyzja o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu. Proces zalesienia gruntów porolnych jest procesem rozłożonym w czasie, uwarunkowanym zgodą właściciela oraz jego prawem ubiegania się o dotację budżetową na ten cel.

Dodatkowo na obszarze studium dla obszarów wskazanych do zalesienia ustala się:

- podstawowe kierunki przeznaczenia – tereny leśne,
- dopuszczalne kierunki przeznaczenia:
 - zieleń nieurządzona i urządzona,
 - ciągi piesze, ciągi rowerowe,
 - obiekty i urządzenia infrastruktury technicznej i komunikacyjnej (za wyjątkiem elektrowni wiatrowych i fotowoltaicznych),
 - urządzenia turystyczne – miejsca wypoczynkowe, polany, zadaszenia, punkty widokowe.

Zasady zagospodarowania lasów:

- zachowanie przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych walorów terenów leśnych, stanowiących element systemu przyrodniczego miasta oraz istotny walor dla rozwoju rekreacji,
- gospodarkę leśną należy prowadzić w oparciu o specjalistyczne operaty urządzeniowo-leśne sporządzane przez właściwe służby,
- zakaz lokalizacji nowej zabudowy.

Prowadzenie gospodarki łowieckiej jest regulowane przez szczegółowe przepisy, wobec czego działania planistyczne poprawiające gospodarkę łowiecką leżące w gestii gminy powinny być prowadzone w porozumieniu z kołami łowieckimi.

Jakość łowisk i stan zdrowotny zwierzyny można podnieść poprzez:

- pozostawienie (w miarę możliwości) miedz i zadrzewień śródpolnych,

- ograniczenie stosowania środków ochrony roślin i nawozów sztucznych,
- stosowanie dobrych praktyk gospodarki rolnej, uwzględniające ochronę dzikiej zwierzyny.

6. Kierunki rozwoju turystyki

Dla rozwoju funkcji turystycznej i rekreacyjnej proponuje się, szczególnie ku temu predestynowaną, centralną i południową część gminy. W celu wzmocnienia i urozmaicenia funkcji turystycznych proponuje się podjęcie szeregu działań mających na celu uatrakcyjnienie oferty turystycznej gminy. Do działań tych należy m.in.:

- wzbogacanie oferty turystyki weekendowej adresowanej głównie do mieszkańców Łukowa i Międzyrzecza Podlaskiego;
- wspieranie rozwoju infrastruktury turystycznej tzn.:
 - bazy noclegowo-gastronomicznej,
 - szlaków turystycznych,
 - ścieżek rowerowych,
 - odnowy obiektów zabytkowych i lokalnych pomników historii,
- rozwój lokalnych produktów turystycznych takich jak potrawy regionalne, tradycyjne produkty rękodzielnicze, itp.,
- aktywna promocja gminy na forum krajowym i międzynarodowym.

W celu uatrakcyjnienia turystycznego gminy należy urządzić sieć szlaków przeznaczonych dla uprawiających turystykę rowerową, zyskującą coraz większą popularność głównie wśród mieszkańców sąsiednich miast. Zjawisko to w połączeniu z atrakcyjnym krajobrazem przyrodniczo-kulturowym i stosunkowo płaskim ukształtowaniem gminy, stwarza realną szansę wykreowania popytu turystycznego. Ustawienie tablic informacyjnych i wyznaczenie dróg, po których można się poruszać jest konieczne w lasach i na terenach chronionych, gdyż niekontrolowana, nadmierna ich penetracja może osłabiać pełnione przez nie funkcje. Konieczne jest też ustawienie tablic informacyjnych o sposobach zachowania się w lesie (zakazy i nakazy). Przy szlakach turystycznych, pieszych i rowerowych, należy zbudować deszczochrony, miejsca do zatrzymywania się i rozpalania ognisk, toalety oraz śmietniki.

Za działaniem mającym na celu uatrakcyjnienie gminy musi postępować działalność władz samorządowych w zakresie poprawy stanu środowiska naturalnego.

Poza działaniami typowo gospodarczymi, podejmowanymi w celu rozwinięcia funkcji rekreacyjnej gminy, należy podejmować również działania mające na celu wyeksponowanie i rozpropagowanie na szerszą skalę walorów gminy, co przyciągnęłoby turystów i zachęciło do zwiedzenia lub dłuższego pobytu na terenie gminy, to z kolei przysporzyłoby dodatkowych dochodów miejscowej ludności.

Rozwój i organizacja turystyki powinna być prowadzona zgodnie z przyjętymi w ekologii stosowanej zasadami ochrony środowiska, w tym szczególnie ochrony przyrody i wynikających z dokumentów krajowych i międzynarodowych dotyczących rozwoju turystyki zrównoważonej, w tym m. in. z:

- Polityki ekologicznej państwa,
- opracowanej przez Radę Europy Rekomendacji dla państw członkowskich UE w sprawie polityki zrównoważonego rozwoju turystyki na obszarach chronionych,
- Rekomendacji No. R (94) 7 w sprawie polityki zrównoważonego i przyjaznego środowisku rozwoju turystyki.

Ponadto należy:

- zorganizować dostęp do okolicznych terenów wartościowych przyrodniczo przez turystów w taki sposób, aby odbywała się po wyznaczonych ścieżkach turystycznych, których trasy należy uprzednio uzgodnić z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska oraz Nadleśnictwami,
- ograniczyć ewentualne uciążliwości związanych z prowadzeniem działalności do granic działki budowlanej, na której będzie zlokalizowany turystyczny ośrodek promocji i edukacji historyczno-ekologicznej,
- wyposażyć szlaki turystyczne w przystanki edukacyjne.

7. Kierunki rozwoju obszarów osadniczych

Dalszy rozwój osadnictwa na obszarze gminy musi być podporządkowany uwarunkowaniom przyrodniczym. Całkowicie wolnym od zabudowy winny pozostać tereny:

- Obszary gruntów ornych (tereny oznaczone symbolem R) zlokalizowanych na glebach wysokiej jakości, tj. glebach I-III klasy bonitacyjnej,
- obszarów trwałych użytków zielonych (tereny oznaczone symbolem RZ),
- lasów, w tym również polan śródleśnych,
- obszarów zlokalizowanych w granicach terenów szczególnego zagrożenia powodzią

Rozwój zabudowy w ograniczonym zakresie powinien dotyczyć:

- obszarów gruntów ornych niewymienionych wyżej (tereny oznaczone symbolem R),
- obszarów objętych ochroną prawną, tj. rezerwatów, Obszarów Chronionego Krajobrazu,
- obszarów o niekorzystnych warunkach podłoża budowlanego.

Ograniczenia takie wywołują pewne lokalne uciążliwości, lecz w ostatecznym rozrachunku skutkują podniesieniem atrakcyjności krajobrazowej, ładu przestrzennego i efektywności działań inwestycyjnych gminy.

Przy lokalizacji nowej zabudowy należy wziąć pod uwagę zalecenia i wytyczne wynikające z potrzeb i możliwości rozwoju gminy. Z uwagi na fakt, iż gmina posiada duże rezerwy pod nową zabudowę w granicach jednostek osadniczych o wykształconej strukturze funkcjonalno-przestrzennej, należy najpierw dążyć do zagęszczania zabudowy w granicach tych jednostek. Realizacja zabudowy na tych terenach winna być celem priorytetowym w polityce przestrzennej gminy.

Realizacja nowej zabudowy winna się odbywać w oparciu o realne zapotrzebowanie na te tereny. Dotyczy to także terenów, na których nowa zabudowa jest dopuszczona, a nie stanowi głównego przeznaczenia terenu (tereny oznaczone symbolami R).

7.1. Zasady wyznaczania obszarów proponowanych do zabudowy

Kierunki rozwoju sieci osadniczej gminy determinują istniejące układy zabudowy oraz cechy środowiska przyrodniczego. O rozmieszczeniu zabudowy decydują również warunki dostępności komunikacyjnej terenu i możliwość ekonomicznego wyposażenia ich w infrastrukturę techniczną. Przy wyznaczaniu kierunków rozwoju osadnictwa pod uwagę wzięto:

- przewidywane tendencje zmian w przestrzennym rozmieszczeniu ludności – wzrost liczby ludności oraz gęstości zaludnienia będzie zachodził głównie w sołectwie Dębowica (najbliższej miasta Łukowa) natomiast najintensywniejsze procesy wyludniania postępować będą w północnej i południowej części gminy (Płudy, Jakusze, Szaniawy-Matysy),
- prognozę demograficzną – ogólny spadek liczby ludności,
- potencjalne zmiany w strukturze aktywności zawodowej mieszkańców gminy,

- dostępność komunikacyjną terenu,
- istniejące wyposażenie w obiekty i urządzenia infrastruktury technicznej oraz możliwości ekonomicznego uzbrojenia,
- uwarunkowania przyrodnicze rozwoju osadnictwa (warunki wodno-glebowe, klimatyczno-bytowe, prawne formy ochrony przyrody).

W studium utrzymuje się obecne formy osadnictwa podzielone na następujące kategorie:

- tereny o funkcji mieszkalnej:
 - M – obszary zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej lub zagrodowej,
 - ML – obszary zabudowy letniskowej,
- tereny o funkcji niemieszkalnej:
 - U – obszary usług publicznych (administracji, oświaty, kultury, zdrowia, opieki społecznej, bezpieczeństwa publicznego) oraz komercyjnych,
 - UR – obszary usług sakralnych,
 - US – obszary usług sportu i rekreacji,
 - PU – tereny zabudowy produkcyjno-usługowej,
 - PG – tereny powierzchniowej eksploatacji kopalin,
 - P/OZE - tereny rozwoju energetyki związanej z odnawialnymi źródłami energii OZE,
 - IK – tereny oczyszczalni ścieków,
 - IW – tereny ujęć wód,
 - ZP – tereny zieleni urządzonej – publicznej,
 - ZC – tereny zieleni urządzonej – cmentarze.

Na terenach przewidywanych do rozwoju osadnictwa dopuszcza się możliwość realizacji inwestycji związanych z chowem lub hodowlą zwierząt pod warunkiem spełnienia przepisów szczególnych, w tym przepisów ustaw: Prawo budowlane, Prawo ochrony środowiska, o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.

7.2. Kierunki rozwoju obszarów zabudowanych i proponowanych do zabudowy

7.2.1. Tereny o funkcji niemieszkalnej

U – tereny usług publicznych lub komercyjnych; obszary najważniejszych usług publicznych wyznaczone jak na rysunku studium, dla których ustala się:

- funkcja podstawowa: tereny usług publicznych lub usług komercyjnych, w tym obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży do 1000 m²,
- funkcja uzupełniająca: zieleń urządzona, rzemiosło.

Gmina zapewnia poziom rozwoju infrastruktury społecznej odpowiadający jej potrzebom. W Trzebieszowie zlokalizowane są z kolei usługi o charakterze ponadlokalnym, z których korzystają mieszkańcy gminy. O ile usługi komercyjne takie jak handel, gastronomia, usługi bytowe uzależnione są od potrzeb aktualnego poziomu życia, o tyle gmina musi mieć określoną politykę odnośnie usług publicznych (administracja, oświata, bezpieczeństwo publiczne, zdrowie, sakralne, kultura). Należy przyjąć zasadę, że koncentracja usług publicznych powinna towarzyszyć obszarom zabudowy mieszkaniowej skoncentrowanej. W studium wydzielono obszary usług publicznych, nie określając dokładnie ich charakteru. Umożliwi to gminie prowadzenie elastycznej polityki w ich rozmieszczeniu.

Zasady zagospodarowania terenów U:

- charakter usług określonych w funkcji podstawowej winien być doprecyzowany w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego,
- ograniczenie ewentualnych uciążliwości związanych z prowadzeniem działalności do granic własnej działki,
- minimalna odległość zabudowy od krawędzi jezdni dróg gminnych – 6 m, dróg powiatowych i wojewódzkich – 8 m. Od pozostałych dróg zgodnie z przepisami szczególnymi,
- dopuszcza się przeznaczenie części terenu na obiekty i urządzenia obsługi komunikacyjnej – parkingi, garaże,
- dopuszcza się wydzielenie dróg oraz prowadzenie sieci infrastruktury technicznej,
- zapewnienie w obrębie każdej działki generującej ruch samochodowy niezbędnych miejsc parkingowych.

Parametry i wskaźniki kształtowania zabudowy oraz zagospodarowania terenu U na obszarze Studium:

- powierzchnia zabudowy – maksymalnie 70% działki budowlanej,
- powierzchnia biologicznie czynna – minimum 20% działki budowlanej,
- maksymalny wskaźnik intensywności zabudowy – 1,2,
- ilość kondygnacji – maksymalnie 3,
- wysokość budynków mierzona do kalenicy dachu nie może przekraczać 10 m,
- wysokość budynków związanymi z usługami publicznymi winna być ustalona w nawiązaniu do lokalnych uwarunkowań krajobrazowych i kulturowych,
- dachy jedno-, dwu- lub wielospadowe o nachyleniu połaci od 10° do 45°, a w przypadku braku możliwości zastosowania – zgodnie z wymogami technologicznymi,
- na obiektach przeznaczonych pod usługi bezpieczeństwa publicznego, oświaty, sportu i rekreacji dopuszcza się stosowanie dachów płaskich.

Dla terenów usług publicznych lub komercyjnych objętych ochroną konserwatorską należy uwzględnić ustalenia określone w rozdziale 4, w części II „Kierunki zagospodarowania przestrzennego”. Dodatkowo dla terenów położonych w strefie „A” ścisłej ochrony konserwatorskiej, „B” pośredniej ochrony konserwatorskiej i „K” ochrony widokowej ustala się:

- ilość kondygnacji łącznie z poddaszem – maksymalnie 2,
- wysokość budynków mierzona do kalenicy dachu nie może przekraczać 8 m,
 - dachy dwu- lub wielospadowe o nachyleniu połaci:
 - dla budynków mieszkalnych – od 25° do 45°,
 - dla pozostałych budynków – od 20° do 45°.

UR – tereny usług sakralnych wyznaczone jak na rysunku studium, dla których ustala się:

- funkcja podstawowa: tereny usług sakralnych,
- funkcja uzupełniająca:

Zasady zagospodarowania terenów UR:

- minimalna odległość zabudowy od krawędzi jezdni dróg gminnych – 6 m, dróg powiatowych i wojewódzkich – 8 m. Od pozostałych dróg zgodnie z przepisami szczególnymi,
- dopuszcza się przeznaczenie części terenu na obiekty i urządzenia obsługi komunikacyjnej – parkingi, garaże,
- dopuszcza się wydzielenie dróg oraz prowadzenie sieci infrastruktury technicznej,

- zapewnienie w obrębie każdej działki generującej ruch samochodowy niezbędnych miejsc parkingowych.

Parametry i wskaźniki kształtowania zabudowy oraz zagospodarowania terenu UR na obszarze Studium:

- powierzchnia zabudowy – maksymalnie 80% działki budowlanej,
- powierzchnia biologicznie czynna – minimum 10% działki budowlanej,
- maksymalny wskaźnik intensywności zabudowy – nie ustala się,
- ilość kondygnacji – nie ustala się,
- wysokość budynków – w nawiązaniu do lokalnych uwarunkowań kulturowych,
- geometria dachów – w nawiązaniu do lokalnych uwarunkowań kulturowych.

Dla terenów usług sakralnych objętych ochroną konserwatorską należy uwzględnić ustalenia określone w rozdziale 4, w części II „Kierunki zagospodarowania przestrzennego”. Dodatkowo dla terenów położonych w strefie „A” ścisłej ochrony konserwatorskiej, „B” pośredniej ochrony konserwatorskiej i „K” ochrony widokowej ustala się:

- ilość kondygnacji łącznie z poddaszem – maksymalnie 2,
- wysokość budynków mierzona do kalenicy dachu nie może przekraczać 8 m,
 - dachy dwu- lub wielospadowe o nachyleniu połaci:
 - dla budynków mieszkalnych – od 25° do 45°,
 - dla pozostałych budynków – od 20° do 45°.

US – tereny usług sportu i rekreacji, wyznaczone jak na rysunku studium, dla których ustala się:

- podstawowe kierunki przeznaczenia: budowle i urządzenia sportowo-rekreacyjne (boiska do gier zespołowych, korty tenisowe, bieżnie, skocznie, strzelnice sportowe, skałki i ścianki wspinaczkowe, itp.); budynki i obiekty do uprawiania sportu i rekreacji oraz poprawy kondycji fizycznej,
- dopuszczalne kierunki przeznaczenia: zabudowa usługowa jako towarzysząca usługom sportu i rekreacji, w tym m.in. handel detaliczny, gastronomia, usługi kultury; obiekty małej architektury, zieleń urządzona, drogi, place, ciągi pieszo-jezdne, obiekty i urządzenia infrastruktury technicznej i komunikacyjnej.

Zasady zagospodarowania obszaru US:

- utrzymanie istniejącej zabudowy z możliwością rozbudowy, nadbudowy, odbudowy i przebudowy,
- zapewnienie w obrębie każdej działki generującej ruch samochodowy niezbędnych miejsc parkingowych.

Parametry i wskaźniki kształtowania zabudowy oraz zagospodarowania terenu U na obszarze Studium:

- powierzchnia zabudowy – maksymalnie 40% działki budowlanej,
- powierzchnia biologicznie czynna – minimum 5% działki budowlanej,
- maksymalny wskaźnik intensywności zabudowy – 0,8,
- ilość kondygnacji – maksymalnie 2,
- wysokość budynków mierzona do kalenicy dachu nie może przekraczać 10 m,

- dachy jedno-, dwu- lub wielospadowe o nachyleniu połaci od 10° do 45°, a w przypadku braku możliwości zastosowania – zgodnie z wymogami technologicznymi,
- na obiektach przeznaczonych pod hale sportowe, a także zadaszeń trybun sportowych dopuszcza się stosowanie dachów płaskich lub łukowych.

P – tereny zabudowy produkcyjnej, składów i magazynów, wyznaczone jak na rysunku studium, dla których ustala się:

- funkcja podstawowa: zabudowa produkcyjna, składów i magazynów,
- funkcja uzupełniająca: budynki zaplecza administracyjno-socjalnego, zieleni urządzonej.

Zasady zagospodarowania terenów P:

- ograniczenie ewentualnych uciążliwości związanych z prowadzeniem działalności do granic własnej działki oraz stosowanie rozwiązań technicznych ograniczających negatywne oddziaływanie na istniejącą zabudowę chronioną,
- nakaz realizacji zieleni izolacyjnej w terenach sąsiadujących z terenami zabudowy mieszkaniowej,
- minimalna odległość zabudowy od krawędzi jezdni dróg gminnych – 6 m, dróg powiatowych i wojewódzkich – 8 m. Od pozostałych dróg zgodnie z przepisami szczególnymi,
- dopuszcza się przeznaczenie części terenu na obiekty i urządzenia obsługi komunikacyjnej – parkingi garażowe,
- dopuszcza się wydzielenie dróg oraz prowadzenie sieci infrastruktury technicznej,
- zapewnienie w obrębie każdej działki generującej ruch samochodowy niezbędnych miejsc parkingowych,
- dopuszcza się realizację obiektów i urządzeń związanych z wytwarzaniem energii elektrycznej lub ciepłej z odnawialnych źródeł energii, z wyjątkiem elektrowni wiatrowych.

Parametry i wskaźniki kształtowania zabudowy oraz zagospodarowania terenów P na obszarze Studium:

- powierzchnia zabudowy – maksymalnie 50% działki budowlanej,
- powierzchnia biologicznie czynna – minimum 20% działki budowlanej,
- maksymalny wskaźnik intensywności zabudowy – 1,2,
- ilość kondygnacji – maksymalnie 2,
- wysokość budynków mierzona do kalenicy dachu nie może przekraczać 12 m,
- w przypadku możliwości zastosowania – dachy jedno-, dwu- lub wielospadowe o nachyleniu połaci od 10° do 45°,
- w przypadku braku możliwości zastosowania powyższych ustaleń – geometria dachów zgodnie z wymogami technologicznymi,
- zabrania się lokalizacji zakładów stwarzających ryzyko poważnej awarii oraz inwestycji mogących zawsze znacząco oddziaływać na środowisko.

PU – tereny zabudowy produkcyjno-usługowej, obszary przeznaczone do różnorodnej działalności inwestycyjnej dla indywidualnych inwestorów, wyznaczone jak na rysunku studium, dla których ustala się:

- funkcja podstawowa: zabudowa produkcyjna, składów i magazynów, lub zabudowa usługowa,
- funkcja uzupełniająca: budynki zaplecza administracyjno-socjalnego, zieleni urządzonej.

Zasady zagospodarowania terenów PU:

- ograniczenie ewentualnych uciążliwości związanych z prowadzeniem działalności do granic własnej działki oraz stosowanie rozwiązań technicznych ograniczających negatywne oddziaływanie na istniejącą zabudowę chronioną,
- nakaz realizacji zieleni izolacyjnej w terenach sąsiadujących z terenami zabudowy mieszkaniowej,
- minimalna odległość zabudowy od krawędzi jezdni dróg gminnych – 6 m, dróg powiatowych i wojewódzkich – 8 m. Od pozostałych dróg zgodnie z przepisami szczególnymi,
- dopuszcza się przeznaczenie części terenu na obiekty i urządzenia obsługi komunikacyjnej – parkingi garaże,
- dopuszcza się wydzielenie dróg oraz prowadzenie sieci infrastruktury technicznej,
- zapewnienie w obrębie każdej działki generującej ruch samochodowy niezbędnych miejsc parkingowych,
- dopuszcza się realizację obiektów i urządzeń związanych z wytwarzaniem energii elektrycznej lub ciepłej z odnawialnych źródeł energii, z wyjątkiem elektrowni wiatrowych.

Parametry i wskaźniki kształtowania zabudowy oraz zagospodarowania terenów PU na obszarze Studium:

- powierzchnia zabudowy – maksymalnie 50% działki budowlanej,
- powierzchnia biologicznie czynna – minimum 20% działki budowlanej,
- maksymalny wskaźnik intensywności zabudowy – 1,2,
- ilość kondygnacji – maksymalnie 2,
- wysokość budynków mierzona do kalenicy dachu nie może przekraczać 12 m,
- w przypadku możliwości zastosowania – dachy jedno-, dwu- lub wielospadowe o nachyleniu połaci od 10° do 45°,
- w przypadku braku możliwości zastosowania powyższych ustaleń – geometria dachów zgodnie z wymogami technologicznymi,
- zabrania się lokalizacji zakładów stwarzających ryzyko poważnej awarii oraz inwestycji mogących zawsze znacząco oddziaływać na środowisko.

IK, IW – tereny obiektów i urządzeń infrastruktury technicznej (IK – tereny oczyszczalni ścieków, IW – tereny ujęć wód), w obszarze zmiany Studium:

- podstawowe kierunki przeznaczenia: obiekty i urządzenia infrastruktury technicznej związane z zaopatrzeniem w wodę (IW) lub odprowadzaniem ścieków (IK).
- dopuszczalne kierunki przeznaczenia: obiekty administracyjne i zaplecza technicznego związane z przeznaczeniem podstawowym, zieleni urządzona i izolacyjna, obiekty i urządzenia infrastruktury komunikacyjnej.

Zasady zagospodarowania terenów IK, IW:

- 1) możliwość budowy, rozbudowy i przebudowy obiektów i urządzeń infrastruktury technicznej oraz zaplecza technicznego, zgodnie z wymaganiami technologicznymi,
- 2) obowiązek stosowania pasa zieleni izolacyjnej wysokiej wokół inwestycji, w celu ograniczenia negatywnego oddziaływania na krajobraz,
- 3) obowiązek zgłoszenia do Prezesa Urzędu Lotnictwa Cywilnego oraz do właściwego organu nadzoru nad lotnictwem wojskowym, a także oznakowania przeszkód lotniczych, zgodnie z przepisami odrębnymi.

ZP – tereny zieleni urządzonej – publicznej:

- funkcja podstawowa: zieleń urządzona – parki, zieleńce (skwery), zieleń uliczna, trawniki i klomby, nasadzenia zieleni izolacyjnej,
- funkcja uzupełniająca: usługi towarzyszące funkcji podstawowej (handel, gastronomia, usługi turystyczne).

Zasady zagospodarowania terenów ZP:

- zakaz zabudowy, z wyjątkiem obiektów związanych z funkcją uzupełniającą,
- zaleca się stosowanie zieleni urządzonej o charakterze ozdobnym, wysokich walorach estetycznych oraz rodzimym składzie gatunkowym,
- dopuszcza się lokalizację obiektów małej architektury, uatrakcyjniających podstawowe zagospodarowanie,
- dopuszcza się przeprowadzenie sieci infrastruktury technicznej, ciągów komunikacji pieszo-rowerowej oraz miejsc parkingowych,
- dla terenów i obiektów objętych ochroną konserwatorską należy uwzględnić zapisy określone w rozdziale 4 części Kierunki (Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, oraz dóbr kultury współczesnej).

Parametry i wskaźniki kształtowania zabudowy oraz zagospodarowania terenu ZP na obszarze Studium:

- powierzchnia zabudowy – maksymalnie 40% działki budowlanej,
- powierzchnia biologicznie czynna – minimum 60% działki budowlanej,
- maksymalny wskaźnik intensywności zabudowy – 0,2,
- ilość kondygnacji – maksymalnie 1,
- wysokość budynków mierzona do kalenicy dachu nie może przekraczać 7 m,
- dachy dwu- lub wielospadowe o nachyleniu połaci od 10° do 45°.

Parametry i wskaźniki kształtowania zabudowy oraz zagospodarowania terenu ZP zlokalizowane na terenach objętych ochroną konserwatorską winne być ustalone indywidualnie.

ZP1 – tereny zieleni urządzonej – publicznej z dopuszczeniem zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej lub zagrodowej:

- funkcja podstawowa: zieleń urządzona – parki, zieleńce (skwery), zieleń uliczna, trawniki i klomby, nasadzenia zieleni izolacyjnej,
- funkcja uzupełniająca: usługi towarzyszące funkcji podstawowej (handel, gastronomia, usługi turystyczne), zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna, zabudowa zagrodowa.

Zasady zagospodarowania terenów ZP1:

- zakazuje się podziałów nieruchomości,
- dla terenu dworu i pozostałości parku krajobrazowego w Rogalach, na terenie oznaczonym symbolem ZP1 zakazuje się realizacji nowej zabudowy, z wyjątkiem obiektów małej architektury wynikającej z rewitalizacji zespołu dworsko-parkowego,
- pozostałe ustalenia takie jak dla terenów oznaczonych symbolem ZP.

Parametry i wskaźniki kształtowania zabudowy oraz zagospodarowania terenu ZP1 na obszarze Studium:

- powierzchnia zabudowy – maksymalnie 30% działki budowlanej,

- powierzchnia biologicznie czynna – minimum 60% działki budowlanej,
- maksymalny wskaźnik intensywności zabudowy – 0,4,
- ilość kondygnacji – maksymalnie 2,
- wysokość budynków mierzona do kalenicy dachu nie może przekraczać 8 m,
- dachy dwu- lub wielospadowe o nachyleniu połaci od 30° do 45°.

ZC – tereny zieleni urządzonej – cmentarze:

- funkcja podstawowa: tereny zieleni urządzonej - cmentarzy,
- funkcja uzupełniająca: usługi publiczne (sakralne, administracji) związane z funkcją podstawową.

Na terenie gminy zlokalizowano jeden funkcjonujący cmentarz objęty dodatkowo ochroną konserwatorską.

Dla terenów cmentarzy (na rysunku studium oznaczonych jako ZC) ustala się:

- utrzymanie, budowę, modernizację, przebudowę i rozbudowa obiektów takich jak kaplice cmentarne, pomniki, zieleni urządzona, obiekty małej architektury, parkingi służące obsłudze cmentarzy oraz innych obiektów związanych z funkcją podstawową,
- zaleca się stosowanie zieleni urządzonej o charakterze ozdobnym, wysokich walorach estetycznych oraz rodzimym składzie gatunkowym,
- parametry i wskaźniki kształtowania zabudowy winny nawiązywać do architektury sakralnej związanej regionem, w którym położona jest gmina Trzebieszów,
- dopuszcza się pochówki tradycyjne i urnowe,
- nakazuje się zachowanie stref sanitarnych cmentarzy, wyłączonych spod zabudowy w odległościach:
 - 50 m od granicy cmentarza – na obszarach uzbrojonych w sieć wodociągową,
 - 150 m od granicy cmentarza – na pozostałych obszarach.

7.2.2. Tereny o funkcji mieszkaniowej

M – obszary zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej lub zagrodowej, wyznaczone jak na rysunku studium, dla których ustala się:

- funkcja podstawowa: zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna lub zabudowa zagrodowa,
- funkcja uzupełniająca: zabudowa letniskowa, usługi komercyjne, w tym obiekty handlowe o powierzchni sprzedaży do 300 m².

Zasady zagospodarowania terenów M:

- kształt i formy nowych budynków winny być projektowane w nawiązaniu do architektury istniejącej zabudowy,
- zabrania się realizacji zabudowy mieszkaniowej szeregowej,
- zabrania się lokalizacji obiektów inwentarskich mogących zawsze oddziaływać na środowisko lub mogących potencjalnie oddziaływać na środowisko,
- dopuszcza się adaptację istniejącego zainwestowania z możliwością modernizacji i rozbudowy,
- dopuszcza się realizację zabudowy produkcyjnej, pod warunkiem:
 - zamknięcia uciążliwości w granicach działki budowlanej,
 - poza granicami obszarów chronionych,
 - poza granicami strefy „K” ochrony widokowej,

- dopuszcza się realizację zabudowy usługowej komercyjnej (głównie dla potrzeb obsługi ludności) o charakterze nieuciążliwym,
- zaleca się wprowadzenie trwałej zieleni urządzonej o rodzimym składzie gatunkowym,
- zaleca się wykorzystanie zabudowy zagrodowej do celów agroturystyki,
- dopuszcza się lokalizację obiektów i urządzeń niezbędnych do prowadzenia gospodarstwa rolnego poza orientacyjnymi granicami określonymi na rysunku studium, pod warunkiem uwzględnienia wymogów określonych w przepisach odrębnych,
- minimalna odległość zabudowy od krawędzi jezdni dróg gminnych – 6 m, dróg powiatowych i wojewódzkich – 8 m. Od pozostałych dróg zgodnie z obowiązującymi przepisami.

Parametry i wskaźniki kształtowania zabudowy oraz zagospodarowania terenów M na obszarze Studium:

- powierzchnia zabudowy – maksymalnie 40% działki budowlanej,
- powierzchnia biologicznie czynna – minimum 40% działki budowlanej,
- maksymalny wskaźnik intensywności zabudowy – 0,5,
- ilość kondygnacji łącznie z poddaszem – maksymalnie 3,
- obszary w granicach strefy „K” ochrony widokowej – ilość kondygnacji łącznie z poddaszem – maksymalnie 2,
- wysokość budynków mierzona do kalenicy dachu nie może przekraczać 9 m,
- zapewnienie w obrębie każdej działki generującej ruch samochodowy niezbędnych miejsc parkingowych,
- dachy dwu- lub wielospadowe o nachyleniu połaci:
 - dla budynków mieszkalnych – od 20° do 45°,
 - dla budynków usługowych lub produkcyjnych – od 10° do 45°,
 - dla budynków gospodarczych lub inwentarskich – od 10° do 45°,
- w przypadku terenów sąsiadujących z liniami kolejowymi minimalna odległość zabudowy chronionej akustycznie w rozumieniu odrębnych przepisów powinna być zwiększona stosownie do zasięgu uciążliwości akustycznych pochodzących od linii kolejowych,
- dla zabudowy lotniskowej dodatkowo ustala się:
 - powierzchnia zabudowy – maksymalnie 15% działki budowlanej,
 - powierzchnia biologicznie czynna – minimum 60% działki inwestycyjnej,
 - maksymalny wskaźnik intensywności zabudowy – 0,3,
 - ilość kondygnacji łącznie z poddaszem – maksymalnie 2,
 - wysokość budynków mierzona do kalenicy dachu nie może przekraczać 7 m,
- dla zabudowy produkcyjnej dodatkowo ustala się:
 - powierzchnia zabudowy – maksymalnie 30% działki budowlanej,
 - powierzchnia biologicznie czynna – minimum 40% działki budowlanej,
 - maksymalny wskaźnik intensywności zabudowy – 0,3,
 - ilość kondygnacji łącznie z poddaszem – maksymalnie 1,
 - wysokość budynków mierzona do kalenicy dachu nie może przekraczać 7 m.

Dodatkowo dla terenów położonych w strefie „A” ścisłej ochrony konserwatorskiej, „B” pośredniej ochrony konserwatorskiej i „K” ochrony widokowej ustala się:

- ilość kondygnacji łącznie z poddaszem – maksymalnie 2,
- wysokość budynków mierzona do kalenicy dachu nie może przekraczać 8 m,
- dachy dwu- lub wielospadowe o nachyleniu połaci:

- dla budynków mieszkalnych – od 25° do 45°,
- dla pozostałych budynków – od 20° do 45°.

ML – obszary zabudowy letniskowej wyznaczone jak na rysunku Studium, dla których ustala się:

- funkcja podstawowa: zabudowa letniskowa,
- funkcje uzupełniające: usługi komercyjne (turystyczne, zakwaterowania, gastronomii), usługi publiczne (sportu i rekreacji).

W wyniku oceny zagospodarowania gminy pod kątem potencjału rozwojowego turystyki, proponuje się wprowadzenie w niewielkim stopniu indywidualnej zabudowy letniskowej w formie zorganizowanej.

Zasady zagospodarowania terenów ML:

- zabrania się realizacji zabudowy szeregowej i bliźniaczej,
- w zespołach domków letniskowych należy przewidzieć tereny ogólnodostępne (drogi, dojazdy, zieleń urządzone, tereny rekreacji i inne niezbędne do funkcjonowania terenu),
- zaleca się pozostawienie pasów przeciwpożarowych o szerokości min. 8,0 m dla planowanej zabudowy letniskowej położonej przy granicy terenu leśnego,
- zorganizowanie systemu gromadzenia odpadów stałych i ich regularnego wywożenia,
- zaleca się wykorzystanie do celów letniskowych istniejących budynków zagrodowych,
- zaleca się minimalizowanie grodzienia działek letniskowych, ograniczając się do oznaczenia granic własności,
- dopuszcza się przeznaczenie części terenu na realizację usług związanych z ruchem turystycznym,
- zakazuje się wznoszenia obiektów o charakterze prowizorycznym i tymczasowym, szpecącym tereny zabudowy letniskowej i krajobraz,
- projekty budowlane powinny nawiązywać do regionalnych zindywidualizowanych form architektonicznych, dostosowane skalą i charakterem uwarunkowań krajobrazowych,
- minimalna odległość zabudowy od krawędzi jezdni dróg gminnych – 6 m, dróg powiatowych i wojewódzkich – 8 m. Od pozostałych dróg zgodnie z obowiązującymi przepisami.

Parametry i wskaźniki kształtowania zabudowy oraz zagospodarowania terenów ML na obszarze Studium:

- wielkość działki letniskowej – minimum 400 m²,
- powierzchnia zabudowy – maksymalnie 30% działki inwestycyjnej,
- maksymalny wskaźnik intensywności zabudowy – 0,6,
- powierzchnia biologicznie czynna – minimum 50% działki inwestycyjnej,
- ilość kondygnacji – maksymalnie 2,
- wysokość budynków mierzona do kalenicy dachu nie może przekraczać 6 m,
- dachy dwu- lub wielospadowe o nachyleniu połaci od 20° do 50°,

8. Kierunki rozwoju infrastruktury komunikacyjnej

8.1. Kierunki rozwoju systemów komunikacji

W studium określa się zasady kształtowania układu powiązań komunikacyjnych, opartego o drogi wojewódzkie, sieć dróg powiatowych i gminnych, wzajemnie współdziałających w powiązaniach zewnętrznych gminy i obsłudze wewnętrznej. Rozwój systemów komunikacji, a w szczególności układ drogowy i kolejowy warunkują prawidłowy rozwój i funkcjonowanie struktury przestrzennej gminy.

Głównym celem kierunków rozwoju systemu komunikacji jest poprawa stanu obsługi komunikacyjnej gminy oraz realizacja planowanych powiązań zewnętrznych i wewnętrznych. Wymaga to przeznaczenia niezbędnych terenów pod budowę, modernizację i przebudowę dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych. Istotna część wymienionych zamierzeń stanowi zadania rządowe oraz samorządów województwa i powiatu, tym niemniej synchronizacja układu drogowego na obszarze gminy, rozwiązywanie problemów komunikacyjnych, a szczególnie stworzenie sprawnego układu komunikacji należy do głównych zadań polityki rozwoju gminy i zagospodarowania przestrzennego. Przebieg tras ruchu tranzytowego oraz zapewnienie właściwej obsługi istniejącego i projektowanego zainwestowania terenów wymaga:

- utrzymania drogowych powiązań z układem dróg krajowych, z najbliższymi miastami i z sąsiednimi gminami,
- rozbudowy sieci dróg publicznych i budowy nowych odcinków dróg m.in. utwardzenia nawierzchni odcinków dróg gruntowych oraz dostosowania parametrów technicznych do określonej kategorii dróg publicznych, zgodnie z obowiązującymi przepisami,
- zapewnienie dla planowanych terenów zabudowy bezpiecznego włączenia do dróg o ograniczonej dostępności (drogi wojewódzkie, powiatowe klasy głównej) poprzez sieć dróg niższych kategorii,
- dostosowanie układu funkcjonalnego do dróg wskazanych na rysunku studium z uwzględnieniem uwarunkowań wynikających z perspektyw rozwoju gminy,
- zapewnienia obsługi komunikacyjnej obszarów zainwestowanych i planowanych do zainwestowania poprzez drogi o odpowiednim standardzie nawierzchni (twarda ulepszone),
- budowy tras rowerowych dla ruchu lokalnego i ruchu turystycznego,
- rozbudowy zaplecza obsługi komunikacji,
- podniesienia sprawności ruchu i bezpieczeństwa pieszych na istniejących w obszarze gminy odcinkach dróg, przenoszących transport osobowy i towarowy,
- umożliwienie rozwoju sieci zewnętrznych powiązań komunikacji zbiorowej,
- umożliwienie realizacji usług z zakresu obsługi technicznej pojazdów (budowa stacji paliw i obiektów obsługowo-naprawczych).

8.2. Kierunki rozwoju i zasady kształtowania komunikacji drogowej

Ustala się obsługę komunikacyjną gminy poprzez trójstopniowy układ drogowy, tj. drogi: wojewódzkie, powiatowe i gminne.

Z uwagi na tempo rozwoju zagospodarowania na obszarze gminy Trzebieszów, planuje się pozostawienie istniejącego układu komunikacyjnego, który jest wystarczający do zapewnienia w przyszłości efektywnej obsługi komunikacyjnej całej gminy. Istniejąca sieć połączeń zewnętrznych, umożliwia płynny ruch zarówno tranzytowy, jak i dobrą komunikację z najbliższymi miastami – Łukowem i Międzyrzecem Podlaskim.

W celu obsługi komunikacyjnej terenów przyległych do dróg publicznych oraz zapewnienia wymaganego poziomu bezpieczeństwa ruchu drogowego ustala się następujące warunki połączeń dróg – dopuszczalne odstępki między węzłami lub skrzyżowaniami oraz warunki stosowania zjazdów będą zgodne z warunkami technicznymi jakimi powinny odpowiadać drogi publiczne i ich usytuowanie. Na obszarze studium należy unikać lokalizacji indywidualnych zjazdów do nieruchomości z dróg wojewódzkich klasy głównej. Zjazdy indywidualne z dróg powiatowych klasy głównej mogą być lokalizowane jedynie na planowanych terenach zabudowy oraz w przypadku braku możliwości innego sposobu zapewnienia komunikacji do działki budowlanej.

Lokalizowanie nowej zabudowy wzdłuż dróg publicznych powinno odbywać się poza zasięgiem uciążliwości powodowanych ruchem drogowym (m. in. hałasem, drganiami, zanieczyszczeniami powietrza), tj. w odpowiedniej odległości od drogi. Niezależnie od określonego zasięgu uciążliwości powodowanych ruchem drogowym oraz rosnącym jego natężeniem, odległość planowanej zabudowy mieszkaniowej i przeznaczonej na stały pobyt ludzi od zewnętrznej krawędzi jezdni drogi publicznej, nie powinna być mniejsza niż:

- dla dróg wojewódzkich:
 - 8,0 m w terenie zabudowy,
 - 20,0 m poza terenem zabudowy,
- dla dróg powiatowych:
 - 8,0 m w terenie zabudowy,
 - 20,0 m poza terenem zabudowy,
- dla dróg gminnych:
 - 6,0 m w terenie zabudowy,
 - 15,0 m poza terenem zabudowy.

Zabrania się umieszczania nadziemnych urządzeń liniowych (w szczególności linii energetycznych, telekomunikacyjnych, rurociągów, taśmociągów) wzdłuż pasów drogowych, poza terenem zabudowy, w odległości od granicy pasa określonej w obowiązujących przepisach. Lokalizacja urządzeń liniowych w odległości mniejszej niż określonej w obowiązujących przepisach może nastąpić jedynie za zgodą zarządcy drogi w szczególnie uzasadnionych przypadkach związanych z potrzebami obronnymi i zadaniami na rzecz obronności kraju oraz ochrony środowiska.

Na odcinkach dróg, które stanowią bariery ekologiczne zagrażające ciągłości korytarzy ekologicznych należy zastosować rozwiązania techniczne zapewniające zachowanie i kształtowanie drożności ekologiczno-przestrzennej.

Drogi publiczne i drogi wewnętrzne powinny umożliwiać dojazd i dostęp dla jednostek ratowniczo-gaśniczych straży pożarnej oraz spełniać warunki określone w przepisach dotyczących przeciwpożarowego zaopatrzenia w wodę oraz dróg pożarowych.

Wyznacza się tereny obsługi komunikacji **KS** (parkingi, przystanki wraz z urządzeniami towarzyszącymi) zgodnie z rysunkiem studium, w celu zapewnienia spełnienia celów zawartych w niniejszym rozdziale. Zasady zagospodarowania tych terenów powinny być zgodne z przepisami szczególnymi, w tym z przepisami ustawy Prawo budowlane.

Wzdłuż istniejących dróg publicznych, na terenach o wysokim natężeniu ruchu rowerowego, w tym związanego z ruchem turystycznym oraz na terenach nakładania się ruchu rowerowego i kołowego dopuszcza się lokalizację ścieżek rowerowych. Szerokości ścieżek rowerowych winne być uzależnione od natężenia ruchu rowerowego oraz rodzaju ścieżki, jednak nie mniejsze niż określają to obowiązujące przepisy.

Przy lokalizacji inwestycji obejmujących urządzenia do wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych (OZE) należy uwzględnić także lokalizację infrastruktury drogowej związanej z ich realizacją i funkcjonowaniem, do których zalicza się infrastrukturę drogową:

- trwałą (drogi dojazdowe na teren inwestycji z najbliższą drogą publiczną, drogi dojazdowe prowadzące do poszczególnych instalacji OZE, place manewrowe, zjazdy),
- czasową (tymczasowe drogi dojazdowe, place manewrowe, montażowe i place składowe, zjazdy; realizowana jest na etapie budowy i likwidacji).

Lokalizację infrastruktury drogowej niezbędnej do realizacji i funkcjonowania inwestycji z zakresu energetyki odnawialnej należy określić na etapie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, przy uwzględnieniu poniższych warunków:

- obsługę komunikacyjną terenów przeznaczonych pod lokalizację urządzeń do wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych należy zapewnić w oparciu o sieć dróg kategorii: gminnych i powiatowych, a włączenia do dróg wojewódzkich powinny być realizowane poprzez istniejące skrzyżowania dróg publicznych,
- obsługa komunikacyjna terenów przeznaczonych pod lokalizację OZE powinna spełniać wymagania zawarte w przepisach szczególnych, w tym przepisów ustawy o drogach publicznych oraz przepisów dotyczących warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać drogi publiczne i ich usytuowanie, a także w wytycznych zarządców dróg.

W odniesieniu do wszystkich dróg i ulic istniejących i projektowanych na terenie gminy Trzebieszów, w wyjątkowych przypadkach, uzasadnionych trudnymi warunkami terenowymi lub istniejącym zagospodarowaniem, dopuszcza się przyjęcie mniejszych szerokości niż podane w pod warunkiem spełnienia wymogów określonych warunkach technicznych, jakim powinny odpowiadać drogi publiczne i ich usytuowanie.

8.2.1.Drogi wojewódzkie

Drogi wojewódzkie oznaczone na rysunku studium symbolem KDW-nr_drogi, będą zapewniały powiązania z sąsiednimi miastami powiatowymi (Łuków, Międzyrzec Podlaski) i drogami o ważnych funkcjach oraz powiązania wewnętrzne.

Ustala się w zakresie dróg wojewódzkich:

- modernizację dróg wojewódzkich do pełnych parametrów normatywnych (poszerzenie jezdni, regulację poboczy, przebudowę nienormatywnych łuków)
- budowę ciągów ruchu pieszego w terenach zwartej zabudowy.

Utrzymuje się istniejącą sieć dróg wojewódzkich wraz z ich przebiegami i klasami technicznymi:

- KDW-806 relacji Łuków – Międzyrzec Podlaski, klasa techniczna G – główna,

Dla dróg wojewódzkich należy przyjąć parametry techniczne i użytkowe jak dla dróg klasy G (głównej), zgodne z warunkami technicznymi określonymi w przepisach odrębnych. Ponadto na terenach istniejącego i projektowanego pasa drogi wyznacza się tereny dróg publicznych oznaczony na rysunku studium symbolem **KD**.

8.2.2.Drogi powiatowe

Drogi powiatowe oznaczone na rysunku studium symbolem KDP-nr_drogi, będą realizować powiązania miasta powiatowego Łukowa, powiązania z siedzibami pozostałych gmin powiatu łukowskiego oraz powiązania z drogami o wyższych funkcjach.

W celu poprawy stanu technicznego dróg powiatowych proponuje się modernizację do parametrów przypisanych ich klasie technicznej, remont lub wymianę nawierzchni na twardą ulepszoną oraz regulację pasa drogowego do szerokości odpowiadającej danej klasie technicznej drogi.

Utrzymuje się istniejącą sieć dróg powiatowych wraz z ich przebiegami i klasami technicznymi. Wykaz tych dróg przedstawiono w tabeli nr 25 w części Uwarunkowania.

8.2.3. Drogi gminne

Drogi gminne oznaczone na rysunku studium symbolem KDG-nr_drogi. Drogi gminne będą stanowiły uzupełnienie sieci dróg wojewódzkich i powiatowych w gminie poprzez zapewnienie powiązań międzygminnych bliskiego zasięgu oraz wewnątrz gminy. Rolą dróg gminnych będzie także obsługa komunikacyjna terenów przyległych do dróg wojewódzkich klasy głównej i tym samym ograniczenie bezpośredniego dostępu do dróg klasy G dla terenów budowlanych.

W celu osiągnięcia poprawy stanu technicznego zaleca się modernizację dróg gminnych do parametrów przypisanych ich klasie technicznej poprzez regulację pasa drogowego do szerokości odpowiadającej danej klasie technicznej drogi, a następnie nawierzchnią bitumiczną istniejących odcinków o nawierzchni twardej nieulepszonej i gruntowej ulepszonej. Przejściowo po śladzie dróg o nawierzchni gruntowej należy wybudować drogi o nawierzchni twardej nieulepszonej, które w przyszłości stanowiłyby podbudowę pod nawierzchnię bitumiczną.

W granicach opracowania studium utrzymuje się istniejącą sieć dróg gminnych. Jednocześnie dopuszcza się w przyszłości wprowadzenie do wykazu nowych dróg gminnych dróg, które obsługują zabudowę na terenach wiejskich, a nie mają statusu drogi publicznej.

Wykaz dróg gminnych przedstawiono w tabeli 26 w części Uwarunkowania. Wszystkie drogi gminne na terenie gminy Trzebieszów mają klasę techniczną L – lokalna.

8.3. Kierunki rozwoju komunikacji kolejowej

Adaptuje się istniejącą sieć kolejową na terenie gminy wraz z ich przebiegami, tj. linia nr 2 o znaczeniu państwowym relacji Warszawa Zachodnia – Terespol, odcinek Łuków – Biała Podlaska, wzdłuż której wyznaczono tereny kolejowe oznaczone na rysunku studium symbolem **KK**, będącym jednocześnie granicami terenów zamkniętych określonych w tabeli nr 38.

W celu usprawnienia komunikacji kolejowej kontynuowana jest modernizacja istniejącej linii kolejowej z dostosowaniem jej do szybkiego ruchu. Realizacja zadania obejmie istniejące tereny kolejowe.

Zgodnie z Decyzją Nr 14 Ministra Infrastruktury i Rozwoju z dnia 18 września 2020 r. w sprawie ustalenia terenów zamkniętych, przez które przebiegają linie kolejowe (Dz. Urz. MI z 2020 r., poz. 38 z późn. zm.), tereny w obszarze gminy Trzebieszów, na których są usytuowane linie kolejowe, są terenami zamkniętymi, zastrzeżonymi ze względu na obronność i bezpieczeństwo państwa. Szczegółowy wykaz działek i obrębów, w których są one zlokalizowane zawiera tabela.

Tabela 38. Wykaz terenów zamkniętych w gminie Trzebieszów [Dz. Urz. MI z 2020 r., poz. 38 z późn. zm.]

L.p.	Obręb ewidencyjny	Nr działki	Powierzchnia [ha]
1.	0014 Szaniawy-Matysy	1155	21,5680
2.	0015 Szaniawy-Poniaty	611/5	0,0480
3.	0015 Szaniawy-Poniaty	656/3	0,0063
4.	0015 Szaniawy-Poniaty	676/3	0,0154
5.	0015 Szaniawy-Poniaty	872/1	0,0217
6.	0015 Szaniawy-Poniaty	878/1	0,0553
7.	0015 Szaniawy-Poniaty	939	14,3375

Wyznaczają się minimalną odległość usytuowania budowli i budynków od granicy obszaru kolejowego wynoszącą 10,0 m, przy czym odległość ta od osi skrajnego toru nie może być mniejsza niż 20,0 m. W przypadku budynków mieszkalnych, obiektów rekreacyjno-sportowych, budynków związanych z wielogodzinnym pobytem dzieci i młodzieży powinny być zwiększone, w zależności od

przeznaczenia budynku, w celu zachowania norm określających dopuszczalny poziom hałasu w środowisku. Ponadto usytuowanie budowli, budynków, drzew i krzewów oraz wykonywanie robót ziemnych w sąsiedztwie linii kolejowych, bocznic kolejowych i przejazdów kolejowych może mieć miejsce w odległości niezakłócającej ich eksploatacji, działania urządzeń związanych z prowadzeniem ruchu kolejowego, a także niepowodującej zagrożenia bezpieczeństwa ruchu kolejowego.

Przy projektowaniu nowej zabudowy należy wziąć pod uwagę wymagania w zakresie dotyczącym warunków i wymagań ochrony, i kształtowania ładu przestrzennego dla przedsięwzięć obejmujących zabudowę chronioną akustycznie – nieprzekraczalne linie zabudowy:

- zasięg wynikający z drgań powodowanych ruchem na linii kolejowej – 80 m od osi skrajnego toru istniejącej linii kolejowej,
- zasięg wynikający z hałasu powodowanego ruchem na linii kolejowej – 40 m od osi skrajnego toru istniejącej linii kolejowej.

Na obszarze zmiany Studium na gruntach położonych w sąsiedztwie linii kolejowej drzewa i krzewy winne być usytuowane w odległości zgodnej z przepisami rozporządzenia ministra infrastruktury w sprawie wymagań w zakresie odległości i warunków dopuszczających usytuowanie drzew i krzewów, elementów ochrony akustycznej i wykonywania robót ziemnych w sąsiedztwie linii kolejowej, a także sposobu urządzania i utrzymywania zasłon odśnieżnych oraz pasów przeciwpożarowych.

8.4. Komunikacja zbiorowa

Gmina obsługiwana będzie przez komunikację autobusową i kolejową poprzez istniejące przystanki autobusowe i kolejowe. Ostateczne kierunki rozwoju linii autobusowych można ustalić w okresie późniejszym, uwzględniając rzeczywiste kierunki rozwojowe gminy Trzebieszów, gmin sąsiednich oraz powiatu. Zarówno komunikacja autobusowa jak i kolejowa winna realizować powiązania:

- z ośrodkiem wojewódzkim,
- z ośrodkiem wojewódzkim,
- międzygminne,
- wewnątrzgminne.

9. Kierunki rozwoju infrastruktury technicznej

Podstawowym celem rozwoju infrastruktury technicznej jest zapewnienie wzrostu poziomu życia mieszkańców, rozwoju społeczno-gospodarczego. Ważnym celem jest także poprawa jakości środowiska przyrodniczego poprzez kontrolowanie zużycia zasobów przyrodniczych (np. zasoby wód głębinowych) oraz ograniczania emisji zanieczyszczeń i energii do środowiska (np. ścieki, promieniowanie elektromagnetyczne). Należy dążyć do zapewnienia równego dostępu do sieci infrastruktury technicznej zarówno dla użytkowników istniejącej i projektowanej struktury osadniczej, ale także potencjalnym terenom inwestycyjnym nieprzewidzianym w studium.

Przebieg sieci infrastruktury technicznej należy ustalać w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami, w dostosowaniu do prognozowanego wykorzystania tej sieci oraz uwzględniając możliwość łatwego dostępu do jej elementów w przypadku awarii.

Gospodarkę wodno-ściekową należy rozwiązać w oparciu o komunalne urządzenia źródłowe i sieci, połączone z ich modernizacją i wdrażaniem najnowszych rozwiązań technicznych.

W celu zapewnienia wysokiego standardu obsługi inżynierskiej gospodarstw domowych należy dążyć m.in. do:

- całkowitego zwodociągowania terenów zabudowy na obszarze gminy,
- pełnego sanitarnego unieszkodliwiania ścieków i odpadów stałych,
- dostępu do nośników energii zgodnie z potrzebami mieszkańców, przy spełnieniu warunków racjonalnego ich wykorzystania i ochrony środowiska.

9.1. Kierunki rozwoju gospodarki wodno-ściekowej

9.1.1. Zaopatrzenie w wodę

Zakłada się, że na obszarze gminy funkcjonować będą następujące systemy zaopatrzenia w wodę:

- zbiorczy – poprzez ujęcia komunalne i sieci magistralne,
- indywidualny poprzez studnie – jako system uzupełniający do czasu pełnej rozbudowy zbiorczych systemów wodociągowych.

Dla zbiorczych systemów zaopatrzenia w wodę wyznacza się tereny ujęć wód oznaczone na rysunku studium symbolem **IW**.

Przyjęte rozwiązania zaopatrzenia w wodę i unieszkodliwiania ścieków w gminie Trzebieszów zostały podporządkowane następującym zasadom:

- zapewnienie odpowiedniej ilości i jakości wody do picia, na potrzeby gospodarcze oraz na cele przeciwpożarowe,
- prowadzenie kompleksowego systemu zaopatrzenia w wodę, wymagającego rozbudowy istniejących oraz budowy nowych urządzeń zbiorczej sieci wodociągowej,
- uwzględnienie potrzeb związanych z lokalizacją nadziemnych hydrantów przeciwpożarowych,
- systematyczna rozbudowa sieci wodociągowej na tereny bez dostępu do sieci wodociągowej.

Wszystkie tereny zwartej zabudowy w gminie będą zaopatrzone w wodę z wodociągów zbiorowych pracujących na bazie ujęcia wód w Dębowicy. Ujęcia wód głębinowych posiadają wyznaczone i ogrodzone strefy ochronny bezpośredniej ujęć wód, w obszarze których zgodnie z przepisami ustawy Prawo wodne, należy:

- odprowadzać wody opadowe lub roztopowe w sposób uniemożliwiający przedostawanie się ich do urządzeń służących do poboru wody,
- zagospodarować teren zielenią,
- odprowadzać poza granicę terenu ochrony bezpośredniej ścieki z urządzeń sanitarnych przeznaczonych do użytku dla osób zatrudnionych przy obsłudze urządzeń służących do poboru wody,
- ograniczyć wyłącznie do niezbędnych potrzeb przebywanie osób niezatrudnionych przy obsłudze urządzeń służących do poboru wody.

W miarę możliwości systemy wodociągowe winne być łączone ze sobą w celu zwiększenia niezawodności dostawy wody.

Nowoprojektowana sieć wodociągowa powinna uwzględniać instalację przeciwpożarowych hydrantów naziemnych oraz zapewniać zaopatrzenie wodne na cele przeciwpożarowe, zgodnie z przepisami dotyczącymi przeciwpożarowego zaopatrzenia w wodę oraz dróg pożarowych.

9.1.2. Odprowadzanie ścieków

Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków bytowo-gospodarczych na terenie gminy przewiduje się poprzez zastosowanie następujących modeli układów kanalizacyjnych:

- zbiorczy – poprzez zbiorcze lub grupowe systemy odprowadzania i oczyszczania ścieków do systemowej oczyszczalni ścieków,
- indywidualny – poprzez bezodpływowe szczelne zbiorniki oraz przydomowe (indywidualne) oczyszczalnie ścieków obsługujące jedno gospodarstwo domowe, lub też w ramach tzw. małej centralizacji, kilka gospodarstw położonych blisko siebie,
- mieszany – poprzez indywidualne oczyszczalnie ścieków przemysłowych (w przypadku braku możliwości podłączenia do układu zbiorczego) z odprowadzeniem ścieków nieprzemysłowych do systemów komunalnych, obejmujący tereny przemysłowe i zakłady zlokalizowane na ich obszarze.

Dla zbiorczych systemów odprowadzania ścieków wyznacza się tereny oczyszczalni ścieków oznaczone na rysunku studium symbolem **IK**.

Wybór systemu kanalizacyjnego powinien być każdorazowo poprzedzony analizami uwzględniającymi aspekty, zarówno technologiczne i techniczne, jak i aspekty ekonomiczne obejmując nakłady inwestycyjne oraz koszty eksploatacji. Należy także wziąć pod uwagę warunki miejscowe, a przede wszystkim warunki gruntowo-wodne oraz istnienie i możliwość wykorzystania odbiornika ścieków.

Przyjęte rozwiązania unieszkodliwiania ścieków w gminie Trzebieszów winne realizować cele i zadania:

- oczyszczania ścieków w stopniu umożliwiającym zachowanie wymaganych klas czystości ich odbiorników,
- prowadzenia kompleksowej gospodarki wodno-ściekowej, wymagającej rozbudowy istniejących oraz budowy nowych urządzeń odprowadzania i oczyszczania ścieków bytowo-gospodarczych,
- sukcesywnej likwidacji bezodpływowych zbiorników na ścieki komunalne,
- stosowania przydomowych oczyszczalni ścieków na terenach zabudowy kolonijnej i rozproszonej, nieuzbrojonej w zbiorcze systemy kanalizacji.

W przypadku wprowadzania ścieków przemysłowych do urządzeń kanalizacyjnych, dostawca tych ścieków zobowiązany jest spełnić przepisy sposobu realizacji obowiązków dostawców ścieków przemysłowych oraz warunków wprowadzania ścieków do urządzeń kanalizacyjnych.

9.2. Kierunki rozwoju gospodarki odpadami stałymi

W prowadzeniu gospodarki odpadami przyjmuje się zasady:

- minimalizacji wytwarzania odpadów,
- segregacji odpadów,
- maksymalnego wykorzystania gospodarczego odpadów,
- utylizacji pozostałych nieczystości w sposób bezpieczny dla środowiska,
- nakazuje się prowadzenie gospodarki odpadami zgodnie z ustaleniami „Planu gospodarki odpadami dla województwa lubelskiego 2022” wraz z aktualizacją przyjętą przez Sejmik Województwa Lubelskiego uchwałą Nr IV/98/2019 z dnia 11 marca 2019 r. (wywóz odpadów do RIPOK na terenie Białej Podlaskiej).

Odpady stałe w gminie winne być czasowo gromadzone w typowych kontenerach ustawionych w miejscach dostępnych dla wszystkich mieszkańców gminy, a następnie w sposób zorganizowany przez samorząd, wywożone na wysypisko wskazane w Planie gospodarki odpadami dla województwa lubelskiego 2022.

Władze samorządowe będą prowadziły działania zachęcające mieszkańców do segregacji odpadów w miejscu ich wytwarzania, co pozwoli zmniejszyć ilość odpadów składowanych na wysypisku i umożliwi częściowy odzysk surowców wtórnych.

Odpady technologiczne powstające w gminie należy:

- w miarę możliwości wykorzystać gospodarczo,
- utylizować wg indywidualnych technologii,
- wywozić i unieszkodliwiać razem z odpadami komunalnymi po uzgodnieniu z władzami gminy oraz służbami sanitarnymi i ochrony środowiska.

9.3. Kierunki rozwoju infrastruktury gazowej

Obszar gminy nie jest uzbrojony w sieci gazowe, a potrzeby gospodarstw domowych zaspokajane są przez gaz propan-butan w butlach lub indywidualne instalacje gazowe. W obecnej chwili nie planuje się realizacji sieci gazowej, natomiast niewykluczone jest wykonanie jej w przyszłości. Gazyfikacja będzie możliwa po budowie stacji redukcyjnej na terenie gminy. Najbliżej położona stacja redukcyjna znajduje się w Łukowie.

Za celową uznaje się gazyfikację gminy i wykorzystanie gazu jako ekologicznego źródła energii. Gazyfikacja jest możliwa, o ile zawarte będzie porozumienie pomiędzy dostawcą gazu i odbiorcą, po spełnieniu kryteriów ekonomicznej opłacalności dostaw gazu dla Przedsiębiorstwa Gazowniczego.

Celowe jest także opracowanie programu gazyfikacji gminy – określenie przebiegu sieci rozdzielczej oraz lokalizacji stacji redukcyjnej. Projektowane sieci gazowe winne spełniać przepisy dotyczące warunków technicznych jakim powinny odpowiadać sieci gazowe.

Dla projektowanych gazociągów obowiązują strefy kontrolowane o szerokościach określonych w przepisach odrębnych. W strefie tej nie należy wznosić budynków, urządzać stałych składów i magazynów, sadzić drzew oraz nie powinna być podejmowana żadna działalność mogąca zagrozić trwałości gazociągu podczas jego eksploatacji.

9.4. Zaopatrzenie w ciepło

W Studium przewiduje się utrzymanie istniejącego indywidualnego systemu zaopatrzenia w ciepło z zaleceniem eliminacji uciążliwych kotłów na paliwo stałe i stosowanie do celów grzewczych i bytowych gazu ziemnego lub lekkiego oleju opałowego oraz pozyskiwanie ciepła ze źródeł alternatywnych.

9.5. Kierunki rozwoju infrastruktury elektroenergetycznej i energetyki

9.5.1. Infrastruktura elektroenergetyczna

Adaptuje się istniejący przebieg linii wysokiego napięcia 110 kV (WN) relacji: Łuków – Międzyrzec Podlaski, której przebieg pokazano na rysunku studium oraz sieć elektroenergetyczną średniego napięcia 15 kV (SN). Przebieg linii pokazano na rysunku studium.

W zakresie ochrony ludzi i środowiska przed oddziaływaniem pola elektroenergetycznego emitowanego przez linie energetyczne ustala się strefy ochronne, w tym pasy technologiczne o szerokości:

- dla linii 110 kV – 40 m (po 20 m od osi linii), w tym pas technologiczny o szerokości 20 m (po 10 m od osi linii),
- dla linii 15 kV – 15 m (po 7,5 m od osi linii), w tym pas technologiczny o szerokości 11 m (po 5,5 m od osi linii),

- dla linii kablowe (średniego i niskiego napięcia) – 1,0 m (po 0,5 m od osi linii po obu stronach).

Dla ww. stref ochronnych obowiązują ograniczenia użytkowania i zagospodarowania terenu, w tym ograniczenia zabudowy. Realizacja zabudowy w strefach ochronnych linii elektroenergetycznych może nastąpić po uzgodnieniu z zarządcą tej sieci.

Utrzymuje się dotychczasowe kierunki dostaw energii elektrycznej. Ponadto w dalszej perspektywie mogą powstawać lokalne źródła energii elektrycznej, oparte na zasobach odnawialnych.

W przypadku wystąpienia zapotrzebowania dopuszcza się rozbudowę i modernizację istniejącej sieci rozdzielczej średniego napięcia 15 kV, budowę nowych lokalnych stacji transformatorowo – rozdzielczych 15/0,4 kV i linii rozdzielczych niskiego napięcia 0,4 kV oraz przyłączy do poszczególnych odbiorców energii elektrycznej.

Budowa linii 15 kV, stacji 15/0,4 kV, linii niskiego napięcia i przyłączy do odbiorców powinna być uwzględniona w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego tych terenów i zgłaszana przez władze gminy do właściwego obszarowo przedsiębiorstwa energetycznego celem ujęcia realizacji ww. inwestycji w planach rozbudowy sieci.

Przy lokalizacji inwestycji z zakresu energetyki odnawialnej, należy uwzględnić także lokalizację infrastruktury elektroenergetycznej związanej z ich realizacją i funkcjonowaniem, do których zalicza się infrastrukturę przyłączeniową:

- wewnętrzną (kable światłowodowe, łączące poszczególne elektrownie z centrum zarządzania, kable energetyczne prowadzące prąd od poszczególnych instalacji do stacji transformatorowej – tzw. Główny Punkt Zasilania GPZ),
- zewnętrzną (kabel lub pęk kabli wyprowadzających prąd poza teren farmy do linii SN lub GPZ zewnętrznego).

Lokalizację infrastruktury elektroenergetycznej niezbędnej do realizacji i funkcjonowania inwestycji z zakresu energetyki odnawialnej należy określić w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

9.5.2. Kierunki rozwoju energetyki związanej z odnawialnymi źródłami energii OZE

Zakłada się rozwój energetyki odnawialnej w oparciu o energię wody i słońca, oraz biogazownie. Czynniki determinującymi realizację inwestycji z zakresu energetyki odnawialnej będą właściwie wykonane raporty oddziaływania na środowisko oraz zgodnie z procedurami przeprowadzony proces uzyskiwania decyzji środowiskowych.

Dla lokalizacji inwestycji z zakresu energetyki odnawialnej oraz infrastruktury związanej z jej realizacją i funkcjonowaniem, ustala się:

- zakazuje się lokalizacji elektrowni wiatrowych na terenie gminy,
- zagospodarowanie terenów powinno następować w jak najwyższych standardach architektonicznych, z poszanowaniem podstawowych zasad ładu przestrzennego i zrównoważonego rozwoju, a w szczególności ochrony krajobrazu oraz ochrony środowiska.
- zmiany funkcji terenów określone w niniejszym studium nie mogą powodować przekroczeń standardów jakości środowiska,
- zagospodarowanie terenu należy wykonywać w sposób możliwie nie kolidujący z istniejącymi urządzeniami elektroenergetycznymi,

- wszelkie kolizje projektowanego zainwestowania z istniejącą infrastrukturą elektroenergetyczną powinny być usuwane kosztem i staraniem inwestora w uzgodnieniu z zarządcą sieci elektroenergetycznej,
- przyłączenie do istniejących sieci planowanych obiektów nastąpi po spełnieniu warunków technicznych i ekonomicznych przyłączenia i dostarczania energii na podstawie stosownej umowy z zarządcą sieci po spełnieniu określonych warunków przyłączenia,
- przewiduje się możliwość rozbudowy sieci elektroenergetycznej poprzez budowę nowych linii elektroenergetycznych oraz stacji transformatorowych (na rysunku studium nie wskazano sposobów rozbudowy sieci) w wyniku realizacji inwestycji z zakresu energetyki odnawialnej,
- inwestycje mogą być lokalizowane pod warunkiem, że planowane przedsięwzięcie nie będzie sprzeczne z ustaleniami przyjętymi dla danej strefy lub formy ochrony prawnej lub planistycznej na danym obszarze oraz nie będzie powodować uciążliwości na położonych w sąsiedztwie terenach zabudowy mieszkaniowej,
- lokalizacje urządzeń i sieci infrastruktury technicznej dopuszcza się w miejscach wyznaczonych na rysunku studium oraz nie wyznaczonych rysunkiem studium na wszystkich terenach pod warunkiem nienaruszania podstawowej funkcji terenu oraz warunków krajobrazu naturalnego jak i ustaleń obszarów ochrony prawnej i planistycznej,
- zakazuje się lokalizacji inwestycji związanych z urządzeniami wytwarzającymi energię z odnawialnych źródeł o mocy przekraczającej 500 kW,
- nakazuje się wyznaczenie stref ochronnych wokół instalacji OZE związanych z ograniczeniami w zabudowie oraz zagospodarowaniu i użytkowaniu terenu dla planowanych urządzeń wytwarzających energię ze źródeł odnawialnych o mocy przekraczającej 50 kW (większych niż mikroinstalacje w rozumieniu przepisów o odnawialnych źródłach energii) w odległości:
 - dla urządzeń wykorzystujących energię biomasy – 500 m od granic terenu inwestycji,
 - dla urządzeń wykorzystujących energię słońca – nie określa się,
 - dla urządzeń wykorzystujących energię wodną – nie określa się,
- dla urządzeń wykorzystujących energię biomasy lub energię słońca nakazuje się stosowanie w granicach inwestycji pasów zieleni izolacyjnej (niskiej lub wysokiej) w celu ograniczenia uciążliwości odorowych (np. biogazownie) oraz zmniejszenia negatywnego wpływu na krajobraz (np. farmy fotowoltaiczne).

9.6. Kierunki rozwoju infrastruktury telekomunikacyjnej

W miarę zachodzących potrzeb, ustala się konieczność modernizacji i rozbudowy infrastruktury telekomunikacyjnej gminy, która pozwoli na pokrycie pełnego zapotrzebowania na tego typu usługi, zapewniając techniczną i przestrzenną dostępność do systemów telekomunikacyjnych i teleinformatycznych, funkcjonujących na rynku usług komunikacji elektronicznej.

W zakresie telekomunikacji przewiduje się możliwość:

- lokalizacji sieci telekomunikacyjnych zarówno w tradycyjnych, jak i w nowych technologiach, w tym budowy, rozbudowy i modernizacji infrastruktury światłowodowej,
- objęcia terenu gminy zintegrowanym systemem telekomunikacyjnym, połączonym z systemami sieci internetowych: wojewódzkiej i krajowej,
- rozwoju systemów telekomunikacyjnych i teleinformatycznych (przewodowych i bezprzewodowych) stosownie do wzrostu zapotrzebowania na usługi telekomunikacyjne i teleinformatyczne w gminie i w regionie.

Zakłada się także rozwój, w ramach realizowanego przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego i Samorząd Województwa Lubelskiego projektem „Sieć Szerokopasmowa Polski Wschodniej”,

szerokopasmowej sieci szkieletowo-dystrybucyjnej oraz węzłami dystrybucyjnymi. Na terenie gminy nie są zlokalizowane ani planowane urządzenia w ramach „Sieci Szerokopasmowej Polski Wschodniej”, natomiast studium zakłada rozwój sieci szerokopasmowej poprzez realizację i wykorzystanie obecnej infrastruktury oraz budowę nowych odcinków. W przypadku nowo realizowanych odcinków sieci winne być one lokalizowane wzdłuż utwardzonych dróg, z zaleceniem kładzenia przewodów przede wszystkim wzdłuż dróg powiatowych i gminnych. Wykorzystanie obecnej infrastruktury może być realizowane m. in. poprzez:

- dzierżawę infrastruktury teletechnicznej,
- dzierżawę włókien światłowodowych.

Zasady zagospodarowania obszarów lokalizacji infrastruktury telekomunikacyjnej:

- 1) możliwość budowy, rozbudowy i przebudowy obiektów i urządzeń infrastruktury technicznej oraz zaplecza technicznego, zgodnie z wymaganiami technologicznymi,
- 2) obowiązek stosowania pasa zieleni izolacyjnej wysokiej wokół inwestycji, w celu ograniczenia negatywnego oddziaływania na krajobraz,
- 3) obowiązek zgłoszenia do Prezesa Urzędu Lotnictwa Cywilnego oraz do właściwego organu nadzoru nad lotnictwem wojskowym, a także oznakowania przeszkód lotniczych, zgodnie z przepisami odrębnymi,
- 4) obowiązek zgłoszenia do właściwego organu nadzoru nad lotnictwem wojskowym wszystkich stałych lub tymczasowych obiektów budowlanych o wysokości przekraczającej 50 m,
- 5) dla wysokich obiektów budowlanych związanych z infrastrukturą telekomunikacyjną – zaleca się stosowanie rozwiązań i technologii minimalizujących negatywny wpływ infrastruktury na krajobraz.

10. Polityka przestrzenna gminy

10.1. Cele i zasady polityki przestrzennej

Zasadę zrównoważonego rozwoju, rozumianą jako rozwój społeczno-gospodarczy, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych, z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności lub obywateli zarówno współczesnego pokolenia, jak i przyszłych pokoleń, uznaje się za nadrzędną zasadę służącą długookresowej strategii rozwoju przestrzennego gminy Trzebieszów. Wiąże się z tym przyjęcie celów polityki przestrzennej w jej obszarze obejmujących:

- budowę systemu terenów chronionych, którego zasady ochrony są respektowane w procesie społeczno-gospodarczego rozwoju i zagospodarowania przestrzennego gminy,
- pełną ochronę dziedzictwa kulturowego, połączoną z utrwalaniem korzystnych cech wykształconej struktury funkcjonalno-przestrzennej obszarów zainwestowanych,
- efektywny rozwój gminy dostosowany do zróżnicowanych przestrzennie uwarunkowań, połączony z przeprowadzeniem restrukturyzacji jego struktury funkcjonalno-przestrzennej,
- poprawę ładu przestrzennego na obszarze gminy oraz sprawnego funkcjonowania układu komunikacyjnego i sieci inżynierskich.

Głównym kierunkiem zagospodarowania przestrzennego gminy powinno być wypełnianie wolnych przestrzeni w istniejących jednostkach osadniczych.

Realizacje inwestycji stanowiących całość funkcjonalną lub przestrzenną przez inwestorów powinny być poprzedzone studiami, koncepcjami, wstępnymi projektami dla całego obszaru.

Na obszarach o wysokich walorach przyrodniczych jako podstawową zasadę przyjmuje się zasadę ochrony wartości i walorów przyrodniczych, której należy podporządkować wszelką działalność na tych obszarach.

Kolejność sporządzania i aktualizacji miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zależy od potrzeb i możliwości gminy, jednakże należy przyjąć zasadę obowiązkowego sporządzania mpzp dla inwestycji liniowych oraz inwestycji mogących zawsze znacząco oddziaływać na środowisko.

10.2. Zasady realizacji polityki przestrzennej

Realizacja założonych celów i kierunków rozwoju na obszarze gminy będzie odzwierciedlać stan gospodarki, jak i stopień zaangażowania władz samorządowych i społeczności lokalnych w możliwość wykorzystania szans i potencjałów jakie posiada gmina. Pobudzanie wzrostu gospodarczego i aktywności gminy na rynku inwestorskim wpływać będzie na wzrost popytu na różnego rodzaju działalność usługową i wytwórczą, a tym samym przyczynią się do wzrostu dochodów budżetowych gminy. Zasady realizacji polityki przestrzennej powinny doprowadzić do mierzalnej poprawy standardów:

- ładu estetyczno-funkcjonalnego, związanego z poprawą strony estetycznej i technicznej terenów zabudowanych zabudową mieszkaniową oraz produkcyjno-usługową,
- ładu społecznego, polegającego na powszechnej poprawie warunków życia, w tym m. in. dostępności do miejsc pracy, usług oraz wypoczynku,
- ekologicznych, związanych z poprawą środowiska przyrodniczego gminy, wzmocnieniem kondycji i walorów użytkowych oraz zapewnieniem jego stabilnej równowagi,
- ładu ekonomicznego, związanego z ekonomizacją kosztów utrzymania gminy, tworzeniem udogodnień dla rozwoju i działalności gospodarczej, przy minimalizacji obciążeń dla środowiska i infrastruktury.

Przyjęte cele i kierunki polityki przestrzennej gminy będą respektowane w ramach opracowania planów miejscowych zagospodarowania przestrzennego oraz przy podejmowaniu decyzji dotyczących zagospodarowania i rozwoju przestrzennego gminy. Obejmują one także prowadzenie stałego monitoringu zmian w zagospodarowaniu przestrzennym.

10.3. Obszary rozmieszczenia inwestycji celu publicznego o znaczeniu lokalnym i ponadlokalnym

Inwestycje celu publicznego na terenie gminy Trzebieszów, będą reprezentowane przez:

- inwestycje celu publicznego o znaczeniu wojewódzkim:
 - rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 806 Łuków – Międzyrzec Podlaski,
- inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym:
 - modernizacja linii kolejowej nr 2/E20, C-E20 Warszawa – Terespol – gr. Państwa – Etap III,
 - zwiększenie dostępności magistrali E20 i C-E20 przez poprawę stanu technicznego przyległych linii kolejowych,
 - melioracje użytków rolnych „Szaniawy” gm. Trzebieszów, pow. Łukowski – Etap I.

Inwestycjami celu publicznego o znaczeniu lokalnym będą realizacje wszystkich urządzeń i sieci infrastruktury technicznej, w tym rozbudowa zbiorczego systemu kanalizacji na terenie gminy, budowa lokalnej gazowej sieci rozdzielczej, przebudowa i modernizacja wszystkich dróg publicznych

gminnych na obszarze gminy, rozbudowa sieci elektroenergetycznej związanej z realizacją inwestycji OZE (na rysunku studium nie wskazano sposobów rozbudowy sieci, ani terenów OZE).

Obszarami rozwoju inwestycji celu publicznego o znaczeniu lokalnym i ponadlokalnym są tereny dróg publicznych kategorii wojewódzkiej, powiatowej i gminnej, wymienione w rozdziale 8.2 treści studium, w części II – Kierunki zagospodarowania przestrzennego.

Do innych inwestycji celu publicznego o znaczeniu lokalnym zaliczyć należy także utrzymanie lub utworzenie terenów zieleni publicznej urządzonej oraz terenów sportu i rekreacji.

10.4. Obszary, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego

Zgodnie z art. 10, ust. 2, pkt 8 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, w studium określa się obszary, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na podstawie przepisów odrębnych, tj.:

- obszary wymagające przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości – nie wyznacza się,
- obszary rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000m² – nie wyznacza się,
- granice obszarów rehabilitacji istniejącej zabudowy i infrastruktury technicznej – nie wyznacza się,
- granice obszarów wymagających przekształceń lub rekultywacji – nie wyznacza się,
- granice terenów pod budowę urządzeń, o których mowa w art. 10 ust. 2a ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, oraz granice ich stref ochronnych związanych z ograniczeniami w zabudowie, zagospodarowaniu i użytkowaniu terenu oraz występowaniem znaczącego oddziaływania tych urządzeń na środowisko – nie wyznacza się terenów, dla których obowiązkowe jest sporządzenie planu jest obowiązkowe,
- granice terenów rozmieszczenia inwestycji celu publicznego o znaczeniu lokalnym – nie wyznacza się nowych terenów,
- granice terenów rekreacyjno-wypoczynkowych oraz terenów służących organizacji imprez masowych – nie wyznacza się terenów, dla których obowiązkowe jest sporządzenie planu jest obowiązkowe,
- granice pomników zagłady oraz ich stref ochronnych, a także ograniczenia dotyczące prowadzenia na ich terenie działalności gospodarczej, określone w ustawie o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady – nie wyznacza się,
- granice terenów zamkniętych i granice stref ochronnych terenów zamkniętych:
 - wyznacza się tereny zamknięte ustanowione na podstawie przepisów sprawie ustalenia terenów, przez które przebiegają linie kolejowe, jako terenów zamkniętych – granice terenów określono na rysunku studium oraz w rozdziale 8.3 w części Kierunki.

10.5. Obszary, dla których gmina zamierza sporządzić miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego

W studium, na podstawie art. 10, ust. 2, pkt 9 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, określa się obszary, dla których gmina zamierza sporządzić miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego. Niniejsze studium określa obszary, dla których wskazane jest sporządzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Obejmują one wyznaczone na rysunku studium tereny:

- obszarów przestrzeni publicznej:

- place, skwery, parki, tereny sportu i rekreacji, szkoły wraz z przyległymi boiskami,
 - zespoły parkowo-dworskie, tereny zieleni zabytkowej,
 - tereny kościołów i wspólnot wyznaniowych,
- terenów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej w granicach jednostek osadniczych, w rozumieniu przepisów o urzędowych nazwach miejscowości i obiektów fizjograficznych.

Na obszarze studium, mimo celu zachowania otwartych gruntów rolnych, a także zalesiania terenów o najmniejszej przydatności rolniczej oraz powiązań przyrodniczych opartych na gruntach leśnych i zadrzewionych, dopuszcza się stosownie do zapotrzebowania zmianę przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne. Zmiana przeznaczenia takich gruntów wymaga sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

Wyznaczone w studium tereny mogą nie wyczerpywać w pełni potrzeb gminy na tereny inwestycyjne w zakresie konieczności opracowania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. W razie wystąpienia rzeczywistych potrzeb realizacyjnych, musi być przeprowadzona ocena zasadności przystąpienia do opracowania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla danego terenu i podjęta odpowiednia uchwała przez Radę Gminy.

Granice i zasięgi obszarów objętych opracowaniem miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego powinny zostać opracowane w oparciu o analizę powiązań funkcjonalnych i strukturalnych, infrastrukturalnych i komunikacyjnych oraz uwarunkowań ekofizjograficznych i powiązań przyrodniczych.

Potrzeba opracowania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego spowodowana jest korektą zamierzeń polityki przestrzennej gminy, którą określa niniejsze Studium oraz koniecznością zaprojektowania szczegółowych rozwiązań uzupełniających dotychczasowe zapisy.

Lokalizacja w granicach gminy inwestycji polegających na produkcji energii ze źródeł odnawialnych, tj. biogazowi, farm wiatrowych możliwa jest na podstawie ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dopuszczających realizację tego typu inwestycji.

Obszar miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego powinien obejmować również tereny niezbędne do lokalizacji nowej infrastruktury technicznej niezbędnej do realizacji polityki przestrzennej gminy.

10.6. Tereny wyłączone spod zabudowy

Obszary wyłączone spod nowej zabudowy wskazano na rysunku studium. Tereny zabudowy znajdujące się w w/w obszarach mogą być użytkowane w dotychczasowy sposób. Możliwa jest również budowa, wymiana, rozbudowa i remonty budynków w obrębie dotychczasowych terenów zainwestowanych (siedlisk). Są to tereny:

- Obszary RZ – obszary trwałych użytków zielonych,
- zlokalizowane w granicach terenów szczególnego zagrożenia powodzią,
- tereny leśne (oznaczone symbolem ZL) oraz przeznaczone do zalesienia (oznaczone symbolem ZLd).

10.7. Obiekty lub obszary, dla których wyznacza się w złożu filar ochronny

Na terenie gminy nie występują obszary, dla których wyznacza się w złożu filar ochronny.

10.8. Obszary pomników zagłady i ich stref ochronnych oraz obowiązujące na nich ograniczenia prowadzenia działalności gospodarczej

Na terenie gminy nie występują pomniki zagłady.

10.9. Obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji lub rekultywacji

Wyroby powstałe na skutek powierzchniowej eksploatacji złóż surowców mineralnych należy rekultywować w kierunku leśnym lub wodnym (wyroby wypełnione wodą).

W przypadku likwidacji inwestycji z zakresu energetyki odnawialnej (farm fotowoltaicznych, biogazowni), należy przeprowadzić rekultywację terenu wykorzystywanego do funkcjonowania inwestycji i jej obsługi i przywrócić jego pierwotną funkcję.

10.10. Obszary zdegradowane

Na obszarze Studium nie występują obszary zdegradowane.

10.11. Granice terenów zamkniętych i ich stref ochronnych

Granice terenów zamkniętych obejmują tereny określone w tabeli 38 (rozdział 8.3). Zgodnie z przepisami ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym dla terenów zamkniętych w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego ustala się tylko granice tych terenów oraz granice ich stref ochronnych zaś strefach ochronnych ustala się ograniczenia w zagospodarowaniu i korzystaniu z terenów, w tym zakaz zabudowy. Dla terenów zamkniętych na terenie gminy nie wyznacza się stref ochronnych, natomiast należy zachować zasady zagospodarowania terenów, które zostały określone w rozdziale 8.3.

11. Wytyczne do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego

Na obszarze Studium ustala się następujące wytyczne do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego:

- określenie proporcji funkcji terenów, dla których studium wskazuje dwie lub więcej funkcji,
- określenie granic terenów wyłączonych spod zabudowy,
- zachowanie istniejącej sieci ulic i dróg wpisujących się w naturalnie ukształtowaną konfigurację terenu,
- dbałość o realizację wydzielonych terenów zieleni urządzonej w terenach zabudowy mieszkaniowej,
- ustalając przeznaczenie terenów i zasady ich zagospodarowania, należy uwzględnić lokalne warunki wynikające z istniejącego zagospodarowania,
- należy określić rodzaje usług dopuszczone w planie miejscowym, podyktowane estetyką otoczenia i jego charakterem,
- należy zapewnić optymalny układ komunikacyjny ograniczający transportochłonność systemu,
- określając parametry dla funkcji budowlanych należy zwrócić szczególną uwagę na uwarunkowania wynikające z sąsiedniego zagospodarowania,
- dopuszcza się utrzymanie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego funkcji innych niż określone w studium, jeżeli wynikają one ze stanu faktycznego, jednak należy dążyć do ograniczania i ostatecznego ich wykluczenia z sąsiedztwa terenów, dla których stanowią uciążliwość.

12. Interpretacja zapisów studium

Na obszarze Studium w stosunku do tekstu i rysunku studium przyjmuje się następującą interpretację:

- w związku ze skalą mapy topograficznej wykorzystanej do sporządzenia rysunku studium, na której sporządzono studium nie jest możliwe precyzyjne wyznaczenie granic terenów, dlatego mogą występować niewielkie przesunięcia w stosunku do granicy działki ewidencyjnej i faktycznej lokalizacji zagospodarowania; ostateczne ustalenie granic terenów powinno być dokonywane w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, co umożliwi dokładne zlokalizowanie granicy terenu inwestycyjnego w odniesieniu do granicy działki budowlanej,
- w studium przedstawiono zgeneralizowany obraz użytkowania każdego z terenów, tzn., że określone na rysunku kierunków studium przeznaczenie terenu oznacza funkcję dominującą (a nie wyłączną) i może być uzupełnione innymi funkcjami, które jednak nie mogą być przeciwstawne przeznaczeniu dominującemu i pogarszać warunków jego funkcjonowania,
- dopuszcza się, aby funkcja dopuszczona w danym terenie wyznaczonym w studium, nie będąca podstawowym kierunkiem przeznaczenia, stanowiła przeznaczenie podstawowe terenu wyznaczonego w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego,
- w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego należy rozdzielić funkcje zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej od zabudowy zagrodowej na terenach określonych w studium jako „tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej lub zagrodowej”,
- układ komunikacyjny składający się z dróg publicznych na rysunku kierunków studium ma przebieg orientacyjny i poprzez niedokładność mapy topograficznej stanowiącej podkład rysunku studium, może nieznacznie odbiegać od stanu faktycznego,
- w związku z powyższym w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego dopuszcza się korekty przebiegu wyznaczonych dróg publicznych, w zależności od zaistniałych uwarunkowań i potrzeb oraz możliwości technicznych wytyczania i budowy tych dróg,
- wskazane w studium przebiegi sieci infrastruktury technicznej są przebiegami orientacyjnymi i mogą ulec korektom na etapie planów miejscowych lub projektów technicznych, zgodnie z przepisami odrębnymi,
- urządzenia i obiekty infrastruktury technicznej oraz ich strefy ochronne stanowią element informacyjny, dopuszcza się zmiany w uzasadnionych przypadkach, zgodnie z przepisami odrębnymi,
- określenie tereny zabudowy mieszkaniowej dotyczy dominujących rodzajów zabudowy, na terenach tych mogą być lokalizowane także i inne rodzaje budownictwa mieszkaniowego oraz lokalizacje nie przeciwstawne formie podstawowej, a w tym głównie usługi, zieleń oraz elementy infrastruktury społecznej, komunikacji i infrastruktury technicznej,
- określone w standardach kształtowania zabudowy i zasad zagospodarowania terenu parametry i wskaźniki w uzasadnionych przypadkach dotyczących nawiązywania do sąsiedniej zabudowy, na etapie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego mogą ulec korektom,
- wybrane ustalenia w zakresie zagospodarowania w obszarach objętych prawną formą ochrony przyrody określone zostały ogólnie i mogą one ulec zmianie w przypadku zmiany przepisów je ustanawiających.

Część III. Synteza ustaleń i uzasadnienie przyjętych w studium rozwiązań

1. Uzasadnienie przyjętych rozwiązań

1.1. Podstawy formalno-prawne, zakres syntezy studium

Podstawą prawną opracowania niniejszego Studium jest Uchwała nr XIX/129/2020 Rady Gminy Trzebieszów z dnia 2 kwietnia 2020 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Trzebieszów. Przedmiotem opracowania Studium jest gmina w jej granicach administracyjnych.

Zakres opracowania zmiany Studium jest zgodny z art. 9 i 10 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2022 r., poz. 503). wymagane elementy uwarunkowań, kierunki rozwoju i zagospodarowania przestrzennego oraz zasady polityki przestrzennej w gminie, zostały ujęte w tekście i na rysunkach Studium, które stanowią załączniki do Uchwały Rady Gminy Trzebieszów w sprawie uchwalenia dokumentu.

Obowiązek sporządzenia syntezy ustaleń Studium oraz uzasadnienia objaśniającego przyjęte w projekcie rozwiązania wynika z §4 ust. 1 pkt 4 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 28 kwietnia 2004 r. w sprawie zakresu projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (Dz. U. Nr 118, poz. 1233). Synteza obejmuje ustalenia w zakresie struktury funkcjonalno-przestrzennej i głównych rozstrzygnięć polityki przestrzennej, uszczegółowionych w dokumencie Studium.

1.2. Zakres objęty studium

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Trzebieszów polega w znacznej mierze na adaptacji zarówno istniejącego zainwestowania, jak i aktualizacji ustaleń w części tekstowej i graficznej w dostosowaniu do obowiązujących uwarunkowań prawnych i programowych. Uwzględniając cele Studium, a także wnioski społeczności lokalnej, podmiotów gospodarczych, instytucji i organów rządowych i samorządowych, wyznacza się nowe obszary pod zainwestowanie oraz wprowadza inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym oraz ponadlokalnym zgłoszone przez wnioskodawców oraz zapisane w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego i programach rządowych.

Zmiana Studium obejmuje:

- w zakresie kształtowania i rozwoju obszarów zabudowy:
 - tereny o funkcji mieszkaniowej i towarzyszące funkcji mieszkaniowej w granicach jednostek osadniczych o w pełni wykształconej strukturze osadniczej, tj.:
 - M – obszary zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej lub zagrodowej,
 - ML – obszary zabudowy letniskowej.
 - tereny sprzyjające rozwojowi osadnictwa:
 - U – obszary usług publicznych (administracji, oświaty, kultury, zdrowia, opieki społecznej, bezpieczeństwa publicznego) oraz komercyjnych,
 - UR – obszary usług sakralnych,
 - US – obszary usług sportu i rekreacji,
 - P – obszary zabudowy produkcyjnej, składów i magazynów,
 - PU – obszary zabudowy produkcyjno-usługowej,
 - IK – tereny infrastruktury technicznej – oczyszczalni ścieków,
 - IW – tereny infrastruktury technicznej – ujęć wód,

- IT – tereny infrastruktury technicznej – telekomunikacji,
 - ZP – tereny zieleni urządzonej – publicznej,
 - ZP1 – tereny zieleni urządzonej – publicznej z dopuszczeniem zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej,
 - ZC – terenu zieleni urządzonej – cmentarze.
- w zakresie kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej:
 - R – tereny rolnicze – grunty orne,
 - RZ – obszary trwałych użytków zielonych,
 - RP – obszary ferm hodowlanych,
 - ZL – tereny leśne,
- w zakresie ochrony i wykorzystania wartości i zasobów środowiska przyrodniczego i kulturowego:
 - Rezerwat przyrody „Kania”,
 - Radzyński Obszar Chronionego Krajobrazu,
 - wprowadzeniu zasięgu obszarów szczególnego zagrożenia powodzią;
 - wprowadzeniu stref ochrony zabytków:
 - Strefa „A” – strefa ścisłej ochrony konserwatorskiej,
 - Strefa „B” – strefa pośredniej ochrony konserwatorskiej,
 - Strefa „K” – strefa ochrony widokowej.
 - wprowadzeniu lokalizacji stanowisk archeologicznych,
 - wprowadzeniu granic: udokumentowanych złóż surowców mineralnych,
- w zakresie rozwoju systemów komunikacji:
 - utrzymaniu istniejących dróg wojewódzkich,
 - utrzymaniu dróg powiatowych,
 - utrzymaniu sieci dróg gminnych i uzupełnieniu o nowe odcinki,
- w zakresie rozwoju infrastruktury komunalnej:
 - rozbudowy i organizacji systemu odprowadzenia i oczyszczania ścieków bytowo-gospodarczych obejmującego tereny zabudowy i przeznaczone pod zabudowę w obszarze gminy,
 - uzupełnieniu systemu zbiorowego zaopatrzenia w wodę,
 - rozbudowa infrastruktury telekomunikacyjnej związanej z siecią szerokopasmową,
- w zakresie rozwoju energetyki:
 - utrzymanie przebiegu odcinków linii energetycznych 110 kV i 15 kV,
 - dopuszcza się rozwój energetyki odnawialnej w oparciu o energię słońca i biogazownie,
 - wskazaniu możliwości wykorzystania gruntów najniższych klas i ugorowanych do uprawy roślin energetycznych oraz rozwoju wykorzystywania energii słonecznej do celów gospodarczo-bytowych.

2. Synteza ustaleń studium

2.1. Podstawowe uwarunkowania rozwoju

W oparciu o ocenę położenia obszaru i stanu zagospodarowania oraz waloryzację środowiska przyrodniczego i kulturowego, wyróżniono główne uwarunkowania rozwoju gminy, tj.:

- położenie gminy w sąsiedztwie miasta powiatowego – Łukowa, które stanowi dość silny ośrodek koncentrujący wszelkie funkcje usługowo-gospodarcze oraz stanowi regionalny

węzeł komunikacyjny, jednak specyfika charakteru węzła komunikacyjnego jakim jest Łuków, ogranicza możliwości rozwoju zewnętrznych powiązań komunikacyjnych gminy,

- rzeźba terenu gminy jest wynikiem działalności czynników rzeźbotwórczych z okresu zlodowacenia środkowopolskiego oraz procesów denudacyjnych z okresu zlodowacenia północnopolskiego, jest słabo zróżnicowana o wysokościach względnych nieprzekraczających 20 m,
- gmina Trzebieszów posiada jedno złoże surowców naturalnych znajdujących się w północnej części gminy – Złoże „Maciejowice” – piaski i żwiry,
- sieć hydrologiczna ukształtowana przez dolinę rzeki Krzny Północnej wraz z pomniejszymi ciekami wodnymi,
- zasoby wód podziemnych związane z Głównymi Zbiornikami Wód Podziemnych nr 215 (Subniecka Warszawska) oraz nr 224 (Subzbiornik „Podlasie”) są dobrej jakości i nie wymagają dodatkowego uzdatniania,
- zasoby glebowe charakteryzują się dość dużym zróżnicowaniem, przeważają gleby średniej jakości – IV klasy bonitacyjnej, natomiast dość duże połacie terenu w północnej i centralnej części gminy stanowią również gleby dobre (III klasa),
- zasoby leśne stanowią ok. 13,6% powierzchni gminy, w większości stanowiące własność prywatną, charakteryzują się wysokimi wartościami przyrodniczymi, wzbogacają atrakcyjność i potencjał turystyczny gminy,
- na terenie gminy zlokalizowane są prawne formy ochrony przyrody, do których należą:
 - Rezerwat przyrody „Kania”,
 - Radzyński Obszar Chronionego Krajobrazu,
- zasoby kulturowe – liczne historyczne zabytki, w tym cenne obiekty i zespoły obiektów, ukształtowany krajobraz kulturowy, historyczne tradycje regionalnej kultury ludowej i rzemiosła tworzą unikalny zasób tożsamości gminy potencjał rozwoju turystyki,
- demografia – niekorzystne tendencje demograficzne w gminie występujące zarówno w badanym, jak i prognozowanym okresie ograniczają możliwości rozwoju mieszkalnictwa w gminie,
- rynek pracy – w gminie w ostatnich latach spadła liczba osób bezrobotnych w gminie wynikająca jednak z sytuacji demograficznej gminy, spadł także dochód rozporządzalny na osobę, co wskazuje na spadek zamożności mieszkańców gminy,
- mieszkalnictwo – w ostatnich latach wzrosła zarówno liczba mieszkań przypadających na 1000 mieszkańców jak i standardy mieszkaniowe wyrażone w przeciętnych powierzchniach użytkowych mieszkań i powierzchni przypadającej na mieszkańca, niemal wszyscy mieszkańcy mają dostęp do sieci wodociągowej, natomiast zaledwie 16% mieszkańców korzysta ze zbiorczej kanalizacji sanitarnej,
- rolniczy charakter gminy i słabość pozarolniczego rynku pracy powoduje mało zróżnicowaną strukturę gospodarczą – słaby rozwój przedsiębiorczości wpływają na nasilanie się niekorzystnych cech rynku pracy, w tym bezrobocie ukryte,
- duże zasoby terenów o wykształconej strukturze funkcjonalno-przestrzennej, najbardziej przydatnych dla rozwoju budownictwa w gminie.

2.2. Rozwój funkcjonalno-przestrzenny gminy

Rozwój funkcjonalno-przestrzenny gminy, tak jak do tej pory, będzie zdeterminowany następującymi czynnikami:

- wykształconego ośrodka gminnego, którym jest Trzebieszów,
- dominacją funkcji rolniczej wpływająca na rozwój gospodarczy gminy,

- położeniem w bliskim sąsiedztwie Łukowa, który jest ośrodkiem lokalnym rozwoju sieci osadniczej województwa.

Dalszy rozwój gospodarczy gminy winien opierać się wskazanych w poprzednim rozdziale funkcjach głównych. Jedną z tych funkcji jest rolnictwo, które wymaga jednak restrukturyzacji oraz związanym z tym inwestycji. Równoważnym kierunkiem rozwoju będzie zwiększenie udziału funkcji turystyczno-rekreacyjnej współgrającej z funkcją ochronną. Istotnym stymulatorem jej wzrostu jest bezpośrednie sąsiedztwo Łukowa, którego mieszkańcy, zgodnie z ogólnopolskimi trendami, mogą w coraz większym stopniu wykorzystywać okoliczne tereny do uprawiania aktywnego wypoczynku weekendowego.

Ważnym aspektem w kierunkach rozwoju struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy jest zachowanie walorów krajobrazowych. Wskazane jest więc nadanie priorytetowi dla uzupełniania istniejącej zabudowy, zaś w następnej kolejności rozważanie jej rozwoju (kontynuacji).

Ze względu na potrzebę ochrony wartości przyrodniczych i krajobrazowych pojawiają się ograniczenia rozwoju wszelkich działalności uciążliwych dla środowiska, bądź agresywnie ingerujących w krajobraz. Do takich działalności zalicza się zakłady stwarzające zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzi, a w szczególności zagrożenie wystąpienia poważnych awarii, których lokalizacji zakazuje się w granicach zwartej zabudowy wsi.

2.3. Kierunki działań i rozwoju przestrzennego

Za główną zasadę służącą ukierunkowaniu długookresowej strategii rozwoju przestrzennego gminy Trzebieszów uznano zasadę zrównoważonego rozwoju, z czym związane jest przyjęcie następujących celów polityki przestrzennej gminy:

- organizacja systemu terenów chronionych, którego zasady ochrony są respektowane w procesie społeczno-gospodarczego rozwoju i zagospodarowania przestrzennego gminy,
- ochrona dziedzictwa kulturowego, połączona z utrwalaniem korzystnych cech wykształconej struktury funkcjonalno-przestrzennej obszarów zainwestowanych,
- rozwój gminy dostosowany do zróżnicowanych przestrzennie uwarunkowań, połączony z przeprowadzeniem restrukturyzacji jego struktury funkcjonalno-przestrzennej,
- poprawa ładu przestrzennego na obszarze gminy oraz sprawnego funkcjonowania układu komunikacyjnego i sieci inżynierskich.

Realizacja założonych celów i kierunków rozwoju doprowadzi do mierzalnej poprawy standardów:

- środowiskowych – związanych z poprawą środowiska przyrodniczego gminy, wzmocnieniem kondycji i walorów użytkowych oraz zapewnieniem jego stabilnej równowagi,
- ładu społecznego – polegającego na powszechnej poprawie warunków życia, w tym m. in. dostępności do miejsc pracy, usług publicznych oraz rekreacji,
- ładu ekonomicznego – związanego z ekonomizacją kosztów utrzymania gminy, tworzeniem udogodnień dla rozwoju i działalności gospodarczej, przy minimalizacji obciążeń dla środowiska i infrastruktury,
- ładu estetyczno-funkcjonalnego – związanego z poprawą strony estetycznej i technicznej terenów zabudowanych zabudową mieszkaniową oraz produkcyjno-usługową.

2.3.1. Środowisko przyrodnicze

Za główne kierunki działań mających na celu utrzymanie równowagi przyrodniczej i racjonalną gospodarkę zasobami środowiska przyjęto:

- podejmowanie działań zapobiegającym negatywnemu wpływowi planowanych przedsięwzięć na środowisko przyrodnicze,
- łagodzenie skutków niewłaściwego korzystania ze środowiska,
- utrzymanie istniejącej ochrony prawnej obszarów i obiektów o wysokich wartościach przyrodniczych oraz objęcie ochroną obiektów lub obszarów nieobjętych dotychczas ochroną prawną, a wykazujących wysokie walory przyrodnicze i krajobrazowe,
- rozwój infrastruktury ochrony środowiska oraz stosowanie ekologicznych technologii i urządzeń infrastruktury technicznej,
- ochronę lasów oraz zwiększanie lesistości gminy poprzez zalesianie gruntów ornych o małej przydatności dla produkcji rolniczej (klasa bonitacyjna VI),
- ochronę przed zabudową terenów rolniczej przestrzeni produkcyjnej na gruntach rolnych wysokiej jakości, terenów naturalnych zadrzewień, obszarów podmokłych i obniżeń terenów z wysokim poziomem wód podziemnych,
- rozwój systemów melioracyjnych w gminie (szczególnie w południowej części) w celu odtworzenia właściwych stosunków wodnych, zwiększenia retencji wody w gminie, ochrony wód powierzchniowych i podziemnych oraz przeciwdziałania zagrożeniom powodziowym.

2.3.2. Dziedzictwo kulturowe

W celu kształtowania harmonijnego krajobrazu kulturowego zakłada się:

- kontynuowanie tradycyjnych form osadnictwa,
- utrzymanie regionalno-historycznej skali i struktury jednostek osadniczych,
- preferowanie zabudowy nawiązującej do regionalnej tradycji formy i materiałów elewacyjnych,
- skupianie zabudowy na zasadzie dogęszczania istniejącej struktury jednostek osadniczych,
- otaczanie wysoką zielenią zabudowy wiejskiej i obiektów dysharmonijnych,
- utrzymanie istniejących kapliczek i krzyży przydrożnych,
- wykorzystanie opuszczonych obiektów tradycyjnej zabudowy na cele usługowe (agroturystyka, świetlice wiejskie, gastronomia itp.).

Za główne zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury uznano:

- zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków i uwzględnieniu zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym,
- zabezpieczenie i utrzymanie zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie,
- niezwłoczne zabezpieczenie i poinformowanie odpowiednich organów o nowych, potencjalnie cennych znaleziskach,
- korzystanie z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości.

2.3.3. Struktura gospodarcza

Struktura gospodarcza gminy Trzebieszów będzie rozwijać się w oparciu o główne funkcje jakie winna spełniać gmina, tj. podstawowe (mieszkalnictwo, rolnictwo, turystyka i agroturystyka), uzupełniające (usługowa).

W celu poprawy efektywności ekonomicznej rolnictwa, jego rozwój powinien odbywać się w drodze zmian poszczególnych jego elementów, w szczególności polegających na:

- przekształceniu struktury obszarowej gospodarstw, zmierzającemu w kierunku powiększenia średniej wielkości gospodarstwa. Koncentracja ziemi w gospodarstwach indywidualnych zmniejszy zatrudnienie w rolnictwie i obniży koszty produkcji,

- doborze kierunków produkcji rolnej, odpowiednich do warunków przyrodniczych i rynków zbytu,
- dywersyfikacja źródeł dochodu gospodarstw poprzez rozwój usług agroturystycznych.

Prawidłowemu rozwojowi gospodarki leśnej powinno towarzyszyć:

- utrzymanie trwałości lasów i ciągłości wykorzystania ich wielostronnych funkcji,
- powiększanie zasobów leśnych i wzmacnianie ich korzystnego wpływu na warunki życia człowieka i funkcjonowania całości przyrody,
- powszechna ochrona lasów.

Rozwój funkcji usługowo-produkcyjnych powinien opierać się na wykorzystywaniu nowoczesnych technologii oraz dostępnych środków technicznych i technologicznych, chroniących środowisko przyrodnicze przed degradacją.

Na obszarze gminy zakazuje się lokalizacji zakładów stwarzających ryzyko poważnej awarii oraz inwestycji mogących zawsze znacząco oddziaływać na środowisko. Powyższe nie dotyczy inwestycji z zakresu łączności publicznej oraz inwestycji związanych z transportem drogowym lub kolejowym.

2.3.4. Turystyka

Dla rozwoju funkcji turystycznej i rekreacyjnej proponuje się, szczególnie ku temu predestynowaną centralną i południową część gminy. W celu wzmocnienia i urozmaicenia funkcji turystycznych proponuje się podjęcie szeregu działań mających na celu uatrakcyjnienie oferty turystycznej gminy. Do działań tych należy m.in.:

- wzbogacanie oferty turystyki weekendowej adresowanej głównie do mieszkańców Łukowa i Międzyrzecza Podlaskiego;
- wspieranie rozwoju infrastruktury turystycznej tzn.:
 - bazy noclegowo-gastronomicznej,
 - szlaków turystycznych,
 - ścieżek rowerowych,
 - odnowy obiektów zabytkowych i lokalnych pomników historii,
- rozwój lokalnych produktów turystycznych takich jak potrawy regionalne, tradycyjne produkty rękodzielnicze, itp.,
- aktywna promocja gminy na forum krajowym i międzynarodowym.

2.3.5. Struktura osadnicza

Dalszy rozwój osadnictwa na obszarze gminy musi być podporządkowany uwarunkowaniom przyrodniczym. Dalszy rozwój osadnictwa na obszarze gminy musi być podporządkowany uwarunkowaniom przyrodniczym. Całkowicie wolnym od zabudowy winny pozostać tereny:

- Obszary gruntów ornych (tereny oznaczone symbolem R) zlokalizowanych na glebach wysokiej jakości, tj. glebach I-III klasy bonitacyjnej,
- obszarów trwałych użytków zielonych (tereny oznaczone symbolem RZ),
- lasów, w tym również polan śródleśnych,
- obszarów zlokalizowanych w granicach terenów szczególnego zagrożenia powodzią

Rozwój zabudowy w ograniczonym zakresie powinien dotyczyć:

- obszarów gruntów ornych niewymienionych wyżej (tereny oznaczone symbolem R),
- obszarów objętych ochroną prawną, tj. rezerwatów, Obszarów Chronionego Krajobrazu,
- obszarów o niekorzystnych warunkach podłoża budowlanego.

- obszarów o niekorzystnych warunkach podłoża budowlanego.

W studium utrzymuje się obecne formy osadnictwa podzielone na następujące kategorie:

- M – obszary zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej lub zagrodowej,
- ML – obszary zabudowy letniskowej.

Na obszarze zmiany Studium wyznacza się również tereny niezwiązane osadnictwem, natomiast istotnie sprzyjające jego rozwojowi:

- U – obszary usług publicznych (administracji, oświaty, kultury, zdrowia, opieki społecznej, bezpieczeństwa publicznego) oraz komercyjnych,
- UR – obszary usług sakralnych,
- US – obszary usług sportu i rekreacji,
- P – obszary zabudowy produkcyjnej, składów i magazynów,
- PU – obszary zabudowy produkcyjno-usługowej,
- IK – tereny oczyszczalni ścieków,
- IW – tereny ujęć wód,
- IT – tereny infrastruktury technicznej – telekomunikacji,
- ZP – tereny zieleni urządzonej – publicznej,
- ZP1 – tereny zieleni urządzonej – publicznej z dopuszczeniem zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej,
- ZC – terenu zieleni urządzonej – cmentarze.

2.3.6. Infrastruktura komunikacyjna

Głównym celem kierunków rozwoju systemu komunikacji jest poprawa stanu obsługi komunikacyjnej gminy oraz realizacja planowanych powiązań zewnętrznych i wewnętrznych. Wymaga to przeznaczenia niezbędnych terenów pod budowę, modernizację i przebudowę dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych. Istotna część wymienionych zamierzeń stanowi zadania rządowe oraz samorządów województwa i powiatu, tym niemniej synchronizacja układu drogowego na obszarze gminy, rozwiązanie problemów komunikacyjnych, a szczególnie stworzenie sprawnego układu komunikacji należy do głównych zadań polityki rozwoju gminy i zagospodarowania przestrzennego.

Przebieg tras ruchu tranzytowego oraz zapewnienie właściwej obsługi istniejącego i projektowanego zainwestowania terenów wymaga:

- 1) utrzymania drogowych powiązań z układem dróg krajowych, z najbliższymi miastami i z sąsiednimi gminami,
- 2) rozbudowy sieci dróg publicznych i budowy nowych odcinków dróg m.in. utwardzenia nawierzchni odcinków dróg gruntowych oraz dostosowania parametrów technicznych do określonej kategorii dróg publicznych, zgodnie z obowiązującymi przepisami,
- 3) zapewnienie dla planowanych terenów zabudowy bezpiecznego włączenia do dróg o ograniczonej dostępności (drogi wojewódzkie, powiatowe klasy głównej) poprzez sieć dróg niższych kategorii,
- 4) dostosowanie układu funkcjonalnego do dróg wskazanych na rysunku studium z uwzględnieniem uwarunkowań wynikających z perspektyw rozwoju gminy,
- 5) zapewnienia obsługi komunikacyjnej obszarów zainwestowanych i planowanych do zainwestowania poprzez drogi o odpowiednim standardzie nawierzchni (twarda ulepszone),
- 6) budowy tras rowerowych dla ruchu lokalnego i ruchu turystycznego,
- 7) rozbudowy zaplecza obsługi komunikacji,

- 8) podniesienia sprawności ruchu i bezpieczeństwa pieszych na istniejących w obszarze gminy odcinkach dróg, przenoszących transport osobowy i towarowy,
- 9) umożliwienie rozwoju sieci zewnętrznych powiązań komunikacji zbiorowej,
- 10) umożliwienie realizacji usług z zakresu obsługi technicznej pojazdów (budowa stacji paliw i obiektów obsługowo-naprawczych).

2.3.7. Infrastruktura techniczna

Podstawowym celem rozwoju infrastruktury technicznej jest zapewnienie wzrostu poziomu życia mieszkańców, rozwoju społeczno-gospodarczego. Ważnym celem jest także poprawa jakości środowiska przyrodniczego poprzez kontrolowanie zużycia zasobów przyrodniczych (np. zasoby wód głębinowych) oraz ograniczania emisji zanieczyszczeń i energii do środowiska (np. ścieki, promieniowanie elektromagnetyczne). Należy dążyć do zapewnienia równego dostępu do sieci infrastruktury technicznej zarówno dla użytkowników istniejącej i projektowanej struktury osadniczej, ale także potencjalnym terenom inwestycyjnym nieprzewidzianym w studium. W celu zapewnienia wysokiego standardu obsługi inżynierskiej gospodarstw domowych należy dążyć m.in. do:

- całkowitego zwodociągowania terenów zabudowy na obszarze gminy,
- pełnego sanitarnego unieszkodliwiania ścieków i odpadów stałych,
- dostępu do nośników energii zgodnie z potrzebami mieszkańców, przy spełnieniu warunków racjonalnego ich wykorzystania i ochrony środowiska.

W Studium przewiduje się utrzymanie istniejącego indywidualnego systemu zaopatrzenia w ciepło z zaleceniem eliminacji uciążliwych palenisk węglowych i stosowanie do celów grzewczych i bytowych gazu ziemnego lub lekkiego oleju opałowego oraz pozyskiwanie ciepła ze źródeł alternatywnych.

Adaptuje się istniejący przebieg linii wysokiego napięcia 110 kV (WN) relacji: Łuków – Międzyrzec Podlaski, której przebieg pokazano na rysunku studium oraz sieć elektroenergetyczną średniego napięcia 15 kV (SN). W zakresie ochrony ludzi i środowiska przed oddziaływaniem pola elektroenergetycznego emitowanego przez linie energetyczne ustala się strefy ochronne, w tym pasy technologiczne dla tych linii. Przy lokalizacji inwestycji z zakresu energetyki odnawialnej, należy uwzględnić także lokalizację infrastruktury elektroenergetycznej związanej z ich realizacją i funkcjonowaniem.

W zakresie telekomunikacji przewiduje się możliwość:

- lokalizacji sieci telekomunikacyjnych zarówno w tradycyjnych, jak i w nowych technologiach, w tym budowy, rozbudowy i modernizacji infrastruktury światłowodowej,
- objęcia terenu gminy zintegrowanym systemem telekomunikacyjnym, połączonym z systemami sieci internetowych: wojewódzkiej i krajowej,
- rozwoju systemów telekomunikacyjnych i teleinformatycznych (przewodowych i bezprzewodowych) stosownie do wzrostu zapotrzebowania na usługi telekomunikacyjne i teleinformatyczne w gminie i w regionie.

Bibliografia

1. Materiały źródłowe

1. Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2022 r., poz. 503).
2. Ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz. U. z 2021 r., poz. 1326 z późn. zm.).
3. Ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych (Dz. U. z 2021 r., poz. 2021).
4. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 28 kwietnia 2004 r. w sprawie zakresu projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (Dz. U. z 2004 r., Nr 118, poz. 1233).
5. Decyzja nr 14 Ministra Infrastruktury z dnia 18 września 2020 r. w sprawie ustalenia terenów zamkniętych, przez które przebiegają linie kolejowe (Dz. Urz. MI z 2020 r., poz. 38 z późn. zm.).
6. Główny Urząd Statystyczny, 2022, Bank Danych Lokalnych, <https://bdl.stat.gov.pl/>.
7. Główny Urząd Statystyczny, 2022, Powszechny Spis Rolny 2020, <https://bdl.stat.gov.pl/>.
8. Główny Urząd Geodezji i Kartografii, Geoportal, <https://www.geoportal.gov.pl/>, dostęp: 29.07.2022 r.
9. Centralna Baza Danych Geologicznych, <http://geoportal.pgi.gov.pl/>, dostęp: 29.07.2022 r.
10. Rejestr Szkół i Placówek Oświatowych, <https://icein.gov.pl/rspo/>, dostęp: 29.07.2022 r.
11. Zarząd Dróg Wojewódzkich, Wykaz dróg wojewódzkich, <http://zdw.lublin.pl/wykaz-drog/>, dostęp: 29.07.2022 r.
12. Zarząd Dróg Wojewódzkich, Wykaz dróg powiatowych, <http://zdw.lublin.pl/wykaz-drog/>, dostęp: 29.07.2022 r.
13. Zarząd Dróg Wojewódzkich, Wykaz dróg gminnych, <http://zdw.lublin.pl/wykaz-drog/>, dostęp: 29.07.2022 r.
14. Dąbrowska-Milewska G., 2010, Standardy urbanistyczne dla terenów mieszkaniowych - wybrane zagadnienia, Oficyna Wydawnicza Politechniki Białostockiej, Białystok.
15. Kondracki J., 2000, Geografia Regionalna Polski, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.

2. Spis tabel i rysunków

2.1. Spis tabel

Tabela 1. Rzeki zlokalizowane na obszarze gminy Trzebieszów [opracowanie własne 2020]	17
Tabela 2. Wykaz obiektów zabytkowych ujętych w Ewidencji Zabytków województwa Lubelskiego [Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków Delegatura w Białej Podlaskiej 2021]	26
Tabela 3. Wykaz obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków w 2022 roku [Gminna Ewidencja Zabytków gminy Trzebieszów 2020]	27
Tabela 4. Wykaz stanowisk archeologicznych w gminie Trzebieszów – stan na dzień 17.04.2019 [Dane UG w Trzebieszowie 2019]	29
Tabela 5. Liczba ludności w gminie Trzebieszów w latach 2012-2021 [UG Trzebieszów 2022].....	38
Tabela 6. Liczba ludności i gęstość zaludnienia w gminie Trzebieszów w podziale na obręby ewidencyjne [UG Trzebieszów 2022, opracowanie własne]	38
Tabela 7. Ruch naturalny ludności w gminie Trzebieszów w latach 2012-2021 [UG Trzebieszów 2022]	41
Tabela 8. Migracje w gminie Trzebieszów w latach 2012-2021 [UG Trzebieszów 2022, opracowanie własne]	41
Tabela 9. Ludność gminy Trzebieszów w latach 2012-2021 wg płci [UG Trzebieszów 2022, opracowanie własne]	42

Tabela 10. Ludność gminy Trzebieszów wg ekonomicznych grup wieku w latach 2012-2021 [Bank Danych Lokalnych 2022].....	43
Tabela 11. Wskaźnik obciążenia demograficznego w gminie Trzebieszów w latach 2012-2021 [Bank Danych Lokalnych 2022].....	45
Tabela 12. Dane demograficzne w latach 2012-2021 i prognoza demograficzna gminy Trzebieszów do roku 2040 [UG Trzebieszów 2022, opracowanie własne]	45
Tabela 13. Zasoby mieszkaniowe gminy Trzebieszów w latach 2012-2020 [Bank Danych Lokalnych 2022, opracowanie własne]	47
Tabela 14. Nowe budynki mieszkalne w gminie Trzebieszów w latach 2012-2020 [Bank Danych Lokalnych 2022, opracowanie własne]	48
Tabela 15. Instalacje techniczno-sanitarne w budynkach mieszkalnych gminy Trzebieszów w latach 2012-2021 [Bank Danych Lokalnych 2022, opracowanie własne]	49
Tabela 16. Wykaz szkół w gminie Trzebieszów – stan na 30 września 2021 r. [UG Trzebieszów 2022, opracowanie własne]	50
Tabela 17. Dochody gospodarstw domowych w gminie Trzebieszów [Powszechny Spis Rolny 2020]	51
Tabela 18. Struktura obszarowa gospodarstw rolnych w gminie Trzebieszów [Powszechny Spis Rolny 2020].....	52
Tabela 19. Użytkowanie gruntów w gospodarstwach rolnych w gminie Trzebieszów [Powszechny Spis Rolny 2020].....	52
Tabela 20. Struktura zasiewów w gminie Trzebieszów [Powszechny Spis Rolny 2020].....	53
Tabela 21. Pogłowie zwierząt w gminie Trzebieszów [Powszechny Spis Rolny 2020]	53
Tabela 22. Podmioty gospodarki narodowej ogółem i osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą wg sekcji PKD 2007 w 2021 roku [Bank Danych Lokalnych 2022, opracowanie własne]	54
Tabela 23. Liczba przedsiębiorstw w obrębach wg grup rodzajów działalności w gminie Trzebieszów w 2021 roku [Bank Danych Lokalnych 2022, opracowanie własne]	55
Tabela 24. Wykaz dróg wojewódzkich w gminie Trzebieszów w 2021 roku [Zarząd Dróg Wojewódzkich w Lublinie 2022, opracowanie własne]	60
Tabela 25. Wykaz dróg powiatowych w gminie Trzebieszów w 2021 roku [Zarząd Dróg Wojewódzkich w Lublinie 2022, opracowanie własne]	60
Tabela 26. Wykaz dróg gminnych w gminie Trzebieszów w 2021 roku [UG Trzebieszów 2022, opracowanie własne]	61
Tabela 27. Odpady zebrane selektywnie w gminie Trzebieszów w roku 2021 [Bank Danych Lokalnych 2022, opracowanie własne]	65
Tabela 28. Liczba ludności, przyrost naturalny i saldo migracji w latach 2012-2021 w gminie Trzebieszów oraz prognoza demograficzna do roku 2041 [Bank Danych Lokalnych 2022, opracowanie własne]	74
Tabela 29. Powierzchnia użytkowa budynków, w podziale na funkcje zabudowy w gminie Trzebieszów (stan na koniec 2021 r.) [UG Trzebieszów 2022, opracowanie własne]	75
Tabela 30. Prognoza zapotrzebowania na nową zabudowę mieszkaniową w gminie Trzebieszów w latach 2021-2041 [Bank Danych Lokalnych 2022, opracowanie własne]	76
Tabela 31. Prognozowane zapotrzebowanie na miejsca w placówkach oświatowych i powierzchnię obiektów usług zdrowia w gminie Trzebieszów w roku 2040 [Dąbrowska-Milewska 2010, opracowanie własne]	77
Tabela 32. Zestawienie maksymalnego w skali gminy zapotrzebowania na powierzchnię użytkową zabudowy w 2040 roku, w podziale na funkcje zabudowy [opracowanie własne 2022]	78
Tabela 33. Chłonność terenów (w granicach wykształconych jednostek osadniczych) w podziale na funkcje zabudowy w gminie Trzebieszów [opracowanie własne]	79

Tabela 34. Powierzchnia użytkowa zabudowy z uwzględnieniem chłonności (w granicach wykształconych jednostek osadniczych) [opracowanie własne]	79
Tabela 35. Powierzchnia użytkowa, w tym z uwzględnieniem chłonności (w granicach wykształconych jednostek osadniczych i miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego) oraz maksymalne w skali gminy zapotrzebowania na nową zabudowę w gminie Trzebieszów [opracowanie własne]	80
Tabela 36. Porównanie maksymalnego w skali gminy zapotrzebowania na nową zabudowę oraz sumy powierzchni użytkowej zabudowy w gminie Trzebieszów [opracowanie własne]	81
Tabela 37. Zestawienie dochodów gminy Trzebieszów na lata 2018-2020 z perspektywą do 2025 [UG Trzebieszów 2021, opracowanie własne]	81
Tabela 38. Wykaz terenów zamkniętych w gminie Trzebieszów [Dz. Urz. MI z 2020 r., poz. 38 z późn. zm.]	116

2.2. Spis rysunków

Rysunek 1. Położenie gminy Trzebieszów na tle gmin sąsiednich i powiatu łukowskiego [Główny Urząd Geodezji i Kartografii 2022, opracowanie własne]	15
Rysunek 2. Położenie gminy Trzebieszów na tle regionów fizycznogeograficznych Polski [Solon 2018]	16
Rysunek 3. Udokumentowane złoża kopalin oraz obszary perspektywiczne w gminie Trzebieszów [Centralna Baza Danych Geologicznych 2022]	17
Rysunek 4. Zmiany liczby ludności w latach 2012-2019 [UG Trzebieszów 2022, opracowanie własne]	38
Rysunek 5. Współczynnik zmian liczby ludności w gminie Trzebieszów w latach 2012-2021 (os./100 mieszk./rok) – przestrzenne rozmieszczenie [UG Trzebieszów 2022, opracowanie własne]	39
Rysunek 6. Gęstość zaludnienia w obrębach ewidencyjnych w gminie Trzebieszów w roku 2021 – przestrzenne rozmieszczenie [UG Trzebieszów 2022, opracowanie własne]	40
Rysunek 7. Urodzenia i zgony w gminie Trzebieszów w latach 2012-2021 [UG Trzebieszów 2022, opracowanie własne]	41
Rysunek 8. Zameldowania i wymeldowania w gminie Trzebieszów w latach 2012-2021 [UG Trzebieszów 2022]	42
Rysunek 9. Procentowy udział ludności wg grup wieku w gminie Trzebieszów w latach 2012-2021 [Bank Danych Lokalnych 2022, opracowanie własne]	43
Rysunek 10. Piramida płci i wieku gminy Trzebieszów w roku 2020 [Bank Danych Lokalnych 2021, opracowanie własne]	44
Rysunek 11. Przeciętne wynagrodzenie brutto i dochód rozporządzalny na mieszkańca w gminie Trzebieszów w latach 2012-2020 [Bank Danych Lokalnych 2022, opracowanie własne]	47
Rysunek 12. Nowe budynki mieszkalne w gminie Trzebieszów w latach 2012-2020 [Bank Danych Lokalnych 2022, opracowanie własne]	49
Rysunek 13. Liczba przedsiębiorstw w obrębach wg grup rodzajów działalności w gminie Trzebieszów w 2021 roku [Bank Danych Lokalnych 2022, opracowanie własne]	56
Rysunek 14. Przestrzenne rozmieszczenie lasów w gminie Trzebieszów i jej sąsiedztwie w roku 2021 [GUGiK 2022, opracowanie własne]	57
Rysunek 15. Przestrzenne rozmieszczenie dróg publicznych w gminie ogółem i z wyszczególnione ze względu na kategorie, klasy techniczne i nawierzchnię w 2021 roku [UG Trzebieszów 2022, opracowanie własne]	59